

Onsdagen den
27 april 1977

Onsdagen den 27 april

Kl. 10.00

---

*Meddelande om
reviderad ärende-
plan*

§ 1 Justerades protokollet för den 19 innevarande månad.

Alkoholpolitiken

§ 2 Meddelande om reviderad ärendeplan

Herr TALMANNEN:

Med ledning av uppgifter från utskotten har upprättats en ny ärendeplan för återstoden av riksmötet 1976/77. Den nya planen har i dag utdelats till kammarens ledamöter.

§ 3 Föredrogs men bordlades åter
konstitutionsutskottets betänkande 1976/77:40
finansutskottets betänkande 1976/77:14
näringsutskottets betänkanden 1976/77:27 och 31-33
civilutskottets betänkanden 1976/77:32-34

§ 4 Alkoholpolitiken

Föredrogs

skatteutskottets betänkande 1976/77:40 med anledning av propositionen 1976/77:108 om alkoholpolitiken jämte motioner såvitt propositionen och motionerna hänvisats till skatteutskottet samt

kulturutskottets betänkande 1976/77:40 med anledning av propositionen 1976/77:108 om alkoholpolitiken såvitt gäller anslag dels till organisationsstöd till vissa nykterhetsorganisationer m. fl., dels till Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning.

Herr TALMANNEN:

Skatteutskottets betänkande nr 40 och kulturutskottets betänkande nr 40 debatteras i ett sammanhang, och yrkanden beträffande båda dessa betänkanden får framställas under den gemensamma överläggningen.

Skatteutskottets betänkande nr 40

I propositionen 1976/77:108 bilaga 1 hade regeringen (socialdepartementet) föreslagit

att riksdagen skulle anta vid propositionen följande förslag till

1. lag om tillverkning av drycker, m. m.,
2. lag om handel med drycker,
3. lag om ändring i lagen (1961:181) om försäljning av teknisk sprit

och alkoholhaltiga preparat.

4. lag om ändring i lotteriförordningen (1939:207),
5. lag om ändring i lagen (1954:579) om nykterhetsvård,
6. lag om ändring i lagen (1958:205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m. m.,
att riksdagen skulle
7. godkänna de riktlinjer för alkoholpolitiken som socialministern hade förordat,
8. bemyndiga regeringen att vidta de övergångsåtgärder och åtgärder i övrigt som behövdes för att den centrala organisation på alkoholområdet som socialministern hade förordat skulle kunna genomföras,
9. till Socialstyrelsen för budgetåret 1977/78 under femte huvudtiteln utöver i propositionen 1976/77:100, bil. 8, föreslaget förslagsanslag anvisa ytterligare 300 000 kr.,
10. till Länsstyrelserna för budgetåret 1977/78 under femtonde huvudtiteln utöver i propositionen 1976/77:100, bil. 18, föreslaget förslagsanslag anvisa ytterligare 1 500 000 kr.,
11. till Informationsåtgärder på alkoholområdet för budgetåret 1977/78 under femte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 2 500 000 kr.,
12. till Upplysning i alkoholfrågor m. m. för budgetåret 1977/78 under femte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 4 000 000 kr.,
13. till Bidrag till Föreningen Fruktdrycker för budgetåret 1977/78 under femte huvudtiteln anvisa ett anslag av 70 000 kr.,
14. till Lån för inrättande av alkoholfria restauranger för budgetåret 1977/78 under fonden för låneunderstöd anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kr.

I bilaga 2 hade regeringen (budgetdepartementet) föreslagit att riksdagen skulle anta vid propositionen följande förslag till

1. lag om ändring i lagen (1957:209) om skatt på sprit och vin,
2. lag om ändring i lagen (1960:253) om tillverkning och beskattning av malt- och läskedrycker,
3. lag om ändring i lagen (1960:253) om tillverkning och beskattning av malt- och läskedrycker,
4. lag om ändring i ölförsäljningslagen (1961:159),
5. lag om ändring i rusdrycksförsäljningslagen (1954:521),
6. lag om ändring i lagen (1960:258) om utjämningskatt på vissa varor,
7. lag om ändring i tulltaxan (1971:920),
8. lag om dryckesskatt,
9. lag om ändring i skattebrottslagen (1971:69),
10. lag om ändring i lagen (1971:1072) om förmånsberättigade skattefordringar m. m.,
11. lag om ändring i tulltaxan (1971:920),
12. lag om ändring i lagen (1960:258) om utjämningskatt på vissa varor.

Bilaga 1 och 2 i propositionen hade hänvisats till skatteutskottet, medan propositionen i övrigt (bil. 3 och 4) hade hänvisats till utbildnings- och kulturutskotten.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes följande:

”I propositionen presenteras ett samlat alkoholpolitiskt program. Missbruk av alkohol bedöms vara ett av våra största sociala problem. Propositionen innehåller förslag till socialpolitiska insatser av skilda slag i syfte att söka undanröja orsakerna till alkoholmissbruk och motverka ett bruk av alkohol som leder till skador. I samma syfte föreslås att åtgärder vidtas med inriktning på en begränsning av den totala alkoholkonsumtionen. Samhällets insatser mot missbruk av alkohol föreslås bli samordnade med insatser mot missbruk av narkotika och andra liknande medel. Tyngdpunkten i förslaget läggs på insatser för ungdomen.

Socialstyrelsen tilldelas det centrala ansvaret för samhällets alkoholpolitik. Till styrelsen knyts en nämnd för alkoholfrågor med bred förankring i samhällslivet. Riksskatteverkets hittillsvarande uppgifter på alkoholområdet överförs till socialstyrelsen.

Ökade resurser föreslås till förebyggande åtgärder och upplysningsverksamhet. Samhället skall kunna lämna ekonomiskt bidrag till riksomfattande informationskampanjer och till särskilda informationsprojekt t. ex. inom arbetslivet. En utvidgad undervisning om alkoholfrågor i skolan förordas liksom fortbildning av skolans personal. Försöksverksamhet med fritidsaktiviteter föreslås för grupper av människor som är särskilt utsatta för risken att hamna i alkoholmissbruk. Samhällets stöd till nykterhetsorganisationer m. fl. föreslås utbyggt. Förslaget innehåller åtgärder för en utvidgad forskning kring alkohol.

Då det gäller försäljning av alkoholdrycker föreslås att restriktionerna begränsas till sådana som av en bred allmänhet kan uppfattas som meningsfulla. I gengäld bör man enligt förslaget satsa på att bättre än i dag övervaka att nykterhetspolitiska olägenheter inte uppkommer i samband med försäljning av alkoholdrycker. I detta syfte föreslås en betydande ökning av den personal hos länsstyrelserna som sysslar med hithörande frågor. Det kommunala inflytandet vid försäljning av alkoholdrycker förstärks. En gemensam lag för handel med drycker föreslås träda i stället för nuvarande skilda försäljningslagar. Lagen innebär förankringar i förhållande till gällande regler och större enhetlighet vid handel med olika slag av alkoholdrycker.

I fråga om beskattning och prissättning på alkoholdrycker föreslås att gällande ordning behålls. Enligt förslaget bör beskattningen och därmed prissättningen på alkoholdrycker användas som ett instrument i konsumtionsbegränsande syfte. Detta innebär att priserna på alkoholdrycker även i fortsättningen kommer att sättas relativt högt och fortlöpande anpassas till den allmänna prisutvecklingen.

De kostnader som förslaget medför innebär ett ökat medelsbehov för helt verksamhetsår om ca 13,8 milj. kr. över statsbudgeten. Härtill kommer projektmedel ur allmänna arvsfonden med ett beräknat belopp om

5 milj. kr.

Förslaget är avsett att genomföras den 1 januari 1978, frånsett vissa förslag främst i fråga om nu utgående budgetanslag och förslaget om förstärkning av personalen hos länsstyrelserna, som bör genomföras redan den 1 juli 1977."

Det av riksdagen våren 1976 fattade principbeslutet om slopande av mellanölet (alkoholhalt högst 3,6 viktprocent) godtogs i propositionen utan några kommentarer. Enligt detta beslut skulle öl med högre alkoholhalt än 2,8 viktprocent inte få säljas i allmänna handeln efter den 30 juni 1977.

I detta sammanhang hade behandlats

dels de med anledning av propositionen väckta motionerna 1976/77:1444 av herr Wachtmeister i Staffanstorp (m) och fru Sundberg (m),

1976/77:1480 av fru Andrén (fp) och herr Richardson (fp), vari hemställdes att riksdagen skulle låta andra stycket i 41 § förslaget till lag om handel med drycker utgå och att därmed alkoholserving i teaterlokaler, konsertlokaler eller andra liknande lokaler ej skulle tillåtas utom i de fall som föll under samma lagparagrafs första stycke,

1976/77:1481 av herr Enlund m. fl. (fp), vari hemställdes att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad i motionen anförts om informationen i alkoholfrågan,

1976/77:1482 av herrarna Holmqvist (s) och Jönsson i Arlöv (s), vari hemställdes

1. att öl inte fick försäljas på andra tider än vardagar mellan kl. 08.00 och 20.00,

2. att dispensmöjligheter för utsträckt ölförsäljningstid slopades,

3. att 30 § första stycket i den nya lagen om handel med drycker skulle erhålla av motionärerna angiven lydelse, innebärande att detaljhandel med öl fick bedrivas av detaljhandelsbolaget och av den som hade meddelats särskilt tillstånd vardagar mellan kl. 08.00 och 20.00,

1976/77:1483 av fröken Littmarck (m), vari hemställdes att de kommuner som så önskade gavs möjlighet att ha kvar systemet med oktrojperioder,

1976/77:1497 av herr Björk i Gävle m. fl. (c, m).

1976/77:1498 av fru Hedvall (m), vari hemställdes att riksdagen begärde att en ny alkoholpolitisk proposition lades fram tillsammans med den till nästa riksmöte förväntade propositionen om socialtjänstlag,

1976/77:1499 av herrar Hörberg (fp) och Stensson (fp), vari hemställdes att riksdagen skulle

1. hos regeringen begära
  - a. att tidsplan med angivande av begränsningsmål för den totala alkoholförbrukningen utarbetades och förelades riksdagen,
  - b. att system för driftsbidrag till alkoholfria restauranger utreddes och
  - c. att system för starkt progressiv beskattning utreddes och förslag härom förelades riksdagen samt
2. besluta
  - a. att ge kommunen det slutliga ansvaret för etablering av butiker för vilket beslut vederbörande utskott utarbetade erforderliga lagparagrafer samt
  - b. att avslå framställningen om serveringsrätt för teatrar m. m. för vilket beslut vederbörande utskott utarbetade erforderliga förändringar av lagparagrafen,

1976/77:1500 av herr Lindkvist m. fl. (s), vari hemställdes att kommunerna gavs laglig rätt att fatta beslut om ett bibehållande av det s. k. oktrojssystemet i utskänkingsfrågor,

1976/77:1501 av herr Magnusson i Nennesholm m. fl. (c), vari hemställdes att riksdagen beslutade

1. att målsättningen för samhällets alkoholpolitik skulle vara att begränsa den totala, alltför höga alkoholkonsumtionen och att komma till rätta med alkoholmissbruket,
2. att avslå förslaget om tillstånd för teatrar och konsertlokaler att servera alkohol,
3. att servering av alkoholdrycker på nöjes- eller idrottsplatser helt förbjöds,
4. att nu gällande regler för etablering av systembutiker bibehölls,

1976/77:1502 av herr Pettersson i Helsingborg m. fl. (s), vari hemställdes

1. att riksdagen beslutade att öl med en alkoholhalt av högst 3,2 viktprocent fick säljas i den reguljära livsmedelshandeln fr. o. m. den 1 juli 1977, då mellanölet försvann,
2. att riksdagen fastställde skattesatsen för det nya ölet till 1 krona 73 öre per liter.

1976/77:1503 av herr Westberg i Hofors m. fl. (s), vari hemställdes att riksdagen beslutade att andra stycket 26 § i förslaget till lag om handel med drycker skulle utgå, innebärande att bestämmelsen om regeringens överprövning av Systembolagets beslut skulle slopas,

1976/77:1513 av fru Andrén (fp), vari hemställdes

1. att rusdrycksförsäljningslagens bestämmelser om oktrojperioder skulle intas i princip oförändrade i den i propositionen föreslagna lagen

om handel med drycker,

2. att riksdagen hos regeringen begärde förslag till ny lagstiftning rörande i motionen berörda frågor, i linje med den i motionen åberopade reservationen i alkoholpolitiska utredningen av herrar Boo, Burman och Nyberg,

1976/77:1514 av herrar tredje vice talmannen Eriksson (fp) och Lindblad (fp),

1976/77:1515 av herrar Johansson i Skärstad (c) och Nilsson i Agnäs (m), vari hemställts att riksdagen beslutade

1. att ytterligare förstärka informationen om alkoholens skadeverkningar med särskild inriktning på barn i skolåldern och övrig ungdom,

2. att informationen inriktades på att angripa själva bruket av alkohol såsom onödigt och skadligt,

3. att reklam för alkohol förbjöds och att motreklam infördes bl. a. för att visa föräldrars och andra ansvarigas plikt att skydda de unga mot tidigt bruk av alkohol,

4. att frågan om alkohol utreddes då det gällde försäkringsväsendet och ansvarighet vid olyckor,

1976/77:1517 av herr Lindblad m. fl. (fp), vari hemställts

1. att riksdagen hos regeringen begärde förslag till delmål för den närmaste femårsperiodens minskning av alkoholkonsumtionen och att, om konsumtionsminskningen enligt delmålet inte uppnåddes, detta borde medföra skärpta alkoholpolitiska insatser,

2. att riksdagen uttalade att prissättningen var ett viktigt instrument i skattepolitiken och att detta instrument borde användas på ett mycket mer verkningsfullt sätt än hittills,

3. att riksdagen uttalade att statens representation borde vara spritfri och att kommunerna uppmanades att följa samma princip,

4. att riksdagen i skrivelse till regeringen begärde ett förslag om förbud mot reklam för alkoholdrycker och att detta förbud förklarades vara väl i linje med målsättningen om minskad alkoholkonsumtion,

1976/77:1518 av herr Norrby (c), vari hemställts

1. att riksdagen beslutade uttala att socialstyrelsens nämnd för alkoholfrågor borde ha ett avgörande inflytande på de frågor som den skulle handlägga,

2. att Systembolaget inte borde åläggas etablera systembutiker,

3. att utskänkning av alkoholhaltiga drycker vid konserter och teaterföreställningar ej skulle tillåtas.

1976/77:1519 av herr Palme m. fl. (s), vari – såvitt motionen hänvisats till skatteutskottet – hemställts

1. att riksdagen beslutade fastställa det mål för alkoholpolitiken som

föreslagits i motionen,

2. att riksdagen beslutade godkänna de riktlinjer för en treårig verksamhet i alkoholfrågan m. m. som föreslagits i motionen,

3. att riksdagen beslutade godkänna de riktlinjer m. m. för information i alkoholfrågan som föreslagits i motionen,

4. att riksdagen beslutade godkänna de riktlinjer m. m. för stöd till arbetstagarorganisationernas utbildning kring alkoholfrågan som föreslagits i motionen,

7. att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad i motionen anförts om den centrala organisationen,

8. att riksdagen till Upplysning i alkoholfrågan m. m. för budgetåret 1977/78 under femte huvudtiteln anvisade ett i förhållande till regeringens förslag med 1 500 000 kr. förhöjt reservationsanslag om 5 500 000 kr.,

9. att riksdagen till Informationsåtgärder på alkoholområdet m. m. för budgetåret 1977/78 under femte huvudtiteln anvisade ett i förhållande till regeringens förslag med 22 500 000 kr. förhöjt reservationsanslag av 25 000 000 kr.,

10. att riksdagen till Bidrag till löntagarorganisationernas utbildningsverksamhet m. m. i alkoholfrågan för budgetåret 1977/78 under femte huvudtiteln anvisade ett förslagsanslag av 1 600 000 kr.,

11. att riksdagen skulle anta av motionärerna framlagt förslag till lag om ändring i lagen (1975:209) om skatt på sprit och vin, innebärande höjd beskattning av vin,

12. att riksdagen skulle anta av motionärerna framlagt förslag till lag om dryckesskatt, innebärande höjd beskattning av vin,

13. att riksdagen skulle anta av motionärerna framlagt förslag till lag om handel med drycker, innebärande att tillstånd till servering av alkoholdrycker i teaterlokal, konsertlokal eller annan liknande lokal skulle få meddelas endast om särskilda skäl förelåg.

14. att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om förslag till nästa års riksmöte om förbud mot alkoholreklam,

1976/77:1527 av herrar förste vice talmannen Bengtson (c) och Lindblad (fp),

1976/77:1528 av herr förste vice talmannen Bengtson m. fl. (c, fp, m), vari hemställts att riksdagen beslutade

1. att fastställa en målsättning för samhällets alkoholpolitik lydande: "Målsättningen för samhällets alkoholpolitik skall vara att minska den totala, alltför höga alkoholkonsumtionen och att komma till rätta med alkoholmissbruket",

2. att komplettera målsättningen för informationen med syftet att informationen också skulle förändra attityder och beteende gällande alkoholen,

3. att hos regeringen anhålla att frågan om Sveriges Radios roll i informationen omkring alkoholfrågan beaktades,

4. att avslå förslaget om tillstånd för teatrar och konserthus att servera alkohol,
5. att uttala sitt stöd för strävanden att värna om alkoholfria miljöer,
6. att ånyo hemställa till regeringen att frågan om stöd till alkoholfria hotell och restauranger övervägdes,
7. att hemställa hos regeringen om en ytterligare precisering av arbetsuppgifter och befogenheter för socialstyrelsens nämnd för alkoholfrågor,
8. att hemställa att regeringen tillsatte nämndens ledamöter på förslag av berörda organisationer,
9. att även i fortsättningen särskilt anslag till Föreningen Fruktdrycker skulle beslutas av riksdagen,
10. att hemställa hos regeringen om ytterligare skärpning av skatten på alkohol,
11. att skatt på alkoholfritt öl skulle utgå enligt samma principer som gällde för färskt lättöl,
12. att nuvarande principer för etablering och nedläggning av systembutiker bibehölls,
13. att det kommunala vetot bibehölls i vad gällde återkallande av tidigare beviljade tillstånd för servering av alkohol.

1976/77:1529 av fru Bernström (fp),

1976/77:1530 av herr Carlshamre (m), vari – såvitt motionen hänvisats till skatteutskottet – hemställts

1. att riksdagen beslutade
  - a) att 41 § andra stycket i förslaget till lag om handel med drycker skulle utgå, innebärande att tillstånd till servering av alkoholdrycker i teaterlokal, konsertlokal eller annan liknande lokal under paus i pågående föreställning ej skulle få meddelas,
  - b) att försäljning av öl i allmän handel fick ske endast vardagar kl. 8–20,
2. att riksdagen begärde
  - b) förslag till fortsatt alkoholpolitiskt reformarbete i anslutning till de förslag som kunde föranledas av socialutredningens kommande slutbetänkande,

1976/77:1531 av herrar Fridolfsson (m) och Åkerlind (m),

1976/77:1532 av herr Jonsson i Alingsås m. fl. (fp, c, m),

1976/77:1533 av fru Kristensson (m),

1976/77:1534 av herr Leuchovius (m), vari hemställts att riksdagen vid behandlingen av propositionen om alkoholpolitiken beslutade att tillbakavisa förslaget om införande av möjligheter till utskänkning av al-

koholhaltiga drycker i teatrar, konsertlokaler, revylokaler och liknande lokaler.

1976/77:1535 av herr Magnusson i Nennesholm (c),

1976/77:1536 av herr Ollén (m), vari hemställtts att riksdagen beslutade att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande den framtida alkoholpolitiken, och

1976/77:1537 av herr Werner m. fl. (vpk), vari hemställtts

1. att riksdagen skulle besluta avslå propositionen i vad gällde förslagen till lag om ändring i lagen (1957:209) om skatt på sprit och vin och till lag om ändring i lagen (1960:253) om tillverkning och beskattning av malt- och läskedrycker samt anhålla hos regeringen om översyn och förslag i vad gällde ändringar i annan lagstiftning som föranleddes av detta beslut,

2. att riksdagen uttalade att beskattning t. v. ej borde användas som alkoholpolitiskt instrument,

3. att riksdagen med avslag på propositionen beslutade att socialstyrelsen skulle disponera 3 milj. kr. för informationsverksamhet och 2 milj. kr. för att utveckla konsultverksamhet i syfte att stödja kommunerna i att förbättra fritidsmiljöerna,

4. att riksdagen beträffande det vid propositionen fogade förslaget till lag om handel med drycker beslutar att 39 och 41 §§ skulle erhålla av motionärerna angiven lydelse, innebärande att tillstånd till servering av alkoholdrycker på nöjes- eller idrottsplats ej fick meddelas samt att förslaget om tillstånd för teatrar m. fl. att servera alkoholdrycker skulle avslås,

5. att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om förslag till statliga åtgärder och bidrag i syfte att stödja kommunalt arbete på förbättrade fritidsmiljöer,

6. att riksdagen skulle uttala sig för förbud mot reklam för alkoholhaltiga drycker och anhålla hos regeringen om förslag därom,

dels de under allmänna motionstiden vid 1976/77 års riksmöte väckta motionerna

1976/77:236 av herr Kristenson m. fl. (s),

1976/77:238 av herr Ollén (m), vari hemställtts att riksdagen hos regeringen begärde förslag till ändring i rusdrycksförsäljningsförordningen så att åldersgränsen för utminuterung etc. av rusdrycker anpassades till myndighetsåldern,

1976/77:325 av herrar Signell (s) och Rosqvist (s),

1976/77:625 av herr Unckel m. fl. (m), vari hemställtts att riksdagen

Nr 117

Onsdagen den
27 april 1977

Alkoholpolitiken

beslutade fastställa den övre alkoholgränsen för öl som försålles i den allmänna handeln till 3,6 viktprocent,

1976/77:1018 av fru Andrén (fp) och herr Jonsson i Alingsås (fp),

1976/77:1034 av herrar Pettersson i Helsingborg (s) och Silfverstrand (s) samt

1976/77:1296 av herr Palme m. fl. (s), vari hemställts att riksdagen skulle anta av motionärerna framlagt förslag till lag om ändring i lagen (1973:37) om avgift på vissa dryckesförpackningar. innebärande bl. a. att avgiften på dryckesförpackningar skulle höjas.

Utskottet hemställde

1. beträffande alkoholpolitikens inriktning att riksdagen i denna del med anledning av propositionen bilaga 1 punkten 7 och motionerna 1976/77:1481, 1498, 1499, 1501 yrkandet 1, 1515, 1517 yrkandena 1-3, 1519 yrkandet 1, 1528 yrkandet 1, 1530, 1536 och 1537 som sin mening gav till känna vad utskottet anfört samt avstyrkte motionerna 1976/77:1498, 1499 yrkandet 1 a, 1517 yrkandena 1-3, 1530 yrkandet 2 b och 1536 i den mån de inte därigenom kunde anses tillgodosedda.

2. beträffande informationsfrågor

a. att riksdagen i vad avsåg riktlinjer för informationen med anledning av propositionen och motionerna 1976/77:1481, 1515 yrkandena 1 och 2, 1519 yrkandena 3 och 4 samt 1528 yrkandet 2 som sin mening gav till känna vad utskottet anfört och avstyrkte motionerna i denna del i den mån de inte därigenom kunde anses tillgodosedda.

b. att riksdagen i vad avsåg alkoholbolagens information skulle avslå följande motioner i den mån de inte kunde anses tillgodosedda genom vad utskottet anfört, nämligen

1. motionen 1976/77:325,

2. motionen 1976/77:1529 yrkandet 1,

c. att riksdagen i vad avsåg anslag till löntagarorganisationernas utbildningsverksamhet m. m. skulle avslå motionen 1976/77:1519 yrkandet 10 i den mån yrkandet inte kunde anses tillgodosett genom vad utskottet anfört,

d. att riksdagen i vad avsåg anslag till informationsåtgärder på alkoholområdet med avslag på motionerna 1976/77:1497 yrkandena 1 och 2 i vad avsåg detta anslag och 1519 yrkandena 2 i denna del och 9 samt med bifall till propositionen bilaga 1 punkten 11 till Informationsåtgärder på alkoholområdet för budgetåret 1977/78 under femte huvudtiteln anvisade ett reservationsanslag av 2 500 000 kr.,

e. att riksdagen i vad avsåg anslag till upplysning i alkoholfrågor m. m. med avslag på motionerna 1976/77:1497 yrkandet 2 i vad avsåg detta anslag och 1519 yrkandena 2 i denna del och 8 samt med bifall till propositionen bilaga 1 punkten 12 till Upplysning i alkoholfrågor m. m. för

budgetåret 1977/78 under femte huvudtiteln anvisade ett reservationsanslag av 4 000 000 kr.,

f. att riksdagen i vad avsåg anslag till Föreningen Fruktdrycker skulle

1. med bifall till propositionen bilaga 1 punkten 13 till Bidrag till Föreningen Fruktdrycker för budgetåret 1977/78 under femte huvudtiteln anvisa ett anslag av 70 000 kr.,

2. avslå motionen 1976/77:1528 yrkandet 9,

g. att riksdagen i vad avsåg Sveriges Radios roll i informationsfrågan skulle avslå motionen 1976/77:1528 yrkandet 3 i vad det inte kunde anses tillgodosett genom vad utskottet anfört.

3. beträffande aktivitetsstöd, miljöfrågor m. m.

a. att riksdagen skulle avslå följande motioner i den mån de inte kunde anses besvarade genom vad utskottet anfört, nämligen

1. motionerna 1976/77:1499 yrkandet 1 b, 1528 yrkandet 6 och 1532 yrkandena 1 och 2,

2. motionen 1976/77:1527,

3. motionen 1976/77:1528 yrkandet 5,

4. motionen 1976/77:1537 yrkandena 3 och 5,

b. att riksdagen med bifall till propositionen bilaga 1 punkten 14 till Lån för inrättande av alkoholfria restauranger för budgetåret 1977/78 under fonden för låneunderstöd anvisade ett investeringsanslag av 1 000 kr.,

4. beträffande den centrala organisationen att riksdagen med bifall till propositionen bilaga 1 punkterna 8 och 9 och med anledning av motionen 1976/77:1519 yrkandet 7 samt med avslag på motionerna 1976/77:1497 yrkandet 3, 1518 yrkandet 1, 1519 yrkandet 7 i vad yrkandet inte blivit tillgodosett, 1528 yrkandena 7 och 8 och 1529 yrkandet 2 skulle *dels* bemyndiga regeringen att vidta de övergångsåtgärder och åtgärder i övrigt som behövdes för att den centrala organisation på alkoholområdet som socialministern hade förordat skulle kunna genomföras, med det tillägget att en representant för någon av de organisationer som företrädde de alkoholskadades intressen skulle ingå i nämnden för alkoholfrågor, *dels* till Socialstyrelsen för budgetåret 1977/78 under femte huvudtiteln utöver i propositionen 1976/77:100, bil. 8, förslaget förslagsanslag anvisa ytterligare 300 000 kr.,

5. beträffande den lokala och regionala tillsynsorganisationen att riksdagen med avslag på motionen 1976/77:1535 och med bifall till propositionen bilaga 1 punkten 10 till Länsstyrelserna för budgetåret 1977/78 under femtonde huvudtiteln utöver i propositionen 1976/77:100, bil. 18, förslaget förslagsanslag anvisade ytterligare 1 500 000 kr.,

6. beträffande etablering av systembutiker att riksdagen med anledning av motionen 1976/77:1503 skulle anta propositionen i denna del med den ändring utskottet i betänkandet förordat samt avslå motionerna 1976/77:1034, 1444, 1499 yrkandet 2 a, 1501 yrkandet 4, 1514, 1518 yrkandet 2 och 1528 yrkandet 12 i den mån de inte var tillgodosedda genom vad utskottet anfört och hemställt,

7. beträffande inköpsåldern att riksdagen med avslag på motionen 1976/77:238 skulle bifalla propositionen i denna del.

8. beträffande avstängning från inköp att riksdagen med avslag på motionen 1976/77:1531 skulle bifalla propositionen i denna del.

9. beträffande försäljningstiderna för öl att riksdagen skulle bifalla motionerna 1976/77:1482 och 1530 yrkandet 1 b samt avslå propositionen i motsvarande del.

10. beträffande oktroyperioder att riksdagen med avslag på motionerna 1976/77:1483, 1500, 1513 och 1528 yrkandet 13 i den mån de inte kunde anses tillgodosedda genom vad utskottet anfört skulle bifalla propositionen i denna del.

11. beträffande servering i teaterfoajéer m. m. att riksdagen skulle
a. med bifall till motionerna 1976/77:1480, 1499 yrkandet 2 b, 1501 yrkandet 2, 1518 yrkandet 3, 1519 yrkandet 13 i vad avsåg 41 § lagen om handel med drycker, 1528 yrkandet 4, 1530 yrkandet 1, 1534 och 1537 yrkandet 4 i vad avsåg 41 § lagen om handel med drycker avslå propositionen i denna del.

b. avslå motionen 1976/77:1519 yrkandet 13 i vad detta yrkande inte behandlats under a.

c. bifalla propositionen i vad avsåg servering på nöjes- eller idrottsplatser och avslå motionerna 1976/77:1501 yrkandet 3 och 1537 yrkandet 4 i vad detta yrkande inte behandlats under a.

d. avslå motionen 1976/77:1532 yrkandet 3 i vad detta yrkande inte kunde anses tillgodosett genom vad utskottet anfört.

12. beträffande godkännande av föreståndare för serveringsställe att riksdagen med avslag på motionen 1976/77:1533 skulle bifalla propositionen i denna del.

13. beträffande restaurangpriserna på alkoholdrycker att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:1529 yrkandet 3.

14. beträffande skattefri proviantering av alkoholdrycker att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:1018.

15. beträffande alkoholhalten i öl

a. att riksdagen med avslag på motionerna 1976/77:625 och 1502 yrkandet 1 skulle bifalla propositionen i motsvarande del.

b. att motionen 1976/77:236 icke föranledde någon riksdagens åtgärd.

16. beträffande alkoholreklamen att riksdagen med bifall till motionerna 1976/77:1517 yrkandet 4, 1519 yrkandet 14 och 1537 yrkandet 6 samt med anledning av motionen 1976/77:1515 yrkandet 3 begärde att regeringen till nästa riksmöte lade fram förslag om förbud mot alkoholreklam.

17. beträffande omedelbara ändringar i beskattningen av drycker m. m.

a. att riksdagen i vad avsåg beskattningen av spritdrycker med avslag på motionen 1976/77:1537 yrkandet 1 i denna del skulle bifalla propositionen i denna del.

b. att riksdagen i vad avsåg beskattningen av vin och starköl med avslag på motionerna 1976/77:1519 yrkandet 11 och 1537 yrkandet 1

i denna del skulle bifalla propositionen i denna del,

c. att riksdagen i vad avsåg beskattningen av öl med avslag på motionerna 1976/77:1502 yrkandet 2 och 1537 yrkandet 1 i denna del skulle bifalla propositionen i denna del,

d. att riksdagen i vad avsåg beskattningen av lättöl och läskedrycker med avslag på motionerna 1976/77:1528 yrkandet 11 och 1537 yrkandet 1 i denna del skulle bifalla propositionen i denna del,

e. att riksdagen i vad avsåg avgiften på vissa dryckesförpackningar skulle avslå motionen 1976/77:1296,

18. beträffande utredning om beskattningen av drycker att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:1499 yrkandet 1 c, 1528 yrkandet 10 och 1537 yrkandet 2,

19. beträffande alkoholen och försäkringsväsendet att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:1515 yrkandet 4,

20. beträffande författningsförslagen att riksdagen till följd av vad ovan hemställts och i betänkandet anförts skulle

a. anta inom socialdepartementet upprättade förslag till

1. lag om tillverkning av drycker, m. m. med de ändringar att 2–4, 9–11, 21 och 25 §§ skulle erhålla av utskottet föreslagen lydelse.

2. lag om handel med drycker med de ändringar att 26, 30, 41, 44, 48, 54, 71 och 81 §§ samt punkt 3 av ikraftträdandebestämmelserna skulle erhålla av utskottet föreslagen lydelse,

3. lag om ändring i lagen (1961:181) om försäljning av teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat med den ändring att ikraftträdandebestämmelserna skulle erhålla av utskottet föreslagen lydelse,

4. lag om ändring i ölförsäljningslagen (1961:159),

5. lag om ändring i lagen (1954:579) om nykterhetsvård,

6. lag om ändring i lagen (1958:205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m. m.,

b. anta inom budgetdepartementet upprättade förslag till

1. lag om ändring i lagen (1957:209) om skatt på sprit och vin,

2. lag om ändring i lagen (1960:253) om tillverkning och beskattning av malt- och läskedrycker.

3. lag om ändring i lagen (1960:253) om tillverkning och beskattning av malt- och läskedrycker,

4. lag om ändring o ölförsäljningslagen (1961:159),

5. lag om ändring i rusdrycksförsäljningslagen (1954:521) med den ändring att ikraftträdandebestämmelserna skulle erhålla av utskottet föreslagen lydelse,

6. lag om ändring i lagen (1960:258) om utjämningsskatt på vissa varor,

7. lag om ändring i tulltaxan (1971:920),

8. lag om dryckesskatt.

9. lag om ändring i skattebrottslagen (1971:69),

10. lag om ändring i lagen (1971:1072) om förmånsberättigade skattefordringar m. m.,

11. lag om ändring i tulltaxan (1971:920),

Onsdagen den
27 april 1977

Alkoholpolitiken

12. lag om ändring i lagen (1960:258) om utjämningskatt på vissa varor,

c. anta av utskottet framlagt förslag till lag om ändring i lagen (1972:820) om skatt på spel.

Reservationer hade avgivits

beträffande informationsfrågor m. m. och viss beskattningsfråga

1. av herrar Wärnberg, Kristenson, Johansson i Jönköping, Carlstein och Westberg i Hofors, fru Normark samt herr Boström (samtliga s) som ansett att utskottet under 2 c, 2 d, 2 e samt 17 b i vad avsåg beskattningen av vin och 20 i motsvarande del bort hemställa

2. c. att riksdagen i vad avsåg anslag till löntagarorganisationernas utbildningsverksamhet m. m. med bifall till motionen 1976/77:1519 yrkandet 10 till Bidrag till löntagarorganisationernas utbildningsverksamhet m. m. i alkoholfrågan för budgetåret 1977/78 under femte huvudtiteln anvisade ett förslagsanslag av 1 600 000 kr.,

2.d. att riksdagen i vad avsåg anslag till informationsåtgärder på alkoholområdet med bifall till motionen 1976/77:1519 yrkandena 2 i denna del och 9 och med anledning av propositionen bilaga 1 punkten 11 samt med avslag på motionen 1976/77:1497 yrkandena 1 och 2 i vad avsåg detta anslag till Informationsåtgärder på alkoholområdet för budgetåret 1977/78 under femte huvudtiteln anvisade ett reservationsanslag av 25 000 000 kr.,

2.e. att riksdagen i vad avsåg anslag till upplysning i alkoholfrågor m. m. med bifall till motionen 1976/77:1519 yrkandena 2 i denna del och 8 och med anledning av propositionen bilaga 1 punkten 12 samt med avslag på motionen 1976/77:1497 yrkandet 2 i vad avsåg detta anslag till Upplysning i alkoholfrågor m. m. för budgetåret 1977/78 under femte huvudtiteln anvisade ett reservationsanslag av 5 500 000 kr.,

17.b. och 20. i nämnda del att riksdagen i vad avsåg lagen om skatt på sprit och vin och lagen om dryckesskatt med bifall till motionen 1976/77:1519 yrkandet 11 och med avslag på motionen 1976/77:1537 yrkandet 1 i motsvarande del skulle anta vid propositionen fogade lagförslag med de ändringar att

dels 2 § 1 mom. lagen om skatt på sprit och vin skulle erhålla av reservanternas föreslagen lydelse,

dels 10 § lagen om dryckesskatt skulle erhålla av reservanternas föreslagen lydelse,

beträffande alkoholhalten i öl

2. av herrar Söderström (m) och Lundgren (m) som ansett att utskottet under 15 a och 20 i motsvarande del bort hemställa

1. att riksdagen skulle bifalla motionen 1976/77:625 och avslå propositionen och motionen 1976/77:1502 i vad avsåg alkoholhalten i öl,

2. att riksdagen till följd därav skulle

a. avslå de vid propositionen bilaga 2 punkterna 3, 4, 6 och 7 fogade lagförslagen om ändring i lagen (1960:253) om tillverkning och beskatt-

ning av malt- och läskedrycker, i ölförsäljningslagen (1961:159), i rusdrycksförsäljningslagen (1954:521) såvitt avsåg ändring av 1 §, i lagen (1960:258) om utjämningskatt på vissa varor och i tulltaxan (1971:920) i vad avsåg annan ändring än ändring i Anm.,

b. anta det vid propositionen bilaga 2 punkten 2 fogade förslaget till lag om ändring i lagen (1960:253) om tillverkning och beskattning av malt- och läskedrycker med den ändringen att 7 § skulle erhålla av reservanternas föreslagna lydelse,

c. begära förslag från regeringen till de lagändringar i övrigt som betingades av bifall till reservationen,

3. av herrar Kristenson (s) och Westberg i Hofors (s) som ansett att utskottet under 15 a och 20 i motsvarande del bort hemställa

a. att riksdagen med avslag på propositionen i denna del och på motionen 1976/77:625 skulle bifalla motionen 1976/77:1502 i vad avsåg alkoholhalten i öl,

b. att riksdagen skulle anta de vid propositionen bilaga 2 punkterna 3, 4, 5 och 7 fogade förslagen till

1. lag om ändring i lagen (1960:253) om tillverkning och beskattning av malt- och läskedrycker med de ändringar att 1 och 7 §§ skulle erhålla av reservanternas föreslagna lydelse,

2. lag om ändring i ölförsäljningsförordningen (1961:159) med den ändringen att 1 § skulle erhålla av reservanternas föreslagna lydelse,

3. lag om ändring i rusdrycksförsäljningslagen (1954:521) med den ändringen att 1 § skulle erhålla av reservanternas föreslagna lydelse,

4. lag om ändring i tulltaxan (1971:920) med den ändringen att tulltaxenummer 22.03 B och C skulle erhålla av reservanternas föreslagna lydelse,

c. att riksdagen begärde förslag från regeringen till de lagändringar i övrigt som betingades av bifall till reservationen,

beträffande alkoholreklamen

4. av herrar Kristenson (s), Söderström (m) och Lundgren (m) som ansett att utskottet under 16 bort hemställa

att riksdagen skulle avslå motionerna 1976/77:1515 yrkandet 3, 1517 yrkandet 4, 1519 yrkandet 14 och 1537 yrkandet 6,

beträffande avgiften på dryckesförpackningar

5. av herrar Wörnberg, Kristenson, Johansson i Jönköping, Carlstein och Westberg i Hofors, fru Normark samt herr Boström (samtliga s) som ansett att utskottet under 17 e bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1976/77:1296 skulle anta av reservanternas framlagt förslag till lag om ändring i lagen (1973:37) om avgift på vissa dryckesförpackningar.

Onsdagen den
27 april 1977

Alkoholpolitiken

Kulturutskottets betänkande nr 40

Sedan regeringen i propositionen 1976/77:100 bilaga 12 (utbildningsdepartementet) under punkterna B 62 och B 63 föreslagit riksdagen att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1977/78 beräkna till Bidrag till Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning ett reservationsanslag av 2 321 000 kr. och till Organisationsstöd till vissa nykterhetsorganisationer m. fl. ett reservationsanslag av 6 000 000 kr., hade regeringen i propositionen 1976/77:108, såvitt nu var i fråga, föreslagit riksdagen att

dels godkänna de i propositionen förordade allmänna riktlinjerna för fördelning av anslaget Organisationsstöd till vissa nykterhetsorganisationer m. fl.,

dels till Organisationsstöd till vissa nykterhetsorganisationer m. fl. för budgetåret 1977/78 under nionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 10 000 000 kr.,

dels godkänna de i propositionen förordade förändringarna av villkoren för bidragsgivningen till Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning,

dels till Bidrag till Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning för budgetåret 1977/78 under nionde huvudtiteln anvisa ett anslag av 3 021 000 kr.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen godkände de i propositionen 1976/77:108 förordade allmänna riktlinjerna för fördelning av anslaget Organisationsstöd till vissa nykterhetsorganisationer m. fl.,

2. att riksdagen till Organisationsstöd till vissa nykterhetsorganisationer m. fl. för budgetåret 1977/78 under nionde huvudtiteln anvisade ett reservationsanslag av 10 000 000 kr.,

3. att riksdagen godkände de i propositionen 1976/77:108 förordade förändringarna av villkoren för bidragsgivningen till Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning,

4. att riksdagen till Bidrag till Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning för budgetåret 1977/78 under nionde huvudtiteln anvisade ett anslag av 3 021 000 kr.

Reservation hade avgivits av herrar Andersson i Lycksele, Leander och Green, fru Johansson i Uddevalla och fru Rönnung, herr Klöver samt fröken Öhrsvik (samtliga s) som ansett att utskottet under I bort hemställa

att riksdagen med anledning av propositionen 1976/77:108 och vad reservanterna anfört godkände de av reservanterna förordade allmänna riktlinjerna för fördelning av anslaget Organisationsstöd till vissa nykterhetsorganisationer m. fl.

Herr WÄRNBERG (s):

Herr talman! När riksdagen nu har att ta ställning till de närmaste årens alkoholpolitik här i landet är det efter en utomordentligt lång tid av förberedelse. Den alkoholpolitiska utredningen tog väldigt lång tid på sig för själva utredandet, och det var ett mycket vidlyftigt material som ställdes till förfogande av utredningen. Remissförfarandet blev där- efter mycket omfattande och tilltaget med god tidsmarginal. Vi var då framme vid mitten av 1975, men materialet ansågs ändå inte tillräckligt som underlag för en proposition. I början av 1976 tillsattes en arbetsgrupp inom socialdepartementet för att överarbeta det föreliggande materialet. Propositionen uppsköts ännu ett år. Det var därför kanske inte så konstigt att en viss oro började skönjas inom riksdagen över den långhalning som frågan var utsatt för. Åtgärder mot mellanölet krävdes och genomfördes också.

Har vi mot denna bakgrund nu fått ett förslag till en ny alkoholpolitik med radikala ändringar? Knappast! Det mesta förblir vid det gamla. APU föreslog inga revolutionerande ändringar. Utredningen var ganska oenig, och remissinstanserna hade mycket olika uppfattningar i skilda frågor. Beredningsgruppen, och senare regeringen, försökte kompromissa sig fram till något slags medelprodukt, som sedan utskottet funnit det nödvändigt att ändra en del på.

Min beskrivning av alkoholfrågans handläggning under de senaste tio åren kunde kompletteras med många andra beskrivningar av olika del- frågorors behandling, men det skall inte göras här. Låt mig redan från början säga ifrån att vad jag nu sagt inte skall uppfattas som kritik av de organ som handlagt alkoholfrågorna. I stället skall det tas som ett bevis på hur svårt det är att föra en alkoholpolitik som gör någon nytta och som samtidigt accepteras av en bred majoritet av medborgare. Låt mig, herr talman, något ytterligare uppehålla mig vid det motsägelsefulla när det gäller våra alkoholfrågor och försöka utveckla detta.

Sedan urminnes tider används alkohol i vårt land. Den totala konsumtionen var för exempelvis 100 år sedan mycket större än i dag, men vi skall samtidigt ha klart för oss att vi inte har någon sjunkande trend när det gäller alkoholkonsumtion utan i stället en starkt stigande trend. Från 1800-talets mitt fram till 1920- och 1930-talen sjönk totalkonsumtionen ganska stadigt, men därefter har den totala konsumtionen mer än fördubblats per svensk invånare över 15 år. Så här långt är statistiken tillförlitlig, men när vi kommer över till frågan om vem som har ökat sin konsumtion blir siffrorna strax osäkrare. Åtskilliga undersökningar har gjorts både av 1944 års utredning och av APU, som kommit fram till att missbrukarna har ökat sin konsumtion och att nya grupper har kommit till medan måttlighetsförbrukarna har fortsatt att visa måttlighet.

Det finns också ett klart samband mellan den ökade konsumtionen och den helnyktra sektorns utveckling. Det var när nykterhetsrörelsen var som starkast och då kvinnorna i stor omfattning avstod från bruket som totalkonsumtionen och skadorna var som minst. I och för sig är

detta en självklarhet, och teoretiskt skulle det vara möjligt att radikalt förbättra landets alkoholskadesituation genom kraftfulla ingrepp mot konsumtionen och därefter på sikt få bort missbruket.

Låt mig upprepa vad jag anförde, nämligen att det teoretiskt skulle vara lätt att minska alkoholens skadeverkningar – men låt mig tillägga att det i praktiken är så mycket svårare. Inledningsvis nämnde jag att det finns tusenåriga alkoholtraditioner inte bara i vårt land utan också i de flesta andra länder som vi umgås med. Det skall helt enkelt vara alkohol i vissa sammanhang, och dessa sammanhang har på senare tid blivit allt vanligare och gått allt längre ned i årsklasserna.

Det första en alkoholutredare möter är således ett västerländskt kulturmönster som man snart går bet på. Detta så mycket mera som 90 % av dem som använt alkohol i modern tid hittills har klarat sig själva, sin familj och sin omgivning, skött sina förpliktelser mot samhället och inte orsakat några skador. Jag kan förstå att dessa människor tycker att samhällets restriktioner och hjälp skall sättas in på de andra, de 10 procenten, i stället och att den skötsamme skall få ha sitt fria konsumtionsval.

Det är alltså för de 10 % som råkar ut för någonting som samhället måste ha en alkoholpolitik. Men dessa 10 % innebär i dag rätt stora absoluta tal. Alkoholfrågorna är vårt lands största olösta sociala problem. Det har många kunniga läkare, forskare och andra auktoriteter sagt, däribland de senaste socialministrarna. Alkoholskadorna kan också sägas vara vår tids största folksjukdom. Det torde vara ostridigt att vi i dag har omkring 200 000 människor som är så gravt alkoholskadade att de icke förmår utföra vanligt arbete och att antalet skadade växer. Det är också ostridigt att en mycket stor del av den psykiska vårdens resurser, på sina håll hälften, tas i anspråk av sådana som har besvär med alkohol och att även kroppssjukvårdens platser kraftigt belastas av patienter som på grund av alkoholförtäring hamnat där. Alkoholens roll i trafikskador är ju som alla vet mycket stor.

De siffror som jag här nämnt visar med all önskvärd tydlighet att det aldrig går att enbart vårda bort alkoholskadorna. Tillförseln är i dagsläget så oerhört mycket större än alla tänkbara vårdresurser. Vården av alkoholens offer är givetvis en första rangens angelägenhet och den inställning som alltmera börjar vinna insteg, att alkoholfrågorna skall sättas in i sitt sociala sammanhang, är därför att hälsa med den största tillfredsställelse. Men jag upprepar vad jag förut anförde: utan förebyggande åtgärder i stor skala går det aldrig att vårda bort alkoholskadorna.

I den socialdemokratiska partimotionen utgår man från en helhetssyn, dvs. att förebyggande och vårdande insatser göres samtidigt och utan alltför hårt åtskilda gränser. Detta är en viktig synpunkt när det gäller att hjälpa alkoholskadade till anpassning i det vanliga samhällslivet. Vi är beredda att satsa rätt kraftigt på en försöksverksamhet i socialstyrelsens regi utanför de vanliga institutionerna, men vi är också beredda att satsa avsevärda belopp för att tanken bakom fylleristrafkets avskaffande skall

bli verklighet och inte bara en pappersreform.

Jag har tidigare anfört att alkoholen leder till allvarliga problem för ca 10 % av konsumenterna. Då ca fyra femtedelar av landets vuxna befolkning är alkoholkonsumenter med varierande konsumtionsnivåer finns i dag således en stor majoritet av måttlighetsbrukare. I praktiken är det alltså dessa måttlighetsbrukare som bestämmer den allmänna inställningen till den alkoholpolitik som skall föras. Vi har här i riksdagen alltid försökt att utforma lagstiftningen så att den har ett stöd i den allmänna folkopinionen. Så sker givetvis också i fråga om alkohollagstiftningen. Jag är övertygad om att svenska folket med mycket stor majoritet är berett att underkasta sig inskränkningar i fråga om egna konsumtionsvanor och egen bekvämlighet och också är berett att betala de skattepålagor som finns i alkoholpolitiskt syfte om man samtidigt kan vinna att situationen förbättras för de alkoholskadade eller missbrukarna. Jag tror att man i lika hög grad är beredd till vissa uppoffringar om man kan förmå barn och människor i de tidigaste ungdomsåldrarna att skjuta upp alkoholdebuten några år eller rent av få dem att avstå för gott.

Detta är inte enbart en fråga om vinster, vinster som vi alla kan vinna om alkoholskadorna minskas, vinster på grund av att sjukhussängarna därigenom står till förfogande för dem som är sjuka i traditionell mening, vinster genom att brottsligheten blir mindre, vinster genom att inte trevningen spolieras av för stor alkoholförtäring. Utöver dessa vinster är det här också ytterst en fråga om medmänsklig solidaritet.

För vad betyder egentligen inskränkningar i den starkes livsföring och litet extra besvär om de samtidigt kan betyda att några svagare människor får den hjälp som behövs för att undgå allt det elände som ofta drabbar den svage i ett starkt kommersialiserat samhälle. Med detta har jag inte bara velat säga att det är restriktioner och förbud som behövs, utan att den mänskliga gemenskapen är lika viktig. Alkoholpolitik är med andra ord ett stort tvärsnitt av all social politik.

Skatteutskottet har vid sitt arbete med beredningen av förslagen till olika alkoholpolitiska åtgärder utgått från de värderingar jag här har försökt göra mig till tolk för. Vi känner givetvis alla en stor tillfredsställelse över att man kunnat enas om den sedan i fjol knänsatta målsättningen att det är av stort värde att alkoholfrågorna i fortsättningen fogas in i sitt sociala sammanhang och att ett klart mål uppställs för en flerårig insats syftande till att begränsa den totala, alltför höga alkoholkonsumtionen och att komma till rätta med alkoholmissbruket.

Som jag tidigare nämnt är utskottet således överens om att alkoholpolitiken måste sättas in i sitt sociala sammanhang, och jag kommer längre fram att ta upp de konkreta åtgärder som måste till härför. När det gäller målsättningen att begränsa den alltför höga totalkonsumtionen menar utskottet att det fordras en samordning av flera olika insatser, och det är glädjande att så stor enighet har kunnat uppnås också på denna punkt. Bland de åtgärder man anger är behovet av kraftig in-

formation, utnyttjande av prisinstrumentet, olika lagstiftningsåtgärder beträffande hanteringen och hur konsumtionen kan styras i fråga om olika drycker. Man kan givetvis heller inte bortse ifrån att det även är fråga om totalkonsumtionen som sådan och att det här finns ett nära samband med enskilda människors sociala situation.

Socialdemokraterna har i sin partimotion skissat ett treårigt program för att bättre än propositionens förslag kunna uppfylla målsättningen att ett klart mål skall uppställas för en flerårig insats syftande till att begränsa den totala, alltför höga alkoholkonsumtionen. Detta treåriga program kräver anslagshöjningar under perioden i storleksordningen 100 milj. kr. utöver vad regeringens förslag innebär om man baserar detta på vad som föreslagits för kommande budgetår.

Partimotionen är uppbyggd på nio punkter enligt följande.

1. Alkohol- och narkotikafrågorna skall ges en mer framskjuten plats i skolans verksamhet. Skolöverstyrelsen ges i uppdrag att utarbeta ett program härför.

2. Kraftfull satsning på information och debatt om alkoholproblemen i ungdomsorganisationer och folkrörelser.

3. Stöd till alkoholfri – icke kommersiell nöjesverksamhet.

4. De fackliga organisationerna får resurser för att ta upp alkoholfrågorna i arbetslivet.

5. Resurser för en kraftigt utbyggd hälsouppllysning om alkoholens verkningar.

6. Stöd till upprättande och genomförande av kommunala handlingsprogram för förbättring av särskilt utsatta ungdomsmiljöer.

7. Förbättring av de alkoholskadades sociala och kulturella ställning genom satsning på demokratiskt uppbyggd verksamhet.

8. Omedelbara insatser för akutvård av alkoholskadade.

9. Förbud mot alkoholreklam.

Därtill skall läggas att i nämnda motion yrkas avslag på propositionens förslag om utskänkning i samband med teaterföreställningar och konserter, en miljö som också tidigare varit alkoholfri. Samtidigt är jag angelägen om att klargöra att det inte bara är den socialdemokratiska partimotionen som velat stoppa alkoholens spridning till tidigare alkoholfria miljöer.

Av de nio punkter som jag nyss föredrog behandlas den första punkten av kulturutskottet, varför jag inte här kommer att beröra den. Punkt 9, som rör förbud mot alkoholreklam, har bifallits av utskottet med röst-siffrorna 12 – 3, och jag vill också på den punkten nämna att socialdemokraterna inte varit ensamma i sina krav. Kravet på reklamförbud är inte nytt. Motståndet mot dess genomförande har hittills segrat, även om skälen har varit krystade. Sedan nu tryckfrihetslagstiftningen ändrats har man i alla fall anledning vänta att regeringen kan effektuera den beställning som jag hoppas att riksdagen gör om några timmar. Någon annan utveckling på denna fråga anser jag knappast möjlig med hänsyn till skatteutskottets målsättning och de uttalanden som gjorts om vinst-intressets bortkopplande från alkoholhanteringen.

De övriga punkterna i den socialdemokratiska partimotionen anser sig den borgerliga utskottsmajoriteten inte kunna tillstyrka, och de socialdemokratiska ledamöterna har därför anfört reservation. Vi är, låt mig säga det, litet besvikna över att vi inte på de här punkterna har kunnat få de borgerligas stöd, då enligt vår mening framställningarna varit väl motiverade. Jag har tidigare berört de punkter, där de alkoholskadades problem och deras anknytning till samhället tagits upp. Jag vill tillägga att den förebyggande verksamheten med åtgärder i arbetslivet genom löntagarorganisationerna väl sammanfaller därmed. Två av punkterna berör miljöer som alternativ till dagens ungdomsmiljöer av kommersiell natur. Vi anser detta vara en mycket viktig del av våra förslag. Det går inte att bara säga nej till ungdomens alkoholkonsumtion; vi måste också bjuda de unga alternativ. Vi anser att det beträffande dessa frågor finns så färdiga planer, att en försöksverksamhet omedelbart borde kunna sättas i sjön.

I fråga om information om alkoholproblemen och den föreslagna kraftigt utbyggda hälsoupplýsningen om alkoholens verkningar föreligger i princip inga skillnader mellan utskottsmajoriteten och reservanterna. Skillnaden ligger i att reservanterna vill ha en kraftigare satsning.

Det är också med tillfredsställelse man kan konstatera att inte heller i andra frågor som upptagits i partimotionen har utskottsmajoriteten några principiella invändningar, utan avslagsyrkandet beror på att man vill gå litet långsammare fram. Man vill avvakta erfarenheterna av de mindre anslagshöjningar som görs och resultatet av det arbete som nämnden för alkoholfrågor kommer fram till.

Reservanterna däremot anser att tiden nu är mogen att göra något extra kraftfullt. Avsvär man sig möjligheten att göra något verkligt radikalt för att bringa ned konsumtionen och skadorna, måste ändå kraftfulla åtgärder till för att inte det skall bli verklighet, som statens medicinska forskningsråd förutser, nämligen att vi redan på 1980-talet kommer att ha ett fördubblat antal alkoholskadade.

När jag säger att utskottet avsvär sig radikala åtgärder – och på den punkten är utskottet enigt – så menar jag att man inte vill gå längre i restriktioner på grund av riskerna för att människorna inte lojalt skall följa lagarna. Man vill av rättviseskäl och med tanke på risk för hembränning inte använda prisinstrumentet mera än till en prisanpassning till andra varor.

Det är i ett sådant läge man måste göra ett försök med en annorlunda satsning. Det är inte självklart att den stora satsning som socialdemokraterna önskar genomföra kommer att leda till en säker framgång, men satsningen innebär i alla fall ett allvarligt försök, och därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen I. I den reservationen anvisas även vägar till hur den stora satsningen skall finansieras. En prishöjning på alkoholvaror har ju också som vi vet en återhållande effekt på konsumtionen, varför vårt förslag alltså blir dubbelt verkande.

Herr talman! Inledningsvis nämnde jag hur svårt det är att föra en

effektiv alkoholpolitik i detta land och i en tidsålder som vår och hur svårt det är att föra en kamp mot skador, som orsakas av en dryck som används av huvudparten av medborgarna. Kanske bör man mot denna bakgrund uttala sin tillfredsställelse över det arbete som nedlagts och över att förslagen lagts fram i stor enighet. Utöver vad jag redan berört kan nämnas det arbete som nedlagts av nämnden för alkoholfrågor, med sin rätt radikala sammansättning, och de bestämmelser som införts när det gäller 20-årsgränsen, butiksetableringen, kontrollorganisationen vid servering och affärstiderna för ölförsäljning – för att ta några av de åtgärder som blivit föremål för ställningstagande.

Vid utskottsbetänkandet finns också två reservationer med två reservervanter vid varje som tar upp frågan om mellanölets bibehållande resp. införande av ett nytt öl med 3,2 % alkoholhalt. Min avsikt är inte att ta upp någon stor debatt med företrädarna för reservationerna för att inte fixera dagens alkoholreform vid bara den detaljen, som jag tycker att massmedia gör. Visserligen är detta en nog så viktig detalj, men ändå inte huvudingrediensen i det stora programmet. I fråga om det 3,6-procentiga ölet pratade vi färdigt i fjol – eller som utskottet uttrycker det:

”De skäl som nu åberopas till stöd för upphävande eller ändring av förra årets principbeslut om mellanölsförbud var väl kända då beslutet fattades.”

Riksdagen har alltså fattat sitt beslut i denna fråga, och anledningen till att man uppsköt beslutets verkställighet till den 1 juli i år var att bryggeribranschen ville ha en relativt lång tid för omställningen. Nu tycks den inte behöva någon lång tid utan klarar sig med mycket kort tid för att ställa om till en helt ny sort, och det kan ju vara bra att veta för framtiden att det verkligen inte behövs någon övergångstid om man skall göra någonting.

Beträffande reservation nr 3 om det nya ölet kanske man kan erinra om att alla erfarenheter av det ölet inte var så goda som motionärerna och reservanterna anför, men anspråken på goda erfarenheter är ju så olika. Det var ändå så med den här gamla förkrigspilsnern att 10 % av det samlade missbruket officiellt redovisades komma just från detta 3,2-procentiga öl. I reservationen talas också om att ett nytt öl kan vara positivt för sysselsättningen. Jag har aldrig riktigt förstått – jag måste erkänna det än en gång – hur det kan gå åt så mycket mera folk för att tillverka en dryck som innehåller 3,2 % alkohol jämfört med den som innehåller 2,8 %. För att återkomma till vad jag sade förut: Om 10 % av missbruket skulle komma att härledas till ett nytt öl, så betyder det att vi kan undvika att få 20 000 gravt alkoholskadade människor utan det ölet, och det tycker jag är en siffra som talar allvar.

Ingen tror att mellanölets avskaffande utgör något universalmedel för att slippa alkoholmissbruk, men de flesta vet att det uppskjuter alkoholdebuten ett eller annat år, och därmed är den frågan också en väsentlig del av de små samverkande orsaker som kan förbättra tillvaron.

Med anknytning till vad jag sagt förut skulle jag vilja säga att jag tror att svenska folket är berett att visa detta utslag av solidaritet mot den relativt svaga grupp medborgare som utgörs av barn och ungdomar i de lägre tonåren. Jag tänker inte tala om smak och sällskapsdrycker. Jag vet bara att vi måste hjälpa de yngsta, att vi måste bjuda dem alternativ som är bättre än flykt från verkligheten och pressen att vara som alla andra.

Vårt ämne i dag gäller alkoholpolitiken, men jag är medveten om att det finns droger som är värre än alkohol. Jag är också medveten om att det finns samband mellan användning av narkotiska preparat och av alkohol och att kampen mot missbruket måste föras på alla fronter. Vad jag däremot aldrig kan acceptera är resonemanget att alkoholen skulle vara något slags ersättningsmedel för narkotika. Sanningen är ju den att den vanligaste utvecklingen går från alkoholsvare drycker över till starkare, och i slutändan kanske det också blir narkotika. Den motsatta utvecklingen har jag aldrig hört talas om, dvs. att en narkoman först skulle övergå till sprit och sedan kanske fortsätta med mellanöl. Det kan inte råda något som helst tvivel om vilken av dryckerna som är inkörsporten.

Herr talman! Låt mig göra en sammanfattning. Riksdagen står i begrepp att fatta beslut om den alkoholpolitik som skall föras de närmaste åren. Inga revolutionerande nyheter föreslås, men en målsättning fastställs. Den är inte alltför högtflygande, men därför kanske målet kan uppnås. Alkoholpolitik i dag kan inte genomföras med stora, radikala grepp. Det är de små olika detaljerna, var för sig ganska betydelselösa, som tillsammans skall kunna bli en verkningsfull enhet i den kamp som jag tror alla bekänner sig till, kampen mot missbruk och skador.

Kanske är sammankopplingen med det sociala sambandet en nyhet. De förslag som nu läggs fram försöker ta hänsyn till enskilda människors sociala situation, till trycket av traditionens dryckesmönster, till undvikande av kommersialism i dryckeshantering och till utökad information och upplysning.

Men för att lagar och uttalanden skall bli verklighet krävs av oss alla att vi rätt förstått det sociala sambandet, att vi kan samla oss till medmänskligt ansvar och att vi vill visa solidaritet med de svaga.

Med detta ber jag att få yrka bifall till reservation 1 och i övrigt till utskottets hemställan i själva alkoholfrågan. Till reservation 5 återkommer andra talare.

Herr SÖDERSTRÖM (m):

Herr talman! Det är faktiskt nästan på dagen elva månader sedan vi senast diskuterade dessa problem – i samband med skatteutskottets betänkande 1975/76:64, föranlett av proposition 142.

Denna proposition föreslog då anslag till upplysningsverksamhet, bidrag till Föreningen Fruktdrycker och investeringsanslag till en fond, från vilken lån till alkoholfria restauranger skulle beviljas. I samband

med betänkandet behandlades då även tolv olika motioner. Att regeringsförslaget hade lagts berodde på att APU lagt fram ett betänkande, som dock bara var ett delbetänkande. Det slutliga betänkandet blev tyvärr än en gång skjutet på framtiden – trots många års överväganden. Därmed kunde riksdagen inte ta ställning till någon mera långsiktig alkoholpolitisk planering, utan fick nöja sig med att försöka ta ställning bara till en del av APU:s förslag.

Följden blev att riksdagsbehandlingen i stort sett endast blev en "mellanölsdebatt" – i varje fall påstår jag att den uppfattades så av allmänheten, detta trots att debatten varade i ca sju timmar, varvid även andra angelägna alkoholpolitiska aspekter berördes.

Skulden härtill vill jag, som herr Wörnberg också gjorde, i viss mån lägga på våra massmedia, som tydligen endast hade intresse av om mellanölet skulle bortvoterats eller inte. Men jag tycker nog också att APU får ta på sig en del av skulden, när man lade fram ett förslag om införande av ett s. k. folköl på 3,0 % alkoholhalt, trots att det redan fanns en pilsner med 2,8 %. Det förslaget var alldeles för "genialt" för att kunna förstås – och följden blev i stället att det fick något av löjets skimmer över sig. Jag kan absolut inte förstå vilka nykterhetspolitiska aspekter som låg bakom ett slopande av ett öl på 2,8 % och införande av ett på 3,0 %.

Att inte enbart jag var oförstående inför detta framgår klart av det betänkande från skatteutskottet som förelåg, där man, efter att ha funnit "starka skäl" såväl för att införa ett nytt öl som för att återgå till läget före oktober 1965 med enbart öl på 2,8 %, stannade "med viss tvekan" inför alternativet på 3,0 %. Det avgörande var att det inte kunde väntas inbjuda till missbruk i samma omfattning som mellanölet, och att det bättre än pilsnern kunde väntas tillfredsställa de breda grupper som vill behålla mellanölet som måltidsdryck.

Att vi över huvud taget fick ett öl på 2,8 % hade inte någon nykterhetspolitisk bakgrund, utan det berodde på det andra världskriget. Det ansågs då att vi bättre borde ta vara på landets knappa spannmålsresurser än att brygga ett öl på 3,2 %. Huruvida man av detta kan dra den vidare slutsatsen att om vi inte fått ett världskrig, så hade vi inte fått anledning att införa något mellanöl – och därmed sluppit ifrån hela den uppslitande debatt som så dominerat alkoholpolitiken sedan mellanölet infördes – det vågar jag inte ha någon säker uppfattning om. Med viss säkerhet vågar jag gissa att vi fortfarande hade haft en intensiv debatt – men den hade då gällt alkoholstarkare drycker. Jag har den uppfattningen att den debatten i stället kommer att dominera morgondagens alkoholpolitik.

Vid votering om "folkölet" fick APU-förslaget, som väl var, endast 72 röster, medan 163 ledamöter inte ville byta ut 2,8 %-ölet. Här var det hela 95 stycken som inte tog ställning. Jag anser att det beslutet besparade riksdagen en avsevärd goodwillförlust och att det dessutom var positivt. När så mellanölets vara eller inte vara skulle avgöras blev marginalerna betydligt knappare. 159 ledamöter ansåg att det borde för-

svinna medan 148 ville ha det kvar t. v. Här var det 23 som avstod från att uttala sin uppfattning. Det märkliga är att minoriteten inte uttalade sig för att behålla mellanölet för all framtid utan endast för att vi borde vänta med det definitiva beslutet tills vi hade kunnat göra en samlad bedömning, när regeringen lagt fram sitt förslag till den framtida alkoholpolitiken.

Det brukar i de flesta sammanhang vara vanligt i riksdagen att man inte går händelserna i förväg utan skyndar långsamt, men tydligen var mellanölsfrågan alltför känslomässigt laddad för att praxis skulle följas. Kanske kände sig också majoriteten stärkt av skrivningen i det skatteutskottets betänkande som förelåg och där man framhöll att "för ett slopande av mellanölet talar framför allt det förhållandet att man då inte riskerar någon uppståndelse i samband med introduktionen av ett nytt öl utan man bibehåller en redan känd vara, pilsnern".

Herr talman! Jag tillhörde de 148 ledamöter som ansåg att det definitiva beslutet borde anstå, och eftersom pressens intresse, som jag tidigare nämnade, helt var koncentrerat just på den frågan lämnades ingen tidningsläsare ovetande om hur var och en hade röstat här i riksdagen.

Det var därför med en viss oro som jag så småningom kom hem och mötte folk av olika kategorier. Hur skulle de reagera mot mitt ställningstagande, detta speciellt som jag hade den uppfattningen att de trodde att det gällde mellanölets avskaffande eller bibehållande – inte bara ett uppskjutande av avgörandet.

Men jag har, herr talman, aldrig blivit så förvånad som då. Så gott som alla jag mötte ansåg att riksdagen hade fattat ett felaktigt beslut och att jag handlat rätt. Detta har bidragit till att jag stärkts i min uppfattning att vi inte kan lösa några alkoholproblem genom förbud – inte ens bland ungdomen. Förbud kan i stället medföra att problemen uppstår inom andra områden, som många gånger kan vara farligare och mera svårbemästrade än de som vi i dag försöker lösa. Och vad är då vunnit?

Låt mig i detta sammanhang förklara att jag helt och hållet ansluter mig till den målsättning som finns, nämligen att alkoholpolitiken som ett klart mål har att alla insatser måste syfta till att begränsa den totala, alltför höga alkoholkonsumtionen och komma till rätta med alkoholmissbruket. Denna målsättning betonades starkt av skatteutskottet förra året och den upprepas även i år. Det fanns inga motsättningar vid riksdagsdebatten förra året, och det kommer säkerligen inte att finnas några motsättningar i år heller eller förekomma någon kritik mot den målsättningen.

Nu är det tyvärr så att vi ännu har mycket ogjort, innan vi ens har kommit i närheten av vår målsättning – detta trots den intensiva debatt som förts under åren och trots alla försök som gjorts med bl. a. höjda priser, förbud av olika slag, omyndighetsförklaring av ungdomar m. m.

Det kan ju faktiskt vara så att vi i viss omfattning har en felaktig alkoholpolitik, som vägrar se verkligheten som den är, och att det gör att våra strävanden misslyckas. Vi tror så mycket, men vi vet väldigt

litet. Dessutom har vi många olika uppfattningar om vilka vägar vi skall gå för att snabbast komma fram till målet. Man behöver bara ta del av remissyttrandena över APU-förslaget för att inse att så är fallet. Fler-talet av dem som yttrade sig i remissen ansåg exempelvis att mellanölet borde behållas, medan det samtidigt fanns de som föreslog mycket skärpta restriktioner. Då är det ganska naturligt att det även i riksdagen uppträder förespråkare för olika uppfattningar som ställs emot varandra. När vi nu skall ta ställning till dagens frågor kan vi konstatera att utskottet är helt överens på praktiskt taget alla områden utom två, mellanölsfrågan resp. reklamfrågan.

Eftersom det väckts en motion om bibehållande av mellanölet har det varit naturligt för mig att biträda det yrkandet, och därför återfinns jag som reservant i utskottsbetänkandet. Jag har, herr talman, velat redogöra för bakgrunden till mitt ställningstagande. Senare kommer även herr Lundgren att närmare beröra motiven för reservationen. Jag kan därför nöja mig med, i det här sammanhanget, att yrka bifall till reservationen 2.

Vad sedan reklamfrågan beträffar föreligger förslag från regeringen att vi skall avvakta med vårt ställningstagande t. v. Motivet är att remisstiden för tobaks- och alkoholreklamutredningens betänkande Reklamen för alkohol och tobak (SOU 1976:63) ännu icke utgått; vi kan alltså senare få en samlad bedömning och en gemensam lagstiftning, som kan anknytas till den nya marknadsföringen.

Man kan här jämföra med vad skatteutskottets majoritet hade för uppfattning för ett år sedan vad gällde alkoholreklamen. Eftersom utredningen beräknades slutföra sitt arbete under 1976 och resultatet väntades kunna föreläggas riksdagen 1977, var utskottet då inte berett att förorda några omedelbara åtgärder mot alkoholreklamen utan ansåg att riksdagen borde avvakta regeringens åtgärder.

Men nu har utskottsmajoriteten – som praktiskt taget är densamma som förra året – inte velat vidhålla samma ståndpunkt, utan i stället föreslår man att regeringen omedelbart skall lägga fram förslag om totalt reklambud, så att nästa års riksmöte kan avgöra den frågan.

Eftersom regeringen under alla förhållanden kommer att lägga fram ett förslag om tobaks- och alkoholreklam förstår jag inte varför inte majoriteten kunde nöjt sig med detta – de vinner ju praktiskt taget ingenting i sak; möjligen får man nöjet att slå regeringen på fingrarna. Vill majoriteten ha ett totalt alkoholförbud, hade den exakt samma möjligheter att få det då som den har nu.

Vi har inte velat vara med om det här beslutet, och därför har vi reserverat oss till förmån för regeringsförslaget. Jag ber också, herr talman, att få yrka bifall till reservationen 4.

I övrigt har jag inget yrkande när det gäller skatteutskottets betänkande, även om jag de senaste dagarna har börjat hysa vissa betänkligheter mot den ändring som skatteutskottet gjort vad gäller sammansättningen av den centrala nämnd för alkoholfrågor som föreslås bli inrättad. Utskottet

har där bifallit en motion som yrkat att representanter för de alkoholskadades intressen skall få företräde i nämnden. Givetvis har detta skett i positivt syfte, men efter att i går ha fått ta del av en skrivelse från en samarbetsgrupp, bestående av Länkens kamratförbund, ALRO, Länkarnas riksförbund och Verdandi, har jag börjat tvivla på att vårt beslut var så klokt. Skrivelsen andas så mycken misstro och negativism till vårt förslag att det måste bli mycket svåra påfrestningar i det praktiska samarbetet – om nu dessa organisationer verkligen kommer att utse någon ledamot att företräda dem. Men i förlitan på att den mening som kommer till uttryck i kulturutskottets skrivning i betänkandet nr 40 skall infrias har jag faktiskt inget yrkande i den frågan.

Herr KRISTENSON (s):

Herr talman! Efter förra riksmötets beslut att öl som skall säljas i allmän handel endast fick innehålla maximalt 2,8 % alkohol har det uppstått en livlig diskussion om huruvida detta var ett klokt beslut eller inte. Skall jag döma efter de reaktioner som kommit från ölkonsumenterna uppfattas nog detta som ett mycket olyckligt beslut.

Ett av argumenten har varit att riksdagens ställningstagande berott på att en liten del – kanske främst ungdom – missbrukat det s. k. melanölet. Detta motiv för beslutet kan ej förstås av den stora majoriteten av landets ölkonsumenter.

Ett annat argument har varit att de skötsamma konsumenterna har uppfattat beslutet som ett utslag av förmyndarmentalitet mot en övervägande del av det svenska folket. Öl är en alkoholdryck – därom behöver vi inte tvista. Alla alkoholdrycker används som sällskapsdrycker – utom av missbrukare – och då uppfattas riksdagens beslut att försämra den alkoholsvaga drycken som något helt obegripligt, när det inte införs några begränsningar på de betydligt alkoholstarkare dryckerna.

Många människor känner också mycket stark oro för vad som kommer att konsumeras efter den 1 juli i år, då den alkoholsvaga drycken öl försvinner. Många är oroliga för att konsumtionen av spritdrycker kommer att öka avsevärt. Effekten blir då rakt motsatt den som majoriteten avsåg, nämligen en sänkning av den totala alkoholkonsumtionen – om den målsättningen är vi överens.

Men det farligaste som kan inträffa – och det befarrar vi reserverar mycket starkt – är en ökning av missbruket av narkotika och produkter som går att sniffa. Missbruk av dessa påverkandemedel är långt allvarigare än annat missbruk. Det är djupt tragiskt för den människa det drabbar och den människans anhöriga. De samhälleliga insatserna för att häva narkotikamissbruket erbjuder stora problem och blir mycket dyrbara.

Då en sådan utveckling kan befarras har ett antal ledamöter motionerat om att ett öl med en alkoholstyrka på 3,2 % skall få tillverkas och försäljas i den allmänna handeln. Vi reserverar vill instämma med motionärerna i att det framstår som en klok och näraliggande kompromiss. Ett beslut

Onsdagen den
27 april 1977

Alkoholpolitiken

enligt motionärernas och reservanternas förslag kan kanske leda till att målsättningen om en sänkning av den totala alkoholkonsumtionen uppnås.

Ett bifall till reservationen ger också möjlighet att tillvarata det stora kunnande på detta område som de svenska bryggarna har. Det ger möjlighet att tillverka en god och alkoholsvag sällskapsdryck. Om riksdagen följer vårt förslag behöver man inte heller befara en kraftig nedgång av konsumtionen och därav betingade sysselsättningssvårigheter vid många av våra bryggerier. Dessa bryggerier – som framför allt finns i stödområden, där verkningarna kommer att bli synnerligen svåra – skulle få ett gott stöd i en produkt med möjlighet att hävda sig i konkurrensen med alkoholstarka drycker.

Sedan vill jag, herr talman, något litet återvända till den debatt som fördes före riksdagens beslut förra året. Principfrågan var då om riksdagen ca ett år före den alkoholpolitiska propositionen skulle ta ställning i mellanölsfrågan eller vänta med ett beslut i den detaljfrågan. Vi som då hade den uppfattningen att beslutet borde anstå har i massmedia, t. o. m. så sent som i går, framställts som anhängare av eller ledare för en grupp som förespråkar mellanöl. Denna framställning är helt oriktig. Om de delar av massmedia som det här gäller hade gjort sig besvär med att läsa reservationer och motioner, hade de märkt att vi inte angivit någon alkoholprocent i ölet förrän nu, när propositionen kom.

I tidningen Expressen för i går framfördes en underlig rekommendation till kammarens ledamöter, nämligen att riksdagen inte skall ändra på ett av riksdagen tidigare fattat beslut. Vad är nu detta för en underlig rekommendation? Det skulle betyda att vi inte genom att ändra tidigare beslut kan förändra samhället i den ena eller andra riktningen. Att följa det rådet är rena katastrofen för allt samhällligt arbete.

För att all rättvisa skall skipas vill jag också kommentera Aftonbladets artikel i går – en tidning som jag trots allt tycker bättre om än den förra. Enligt artikeln i Aftonbladet skulle en falang med mig som ledare redan förra året ha krävt att ett öl som håller 3,6 % alkohol skulle få tillverkas och försäljas. Detta är helt felaktigt.

Uppgiften i samma artikel att det under hösten 1976 hade väckts en motion med krav om ett öl med samma alkoholstyrka är lika osann. Min reflexion är att man skall ställa samma krav på korrekta informationer i massmedia som massmedia ställer på andra.

Innan jag kommer till mitt yrkande vill jag bara konstatera följande. Alla partier är överens om att vi i vårt land har en mycket hög levnadsstandard. Tror någon att vi hade uppnått denna standard om de flesta av vårt lands medborgare hade varit svårt alkoholiserade av öl eller av andra starkare sällskapsdrycker? Svaret måste vara nej.

Tyvärr finns det missbrukare, men det är väl inte för att lösa deras problem som alla icke missbrukare skall drabbas av olika slag av restriktioner och förbud. Tror man på den möjligheten leder det till helt felaktiga resultat.

Med denna del av mitt anförande, herr talman, yrkar jag bifall till reservationen 3.

Även till reservationen 4 vill jag yrka bifall. Jag har ungefär samma motiveringar som herr Söderström. Denna reservation innebär att riksdagen inte nu begär att regeringen till nästa riksmöte framlägger ett förslag om införande av reklamförbud när det gäller alkoholdrycker. Mitt ställningstagande grundar sig på uppfattningen att riksdagen beslutat sig för en utredning och denna är färdig bör riksdagen nu liksom tidigare avvakta remissinstansernas ställningstagande.

Herr WÄRNBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag avhöll mig från personliga vittnesbörd om vad människor har sagt till mig efter fjolårsbeslutet. De två senaste talarna har emellertid inte gjort det, och låt mig därför säga att vi kanske träffar litet olika människor. De åsikter som har framförts till mig är rakt motsatta dem som herr Kristenson har redogjort för. Jag har träffat förfärligt många föräldrar som är väldigt glada över det beslut som fattades i fjol. Nykterhetsrörelsen har inte ett dugg med detta att göra, utan jag har mött en föräldrapinion.

Herr Kristenson menade att om vi nu behåller ett mellanöl av något slag kommer vi på det sättet att kunna föra en hårdare kamp mot narkotikan. Mellanölet skulle alltså vara ett alternativ till narkotikan. Ingenting kan vara mer felaktigt. Det kan kanske vara så i något enstaka missbruksfall, men ingen har börjat sin narkotiska missbruksbana med narkotika utan man har börjat med någon alkoholdryck och sedan gått över till narkotika. Det gäller nu att inte få nya missbrukare.

Sedan säger herr Kristenson att vi har en hög levnadsstandard och stor produktivitet här i landet. Det har vi, men om vi hade haft 200 000 människor till som inte hade varit gravt alkoholskadade skulle produktionen ha varit åtskilligt högre, därom råder ingen som helst tvekan.

Herr KRISTENSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Det är väl ändå en dröm att tro att vi skulle kunna få ett helnyktert samhälle. De som tror detta borde dra konsekvenserna av det och föreslå ett totalförbud mot all försäljning och all tillverkning av alkoholdrycker.

När jag berörde narkotikabruket hävdade jag att det kommer att öka om en god alkoholsvag sällskapsdryck försvinner. Behovet av påverkandemedel kommer då att ta sig det uttrycket att antingen ökar spritförsäljningen mycket eller också blir det en kraftigt ökad förbrukning av narkotika eller produkter som går att sniffa.

Herr WÄRNBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Det kan mycket väl bli så att den generation missbrukare av mellanöl som har uppstått under de här tio åren sedan det olyckliga beslutet om mellanöl en gång fattades kommer att övergå till starkare

drycker – det gör den förmodligen – eller rent av till narkotiska preparat. Men med herr Kristensons förslag kommer vi att år efter år mata in nya generationer ungdomar som behöver detta starkare medel. Det är just det vi vill stoppa och försöka ge barn och ungdom ett annat alternativ än att fly bort från verkligheten med hjälp av någonting som herr Kristenson kallar sällskapsdryck. Språkbruket på detta område visar f. ö. en märklig utveckling från 1957: först skulle mellanölet vara en dryck till måltiden, sedan skulle det vara en dryck som var god och nu har det plötsligt blivit en sällskapsdryck.

Herr KRISTENSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Det är möjligt och t. o. m. mycket troligt att vissa ungdomar kommer att minska sin ölkonsumtion. Men vad kommer de att konsumera i stället? Jag tror att det äver, i de mycket unga åldrarna blir en ökad vinkonsumtion, och då har man ersatt en alkoholsvag dryck med en alkoholstarkare. Man kan befara att bruket av narkotika och annat kommer att öka även i de unga åldrarna.

Herr ANDERSSON i Knäred (c):

Herr talman! Har vi möjligheter att i vårt land föra en framgångsrik alkoholpolitik eller befinner vi oss i den situationen att vi egentligen bara har att registrera skadorna och försöka förhindra att de blir alltför stora? Herr Kristensons resonemang går ut på att ungdomarna alltid kommer att söka till något som de kan berusa sig med – om vi tar bort mellanölet och försvårar tillgängligheten till andra alkoholdrycker, söker sig ungdomarna till någonting annat som de kan berusa sig med, eftersom de tydligen skall berusa sig. Om betydande kategorier av ungdomar har kommit in i det mönstret att de skall berusa sig – även i mycket unga år – och om strävan även hos de nya ungdomsgenerationerna kommer att vara att de åtminstone vissa kvällar i veckan skall berusa sig genom sniffning eller vad det nu är de får ta till, då är det klart att någonting av hopplöshet utbreder sig över framtiden. Men det är väl inte på det sättet vi skall se den här frågan.

Vi vet att vi har fått väsentligt försämrade nykterhetsförhållanden bland stora kategorier av vårt folk och under senare år speciellt bland ungdomen. Vi har under denna tid också haft en väsentligt ökad alkoholkonsumtion. Herr Wärnberg har redan redovisat att vi sedan 1920-talet har haft en försämring av nykterhetstillståndet på så sätt att alkoholkonsumtionen per person har ökat. Det var ju också därför som vi på sin tid fattade beslut om 1954 års alkoholpolitiska reform, vilken – det måste vi nu konstatera – i stor utsträckning har blivit en besvikelse. De lättnader i restriktionerna som har kommit därefter har ytterligare förvärrat situationen. Jag tänker exempelvis på mellanölsreformen.

Som Erik Wärnberg framhåller är utskottet enigt på väsentliga punkter. Vi är eniga om alkoholpolitikens inriktning. Vi är också i stort sett eniga om satsningen på information osv. Formellt är vi oeniga om anslagens storlek för det närmaste budgetåret.

Jag vill för min del inte polemisera mot någon av punkterna i den socialdemokratiska partimotionen. Vad som sägs i dem är riktigt. Utskottet konstaterar också att de inte strider mot vad utskottet har kommit fram till. Vad vi är oeniga om är i vilken takt medlen skall ställas till förfogande.

Utskottsmajoriteten har utgått från att det nya alkoholpolitiska organet, socialstyrelsen med dess alkoholpolitiska nämnd, som sin allra närmaste uppgift kommer att ha att dra upp riktlinjerna för att effektuera riksdagens målsättning och inriktning av alkoholpolitiken och så snabbt som möjligt försöka uppnå reella resultat. Det är alldeles uppenbart att det för detta ändamål kommer att erfordras mer pengar än vad som föreslås i propositionen för det närmaste budgetåret, ett förslag som biträds av utskottsmajoriteten. Men vi menar att socialstyrelsens alkoholpolitiska nämnd behöver viss tid för att tränga in i problemen. Till ett kommande år måste större anslag ges, så att meningsfulla åtgärder kan vidtas i enlighet med riksdagsbeslutets intentioner.

Vi har pekat på en del punkter i anslutning till motioner, som jag något vill beröra. Det gäller t. ex. Sveriges Radios roll i informationsfrågan. Det är alldeles uppenbart att massmedia måste engageras på ett annat sätt i alkoholpolitiken än den hittillsvarande inriktningen. Det har de senaste dagarna givits några exempel på hur man har skött upplysningen, och vi vet hur det var förra året. Det enda intresset då kring alkoholpolitiken var om det skulle lyckas att i riksdagen få majoritet för att slå tillbaka attacken mot mellanölet. Det verkade som om den ena kanalen i TV var den främsta av mellanölets vänner, och den andra kanalen var i stort sett inte bättre.

Vi måste väl utgå ifrån att massmedia med sin enorma genomslagskraft skall kunna bidra till att bekämpa alkoholbruket. Erik Wärnberg underströk i sitt anförande både den nuvarande och förutvarande socialministerns uttalande att alkoholfrågan är vårt största olösta problem. Jag skulle kunna gå något längre tillbaka i tiden och hänvisa till statsminister Tage Erlander, som med skärpa fastslog detta. Frågan är hela tiden vilka framkomstvägarna skall vara för att minska alkoholbruket hos det svenska folket och framför allt hos dess ungdom. Det är klart att Sveriges Radio-TV härvidlag måste föra ut en information i uppbyggande syfte. Tyvärr har informationen från det hållet i stor utsträckning verkat neddragande.

Vi har haft uppe frågan om att representationen vid kommunala och statliga arrangemang borde göras alkoholfri. Utskottet konstaterar att man knappast bör lagstifta om detta men understryker med skärpa att mycket stor återhållsamhet bör iakttas i fråga om alkoholdrycker vid representation. Ekonomiskt kanske det inte spelar så förfärligt stor roll, men just själva sättet att uppträda är av väsentlig betydelse. Det är klart att det uppmärksammas hur kommuner och statliga organ sköter en sådan sak.

Under senare år har det skett en utomordentligt skrämmande utveck-

ling vid s. k. personalfester. Man kan naturligtvis inte lagstifta bort missförhållanden på det området, men det vore i högsta grad önskvärt att de som ordnar fester, inte minst folkrörelser av olika slag, skärpte sig vid sådana tillfällen. De flesta människor är organiserade i en eller flera folkrörelser – jag tänker då på ordet i dess vidaste bemärkelse. Man borde kunna ha roligt på en personalfest utan sprit. Vissa restauranger, som varit föremål för uppmärksamhet när det gällt hur de skött sina rättigheter, har hävdat att de värsta olägenheterna uppstått i samband med personalfester.

Vi kan inte komma särskilt långt med alkoholpolitiken. Vi kan inte lagstifta fram ett nyktert folk. Men med gemensamma ansträngningar och olika satsningar borde det i alla fall vara möjligt att uppnå betydande framsteg på vägen mot de närmaste målen: ungdomslivet bör vara nyktert, arbetslivet bör vara nyktert och trafiken bör vara nykter. Om man kunde nå ordentliga resultat på dessa områden skulle mycket vara vunnet.

Jag skall göra några reflexioner i anslutning till herrar Söderströms och Kristensons anföranden. Herr Söderström höll en ingående betraktelse över ölet under förkrigstiden och framåt och spekulerade i vilket öl vi skulle ha haft om vi inte haft ett andra världskrig. Det är klart att man kan hänge sig åt sådana funderingar. Men vem kan svara på det över huvud taget?

Herr Söderström talade vidare om den oro med vilken han kom hem till väljarna efter mellanölsomröstningen förra året, innan han fann att de ingenting hade att erinra mot hans ställningstagande. Jag var på den andra sidan, herr Söderström, men jag hyste ingen oro för att träda fram inför väljarna, och jag har inte mött någon kritik utan tvärtom mycken förståelse för vårt ställningstagande. Det tror jag att många andra har gjort också.

När det gäller reklamfrågan, som både herr Söderström och herr Kristenson tog upp, är det i alla fall på det sättet att vi förra året hade mycket starka krav på ett beslut i reklamfrågan, men regeringen hade då nyligen överlåtit alkoholreklamfrågorna till den utredning som behandlade tobaksreklamen. Vi accepterade därför i utskottet att behandlingen av frågan fick anstå till detta år. I propositionen har dessa frågor inte tagits upp, men det var ändå känt vid utskottsbehandlingen vad utredningens förslag innefattade, och vi visste ungefär hur frågan låg till. Majoriteten av oss i utskottet menade att det är rätt uppenbart att man bör säga ifrån härvidlag.

Och jag måste säga att jag, när jag först läste den socialdemokratiska motionen, med tillfredsställelse konstaterade att herr Kristenson var en av motionärerna som begärde förbud mot alkoholreklam. Men tyvärr står herr Kristenson nu i utskottsbetänkandet antecknad som reservant och yrkar avslag på sin egen motion.

Vi skall göra kraftfulla ingrepp mot konsumtionen, har det sagts. Och vi är ju i utskottsbetänkandet eniga om att alkoholbruket måste trängas tillbaka – alltså att konsumtionen måste minska. Men sedan vill man

i stor utsträckning inte vara med ens i de ganska blygsamma försök som görs, utan man säger hela tiden: Nej, det här får ske på något annat sätt – inte så som majoriteten vill. Man försöker alltså komma undan för tillfället genom att säga att det här får vi skjuta på framtiden.

Jag tror ändå att vi skall göra klart för oss, som Erik Wärnberg framhöll, att om vi inte vill vidta mycket långt gående åtgärder – alltså införa en förbudslagstiftning, vilket vi vet att det inte finns gehör för hos svenska folket – måste vi söka oss fram genom satsningar på olika åtgärder, som var för sig kanske inte är så särdeles imponerande och inte tillräckliga men som i alla fall samfällt bör kunna leda till att vi vänder utvecklingen, vänder den trend mot en ständigt ökad alkoholkonsumtion med åtföljande utomordentligt allvarliga skador som vi har bevittnat under så många år.

Jag skulle i det sammanhanget vilja hänvisa till löpsedeln för en av våra större veckotidningar den här veckan – en löpsedel som för ovanlighetens skull verkar vara helt riktig. Där görs påpekandet att alkoholskadorna vållar en för tidig död för 5 000 personer årligen. Detta är alltså en av de verkligt stora folksjukdomarna, och det är ändå en folksjukdom som vi i stort sett känner orsakerna till. Vi borde då också kunna enas om metoderna för att bringa dessa enorma skador tillbaka. Det gäller inte bara dem som direkt dör av alkoholskador, utan det gäller också all den andra nöden, alla de andra bekymren och besvärligheterna det åstadkommer och som är av den art att vi på allt sätt måste samla oss för att med de medel som står till buds försöka rätta till förhållandena.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till skatteutskottets hemställan på samtliga punkter.

Herr SÖDERSTRÖM (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag skulle kanske ha sagt "en viss spänning" i stället för "en viss oro". Mitt yttrande har tydligen orsakat en viss oro. Vi kommer emellertid inte ifrån att meningarna är delade i de här frågorna, och då finns det också anledning att ge uttryck för detta. Det finns kanske också anledning att inte låsa fast sig i sina positioner, så att man inte i viss utsträckning kan pröva nya vägar.

I går fick jag, och jag förmodar även riksdagens övriga ledamöter, ett brev från Gävleborgs nykterhetsförbund. I sitt uttalande till riksdagen skriver förbundet bl. a. följande: "Vi står inför ekonomiska och mänskliga problem av enorm vidd, vilka utgör ett allvarligt hot mot det sociala utvecklingsarbete som under 1900-talet varit föremål för våra gemensamma ansträngningar. För att vända denna utveckling krävs djupgående åtgärder inom många områden. Halvmesyurer har tidigare visat sig verkningslösa och kommer naturligtvis att så vara även i fortsättningen."

Här rör det sig alltså om ett nykterhetsförbund som är litet kritiskt mot den förda alkoholpolitiken. Är det då underligt att jag som lekman kan framföra vissa kritiska synpunkter? Vad man saknar är kanske en litet mer öppen debatt, litet mera förståelse för andras uppfattningar och litet större förmåga att kunna ändra på sina ställningstaganden.

Beträffande reklamfrågan och mitt ställningstagande härvidlag, som berördes av herr Andersson i Knäred, vill jag framhålla att jag ställt frågan: Vad vinner vi på att gå ifrån regeringens förslag? Enligt min mening vinner vi inte någonting. Jag har inte fått något svar som för-
anleder mig att ändra uppfattning. Vi vinner, som sagt, ingenting på att frågå regeringens förslaget, och därför har jag reserverat mig.

Herr KRISTENSON (s) kort genmäle:

Herr talman! I början av sitt anförande sade herr Andersson i Knäred att jag i mitt anförande uttalat att ungdomen dricker för att berusa sig. Jag hoppas att herr Andersson läser protokollet, för där kan han finna att jag aldrig yttrade de orden. Jag sade att när ungdomar, och även äldre för den delen, samlas är de i behov av en sällskapsdryck. Då är ölet den svagaste drycken. Tas det bort eller försämras så att det inte är smakligt, ersätts den sällskapsdrycken med starkare drycker eller med narkotika.

Att jag står bakom reservationen men inte nu vill införa reklamförbud beror helt enkelt på att det är fråga om en partimotion. Eftersom jag tillhör vår gruppstyrelse skrev jag under motionen, men jag har både i gruppstyrelsen och på vårt gruppmöte förklarat, och också fått det godkänt, att jag i den delen icke kan följa vår partimotion.

Herr ANDERSSON i Knäred (c) kort genmäle:

Herr talman! Vad beträffar det herr Kristenson senast sade konstaterar jag det faktum att han står bakom partimotionen, där det yrkas att reklamförbud skall införas. Någon annan reflexion gjorde jag inte.

Herr Kristenson påpekade sedan att han inte sagt att man dricker för att berusa sig. Han talade om sällskapsdrycker och sade att man kan tillgripa narkotika och sniffning som ersättning för mellanölet. Jag kan emellertid inte tänka mig att man gör detta i den sällskapliga tillvaron, utan avsikten måste väl vara att försätta sig i något slags verklighetsfrämmande tillstånd.

Herr Söderström citerade ett uttalande av ett nykterhetsförbund, men jag kan inte förstå att detta var någonting att åberopa med anledning av hans inlägg här i dag. I själva verket ägnade sig herr Söderström åt att gissla både tro och vetande på detta område, men av hans anförande fick jag faktiskt inte klart för mig om han representerar det ena eller det andra – eller intetdera.

Herr KRISTENSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Till herr Andersson i Knäred ber jag att få säga att de som vill berusa sig och berusar sig så ofta och så mycket som det här gäller är missbrukare, och ett visst antal missbrukare kommer vi alltid att ha i vårt land. Om den dryck som de berusar sig med förändras, så att de inte kan använda den i fortsättningen, kommer den att ersättas med någonting annat. Mot den bakgrunden har jag sagt att det då är

risk för att man i större utsträckning övergår till starksprit, knark och sniffning. Nu vill jag fråga herr Andersson i Knäred: Kan herr Andersson i Knäred garantera att det efter den 1 juli icke kommer att ske någon ökning av knarkmissbruket och sniffningen bland ungdom och andra i vårt samhälle?

Herr SÖDERSTRÖM (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag beklagar att herr Andersson i Knäred missförstår mig. Det är inte min mening att skapa sådana missförstånd. Vad gäller min ställning så tillhör jag inte någon som helst ytterlighetsriktning utan tror att jag intar en rätt moderat ståndpunkt i frågan. En sak tycker jag i alla fall att åhörarna borde ha fått klar för sig, nämligen att jag inte tycker om förbud i sådana här sammanhang. Jag tror över huvud taget inte på förbud.

Herr HAGBERG i Borlänge (vpk):

Herr talman! Alkoholens roll som samhällelig skadefaktor är enorm, och omfattande nykterhetspolitiska ingripanden är motiverade. Men som väntat föreslås i regeringens proposition inga sådana ingripanden av betydelse. Därför yrkar jag redan nu bifall till vpk-motionen 1537 i de delar den inte har tillstyrkts av utskottet.

Alkoholskadornas omfattning i vårt samhälle har belysts i många olika sammanhang. Alkoholen bidrar till sjukdom och död, till självmord, trafikdödsfall och drunkningar. Alkohol är också en väsentlig bidragande orsak till sociala skador i form av störda hemmiljöer, våldsbrott och svåra ekonomiska problem.

Men alkoholfrågan kan inte frikopplas från klassförhållandena i samhället. Trots att hög konsumtion av alkohol snarast är vanligast bland höginkomsttagare drabbas arbetarklassen värst av alkoholskadorna. Alkoholen har i praktiken blivit ett hjälpmedel i samhällets utslagningsprocess. Alkoholproblematiker ur arbetarklassen ställs ofta utanför arbetslivet och berövas rätten till en god bostad. Samtidigt blir de ofta föremål för åtgärder från sociala myndigheter, medan god vård undandras dem.

Samhällets toppar ges möjlighet att supa under arbetstid på skattebetalarnas bekostnad medan däremot en arbetare kan avskedas om han luktar sprit på jobbet. Samtidigt som man ofta inom den härskande klassen ondgör sig över alkoholskadorna har man ingenting emot de profiter och skatteinkomster som blir följden av en ökad alkoholförtäring. Inga restriktioner får ifrågasätta representationsluncherna eller höginkomsttagarnas "rätt" att få tillgång till sprit utan alltför långtgående restriktioner.

I alkoholpolitiken finns främst två linjer, den alkoholliberala och den helynktra. Målet för alkoholliberalerna är ett alkoholskadefritt samhälle. I det helynktra betraktelsesättet fördöms allt bruk av alkohol, och målsättningen är ett alkoholfritt samhälle.

Det är inte riktigt, som alkoholliberalerna säger, att missbruk endast beror på bakgrundsfaktorer. Alla som brukar alkohol riskerar att komma in i ett beroendeförhållande till medlet. Används alkohol som flyktmedel kommer konsumtionen efter hand att öka och därmed risken för beroende. Självfallet är den grundläggande frågan för samhället att man skall förbättra livsmiljön och därmed undanröja faktorer som befordrar alkoholmissbruk. Därför räcker det inte med att bara söka angripa bakgrunden, åtgärder måste också sättas in mot själva medlet och den sociala traditionen. Min mening är att alkoholliberalernas tes "frihet under ansvar" inte håller. Den håller inte därför att det i verkligheten inte rör sig om något fritt val under ansvar. Det fria valet sätts ur spel av en överväldigande stark alkoholtradition, och framför allt sätts det fria valet ur spel för ungdom och människor med sociala svårigheter, de sociala svårigheter som frambringas av detta samhälle.

Vad gäller den helnyktra ideologin, som till stora delar måste vara den riktiga målsättningen, måste det också riktas kraftiga invändningar. De som företräder denna riktning i dagens samhälle tenderar att i alltför hög grad söka lösningen på alkoholproblemen hos den enskilda människan och hennes beteende, och de tar ingen eller mycket ringa hänsyn till de bakomliggande faktorerna. En moraliserande inställning till alkohol och alkoholmissbrukare är den allmänna attityd som är förhärskande.

Vad det egentligen enligt min mening är frågan om är att alkohol- och drogmisbruk måste angripas vad det gäller både de bakomliggande sociala faktorerna och själva medlet. Ingreppen måste finnas intill dess vi har format samhället så att friheten under ansvar kan vara en realitet.

Från arbetarklassens synpunkt har man allt att vinna på en minskad alkoholkonsumtion. Alkoholen försvårar klasskampen för att förändra de sociala villkoren för arbetarklassen, och missbruket förhindrar i många fall socialt och politiskt medvetande.

Arbetarrörelsen har ett tungt ansvar. Men det har missbrukats. Det kan aldrig i kampen mot alkoholmissbruk räcka med att kämpa för förändringar i samhället som minskar alkoholmissbruket. För under tiden kommer det kapitalistiska samhället att utsätta alla för utarmning på alla områden, arbetslivet, boendet, fritiden. Den kulturella utarmningen är i dag katastrofal.

Kampen mot alkoholmissbruk är klasskamp, som allt annat i vårt samhälle. För att arbetarklassen skall kunna stå emot denna utarmning måste hela arbetarrörelsen rida spärr mot den kapitalistiska kulturella utarmningen på alla områden.

Men arbetarrörelsens egna organisationer, som skulle kunna vara utgångspunkten för ett sådant försvar, dvs. alla folkrörelser, har givit upp, och de driver sin verksamhet på det kapitalistiska samhällets villkor. Det framkommer ofta vittnesbörd om hur det i de politiska och fackliga leden och folkrörelserna i övrigt finns ett omfattande alkoholmissbruk, och det finns heller inget större motstånd mot alkoholtraditionen.

Det gäller för arbetarrörelsen att inse alkoholmissbrukets faror, ställa

upp en egen linje för att inom sig minska bruket av alkohol, inse och fostra alla i arbetarrörelsen att inse att alkohol och droger bara är en verklighetsflykt som kan skada arbetarrörelsens egen styrka.

Det är då helt obegripligt att ledande socialdemokrater återigen ger sig in i en öldebatt om tiondels procent i stället för att med kraft driva fram förändringar i alkoholtraditionerna och ta itu med de bakomliggande orsakerna. Arbetarrörelsen har ett tungt ansvar. För hos kapitalintressena finns det inget stöd att hämta när det gäller att på allvar bekämpa alkoholmissbruket.

Samtidigt som arbetarrörelsen bekämpar alkoholmissbruket måste krav ställas på samhället. T. ex. har vpk i motion 1537 föreslagit att det anslag till socialstyrelsen som skall ökas med 2 milj. kr. mycket väl kan disponeras av socialstyrelsen, men inte för informationsverksamhet, utan för att utveckla en konsultverksamhet och vara kommunerna behjälpliga med att utveckla planer för hur fritidsmiljöerna skall kunna förbättras. Som en konsekvens av detta bör också regeringen utarbeta ett förslag till en generös bidragsgivning för att göra det möjligt för kommunerna att genomföra byggande och drift av kulturhus, allaktivitetshus, kvarterslokaler och liknande för att ge framför allt ungdomen tillgång till positiva fritidsmiljöer. Denna verksamhet bör utvecklas för att kunna utgöra en betydelsefull del av den statliga alkoholpolitiken.

Som det påpekas i propositionen måste en avgörande del av alkoholpolitiken utgöras av arbetet på att förändra dåliga arbets-, bostads- och fritidsmiljöer, och man kostar också på sig i propositionen att antyda effekterna av social och ekonomisk utslagning. Vi kan från vpk:s sida inte underlåta att i det sammanhanget erinra om alla de förslag, som ställts från vårt parti under årens lopp och som syftar till just sådana positiva förändringar som propositionen framhåller vikten av.

Men tyvärr framstår uttalandet i propositionen som tomt tal, eftersom det handlar om politiska beslut på dessa områden. Och hittills har man inte visat någon överväldigande vilja att förändra det som kallas bakomliggande faktorer. I det sammanhanget framstår motiveringen i reservationen 2 som rena utmaningen. Moderaterna har väl varit de, som minst värnat om att förbättra de bakomliggande faktorerna och som gång efter annan yrkat avslag på arbetarnas förslag om förbättringar.

Herr talman! Jag har tidigare påpekat att propositionens förslag inte är särskilt genomgripande. Jag tycker att de är torftiga och dåligt underbyggda. Detta gäller i hög grad uppfattningen att prishöjningar har en återhållande effekt på alkoholbruket. Det har ännu inte påvisats att så verkligen är fallet. Vad som däremot är uppenbart är att prishöjningarna ger ett ökat utrymme åt en svart marknad för handeln med alkoholhaltiga drycker. Vpk anser att prishöjningar bör utmönstras som alkoholpolitiskt instrument tills det kan anses klarlagt vilka effekter priserna har på alkoholkonsumtionen. Man kan i annat sammanhang diskutera frågan om prissättningen på rusdrycker, men det bör inte göras under skenet av att det handlar om åtgärder med alkoholpolitisk syftning.

Det är bra att utskottet kommit fram till att spritsservering i samband med teaterföreställningar inte skall få förekomma. En sådan skulle bara motverka alla alkoholpolitiska intressen och stärka alkoholtraditionerna. Likaså är det bra att all reklam för alkoholhaltiga drycker omedelbart förbjuds. Reklam för alkohol kan bara ha ett syfte, nämligen att öka konsumtionen.

Betecknande för svensk alkoholpolitik är öldebatten. Det är klart att mellanölets införande förvärrade läget. Det har utvecklats en ny alkoholkultur bland ungdom – mellanölskulturen, som gått allt längre ned i åldrarna.

Föregående års beslut drevs fram av främst nykterhetsrörelsens helnyktra del, som kunde mobilisera en stor opinion på sin sida därför att så många såg mellanölseländet. Därvidlag riktades hela nykterhetsdebatten in på att allt var mellanölets fel. De bakomliggande orsakerna – ungdomens torftiga fritid, arbetsförhållandena för ungdom, bristen på utbildning och dåliga sociala miljöer – nämndes bara i förbigående i debatten. Den nu föreliggande alkoholpropositionen kan inte heller visa på några kraftfulla åtgärder på detta område. Om mellanölets borttagande skall få någon effekt, måste kraftfulla åtgärder vidtas på andra områden samtidigt. Nu förblir tydligen allt som tidigare, förutom att man får ett svagare öl.

Det hade varit en fördel för svensk alkoholdebatt att den helnyktra falangen i nykterhetsdebatten i dag inte hade haft mellanöls- eller folkölsdebatten att ta till, utan att vi i stället noggrant hade kunnat diskutera de verkliga orsakerna till alkohol- och drogmisbruk. Men det är tyvärr så, att efter mellanölsbeslutet har en ny våg kommit, nämligen bryggeriernas och ölölskarnas offensiv. Bl. a. ledande socialdemokrater spelar nu den helnyktra nykterhetsrörelsen rakt i händerna genom att fortsätta att debattera ölets alkoholstyrka. Nog borde ledande företrädare för ett arbetarparti vara medvetna om att hela öldebatten skjutit undan verkliga åtgärder mot alkoholismissbruk! De båda linjerna om ölets styrka slåss nu mot varandra, och alkoholismissbruket fortsätter. Grundorsakerna till detta gör man ingenting åt. På arbetsplatserna fortsätter stressen, jättet och därmed utslagningarna. Bostadsmiljöerna blir alltmer toftiga, och inga förändringar är i sikte. Fritidsmiljöerna för såväl ungdom som vuxna är under all kritik. Att vi ovanpå detta har en social alkoholtradition innebär en allvarlig alkoholsituation i vårt land.

I ett sådant läge slåss man fortfarande, trots föregående års beslut, om ölets styrka. Vi från vänsterpartiet kommunisterna kan inte vara med i en sådan skendebatt. Varje ställningstagande i dag för den ena eller den andra alkoholstyrkan i ölet innebär att man förlänger denna huvudlösa debatt och ger den ytterligare näring. Hela vpk-gruppen kommer därför att avstå vid samtliga omröstningar som har med ölets styrka att göra. Vi vill därmed markera att det är andra åtgärder som i dag är nödvändiga.

Herr talman! Det finns i den här debatten två lika goda kålsupare:

nykterhetsrörelsens helnyktra del, som gjort ölfrågan till alkoholpolitikens huvudfråga, och de som driver mellan- och folkölet under något slags mystisk förevändning att människorna skall ha valfrihet till sällskapsdrycker, en frihet som inte finns för socialt utslagna. Det är dessa två grupper som bär ett tungt ansvar för det fortsatta alkoholmissbruket i vårt land genom att ensidigt ställa ölfrågan i centrum.

Jag hoppas att detta är den sista alkoholdebatten i riksdagen där ölfrågan spelar en central roll. Kommande debatter bör handla om hur alkoholtraditionerna skall bekämpas, hur den ekonomiska utslagningen skall åtgärdas, hur arbetslivets utslagning skall förhindras, hur boendemiljöerna skall förbättras, hur fritidsmiljöerna skall bli sunda och positiva, hur kulturlivet i sin helhet skall påverka människor till att inte fly undan genom alkohol- och drogmisbruk.

Har sedan arbetarrörelsen och dess organisationer till dess insett sitt ansvar att rida spärr mot alkoholtraditioner och kapitalistisk utarmning, då har vi gjort ett stort framsteg. Då kan också fler i vårt samhälle inse att kamp mot alkoholmissbruk är en klasskamp.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till vpk-motionen 1537 på alla punkter utom i vad gäller servering vid teatrar och reklambud, där motionen har tillstyrkts av utskottet.

Herr HÖRBERG (fp):

Herr talman! Det är glädjande att skatteutskottet i dag till helt övervägande del är enigt om alkoholpolitikens inriktning. Utskottets 15 ledamöter är helt ense i betänkandet på minst tio väsentliga punkter.

1. Det råder samstämmighet om alkoholpolitikens inriktning. Skatteutskottet upprepar fjolårets av riksdagen enhälligt antagna uttalande, att det är "av stort värde att alkoholfrågorna i fortsättningen infogas i sitt sociala sammanhang och att ett klart mål uppställs för en flerårig insats syftande till att begränsa den totala, alltför höga alkoholkonsumtionen och till att komma till rätta med alkoholmissbruket". I årets betänkande tillägger utskottet: "För att kunna sänka den totala alkoholkonsumtionen torde fordras samordning av flera olika insatser. Utskottet vill här peka på behovet av information, på utnyttjandet av prissättningsinstrumentet och på en övervakning av hur konsumtionen av drycker med olika alkoholhalt inbördes kan styras." Utskottet utgår ifrån att det blir en uppgift för socialstyrelsen att planera hur olika insatser i fortsättningen skall utnyttjas.

2. Det råder samstämmighet om att det är nödvändigt "att informationen även inriktas på att förändra och begränsa det traditionella bruket av alkohol". Detta kan gälla, säger utskottet, "seden att förtära alkohol vid enskilda fester eller vid högtider, vid statlig eller kommunal representation eller som en nästan daglig rutin i hemmet".

3. Det råder samstämmighet om att alkoholfrågan skall överföras från att vara en skattefråga till att bli inordnad i sitt sociala sammanhang. Riksskatteverkets alkoholbyrå överförs till socialstyrelsen, som också får en särskild nämnd för alkoholfrågor med bred representation för Folk-

Onsdagen den
27 april 1977

Alkoholpolitiken

rörelsesverige.

4. Det råder samstämmighet om att länsstyrelserna skall få en organisationstörstärkning med ett 20-tal tjänster för alkoholfrågornas handläggning.

5. Det råder samstämmighet om principerna för etablering av systembutiker: "Utskottet anser sig i huvudsak kunna biträda de i propositionen angivna riktlinjerna, som bl. a. innebär en komplettering av butiksnätet där det är glesast samt försök med butiker som har begränsat öppet-hållande på orter med litet befolkningsunderlag och långa avstånd till närmaste butik. Det är enligt utskottets mening dock inte lämpligt att låsa etableringen vid ett bestämt antal butiker årligen eller att införa någon annan form av kvotering. Prioriteringen bör ske efter de angivna riktlinjerna och med beaktande av de alkoholpolitiska och kommunala intressena. En sådan etableringspolitik innebär att kommuner som har centralort med ett befolkningsunderlag som åtminstone motiverar en butik med begränsat öppet-hållande, kan få en egen systembutik inom rimlig tid om de så önskar. Samtidigt bör anföras att den fortsatta etableringen inte får leda till ett butiksnät som är överdimensionerat med ökade risker från alkoholpolitisk synpunkt som följd."

6. Det råder samstämmighet om att lägsta inköpsåldern i systembutikerna bör förbli 20 år och att omprövning av åldersgränsen inte bör ske utan att verkningarna av nu föreslagna alkoholpolitiska åtgärder i sin helhet avvaktats.

7. Det råder samstämmighet om att nuvarande försäljningstider för öl i butikerna bör bibehållas. Endast mellan 08.00 och 20.00 bör öl få säljas.

8. Det råder samstämmighet om att försäljning av vin och sprit icke bör få ske i teaterfoajéer.

9. Det råder samstämmighet om att regeringen bör bevaka alla möjligheter till att nå sådana överenskommelser med våra grannländer, att den skattefria provianteringen av alkoholhaltiga drycker i utrikestrafik till sjöss och med flyg kan begränsas eller avvecklas.

10. Det råder samstämmighet om att uttala att det "är angeläget att de alkoholfria motellens situation förbättras som ett led i strävandena att främja de alkoholfria miljöerna".

Det är glädjande att den samstämmighet, som jag här exemplifierat, har kunnat uppnås i en fråga som av socialministern betecknas såsom ett av vårt lands största sociala problem. Det är angeläget att konstatera att den alkoholpolitik som betänkandet redovisar baseras på framför allt informativa insatser och icke omfattar några nya restriktioner för medborgarna. För mig är det särskilt glädjande att konstatera att utskotts-betänkandet i allt väsentligt överensstämmer med de krav för ett alkoholpolitiskt program som folkpartiet uppställde i 18 punkter vid sitt landsmöte 1975.

I ett par avseenden finns dock reservationer. När det gäller informationen vill socialdemokraterna redan i inledningsskedet satsa mera pengar än regeringen och utskottets majoritet. Den senare uttalar att "utskottet

är inte främmande för tanken att väsentligt större insatser och delvis andra metoder kan bli erforderliga i framtiden. Det är emellertid angeläget att utbyggnaden sker successivt och med ledning av de erfarenheter som den ökade satsningen kan ge." Skillnaden i uppfattning här rör närmast takten i anslagsökningarna.

När det gäller ölfrågan vill två socialdemokratiska reservanter och två moderata reservanter införa var sitt nytt öl och häva mellanölsbeslutet från 1976. Såväl regeringens proposition som den socialdemokratiska partimotionen avstår från att ta upp ölfrågan på nytt. Skatteutskottet konstaterar: "Propositionen bygger på förutsättningen att förra årets riksdagsbeslut om mellanölets slopande ligger fast." – För min del måste jag uttala den förhoppningen att riksdagen genom sin röstning i dag upprepar fjolårets ställningstagande. Det skulle för medborgarna te sig inkonsekvent och närmast löjligt om riksdagen ena året beslutar sig för 2,8 volymprocent och andra året ändrar detta tal med 0,4 procentenheter till 3,2 volymprocent. Även bryggeriindustrin bör vara betjänt av att nu få fullfölja sina produktionsplaner, som baseras på fjolårets riksdagsbeslut.

Det finns ytterligare två skäl som talar mot en ändring av fjolårets ölbeslut. Herr Erik Wärnberg har tidigare i debatten redovisat att 10 % av alkoholmissbruket före andra världskriget härstammade från bruket av öl på 3,2 %. Omplacerat till dagens förhållanden skulle ölet på 3,2 % alltså ge ca 20 000 alkoholmissbrukare.

Det andra skälet är att effekten av den sänkta volymprocenten under krigsåren var mycket god från nykterhetssynpunkt, enligt de statliga utredningar som efteråt gjordes.

Det finns absolut inget positivt att vinna med en återgång nu till förkrigstidens öl.

Jag finner stora delar av det inlägg som herr Hagberg i Borlänge gjorde närmast före mig mycket glädjande. Vpk är inne på samma linje som statsrådet i propositionen och socialdemokraterna i sin partimotion, nämligen att avstå från att ta upp ölfrågan på nytt. Det är samma ställningstagande som utskottsmajoriteten har gjort. Jag vill således vädja till kammarrens ärade ledamöter att i dag rösta så att beslutet från förra året beträffande ölet kommer att ligga fast.

Herr talman! Jag ber slutligen att på alla punkter få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr JADESTIG (s):

Herr talman! För första gången sedan jag valdes till riksdagsledamot har jag ingen egen alkoholpolitisk motion. Det är så att jag med viss stolthet ställer mig helt bakom den partimotion som är lagd från oss socialdemokrater. Det kanske borde säga herr Hagberg i Borlänge något om att vi organiserade nykterister inte är så ensidiga som han i sitt anförande ville påstå.

Det socialdemokratiska förslaget innebär en radikal omändring i tänkandet, att det behövs kraftfulla åtgärder i det förebyggande arbetet. Vårt hundramiljonersprogram syftar till förebyggande arbete i ett positivt so-

cialpolitiskt och hälsovårdspolitiskt tänkande, och det är där jag finner det glädjande. Men det är också med besvikelse jag konstaterar att skatteutskottets borgerliga majoritet inte finner det angeläget att nu göra den satsning som vi föreslår på den förebyggande alkoholpolitikens område.

En hel del talare har redan sagt och fler kommer att göra det under dagens lopp att alkoholfrågan fortfarande är ett av vårt lands största olösta sociala problem. Framtidsutsikterna är inte ljusa. Enligt statens medicinska forskningsråd kommer andelen alkoholskadade att fördubblas under 1980-talet, om vi inte lyckas bryta den nuvarande utvecklingen. Detta skulle innebära att antalet alkoholskadade ökar från 500 000 ä 600 000, som vi har i dag, till bortåt 1 200 000 människor. Det är inte bara medicinska forskningsrådet som ger detta mörka framtidsperspektiv. Beräkningar inom Stockholms läns landsting visar på samma utveckling, dvs. att antalet alkoholskadade fördubblas på några få år om ingenting görs.

Detta borde egentligen vara en larmsignal som är tillräckligt stark för att övertyga den här kammarens tveksamma ledamöter om att kraftåtgärder behövs. Vi skall alltså räkna med att dagens dystra situation kommer att försämrats. Alkoholen kräver enligt vedertagna uppgifter omkring 5 000 liv per år. Uträknat per dag blir detta 13 dödsfall om dagen till följd av alkoholen. Trots detta är alkoholfrågan inte på långt när så intressant som t. ex. trafiken och debatten om vissa miljögifter.

I debatten om mellanölet, som vi hade här i kammaren för ungefär ett år sedan, påtalade Nils Carlshamre att 7 % av dem som mönstrar till värnplikt frikallas på grund av missbruk. Hälften av dessa 18-åringar frikallas på grund av alkoholmissbruk, de andra på grund av blandmissbruk eller kanske rent narkotikamissbruk. Alla undersökningar tyder dock på att alkoholen är boven i dramat i samtliga fall. Ingen börjar att missbruka narkotika utan att först ha skapat sig en ordentlig alkoholvana. Något tillspetsat skulle jag alltså kunna påstå att genom att angripa alkoholfrågan angriper vi även narkotikafrågan, där insatser verkligen också behövs i dag.

Vi vet att flickorna antagit alkoholvanorna, som tidigare var så att säga förbehållna männen. Slutsatsen är därför att om vi hade kvinnlig värnplikt skulle lika stor andel av flickorna som nu av pojkarna frikallas på grund av drogmissbruk. Är det inte siffror som oroar?

Enbart vetskapen om allt det mänskliga lidande som följer i alkoholens spår borde vara tillräcklig för att vi skall kunna fatta radikala beslut för att komma till rätta med alkoholproblemet. Men så enkelt fungerar nu inte alkoholpolitiken. Även skatteutskottets borgerliga majoritet är i princip ense med s-reservationen kring hundramiljonersprogrammet, men man vill inte ta steget fullt ut när det gäller medelstilldelningen. Men nog borde vi kunna vara överens om nödvändigheten av en satsning på förebyggande åtgärder – en satsning där folkrörelserna utgör ett verkligt instrument, en satsning där alla goda krafter i samhället strävar att komma åt bruket av alkohol. främst då bland de yngre ungdomarna.

Det är naturligt att jag som absolutist förespråkar en politik som syftar till att hålla ungdomsåren fria från alkohol. Att detta är nödvändigt visar bl. a. de siffror från mönstringarna som jag nyss refererade. Men ingen tror väl på allvar att dessa ungdomars alkoholmissbruk grundlagts bara på några få år. Nej, vetenskapen om hur alkoholmissbruket grundläggs talar sitt tydliga språk. När etablerade alkoholvanor i ungdomsåren ger utslag redan vid 18 års ålder är det fara å färde. – En sådan utveckling kan vi aldrig acceptera.

Mot den bakgrunden är det tillfredsställande att ett enigt skatteutskott med instämmande från socialutskottet förordar att inköpsåldern på systembolaget skall hållas kvar vid 20 år trots att detta kan anses ologiskt med tanke på myndighetsåldern. Om vi kan rädda liv med en sådan åtgärd kan vi kosta på oss att vara ologiska.

Mot den här bakgrunden är det oroande att några av kammarens ledamöter är beredda att utan noggrannare undersökningar om följderna tillskapa ett nytt öl. Jag är den förste som beklagar att vi kanske får en öldominerad debatt om decimaler även den här gången. Nu föreligger ändå förslag om upprivande av fjolårets beslut och tillskapande av ett nytt öl med 3,2 viktprocent alkohol. Vi har erfarenheter i vårt land av ett sådant öl. Erfarenheterna av detta är inte, som motionärerna säger, positiva. Tvärtom, 3,2-procentölet är ett monument över en mörk epok i svensk alkoholpolitik. Det var 3,2-ölet som gav oss alla alkoholskadade som i folkmun kallades pilsnergubbar i min barndom. Det var med 3,2-ölet som den s. k. pilsnerdrickaepoken föddes. Det var då som nykterhetsnämnderna runt om i landet högljutt klagade över det alkoholpolitiska läget.

Denna mörka alkoholpolitiska epok gick i graven när vi på grund av brist på råvaror sänkte alkoholhalten i ölet till 2,8 %. Det var den vetenskapen som låg bakom alkoholpolitiska utredningens förslag om 3,0 %, som i sin tur var faktaunderlag för vår s-motion, som jag i den förra s. k. öldebatten försvarade, men som förlorade i slutvoteringen mot 2,8-linjen. APU-förslaget byggdes då upp av svenska forskarrön. Nu vet vi om faran. Varför skall vi då ånyo utsätta oss för risken att införa ett starkare öl, om vilket vi redan på förhand vet att det kan komma att ställa till stora bekymmer?

Låt oss i stället satsa på en positiv uppföljning av det mellanölsbeslut som vi fattade för ungefär ett år sedan. Låt oss satsa på en alkoholpolitik dominerad av positiva förebyggande åtgärder med sikte på framtiden!

Från samhällsekonomisk synpunkt är alkoholen också ett bekymmer. Såväl amerikanska som svenska undersökningar bekräftar att bruttonationalprodukten sänks med mellan 3 och 8 % som en följd av alkoholen. För svenskt vidkommande skulle detta innebära en kostnad på 15 miljarder. Denna siffra skall jämföras med statens inkomster av alkoholen, som ligger på ungefär 5 miljarder.

I ett kärt ekonomiskt läge vore det därför naturligt om vi också på allvar försökte komma åt alkoholproblemet. Vi vet att 25 % av sjuk-

husplatserna inom kroppssjukvården upptas av människor med direkta och indirekta alkoholskador. Inom mentalsjukvården är läget ännu sämre. Där talar man om att hälften av platserna upptas av människor med skador till följd av alkoholmissbruk.

Lägg till dessa oerhörda ekonomiska kostnader något som är ännu väsentligare, nämligen det mänskliga lidande som följer i alkoholbrukets spår. Detta kan inte värderas i pengar.

Vi måste också verka för att få till stånd ett annat debattklimat än det som i dag präglar massmedias framställningar i dessa frågor. Vi måste verka för att få till stånd en attityd- och beteendeförändring. All undervisning och information i alkoholfrågan måste syfta till att ändra på attityder och betenden. För att åstadkomma en sådan förändring är det personliga föredömet väsentligt. Detta leder bl. a. till krav på en alkoholfri samhällsrepresentation. Det förtjänar att ständigt upprepas.

Massmedia måste besinna sitt ansvar. Vi har om ungefär ett år möjlighet att påverka reglerna för Sveriges Radio i detta avseende. Den möjligheten får vi inte försitta – det visar trenden i dag. Sveriges Radios alkoholpositiva inställning måste förändras.

Det är med glädje jag konstaterar att det tycks finnas en klar majoritet bakom kravet på att all alkoholreklam skall förbjudas. Detta är en nödvändighet. Vi vet att det är samma marknadskrafter som gör sig gällande i reklamen för alkohol som de som motiverar dyrbar annonsering för utlandsresor, dammsugare och andra kapitalvaror.

Jag vill dock redan nu rikta en maning till den svenska bryggerinäringen. Ta ert sociala ansvar och sluta upp med förberedelserna för att kringgå ett kommande reklamförbud! Jag är övertygad om att era produkter kommer att omsättas ändå.

Jag har inte berört några frågor som sammanhänger med vården av de alkoholskadade. Inte heller har jag nämnvärt uppehållit mig vid frågor som sammanhänger med kraven på förbättringar i vår närmiljö. Dessa frågor tas upp i den socialdemokratiska partimotionen, varför ytterligare tid inte behöver ägnas åt detta från kammarens talarstol. Vi kommer också här i kammaren att få tillfälle att diskutera dessa frågor när socialutredningen inom kort kommer med sitt betänkande.

Jag har sagt tidigare, och jag upprepar det gärna igen: Det finns inget enkelt genialiskt grepp för att komma till rätta med alkoholbruket. Vi måste satsa på en alkoholpolitik som är en blandning av gamla restriktioner och nya positiva inslag, där folkrörelserna kan bli det trovärdiga instrumentet. Låt oss klara detta nu och satsa våra krafter på vårdfrågorna när socialutredningen behandlas.

Herr talman! Jag beklagar ännu en gång att den borgerliga majoriteten inte stöder den socialdemokratiska partimotionen om hundramiljonerprojektet och yrkar därför bifall till reservationen 1 av herr Wörnberg m. fl.

Herr förste vice talmannen BENGTON (c):

Herr talman! Efter många års väntan står riksdagen äntligen i begrepp att fatta beslut om alkoholpolitiken. Den långa väntetiden har orsakat många olägenheter, främst i fråga om att reformer som kunde ha genomförts långt tidigare har skjutits upp på grund av den pågående alkoholpolitiska utredningen. Att sedan den dåvarande socialministern inte hade kurage nog att lägga fram en proposition förra året gjorde inte saken bättre. I stället tillsattes en beredningsgrupp som åstadkom 500 sidor snömos kan man säga – den kunde ju inte förutsättas åstadkomma något bättre än en utredning som har hållit på i många år. Det gick t. o. m. så långt under denna väntetid att man fick ta itu med vissa frågor ändå. I fråga om hembränningen fick sålunda beslut fattas, och beträffande mellanölet reagerade riksdagen så starkt att beslut fattades innan något ställningstagande hade gjorts av regeringen.

Det kan konstateras, som herr Jadestig också gjorde, att det finns inget radikalmedel som löser de gigantiska problemen med alkoholen. Så länge alkohol finns kommer en hel del människor att dricka för mycket och det kommer att orsaka stora skador på olika sätt. Det var rent nonsens när man i mellanölsdebatten sade: Tror någon att borttagandet av mellanölet löser alkoholproblemen? Det finns ingen människa som har påstått det, allra minst de organiserade nykteristerna. Borttagandet av mellanölet är ett steg som bör tas i den allmänna alkoholpolitiken, men det löser inte alkoholproblemen. Herr Söderström sade att förbud inte löser alkoholproblemen. Naturligtvis inte. Jag vet inte vem som skulle ha påstått något sådant. Men det är en av de åtgärder som måste vidtas i det stora sammanhanget. Det är alltså en rad åtgärder som måste vidtas, och de bör leda till att den totala alkoholkonsumtionen minskar.

Det är ett bestämt samband mellan totalkonsumtion och alkoholskador. Socialstyrelsens chef har meddelat att undersökningar har visat att om konsumtionsutvecklingen fortsätter som den har gjort på senare år skulle vi en bit in på 1980-talet ha 1 miljon alkoholskadade människor i vårt lilla land. Undersökningar har också visat att ca 5 000 dödsfall i vårt land beror på alkoholskador. En amerikansk forskare, Catherine Magruber, har visat att försäljningen och totalkonsumtionen av alkohol står i direkt relation till dödsfallen på grund av alkohol. Världshälsoorganisationen har påvisat att "suparlever" är tre gånger så vanligt i vindrickarländerna som i Sverige, där vi ändå dricker ganska mycket.

Brottsligheten står i samband med totalkonsumtionen. Lemkes undersökningar visar t. ex. en förfärande samstämmighet mellan totalkonsumtionen och brottsligheten. Och det är som en författare en gång skrev: Det står en stank av alkohol kring ungdomsbrottsligheten. Man kan nog säga att det också står en stank av mellanöl kring ungdomsbrottsligheten så länge vi har mellanölet kvar.

Det var en bra målsättning som skatteutskottet förra året föreslog och som riksdagen antog. Utskottet sade att målsättningen för samhällets alkoholpolitik skall vara att minska den totala, alltför höga alkoholkon-

sumtionen och att komma till rätta med alkoholmissbruket. Observera formuleringen "och att komma till rätta med" – inte "så att" man kommer till rätta med. Man var nämligen medveten om sambandet mellan totalkonsumtionen och de skador som den orsakar.

Propositionen har vidare en bra formulering i fråga om skattens inverkan. I propositionen säger departementschefen:

"Jag finner det väsentligt att alkoholbeskattningen och därmed pris-sättningen på alkoholdrycker används som ett instrument i konsumtions-begränsande syfte."

Det är alldeles utmärkt – jag vet inte om detta tidigare har sagts ifrån så klart. Jag kan meddela herr Hagberg i Borlänge att det har gjorts undersökningar om hur mycket prisökningar verkar konsumtions-sänkande. Effekten är inte särskilt stor. Denna undersökning gjordes av Industriförbundet och publicerades i boken Dryckeskonsumtionen i Sverige. Man kom i undersökningen fram till att en tioprocentig prishöjning medförde en bestående konsumtionsminskning med 2 %. Det kan ju sägas att det inte är så mycket, men man räknar alltså här med en bestående konsumtionsminskning – folk reagerar ju kraftigast vid själva höjningstillfället.

Jag kan inte påstå att jag vill instämma i det som sägs i propositionen, nämligen att det här framläggts ett samlat alkoholpolitiskt program. Det är åtskilliga fler områden som vi behöver ta itu med. Ännu mindre kan man säga att den socialdemokratiska motionen innebär något samlat program för alkoholpolitiken. I motionen behandlas t. ex. inte sådana saker som det enskilda vinstintresset, ölet osv. Det är alltså åtskilliga områden till som behöver täckas in, och några samlade alkoholpolitiska program är det alltså knappast fråga om.

Det är emellertid utmärkt att det i den socialdemokratiska motionen föreslås att reklamen för alkoholdrycker skall förbjudas. Det är precis samma förslag som fördes fram från centern förra året. Vi hade då två förslag: bort med mellanölet och bort med reklamen! Något reklamförbud kunde vi inte få den gången, men nu skall vi hoppas att det lyckas. Det finns ingen anledning att vänta. Herr Söderström frågade: Varför kan man inte vänta? Jag vill ställa en motfråga: Varför skall man vänta? APU har lagt fram ett fullständigt förslag till lagtext när det gäller ett förbud mot reklam. Med en viss liten justering kan den lagtexten användas omedelbart, och det behövs alltså inte några ytterligare utredningar.

Till de övriga fördelarna med att vi fått en ny regering kan man lägga den att det verkar som om socialdemokraterna har pignat till åtskilligt också i fråga om alkoholpolitiken. När det gäller frågan om alkoholreklamen sade den dåvarande justitieministern redan år 1955 i ett interpellationssvar att det ur tryckfrihetssynpunkt inte fanns några hinder för att förbjuda alkoholreklamen. Det blev emellertid ingenting av med ett förbud, utan det gick ytterligare 22 år innan vi kunde få någon fart på den här frågan och även få det socialdemokratiska partiet med på

förslaget om ett förbud.

Erfarenheterna från Norge visar att det finns anledning att förbjuda reklamen.

Den dåvarande socialministern sade förra året att erfarenheterna från Norge inte vara goda. Den uppgiften var missvisande, eftersom förbudet då inte hade helt genomförts. Dessutom var erfarenheterna inte dåliga.

Jag är förvånad över att herr Kristenson har skrivit under den socialdemokratiska motionen om ett förbud och sedan ansluter sig till reservationen mot ett förbud. Det är inte så lätt, herr Kristenson, att se osynliga reservationer mot en motion. Det enda vi kan se är herr Kristensons underskrift på en motion om ett reklamförbud. Det behövs många förklaringar om man vill reservera sig på en och annan punkt mot en motion som man varit med om att skriva under.

Både i propositionen och i den socialdemokratiska motionen sägs att alkoholpolitiken skall sättas in i sitt sociala sammanhang. Det är bra, men är det någonting nytt? Det verkar här som om detta vore ett nytt påhitt. Nykteristerna har man ibland klandrat. Man kan ju säga att alkoholen för nykteristerna personligen inte spelar någon som helst roll, eftersom de inte använder den. Varför behöver nykteristerna då bry sig om alkoholen? Det beror på, såsom det sades exempelvis när IOGT i vårt land bildades 1879, att detta är ett av de största sociala problemen i vårt land. När det socialdemokratiska partiet höll kongress år 1911 beslöt man med 98 röster mot 2 att krav på alkoholförbud skulle införas i partiprogrammet. Det berodde naturligtvis inte på att de var onyktra, för det var de inte – man hade inom socialdemokratin ett omfattande samarbete med nykterhetsrörelsen. Detta krav berodde i stället på att man såg alkoholen som ett stort socialt problem. När det socialdemokratiska ungdomsförbundet året därpå höll sin kongress var 137 av de 180 ombuden organiserade nykterister. Även det var naturligtvis ett uttryck för det sociala sambandet.

Trots detta skall man, när man talar om det sociala sambandet, akta sig för att komma in på vad vi kallar symtomteorier, dvs. att man förklarar allting med att det på något sätt är fel på samhället. Det finns inget land i världen, oavsett politiskt system, som kan visa upp några särskilt lysande resultat. De båda supermakterna USA och Sovjetunionen exempelvis, med sina olika ideologiska system, har oerhört stora problem med alkoholkonsumtionen. Den högsta spritkonsumtionen i världen förekommer i ett socialistiskt land. Det är faktiskt de välsituerade som dricker mest och alltid har druckit mest. När nykterhetsrörelsen bildades var det också de minst bemedlade som utgjorde en huvudgrupp.

Det är alldeles utmärkt när man som nu säger att sociala missförhållanden skall undanröjas och ett bättre samhälle skapas. Amerikanerna talar om social drinking, dvs. sällskapsdrickande. Jag började dricka i sällskap och upptäckte en dag, sade en amerikan som tillhör det som hos oss motsvarar Länkarna, att jag tog sju drinkar före lunchen och förstod att det inte var riktigt.

Utskottet har i samband med uttalandet om den totala konsumtionen sagt några som jag tycker mycket värdefulla ord om representationsdrickandet. Man säger exempelvis att praktiska svårigheter kanske gör att man inte kan förbjuda alkohol i samband med representation, men man uttalar sig mycket restriktivt, vilket jag hälsar med stor tillfredsställelse. Skall vi skapa alkoholfria miljöer bör vi föregå med gott exempel och inte använda skattepengar till sprit.

Jag är också tacksam för utskottets uttalande att man finner de i propositionen föreslagna riktlinjerna för informationen väl avvägda men vill därutöver för egen del understryka betydelsen av att informationen även inriktas på att förändra och begränsa det traditionella bruket av alkohol. Det är ett bifall till den motion som väckts från riksdagens nykterhetsgrupp. Jag hälsar med stor tillfredsställelse att man förklarar att inställningen i fråga om attityder och liknande till alkoholer bör förändras.

Ölfrågan figurerar fortfarande. Tidigare diskuterade vi tre sorters öl med alkoholhalterna 2,8 %, 3 % och 3,6 %. Nu har det dykt upp ytterligare en sort som innehåller 3,2 % alkohol. Jag vet inte vad en sådan debatt skall tjäna till. Riksdagen har fattat sitt beslut och bör stå fast vid det.

Herr Söderströms reflexioner var felaktiga i en del fall. Ölet med en alkoholhalt av 2,8 % kom visserligen hit under andra världskriget, men professor Goldbergs undersökningar om tröskelvärden visar att kroppen har en viss reningsförmåga. Över ett visst värde får alkoholen en berusande effekt och detta tröskelvärde ligger någonstans kring 2,5 %. Därför är det inte oväsentligt om man den 1 juli höjer alkoholhalten med 14 %, från 2,8 till 3,2. Det är inte så litet, och resultatet blir kanske likartat det vi hade tidigare, då 10 % av fylleriförseelserna berodde på den 3,2-procentiga pilsnern.

Det har också höjts röster för mellanölets bibehållande. Men svenska folket ville ju ha bort mellanölet. Jag förstår inte varför herr Söderström var orolig när han kom hem efter det riksdagsbeslutet. I den största undersökning som utfördes tillfrågades 4 056 personer, och den visade att 30 % helt ville stoppa mellanölet, 29 % ville föra in det på systembolaget, och 11 % ville sänka alkoholhalten. Det var alltså 70 % av de tillfrågade som inte ville ha det nuvarande mellanölet, medan 30 % ville ha det kvar oförändrat.

Herr Kristenson har fört fram en hel rad gamla argument. Det skulle vara en förmyndarmentalitet att vilja stoppa mellanölet. Jag måste fråga herr Kristenson: Är det inte förmyndarmentalitet att sätta gränsen vid 3,6 %? Det finns kanske de som vill ha öl med 3,9 % alkoholhalt. Hur definieras förmyndarmentalitet? Är det förmyndarmentalitet vid en gräns så är det väl likadant vid alla andra gränser också. Vill man inte ha förmyndarmentalitet så får man väl ta bort alla gränser och tillåta försäljning av elefantöl och annat som håller 7 eller 8 %. Att resonera om förmyndarmentalitet vid en viss procent är helt enkelt obegripligt.

Herr Kristenson säger att han är orolig för vad som skall hända, och

han tror att de som nu dricker mellanöl kommer att gå över till starkare drycker. Men är inte herr Kristenson orolig för tioåringarna och grupperna därunder som växer till i ålder men inte alltid så snabbt i visdom? Alla dessa skulle mellanölet hjälpa till att föra in på olämpliga vägar, kanske också 3,2-ölet. Det kan väl hända att en del av dem som har druckit mellanöl kommer att gå över till starkare drycker. Det har de gjort tidigare också, så det är ingenting ovanligt, men säkert kommer också en del att avstå från det.

Och så talet om narkotika. Titta på skolöverstyrelsens undersökning. Vad sade den? Jo, den sade att det fanns de som inte ville ta narkotika vid nyktert tillstånd, men efter några mellanöl var de beredda att acceptera narkotika också. Mellanölet hjälpte till att föra in dem i narkotikaträsket.

Det talas om god måltidsdryck och om sällskapsdryck. Ja, tänk så sällskapliga vi är! Men nu är det ju faktiskt Bryggareföreningen som har fört fram argumentet om all denna sällskaplighet. Mellanölet har visat sig innebära så stora faror att det finns ingenting annat att göra än att ta bort det.

Herr Kristenson sade vidare att för att några missbrukar skall man nu införa begränsningar för alla de andra. Ja, det är som alkoholpolitiska utredningens ordförande sade en gång: Om medeltemperaturen hos patienterna på ett sjukhus är 37,5 grader, så gör det ju inte saken bättre för dem som har bortemot 40. Så är det här också. Vi får vara glada åt att inte hela svenska folket dricker massor av mellanöl.

Jag konstaterar också att skatteutskottet har uttalat sig om alternativdryckerna. Utskottet utgår ifrån att frågan om lättöl med högst 0,6 viktprocent alkohol kommer att tas upp igen i samband med vissa beskattningsfrågor, och jag hoppas att så blir fallet.

I informationsfrågan har utskottet gjort väsentliga uttalanden, som förtjänar att understrykas. Utskottet säger sig inte vara främmande för tanken att väsentligt större insatser och delvis andra metoder kan bli erforderliga i framtiden. Ja, det får vi ta fasta på. Det kan bli erforderligt med betydligt mera. Det är för all del vällovligt, som socialdemokraterna gör i en motion, att yrka på mer pengar till information, men det kan ju diskuteras om detta nyvaknade intresse kan tas så allvarligt. Först och främst är det inte fråga om 100 miljoner utan om 33 miljoner per år. Det låter naturligtvis bättre att säga 100 miljoner, men varje riksdag är ju suverän att besluta vad den vill, och det är mot den bakgrunden vi måste se förslaget.

Man undrar varför den här helomvändningen har kommit. Förut har det ju varit så snålt med anslagen. Vi hade tidigare något som hette Nykterhetsrörelsens informationstjänst, som skickade ut en del saker och som hade två anställda. Det var svårt med ekonomin, så vi gick till regeringen och bad om 30 000 kr. men det avslogs, och så dog Nykterhetsrörelsens informationstjänst. Det var tråkigt att regeringen var så ointresserad då.

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning hade förr myck-

et värdefulla treveckorskurser för ett femtiotal ungdomar och andra. Många här i kammaren har säkert haft tillfälle att bevista dem. Kurserna har emellertid upphört, för man fick så litet pengar av den socialdemokratiska regeringen att man inte kunde fortsätta.

Det ges ett litet arvode till människor som reser ut och talar i alkoholfrågorna, men vid den här tiden på året eller litet tidigare får man ibland ett meddelande som säger att nu finns det inga pengar. Under den tidigare regeringens tid har det varit en förfärande snålhet, och då är det ju så mycket mera glädjande att socialdemokraterna nu vill vara så generösa. Men det är ju litet märkligt att det inte kunde ske förrän de fått lämna regeringstaburetterna.

Sedan har jag ställt mig undrande till det föreslagna anslaget till speciella grupper. Jag tror inte att den ena gruppen super mer än den andra, så att man särskilt skulle dra fram det, utan man bör nog ge allmänna anslag.

De alkoholfria miljöerna har framhållits mycket, och det är väldigt viktigt att de finns. Förslaget när det gäller teatrarna får jag se som ett olycksfall i arbetet – det blir ingenting av detta. Men vi har ju andra alkoholfria miljöer, t. ex. de alkoholfria restaurangerna. Dessa går inte att driva i konkurrens med dem som serverar sprit, utan skall man försöka skapa alkoholfria miljöer måste man verkligen ta krafttag. Jag vädjar till departementschefen att han tar itu med detta, för skatteutskottet har ju sagt följande: "Med hänsyn till att värdet av och kostnaderna för stödet till alkoholfria hotell och restauranger behöver ytterligare utvärderas vill utskottet i likhet med socialministern förorda att den alkoholpolitiska nämnden prövar frågan." Man får hoppas att alkoholpolitiska nämnden prövar detta allvarligt, för annars blir följden helt enkelt att dessa restauranger dör – de kan inte konkurrera. Då har man tagit bort en alkoholfri miljö.

Beträffande reklamen har direkt eller indirekt radio och TV nämnts. Det finns motioner som tar upp den frågan, och skatteutskottet gör även då ett väsentligt uttalande, som går ut på att man skall ta itu med problemet. Frågan "bör bedömas av nu sittande radioutredning", säger utskottet. Vi får hoppas att så blir fallet. Det gjordes tidigare en undersökning som visade att man var tjugoåttonde minut tar en sup i svensk TV. Det är inte precis något nykterhetsfrämjande. När man sedan undskyllde sig med att det var utländska program fördes undersökningen vidare, varvid det visade sig att det förekom *mera* sprit i de svenska programmen än i de utländska. Då ville man göra gällande att programmen ju måste återspegla verkligheten. Det visade sig emellertid att det var tre gånger så mycket alkohol i TV som i normalt dagligt liv.

Jag anser att ibland är TV-programmen bra i nykterhetsavseende, men för det mesta är de som vanligt.

Herr talman! Jag vill slutligen säga att skatteutskottets betänkande är i stort sett bra. Man kunde önska att det skulle ha gått längre i många hänseenden, men betänkandet visar en positiv inställning till hela frågan.

och även om man skjuter upp vissa frågor präglas betänkandet av en framåtanda som, om förslagen fullföljs, bör kunna ge ett bra resultat. Därmed yrkar jag bifall till utskottets hemställan på alla punkter.

Herr KARLSSON i Huskvarna (s):

Herr talman! Efter många och långa år av utredningar hade man kanske väntat att regeringen skulle ha kunnat samla sig till ett ordentligt tag om alkoholpolitiken. Men de som väntat sig krafttag av regeringen har anledning att känna sig besvikna. Det blev inga krafttag. Det blev små ändringar här och var i bestämmelserna, och i den proposition som man så småningom åstadkommit har det också blivit vissa försämringar i lagstiftningen, så att t. o. m. det i vanliga fall följsamma regeringsunderlaget i riksdagen slagit bakut.

Socialministern strör gärna uttalanden omkring sig i alkoholfrågan, i narkotikafrågan och i en rad andra frågor av social karaktär. Han anklagar ibland myndigheter för att inte använda de pengar de har till sitt förfogande, och man hade då kanske förväntat sig en kraftfullare handläggning av alkoholpolitiken än vad som skett. Men det är lättare att göra uttalanden av olika slag än att forma förslag till lagstiftning kring alkoholpolitiken. Och dessutom har man naturligtvis i denna fråga liksom i alla andra fått kompromissa mellan olika ståndpunkter i regeringen. Följden har blivit att vi fått en proposition som ingen egentligen är nöjd med, och därför håller jag den borgerliga majoriteten i skatteutskottet räkning för att den i betydande utsträckning ändrat på regeringens förslag i denna fråga.

Flera av de punkter vi tagit upp i den socialdemokratiska motionen har kunnat tillmötesgå under utskottsbehandlingen. Däremot beklagar jag att de borgerliga sagt nej till huvudfrågan från vårt håll: att under en treårsperiod anslå 100 miljoner mer än regeringen förordar till kampen och upplysningen när det gäller alkoholfrågan. Jag har väldigt svårt att förstå herr förste vice talmannen Bengtsons uttalande, där han närmast ironiserade över socialdemokratins inställning till den här frågan. När vi är beredda att ge 100 miljoner mer än ni i kampen mot alkoholen under en treårsperiod säger ni nej. Vad är det för konsekvens i herr Bengtsons yttrande? Det är ingen konsekvens alls. Jag tycker att han borde ha tänkt sig för innan han angrep oss på den här punkten. De förslag vi lägger i oppositionsställning kommer vi att genomföra i regeringsställning. Jag tycker nog att herr Bengtson med hänsyn till sin inställning i alkoholfrågan kunde ha visat en annan attityd än han gjorde här. Det går inte att förklara bort att det gäller 100 milj. kr. mer; det borde herr Bengtson ha tänkt på.

Vi hade dessutom föreslagit att dessa 100 miljoner skulle finansieras genom en extra skatt på vin. Nog hade det varit ett verkligt krafttag om man följt det socialdemokratiska förslaget. Det skulle ha gett pengar till en rad åtgärder – inte minst inom de folkliga och fackliga organisationerna. Jag vet mig aldrig tidigare ha upplevt en situation där ett

oppositionsparti har varit berett att anvisa extra medel för åtgärder av skilda slag som föreslås. Dessa 100 miljoner hade mycket väl behövts i arbetet för att nå en bättre situation på alkoholområdet. Det borde riksdagens förste vice talman kunna erkänna. Man tycker också att de som i riksdagen vid alla tillfällen tidigare talat om alkoholens fördärvbringande inverkan skulle ha ställt upp bakom en sådan satsning som här föreslås, men så blir tydligen inte fallet.

De partipolitiska banden till trepartiregeringen har hindrat en uppslutning kring det socialdemokratiska förslaget. Ur nykterhetspolitisk synpunkt beklagar jag detta – ur partipolitisk synpunkt noterar jag självfallet att de borgerliga riksdagsledamöterna inte heller i denna fråga "nått ända fram", som det numera heter på klassiskt språk inom regeringspartierna.

Det råder i dag inga delade meningar om att alkoholfrågan har utomordentligt vittgående sociala verkningar. Det är därför nödvändigt med en bred satsning för att komma till rätta med de problem som alkoholen förorsakar. Den socialdemokratiska riksdagsgruppen ställer upp bakom en väl underbyggd och väl motiverad motion om alkoholpolitiken. Dess huvuddrag kan sammanfattas så här:

Alkohol- och narkotikafrågorna skall ges en mer framskjuten plats i skolans verksamhet,

kraftfull satsning på information och debatt om alkoholproblemen i ungdomsorganisationer och folkrörelser,

stöd till alkoholfri, icke-kommersiell nöjesverksamhet,

de fackliga organisationerna får resurser för att ta upp alkoholfrågorna i arbetslivet,

resurser för en kraftigt utbyggd hälsouppläsning om alkoholens verkningar,

stöd till upprättande och genomförande av kommunala handlingsprogram för förbättring av särskilt utsatta ungdomsmiljöer,

förstärkning av de alkoholskadades sociala och kulturella ställning genom satsning på demokratiskt uppbyggd verksamhet,

omedelbara insatser för akutvård av alkoholskadade,

förbud mot alkoholreklam.

Allt detta tror jag att de flesta människor kan skriva under på. Det blir viktiga och riktiga uppgifter – uppgifter både för dagen och för morgondagen.

Man får inte glömma att alkoholvanorna grundläggs i tidiga år och att skolan därvid har en viktig uppgift. Vi behöver ungdomsorganisationernas och folkrörelsernas medverkan i informationen om och i debatten kring alkoholproblemen.

Det är i hög grad angeläget att stödja alkoholfri, icke kommersiell nöjesindustri. Vi säger klart nej till regeringens förslag att spritservering skall ske på teatrarna. Hur socialministern, som i varje fall sagt sig vilja minska alkoholkonsumtionen i landet, tror sig kunna göra detta genom att öka serveringsmöjligheterna på bl. a. teatrarna är för mig en gåta. I stället är det angeläget att vi skapar alkoholfria miljöer som kan vara

lika attraktiva som mysiga krogar och trevliga ineställen.

De fackliga organisationerna, som ofta känner problemen bättre än andra, måste ges ökade möjligheter att gå i närkamp med de alkoholfrågor som finns i arbetslivet. Likaså är det angeläget att resurser skapas för hälsoupplýsning om alkoholens skadeverkningar och vid insatser för akutvård av alkoholskadade.

Vi vill också ha förbud mot alkoholreklam, vilket naturligtvis inte löser problemen i och för sig. Vi anser att den är onödig, och ibland kan den sägas vara både osaklig och osmaklig. Herr Bengtsons historiebetskrivning beträffande denna frågas tidigare behandling ger jag i saktighetens intresse inte mycket för.

Slutligen bara några ord om en i och för sig liten fråga: möjligheterna för kommunerna att ha kvar systemet med oktrojperioder.

Socialutskottet har tillstyrkt motioner från Stockholm i denna fråga. Vi har lyssnat till vad stockholmarna själva vill, och det är uppenbart att de vill ha kvar detta system. Låt dem då också få det. Det kan underlätta för kommunen att göra aktiva alkoholpolitiska insatser. Man kan få bättre möjligheter att överblicka de olika utskänkingsställena på en gång. Detta förutsätter självfallet att man hela tiden har uppmärksamheten riktad på utskänkningen och är beredd att ingripa när det kan behövas. Det vore oriktigt om riksdagen inte tillmötesgick stockholmarna – det är i första hand ett storstadsintresse att få behålla oktrojen.

Jag stöder det yrkande om bibehållande av oktrojssystemet som senare kommer att framställas av herr Lindkvist. I övrigt yrkar jag bifall till de socialdemokratiska reservationerna i skatteutskottets betänkande.

Herr förste vice talmannen BENGTON (c) kort genmäle:

Herr talman! Herr Karlsson i Huskvarna undrade över min inställning till anslag över huvud taget.

Det första jag sade om de socialdemokratiska motionerna var att det är bra med 100 miljoner i ytterligare anslag. Sedan sade jag att det är förvånande, mot bakgrund av att man har varit så otroligt snål under så många år när socialdemokraterna själva hade regeringsinnehavet, att man nu blivit omvänd. Men det är ju bara bra att ni har en annan inställning i dag. Då har vi utsikter att få större anslag till nykterhetsarbete, och det hälsar jag med allra största tillfredsställelse. Men snålheten tidigare har orsakat mycket stora skador, och det får ni också stå för.

Vad det gäller reklamen säger herr Karlsson i Huskvarna att han inte ger mycket för min historieskrivning. Läs då Zetterbergs svar i riksdagstrycket 1955! Det fanns tidigare en utredning om reklamböförbud. Det gick t. o. m. så långt att Vin- & Spritcentralens styrelse tillstyrkte förbud mot spritreklam. Men, herr Karlsson i Huskvarna, den utredningen stoppade regeringen undan och det blev ingenting av den gången. Så gick det många år och man gjorde ingenting åt reklamen. Förra året fanns det återigen en motion, men mig veterligt röstade ingen socialdemokrat på den centerpartistiska motionen om förbud mot reklam. Det är gläd-

jande att ett regeringsskifte kan få så goda följder, och det hälsar jag med mycket stor tillfredsställelse.

Utskottet har uttalat sig positivt och säger att det inte är främmande för tanken på att större insatser och delvis andra metoder kan bli erforderliga i framtiden, men det vill bygga upp detta successivt. Det har alltså ställts i utsikt ytterligare insatser.

Eftersom uttrycket inte var så lämpligt skall jag inte ta upp det, men herr Karlsson i Huskvarna kommer väl ihåg det ord som användes förr – överbud. Det kanske man inte helt skall glömma bort.

Herr KARLSSON i Huskvarna (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag konstaterar att herr Bengtson nu talar om överbud i denna fråga. Herr Bengtson, när ni har drivit överbudspolitikerna har ni aldrig anvisat hur medlen skall tas. Här har vi ett förslag om att höja vinskatten och på det sättet få 100 miljoner. Jag tycker verkligen att den som vill företräda nykterhetsintressena inte skall förneka att den borgerliga regeringens förslag är 100 miljoner mindre. Det kan herr Bengtson under inga förhållanden komma ifrån. Det är ändå det som är det väsentliga. Jag tror nog att vi kommer att behöva ett regeringsskifte för att få ökade medel till kampen mot alkoholen.

Herr Bengtson kan naturligtvis säga att vi har varit snåla tidigare. Ja, men jag har aldrig märkt att herr Bengtson har föreslagit någonting och samtidigt anvisat medel. Följaktligen får herr Bengtson, vid varje tillfälle när han inte vill ge extra medel, framstå som den överbudspolitiker han tidigare varit.

Herr förste vice talmannen BENGTON (c) kort genmäle:

Herr talman! Göran Karlssons uppgift att man inte skulle ha täckning för de förslag till utgiftsökningar som har lagts fram är felaktig. Detta har varje budgetår ingående diskuterats, och man har lagt fram förslag till hur de poster skulle klaras där det föreslagits höjningar.

Den uppgiften är alltså felaktig och kan icke bevisas av herr Karlsson i Huskvarna. I annat fall begär jag att han skall göra detta.

Herr Karlssons meddelande att oppositionen efter ett regeringsskifte skall genomföra vad den nu föreslår hälsar jag med den största tacksamhet, eftersom jag hoppas att en sådan regering som herr Karlsson i Huskvarna gärna vill ha, en socialdemokratisk, inte skall ha samma inställning i denna fråga som den tidigare socialdemokratiska regeringen, som inte kunde bevilja 30 000 till informationen men vars företrädare nu helt glatt föreslår att riksdagen beviljar 33 milj. kr. på ett år för detta ändamål.

Herr KARLSSON i Huskvarna (s) kort genmäle:

Herr talman! Det är inte så, herr Bengtson, att ni har haft någon täckning i penningmedel för de överbud som ni har gett. På den punkten är det bara att titta i alla årgångar av riksdagens handlingar i detta ärende.

Alkoholreklamen och vad som har skett på det området är naturligtvis en komplicerad fråga, det skall vi veta. Den har bl. a. med tryckfrihetslagstiftning att göra. Det här spörsmålet är sålunda inte så enkelt som herr Bengtson har velat göra gällande. Men när vi nu är överens om att vi skall ha förbud mot alkoholreklam i fortsättningen tycker jag att vi skall notera det som ett framsteg i kampen för ett bättre samhälle i alkoholpolitiskt avseende.

Herr CARLSHAMRE (m):

Herr talman! Skatteutskottets betänkande nr 40 med reservationer, vidhäftat yttrande från socialutskottet och allt påminner, om man ser det i ett inte alltför närsynt perspektiv, om månens yta betraktad från jorden. Den ytan ser som bekant alldeles platt ut fast vi vet att den rymmer både höga berg och djupa dalar och nivåskillnader som är mycket större än 0.4 %.

De variationer i synsätt och förslag som kommer till uttryck i betänkande och reservationer är naturligtvis inte på något sätt avgörande för den svenska alkoholpolitiken nu och i framtiden. Det har väl också hittills i dag i debatten varit mycket tunnsått med optimistiska tongångar. Ingen, förefaller det, tror att det beslut som riksdagen skall fatta i dag verkligen är något epokgörande beslut om en ny svensk alkoholpolitik.

Det är det naturligtvis inte heller. Det kommer att väl gå in i raden av beslut under de senaste årtiondena som i huvudsak präglas av aningslös naivitet, verklighetsflykt och en osedvanligt allsidig inkompetens.

Vi har hållit på att krasa på ytan av det här problemet i årtionden – och fortfarande krasar vi på ytan. Och ingen tycks tro att vi nu kommer så värst mycket djupare. Jag tror det inte heller. Jag har numera ibland en benägenhet att bli mer pessimistisk än de flesta och frågar mig om det rent av är en i princip olöslig uppgift som vi står inför, uppgiften att förena önskemålet om minsta möjliga begränsningar, helst inga alls, i det problemfria flertalets rätt att handskas med och förtära alkohol, och verklig solidaritet med dem som har problem och som lider av skador. Det är möjligt att det helt enkelt är en olöslig uppgift. Skall man ha någon som helst möjlighet att komma frågan in på livet måste man i varje fall försöka göra klart för sig vad det gäller.

Det är nog rätt typiskt inte bara för herr Kristenson utan för många, när herr Kristenson i sitt anförande, kanske mer i förbigående, sade ungefär så här: Visst finns det missbrukare, men det är väl inte för deras skull som alla som normalt brukar alkohol skall underkastas begränsningar.

Jo, herr Kristenson, det är exakt vad det är fråga om. Det är för deras skull som vi över huvud taget har en alkoholpolitik. Om det inte funnes missbruk och missbrukare och ytterligt allvarliga skador, skulle vi inte ha någon alkoholpolitik, lika litet som vi har en kaffepolitik eller en särskild politik om fläsk och bruna bönor. Det är ju uteslutande därför att vi har att göra med ett medel som kan leda till missbruk och framkalla

skador som vi över huvud taget sysslar med det i lagstiftning och i samhällsarbete. Man måste göra det klart för sig. Och redan därmed har man egentligen träffat ett avgörande, för om vi av detta skäl, att det förekommer missbrukare, missbruk och skador inskrider, mycket eller litet, i människors rättigheter och konsumtionsmönster, måste det vara helt klart att inskridandena skall gå i riktning mot begränsningar. Oavsett hur långt de sedan går skall de gå i den riktningen. Att föra en särskild alkoholpolitik bara för att göra alkoholen så lättillgänglig som möjligt vore helt meningslöst. Det skulle aldrig behövas. Detta är utgångspunkten. Det är missbrukarna, missbruket och skadorna som är orsaken till att vi över huvud taget diskuterar denna fråga i dag som så många förr.

Det är min bestämda uppfattning att vi återigen, jag vet inte för vilken gång i ordningen, med det här beslutet sviker de redan skadade. Det finns väldigt litet både i propositionen och hos reservanterna av olika riktningar som egentligen kan betyda någonting för dem som redan är illa ute.

Vi hade ett hopp, åtminstone hade jag det, att det skulle komma ut någonting inte minst av förra årets deklaration att nu skulle det verkligen bli allvar av samordningen av alkoholpolitik och socialpolitik. Men vad har det egentligen ännu så länge blivit? Jo, någonting ganska tekniskt och formellt, någonting närmast rent administrativt. Vi flyttar över hanteringen av alkoholfrågorna från riksskatteverkets alkoholbyrå till en liknande byrå och en särskild nämnd i socialstyrelsen. Vi har tidigare flyttat dem från finansdepartementet till socialdepartementet.

Det är i stort sett vad som hittills har hänt. Och det gör kanske inte särskilt mycket till eller ifrån.

Anledningen till att vi inte fick en sådan här proposition för ungefär ett år sedan var att man skulle avvakta bl. a. socialutredningens förslag och passa på, när man hade två stora områden som skulle grundligt genomarbetas samtidigt, att göra det i samverkan. Nu är socialutredningen fortfarande inte färdig. Det är på något sätt tragiskt symptomatiskt att den enda faktiska brygga mellan alkoholpolitik och socialpolitik som hittills har funnits nu rivs utan att man sätter något annat i dess ställe.

Jag tänker på Systembolagets spärrlistor, detta att man haft möjlighet att avstänga kända missbrukare från inköp. Jag har ingenting emot att spärrlistorna avskaffas, tvärtom. De är meningslösa. De fyller inte sin uppgift, och därför kan vi lika gärna ta bort dem. Men det är ändå litet egendomligt att samtidigt som vi mer än tidigare talar om samordning mellan socialpolitik och alkoholpolitik tar vi bort den enda bestämmelse som är uttryck för ett försök att låta de här två politiska områdena ömsesidigt stödja varandra. Det blir ingenting kvar. Och något nytt har man inte lyckats sätta i stället.

För några månader sedan publicerades en undersökning om hur skolbarn i en grannkommun till Stockholm, Järfälla, brukar alkohol och vilka attityder de har till alkohol. Den undersökningen gick förvånansvärt

ouppmärksammas förbi. Jag hörde den refereras i ett lokalradioprogram och jag läste ett kort referat i någon tidning.

Det var en rätt ovanlig undersökning därför att den hade tagit sikte på samtliga tolvåringar i hela skoldistriktet, alla de elever som just skulle gå över från mellanstadium till högstadium. Det var ungefär 1 200 barn. De hade grundligt undersökts – inte alls en stickprovsundersökning som skolöverstyrelsen och andra då och då gör – var för sig och man hade gått ganska djupt för att försöka komma underfund med hur det egentligen förhöll sig med deras vanor och attityder. Därvid hade man bl. a. funnit att 2 % av dessa elever hade så stor alkoholkonsumtion, att de måste anses löpa överhängande risk för att snabbt brytas ned och totalt förstöras i alkoholism.

Men – det var det intressanta – detta presenterades som en stor och positiv nyhet. "Var det inte värre?" – ungefär så stod det i rubriken. Vi hade faktiskt trott, sade undersökarna själva – för att inte tala om kommentatorerna –, att det var värre, för tidigare undersökningar har tytt på att det var fler. Så antingen har det skett en förbättring, eller också har tidigare undersökningar varit fel.

Men vad är 2 % av 1 200 12-åringar? Jo, det är 24 barn. Kan någon människa se något positivt i att 24 12-åringar i en enda kommun är allvarligt på väg att brytas ned i alkoholism? För mig är det en fullständigt katastrofal siffra och verkligen inte något att åberopa för en optimistisk grundsyn.

I samma undersökning fanns också en annan uppgift, som gällde attityderna. Man hade frågat dessa ungdomar hur de såg på sin situation. En av de vanligaste attityder som kom fram var att de uttryckte ängslan och oro för att nu gå över till högstadiet från mellanstadiet därför att, som de sade, där måste man dricka så mycket öl. De var rädda att gå från 6:an till 7:an, för de visste att där dricker man så mycket öl och det måste de göra också.

Flera talare har här i debatten använt uttrycket: Om man vill berusa sig gör man det med eller utan mellanöl. Men här har vi en grupp – och jag vet att det ingalunda är någon liten grupp, inte bara några 12-åringar i Järfälla – som absolut inte vill berusa sig, men som är rädda för att de kommer att göra det ändå av andra orsaker än sin egen vilja och sina egna problem, därför att trycket i omgivningen är för starkt.

Det är visst inte alla som berusar sig därför att de vill berusa sig. Många berusar sig därför att någon annan vill att de skall berusa sig.

Det kunde varit frestande att ansluta sig till den socialdemokratiska partimotionen när det gäller resurstilldelningen. Jag vill gärna säga att jag personligen inte betraktar denna fråga som en partifråga. Jag skulle inte alls haft några betänkligheter av sådana skäl.

Men problemet är för mig ett helt annat. Jag är ytterligt osäker om att ens de mycket mindre ekonomiska resurser som regeringen och utskottsmajoriteten vill anvisa kommer att kunna användas. Vi saknar nämligen färdiga projekt. Det finns ingenstans att sätta pengarna. Ännu

mindre finns det projekt för 25 eller 100 miljoner till. Det tar en tid att få fram dessa projekt, och jag är tyvärr övertygad om att det inte kommer att gå på ett år.

I dessa sammanhang är jag mycket rädd för det jag brukar kalla skenreformer, som i bästa syfte genomförs och som bara får till effekt att vi politiker möjligen har bättre samvete och tror att vi gjort något fast vi inte har det.

Det är det enda skälet till att inte också jag anser att man skall anslå mer pengar. Det är ju verkligen inte mycket pengar det gäller. Jag talade om den platta ytan. För mig ter sig dessa belopp som om man skulle betala 10 eller 25 öre för något som måste kosta en tia. Det är utomordentligt små insatser i båda fallen. De kan dock sannolikt icke göras större förrän vi får fram projekt.

Vi ställer oss och de myndigheter som skall handskas med detta inför svåra, nästan olösliga problem. Nu skall vi satsa mycket på information – igen. Vi har talat om det förr och det är väl bra, men effekten blir alltid begränsad. Det finns en grupp människor för vilka man inte kan göra någonting med information, och det är de redan alkoholiserade, de redan skadade. Det går inte att informera bort detta, bl. a. av det skälet att de redan är eminent sakkunniga, vet mer än några informatörer om brännvin och dess verkan. Deras attityder påverkas inte av att de får veta ännu mer.

Men inte bara det. Denna informationsuppgift kommer att betraktas som och verkligen också vara en av de svåraste uppgifter man kan ta på sig. Där saknas det som är själva förutsättningen för en framgångsrik informationskampanj, nämligen en målgrupp. Det finns ingen målgrupp för en antialkoholinformationskampanj.

Svenska folket sönderfaller i den frågan i två delar, dels de människor som redan är, som jag nämnde, eminent sakkunniga på alkohol och dess verkningar och för vilka det f. ö. är för sent med information, dels det stora flertalet, som tar emot den informationen med den fullständigt självklara inställningen att detta gäller andra, men inte mig. Det gäller alla dem som är, och de ännu fler som inbillar sig vara, problemfria. Problemet är ju just detta att man är helt övertygad om att man inte hör till riskgruppen. Och därför kommer man att välvilligt titta på denna information och säga sig: den skulle göra nytta för dem som behöver den, och det är många det, det är bara inte jag.

Detta är en svår vägg att bryta igenom för en informatör. Det är som att tala mot en våt filt hela tiden.

Det krävs mycket koncentrerade och kraftiga insatser. Man kan klara sådana, men det kostar och tar tid.

Här har jämförts med högertrafikkampanjen. Men det var en av de lättaste informationskampanjer man kan tänka sig. Där var hela folket en utomordentligt positivt inställd målgrupp. Det fanns ingen människa som inte ville bli påmind om att hålla till höger den dagen det gällde. Det handlade bokstavligen om den egna livhanken, och det visste man.

Dessutom var budskapet mycket smalt, tre ord: håll till höger! Vi skapade ett särskilt ämbetsverk och vi satsade tiotals gånger mer pengar på dessa tre ord än vi nu är beredda att satsa på hela alkoholinformationen. Den gången lyckades man. Men detta är tyvärr mycket, mycket svårare.

Vi skall göra särskilda insatser för särskilt utsatta grupper. Det är bra. Men det finns inte i propositionen och inte i någon reservation, inte heller i beredningsgruppens förslag, ens ett försök att definiera vad dessa särskilt utsatta grupper är för några. Och vi vet det inte riktigt.

En del vet vi. Det är de 24 ungdomarna i Järfälla. De är särskilt utsatta. Vi känner dem till namn och adress allihop. Kan vi göra något för en sådan grupp är det bra. Men tror vi att vi når särskilt utsatta grupper genom att t. ex. sprida några miljoner jämntjockt över vad vi kallar tråkiga och trista bostadsmiljöer? Då når vi väldigt litet. Vi måste mycket närmare individerna, och vilka de är vet vi inte i dag. Därför är det tyvärr inte heller mycket mening med att lägga på fler miljoner förrän vi vet detta. Men vi hoppas att dem vi nu lägger ansvaret på för att hantera frågan i fortsättningen åtminstone skall försöka att få veta sådana saker och rätta sig därefter.

För att få veta mer krävs långt mer forskning. Det har man också talat om här i dag. Det fanns ett ganska ambitiöst förslag, uttryckt i forskartjänster. Det gällde 13, vill jag minnas, men nu är det tre kvar. Det är möjligt att det ligger något i vad beredningsgruppen sade, om jag minns rätt, att man helt enkelt inte administrativt klarar att etablera forskartjänster i snabbare takt än så. Men jag tror inte riktigt på det. Jag har en känsla av att det har hänt förr att om vi verkligen vill, går det ganska fort att få i gång en forskningsapparat. Men det är ändå positivt i den meningen att man på grund av en sådan formulering drar slutsatsen att avsikten är att fortsätta att bygga ut i den takt som är möjlig.

Det är då viktigt att vi får en allsidig forskning. Det finns en moderiktning i dag som tror att problemen ligger på det beteendevetenskapliga planet. Det är riktigt, de finns där också, men inte bara där. Vi har ett alldeles överhängande behov av en renodlad behandlingsforskning i Sverige för att få veta mer om hur man skall ta itu med de skador som redan har uppstått, och jag hoppas att det är meningen att vi skall få en sådan.

Jag vill också säga några ord om reservationerna. Jag lyssnade med stort intresse på herr Hagberg i Borlänge, det gör jag ofta. Det var ett fint anförande han höll. Det är för övrigt en ganska hedervärd uppfattning som han och hans partigrupp kommit fram till, nämligen att nu inte längre vilja vara med i auktionen om tiondelsprocent hit och dit. Jag kan förstå det. Men jag känner ett behov av att upprepa motiveringen från min sida för det i och för sig föga betydelsefulla beslutet om mellanölet. Jag tror inte – och det är säkert inte många som gör det – att vi når några avgörande förbättringar av den alkoholpolitiska situationen i Sverige genom att ändra ölets styrka. Ingen ölgubbe kommer att bli mindre full, därför att vi ändrar på mellanölet. Jag tror inte ens att vi

löser det s. k. ungdomsproblemet, i varje fall inte i någon nämnvärd utsträckning och inte om vi med ungdom menar vad vi vanligen menar med ungdom, nämligen folk i åldrarna 16, 18, 20 år och däromkring. Herr Kristenson och andra har alldeles rätt i att dessa har möjligheter att byta. Det är inte särskilt välgrundat att tro att de direkt går över till knark. Det gör de inte. Ännu mindre välgrundat är att tro att de går över till att sniffa thinner, för thinnersniffningen går med egna vågor genom missbrukshavet i Sverige. Den hänger inte samman med det andra utan dyker upp och försvinner, dyker upp och försvinner. Men visst finns det vin och sprit, och vi har som de flesta egentligen insett två inköpsåldrar på Systembolaget: den officiella och den reella som var den förra än ligger alltid är ett par tre år lägre, därför att det är samma generation, samma gäng. Därför röstar jag inte för att vi nu skall gå ned till 18 år, eftersom vi då i praktiken gått ned till 15.

Men det finns en grupp som inte tillhör den generationen och där vi har besvär, det är den smala generationen i ungdomsvärlden, och det är de där 12-åringarna t. ex. i Järfälla. De får inte tag i vin och sprit lika lätt som de får tag i mellanölet. Visst kan de få det, och ingen tror att vi till 100 % uppnår det mål vi eftersträvar, men det blir en mindre konsumtion och det är, enligt min mening, det enda skälet till att vi bör göra ett försök med en begränsning i fråga om ölet och hålla fast vid det beslut som vi fattade förra gången.

Sedan, herr talman, bara några ord om reklamförbudet. Det är faktiskt så, att den ståndpunkt som socialutskottet, med mitt instämmande, tog inte kommer upp till votering, därför att socialutskottet tillstyrkte regeringens proposition på den punkten och inte föreslog att vi skulle fatta något beslut i dag. Socialutskottet skrev att man utgår ifrån att regeringen när den är färdig kommer att föreslå ett reklamförbud. Men man begärde inte något beslut av riksdagen i dag. Så varken skatteutskottets majoritet eller reservationen 4 ger helt uttryck för socialutskottets hållning i den frågan. Det kan för resten göra detsamma, eftersom den frågan hör till de frågor som jag dess värre måste betrakta som skenfrågor. Jag tror alltså att vi egentligen inte vinner någonting med ett reklamförbud beträffande sprit. Det finns en risk att vi, därför att förbudet är så ingripande, inbillar oss att vi gjort någonting väsentligt. Jag säger om detta som om allt annat i den här propositionen och i det här beslutet: inte gör det mycket. Jag kan inte se att någonting av det som föreslås kan göra skada. Man får trösta sig med att det lilla som görs till större delen sannolikt verkar i rätt riktning. Men det kommer att verka ytterst litet.

Jag vill, herr talman, sluta med en förhoppning. Riksdagen kommer att uttala sig för ett nytt alkoholpolitiskt mål, nämligen att begränsa totalkonsumtionen och därmed missbruk och skador. Det förpliktar oss till att om några år se efter hur det gick. Blir det någon begränsning? Jag är tyvärr helt övertygad om att det inte kommer att bli någon sådan på grund av de åtgärder vi beslutar i dag. Om vi inte går mycket djupare ned i problematiken de närmaste åren tror jag inte, att det blir någon

mätbar förändring.

Då får man förutsätta att riksdagen är beredd att säga: När vi inte med de medel vi tidigare tillgripit nått vårt syfte får vi ta till andra medel. Detta ställer en uppgift för dem som skall informera oss. Jag tror att det är riktigt, som här har sagts, att det i dag inte går att genomföra en hårt restriktiv politik med en hård ransonering, ännu mindre totalförbud, som skulle vara förödande. Det skulle nämligen inte ha någon förankring i folkmeningen. Det vore mycket klokt att använda en del av informationspengarna till att förbereda den svenska opinionen på att det om några år kan komma att visa sig nödvändigt att angripa denna fråga på ett ännu mycket allvarligare sätt och ställa krav på solidaritet och medmänsklighet som inte har ställts i dag. Vi vill gärna hoppas att det då skall finnas underlag i den ofta åberopade folkopinionen för att gå fram mycket mera beslutsamt än vad vi hittills har vågat göra.

Herr KARLSSON i Huskvarna (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag har verkligen ingen anledning att polemisera mot herr Carlshamre, som höll ett mycket klokt och väl genomtänkt anförande. Det var bara när han talade om informationsverksamheten som jag fann anledning till några randanmärkningar.

Herr Carlshamre säger att man vid övergången till högertrafik använde de tre orden "håll till höger!" Hålla till höger kan också jag göra i trafiken, för annars riskerar jag ju mitt liv. Men jag tror att det skulle vara mycket mindre möjligheter att nå framgång, om man i en nykterhetskampanj skulle gå ut med uppmaningen: Börja ej dricka! Också det är tre ord, men de har inte samma magiska prägel som de tre ord som användes i trafikkampanjen.

Men om man hade samma antal kronor som trafikkampanjen fick – jag tror det var 125 miljoner – kunde man alldeles uppenbart nå en betydande effekt även när det gäller informationen i alkoholfrågorna.

Herr Carlshamre sade vidare att han visst kunde tänka sig att följa den socialdemokratiska linjen, innebärande 100 miljoner mer på tre år, men säger att det saknas projekt för dess genomförande. Jag tror för min del att socialstyrelsen, landstingen och kommunerna skulle kunna få fram projekt att arbeta med för de medlen under dessa år. Jag tror därför att det hade funnits en möjlighet för herr Carlshamre att göra en insats till förmån för beviljande av dessa medel samtidigt som han hade kunnat påverka besluten i rätt riktning.

Herr socialministern GUSTAVSSON:

Herr talman! Med dagens riksdagsbehandling avslutas ett mångårigt arbete med ett samlat alkoholpolitiskt program. Samtidigt – och det anser jag är viktigare – är denna dag en ny startpunkt för ett alkoholpolitiskt arbete som breda grupper i samhället bör vara beredda att delta i.

Det är omöjligt att åstadkomma ett program som tillfredsställer alla. Kritiska röster har menat att de förslag som propositionen redovisar ej

är särskilt radikala eller vittsyftande. Jag vill därför säga ifrån att om sådana metoder som eftersträvas funnes för att råda bot på alkoholmissbruket, skulle de säkerligen redan ha prövats. Vi måste också ha klart för oss att mycket av det alkoholmissbruk som förekommer i vårt land har djupt liggande orsaker som vi kan finna i samhällets struktur och i personliga förhållanden.

Ett alkoholpolitiskt arbete är därför ett mödosamt arbete på lång sikt. Det gäller att ständigt försöka flytta fram positionerna i riktning mot ett samhälle där missbruket och skadorna är begränsade.

Missbruk av alkohol är ett av våra största sociala problem, det har tidigare framhållits här i dag. Även om vi på senare tid talat mycket om narkotikamissbruket är missbruket av alkohol ett kvantitativt sett mycket större problem, inte bara socialt utan även medicinskt.

I samband med principbeslutet våren 1976 om förbud mot försäljning av mellanöl anslöt sig riksdagen enhälligt till skatteutskottets uttalande om målet för alkoholpolitiken. Utskottet betonade då värdet av en genomgripande alkoholpolitisk reform. Utskottet underströk också att det är av stort värde att alkoholfrågorna i fortsättningen infogas i sitt sammanhang och att ett klart mål uppställs för en flerårig insats som syftar till att begränsa den totala, alltför höga alkoholkonsumtionen och att komma till rätta med alkoholmissbruket.

Det alkoholpolitiska program som redovisas i propositionen har ett sådant syfte. Jag vill understryka att en begränsning av totalkonsumtionen är angelägen, men vi får inte glömma att även andra insatser måste till för att komma till rätta med missbruket.

Jag finner inte någon anledning att här ge mig in i debatten på de enskilda punkterna i propositionen eller utskottsbetänkandet. Jag vill bara ge några synpunkter på vissa av förslagen. Jag vill också göra en liten kommentar till herr Göran Karlssons i Huskvarna inlägg.

Kontentan av herr Karlssons yttrande var helt enkelt att propositionen som vi har lagt fram för det första egentligen inte innehåller någonting och för det andra har skjutits i sank av socialutskottet.

Nu är det väl ändå inte så. Huvudlinjerna i propositionen har ju godtagits av utskottet. Och sedan har det varit ett förberedande arbete – herr Karlsson känner säkert till det. Förra året tillsatte min företrädare en beredningsgrupp, och den gruppen arbetade fram ett förslag. Det förslaget ligger till grund för den här propositionen. Och, herr Karlsson, där hade sannerligen inte den tidigare regeringen skickat med några 100 miljoner för att arbeta vidare. Så herr Karlsson har ingen anledning att förhäva sig på det sätt han gjorde här för en stund sedan.

Sedan är det också fråga om att komma till rätta med dryckesmönster och attityder, och det är inte bara en fråga om pengar, utan det är mycket annat som måste till här.

De gängse, sedan länge prövade metoderna att angripa alkoholproblemen har varit prisinstrumentet, restriktioner och informationsinsatser.

Prissättningen kommer även i framtiden att utgöra ett viktigt alko-

holpolitiskt instrument. Och beträffande restriktioner har jag i propositionen i första hand tagit fasta på sådana som skyddar ungdomen. Över huvud taget är ungdomen den viktigaste målgruppen för ett alkoholpolitiskt arbete. Det gäller att så långt det är möjligt stoppa nyrekryteringen av missbrukare. I övrigt anser jag det är viktigt att begränsa restriktionerna till sådana som av ansvarskännande medborgare bör kunna upplevas som meningsfulla. Restriktioner som kan uppfattas som omotivaterat förmynderi och kitslighet från myndigheternas sida menar jag bör undvikas. Jag anser att restriktioner är ett viktigt alkoholpolitiskt instrument som vi sannolikt får räkna med att utnyttja under överskådlig tid.

Information riktad mot olika målgrupper och undervisning i skolan är viktiga delar i ett alkoholpolitiskt program. Jag har ingen övertro på informationsinsatser och vill därför framhålla att det är viktigt att de är väl förberedda och att målet för informationen är klart definierat för att man skall nå ett tillfredsställande resultat.

En viktig uppgift för information och undervisning måste bli att försöka bryta det dryckesmönster som finns i vårt land och i flera andra länder, där starkspriten dominerar bland alkoholdryckerna. Den benägenhet att dricka omåttligt för att berusa sig som är så utbredd i vårt land utsätter många människor för risker att bli alkoholskadade.

Särskilt oroande är det att – som olika skolungdomsundersökningar har visat – detta dryckesmönster är utbredd bland stora grupper av våra ungdomar redan i skolåldern. Herr Carlshamre har tidigare i dag redovisat en sådan undersökning. För att komma till rätta med detta problem behövs inte bara insatser där ungdomarna utgör målgrupp. Även vuxna, t. ex. föräldrar, lärare och fritidsledare, måste nås av en sådan information. Jag vill också framhålla att det är viktigt att vi planerar meningsfulla aktiviteter för ungdomar, så att de inte i brist på sådana ägnar sig åt alkoholförtäring. Föreningslivet och kommunerna gör redan stora insatser. På många håll har man dock svårt att nå de mer komplicerade ungdomarna, de som löper den största risken. Genom medel från allmänna arvsfonden vill vi entusiasmera till ytterligare insatser. Jag vill också understryka värdet av alkoholfria miljöer i synnerhet för ungdom.

I propositionen föreslås ett om än något förändrat så dock bibehållet primärkommunalt inflytande. Samtidigt föreslås en förstärkning av handläggartjänsterna vid länsstyrelserna. Det har i pressen talats om en ökning av antalet spritspioner. Jag vill bestämt framhålla att avsikten med denna förstärkning inte är att i första hand utöka kontrollen utan att skapa förutsättningar för ett förebyggande arbete i samarbete med olika kommunala organ, restauratörer och butiksägare så att problem ej uppkommer. Samtidigt gäller det att ha resurser för kraftfulla ingripanden då sådana är påkallade. I det avseendet har resurserna hittills varit klart otillräckliga.

Alkoholpolitiken måste sättas in i sitt sociala sammanhang. Många av de åtgärder som vidtas inom socialpolitiken bör rimligtvis ha som

effekt att begränsa alkoholmissbruket, som i så stor utsträckning har karaktären av symptom på bakomliggande störningar. Jag kan här exemplifiera med insatser mot arbetslöshet. En utbyggd SIA-reform bör också kunna få stor betydelse i detta avseende.

Med tanke på behovet av en social anknytning föreslår jag att socialstyrelsen tar ansvar för alkoholpolitiken. Till styrelsen anser jag bör knytas en alkoholpolitisk nämnd med bred folkrörelserepresentation. Nämnden föreslås få till uppgift att bl. a. ta initiativ till åtgärder med alkoholpolitisk utgångspunkt. Jag hyser en stark förhoppning att denna nämnd skall få en ledande roll vad beträffar svensk alkoholpolitik och utgöra ett organ som ständigt håller den alkoholpolitiska debatten levande och ständigt är beredd att ta nya initiativ för att begränsa alkoholmissbruket. Då blir det alkoholpolitiska program som här presenteras inte bara en till tiden begränsad insats utan, som jag inledningsvis framhöll, ett avstamp för en effektivare, samlad och långsiktig alkoholpolitik.

Hittills har alltför få människor engagerat sig i det alkoholpolitiska arbetet. Nykterhetsrörelsen har gjort och gör en stor insats, men intresset utanför denna har varit begränsat. Det är min förhoppning att det samlade alkoholpolitiska program som redovisas här och den debatt som föregått riksdagsbehandlingen skall leda till ett väsentligt bredare ansvar, en mera allmän uppslutning kring de alkoholpolitiska frågorna. Dessa gäller nämligen hela samhället – de gäller oss alla.

Avslutningsvis vill jag bara med några få ord beröra vårdfrågorna. I flera remissyttranden över den alkoholpolitiska utredningen beklagades att vårdfrågorna ej berörts i utredningens direktiv och därmed ej heller av utredningen. Som jag nämnt måste ett alkoholpolitiskt arbete ses på lång sikt. Vi kan inte räkna med att nå snara resultat. Under överskådlig tid kommer därför vårdfrågorna att kräva stora insatser från samhällets sida. Ett alkoholpolitiskt arbete får därför aldrig ses som ett alternativ till kraftfulla insatser för dem som redan har alkoholproblem.

Under detta anförande övertog herr andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr KARLSSON i Huskvarna (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag förstår mycket väl att socialministern kan känna sig irriterad över mitt anförande, för jag sade ungefär så här: Det blev inga krafttag i alkoholfrågan, det blev små ändringar här och var i bestämmelserna och i vissa fall försämringar i gällande lagstiftning. Jag vidhåller vad jag sade vid det tillfället; jag behöver inte ta tillbaka ett ord.

Om det gällde att prata bort alkoholen tror jag att Rune Gustavsson skulle få mycket goda vitsord, men det är inte det det är fråga om. Det gäller ju att kunna handla, och där brister det i handlaget; det vågar jag direkt säga.

Herr Gustavsson kryper bakom beredningsgruppen, som tillsattes av den socialdemokratiska regeringen. Det hade ju stått honom fritt att göra

vad han ville både med beredningsgruppen och med dess förslag, men han hade inte kraft nog att göra någonting. Det är hela felet.

Här hade Rune Gustavsson haft en chans att göra en stor insats som socialminister, för alkoholfrågan är onekligen vårt kanske största sociala problem. Men när det verkligen kommer till handling, då räcker inte regeringen och socialministern till.

Herr Gustavsson säger vidare att 100 milj. kr. mer, som socialdemokraterna nu föreslår, skulle man aldrig ha fått om man hade haft kvar den socialdemokratiska regeringen. Hur i all världens namn vet Rune Gustavsson detta? Det påståendet saknar täckning.

Herr socialministern GUSTAVSSON:

Herr talman! Jag redovisade i mitt anförande delar av propositionens innehåll och det arbete som vi försöker genomföra under årens lopp. Men att Göran Karlsson skulle lyssna på det eller ta del av innehållet i propositionen är litet för mycket begärt, det förstår jag.

Jag har inte krupit bakom beredningsgruppen. Jag har bara redovisat hur vi har arbetat för att få fram propositionen. Jag sade också beträffande de 100 milj. kr. att det fanns inga 100 milj. kr. medskickade för beredningsgruppens fortsatta arbete.

Herr KARLSSON i Huskvarna (s) kort genmäle:

Herr talman! Det är klart att det inte fanns några 100 milj. kr. med i beredningsgruppens arbete. Den skulle ju helt förutsättningslöst se på problemen och överarbeta det utredningsresultat som förelåg, så det var alldeles naturligt. Men Rune Gustavsson sitter ju i en regering. Det är den regeringen som har ansvaret och det är den som inte har fyllt måttet i detta fall.

Herr socialministern GUSTAVSSON:

Herr talman! Eftersom Göran Karlsson sprider 100 milj. kr. omkring sig här skulle jag vilja ställa frågan: Hur skall de användas?

Herr andre vice talmannen anmälde att herr Karlsson i Huskvarna anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Herr ANDERSSON i Lycksele (s):

Herr talman! I proposition 108 om alkoholpolitiken ingår ett avsnitt som remitterats till kulturutskottet för behandling. Det gäller bl. a. organisationsstöd till vissa nykterhetsorganisationer m. fl.

I propositionen föreslås bildande av en särskild samarbetsnämnd, som skall få ansvaret för fördelningen av anvisade medel till berörda organisationer. Formuleringarna i propositionen gav oss i kulturutskottet den uppfattningen att organisationerna i fråga var helt eniga om bildandet av denna samarbetsnämnd. Det sägs nämligen att organisationerna själva

Onsdagen den
27 april 1977

Alkoholpolitiken

föreslagit en sådan ordning.

För mig och andra i kulturutskottet var det därför förvånande när fyra berörda organisationer bad om företräde inför utskottet för att få redovisa en helt avvikande mening. Dessa fyra organisationer har nu skrivit till samtliga riksdagsledamöter för att klargöra sin uppfattning. De fyra organisationerna är Verdandi, Länkarnas riksförbund, Länkens kamratförbund och Alkoholproblematikernas riksförbund.

Inför kulturutskottet har dessa organisationer beskrivit överläggningarna om ett samarbetsorgan på följande sätt – jag citerar ur deras skrivelse till kulturutskottet:

”1976 beslöt riksdagen att stödet till nykterhetsorganisationerna skulle *utgå i friare former* så att dessa själva fick avgöra hur medlen bäst skulle användas för att främja organisationens syften och verksamhet. Denna förändring skedde efter samråd med berörda organisationer. Från regeringens sida togs också frågan upp att organisationerna själva skulle svara för fördelningen av bidragen, bl. a. med hänvisning till den ordning som gäller för de fria samfunden. På denna punkt nådde man emellertid inte fram till någon lösning i överläggningarna med organisationerna inför budgetåret 1976/1977 varför regeringen fördelade medlen för detta år.

ALRO, länkorganisationerna och Verdandi, som deltog i överläggningarna under våren 1976, anmälde då sin tveksamhet inför möjligheten att upprätta ett organ omfattande alla organisationer för att fördela bidragen. Så blev alltså inte heller fallet för budgetåret 1976/1977.

Under hösten 1976 fortsatte överläggningarna. Inte heller nu kunde man nå någon enighet om formerna för fördelningen. När det i propositionen sägs att organisationerna föreslår inrättande av en samarbetsnämnd m. m. så måste det klargöras innan riksdagen går till beslut att *organisationerna inte är eniga. ALRO, länkorganisationerna och Verdandi har inte kunnat ställa sig bakom det förslag som nu förelagts riksdagen. Vi anser att den föreslagna ordningen strider mot principerna för statsbidrag till organisationerna och att den inte tillgodoser kraven på oberoende och integritet för våra organisationer.*”

Därmed slutar citatet ur den skrivelse som man har ställt till kulturutskottet.

Sedan kulturutskottet tagit del av dessa synpunkter inbjöd vi även representanter för ett antal andra nykterhetsorganisationer. Vid överläggningarna framkom att dessa välkomnade förslaget om en samarbetsnämnd. Här fanns alltså motstridiga viljor.

Därmed ställdes utskottet i en något brydsam situation. Alla i utskottet – det vill jag försäkra – ser positivt på strävandena att till organisationerna själva överlämna avgörandet om fördelning av de medel som staten ställer till deras förfogande. Den ordningen har med framgång kunnat tillämpas i vissa andra fall. Men en sådan ordning måste enligt min mening bygga på ett medgivande från organisationerna – helst på en aktiv anslutning till denna princip.

Eftersom utskottet under behandlingen av ärendet blivit klart och en-

tydligt informerat om att enighet om bildande av en samarbetsnämnd inte finns bland berörda organisationer föreslogs under utskottsbehandlingen att frågan om att fastställa samarbetsformer skulle få anstå ytterligare en tid och att regeringen även nästa budgetår skulle fördela medlen. Det föreföll som om det fanns en majoritet i kulturutskottet för denna temporära lösning. Vid det slutliga avgörandet visade det sig emellertid att samtliga borgerliga ledamöter bestämt sig för att driva igenom regeringens förslag.

Jag måste säga att det smärta mig att kulturutskottets majoritet på detta sätt visar en okänslighet för organisationers krav på integritet. De *fyra organisationer som inte vill ingå i en samarbetsnämnd med övriga nykterhetsorganisationer* har i skrivelse till samtliga riksdagsledamöter förklarat att de anser att förslaget inte är förenligt med den respekt för en folkrörelses särart som de hittills uppfattat som en bärande princip för statsmakternas stöd till organisationerna. De har därför inför utskottet föreslagit en annan organisatorisk form för fördelning av statsbidrag.

Det har inte varit möjligt att under utskottsarbetet så ingående diskutera denna fråga med alla berörda organisationer som vore erforderligt för att ta ställning till en helt ny lösning. Socialdemokraterna i kulturutskottet har därför stannat för att föreslå riksdagen att besluta om fortsatta överläggningar med organisationerna för att finna en lösning som alla kan ansluta sig till. Under tiden får regeringen som hittills fördela medlen till nykterhetsorganisationerna.

Utskottets majoritet vill med sitt förslag tvinga fria organisationer in i en samarbetsnämnd, och det är det allvarliga. Propositionens förslag kunde måhända ursäktas med att något missförstånd hade uppstått. Utskottet kan inte hänvisa till missförstånd. Det har stått helt klart för oss alla i utskottet att ett antal organisationer anmält principiella betänkligheter mot att ingå i denna nämnd. Utskottet har således handlat med öppna ögon. Jag har som ordförande gjort vad som stått i min makt genom att vädja och genom att föreslå bordläggning för ytterligare betänketid för att om möjligt förmå utskottet att visa tillbörlig respekt också för dessa organisationers vilja.

Men allt har varit förgäves.

Jag vill dock än en gång vädja – nu till kammarens ledamöter. Det här kan ju inte vara en partipolitiskt skiljaktig fråga. Herr Carlshamre sade tidigare att 100-miljonersprogrammet inte var någon partipolitiskt skiljaktig fråga, och det här borde ännu mindre vara det. Vi kan ha olika meningar om det berättigade i att vissa organisationer inte vill ingå i en viss form av samarbete. Det kan vi diskutera, men det är inte det saken gäller i dag. Nu är det fråga om ifall riksdagen i vetskap om ett antal organisationers bestämda mening anser det rimligt att tvinga dessa in i ett samarbetsorgan för att erhålla medel till sin verksamhet. Detta kan inte vara förenligt med den moderna syn som vi väl ändå ganska allmänt har på folkrörelser. Själva har de nämnda organisationerna förklarat att de upplever ett sådant beslut som ett maktövergrepp. Det

bör ge oss lite att tänka på.

Reservationen ger sin anslutning till tanken på att organisationerna själva har hand om medelsfördelningen. Men riksdagen måste avvakta ytterligare en tid – till dess att man funnit former för detta som inte står i strid med vissa organisationers bestämda uppfattning. Den respekten mot organisationer och folkrörelser bör väl ändå riksdagen kunna visa.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till reservationen i kulturutskottets betänkande nr 40.

Fru FRÆNKEL (fp):

Herr talman! En huvudlinje i den alkoholpolitik som riksdagen nu är i färd med att besluta om är ju, att mycket stora och betydelsefulla uppgifter anförtros åt folkrörelserna. Dit hör den alldeles överväldigande delen av informationsverksamheten, och dit hör den fritidsverksamhet som skall ta sikte på människor som är särskilt utsatta för risken att hamna i ett problematiskt alkoholberoende. Denna huvudlinje, att folkrörelserna alltså skall handha stora delar av det förebyggande arbetet, är uttryck för ett stort förtroende inte minst för nykterhetsrörelsen från statsmakternas sida. Eftersom det är så har det också varit naturligt att anförtro fördelningen av de medel som ställs till nykterhetsorganisationernas förfogande åt dem själva.

Såsom redovisas i utskottsbetänkandet har överläggningar förekommit mellan utbildningsdepartementet och företrädare för nykterhetsorganisationerna om formen för deras ansvarstagande vid fördelningen av anslaget. Den självklara utgångspunkten har varit att statsmakterna inte skall styra organisationernas verksamhet. Varje organisation skall arbeta utifrån sina egna ideologiska utgångspunkter. Det fördelningsorgan som föreslås i form av en samarbetsnämnd skall inte ha någon annan uppgift än att just fördela pengarna mellan organisationerna. Organisatoriskt bygger uppbyggnaden av nämnden på samma princip som gäller för frikyrkorådet. Det hävdas i den socialdemokratiska reservationen att "det finns anledning att hysa en viss tveksamhet om huruvida man i sina överläggningar nått den grad av samstämmighet som utskottet anser vara en förutsättning för den i propositionen föreslagna organisationsformen".

Jag tycker att det lät på herr Andersson i Lycksele som om den tveksamheten nu hade blivit förvissning om att det var fel.

Till att börja med vill jag framhäva att den första reaktionen från dessa organisationer, vilkas uppvaktning hos utskottet föranledde den socialdemokratiska reservationen, kom först dagen innan kulturutskottet skulle ta slutlig ställning till frågan om principerna för anslagsfördelningen till nykterhetsorganisationerna.

Herr Andersson hänvisade också till den skrivelse som vi fick i går, som var undertecknad – dock inte med namnteckningar – av fyra personer. En av de personerna var med på samtliga överläggningar i departementet som började den 31 augusti 1976 och slutfördes den 21 sep-

tember 1976. Ingen gång reserverade sig denna person – först i detta brev som vi fick till utskottet.

Det helt avgörande i detta sammanhang är dock att det är organisationernas självständighet och integritet som respekteras. Det får naturligtvis inte förekomma att skillnader i synen på hur verksamheten skall läggas upp kan påverka fördelningen av anslaget. Jag menar emellertid för min del att denna princip är så klar att det inte behöver råda några delade meningar. Jag har också den bestämda uppfattningen att ingen av dem som är eller kommer att bli inblandade har någon annan mening. Jag anser också att det bara är för att understryka denna självklara inställning som utskottsmajoriteten framhållit: "Den omständigheten att några av dem, som nyss nämnts, har andra utgångspunkter och därmed andra former för sitt arbete än flertalet får inte leda till att de sätts i efterhand vid bidragsfördelningen."

Samtidigt är det inte heller rimligt eller acceptabelt att någon eller några organisationer med hänvisning till dessa olika utgångspunkter och andra arbetsformer nu reser krav på att få bestämma hur statliga medel skall fördelas. Att hävda detta innebär, menar jag, inte på något sätt någon diskriminering av vissa organisationer och bör inte heller av dem uppfattas som något som helst intrång i deras frihet.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr ANDERSSON i Lycksele (s) kort genmäle:

Herr talman! Fru Fränkel citerade ur vår reservation, där vi anmäler att det föreligger viss tveksamhet beträffande enigheten. Ja, vi har skrivit så. Det var ett försök att åstadkomma enighet i utskottet kring en mycket försiktig skrivning, där vi inte utpekade några organisationer – varken den ena eller den andra – utan bara konstaterade att ärendet inte var moget för ett avgörande. Denna försiktiga skrivning var en inbjudan till samtliga utskottsledamöter att ansluta sig. Vi fick inte den anslutningen.

Sedan har organisationerna själva gått ut med en skrivelse till samtliga riksdagsledamöter, och det är nu för alla känt vilka organisationer som motsätter sig den ordning som majoriteten vill genomdriva. Det föranledde naturligtvis den något mera bestämda tonen i mitt tidigare inlägg.

Uppvaktningen inför utskottet kom sent, sade fru Fränkel. Det är riktigt. Men det har vi upplevt tidigare också, och då har utskottet ändå beaktat de uppvaktandes synpunkter. Det har t. o. m. hänt att man från departement uppvaktat oss efter motionstidens utgång och velat ändra inslag i propositioner, och det har vi då respekterat.

Fru Fränkel försöker beskriva vad som har hänt i överläggningarna i arbetsgruppen, där man gjort försök att bilda en samarbetsnämnd. Jag tror att det är meningslöst att fördjupa sig i detta. Vi har haft hearings inför utskottet. Vad vi nu med bestämdhet kan konstatera är att utskottet och riksdagens ledamöter – oavsett vad som tidigare har skrivits och sagts – vet att det nu icke föreligger enighet om att bilda en samar-

Onsdagen den
27 april 1977

Alkoholpolitiken

betsnämnd och att alla organisationer inte vill ingå i den. Och det är nu vi fattar beslutet, i vetskap om detta. Nu kan riksdagen undvika att genom ett bifall till majoritetsskrivningen tvinga dessa organisationer in i ett samarbetsorgan.

Fru FRÆNKEL (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Andersson och jag har litet olika uppfattningar om vad som framkom vid utskottets hearings med de olika organisationerna. Jag vidhåller att undertecknandet av skrivelsen till utskottet är ett underligt förfarings sätt av två personer som från den 31 augusti 1976 var närvarande vid överläggningarna i departementet och då icke hade något att reservera sig mot. En infann sig inte. På min fråga svarade man att man inte vare sig uppvaktat departementschefen eller tagit kontakt med något riksdagsparti – inte förrän dagen innan vi skulle ta ställning. Det verkar ytterst egendomligt.

Jag förstår inte vad herr Andersson är så orolig för. En stor majoritet av nykterhetsorganisationerna önskar ingå i nämnden. Vi brukar ju böja oss för majoritetens beslut. Misstror herr Andersson dessa organisationer på något sätt? Tror herr Andersson att de är så maktfullkomliga att de inte låter de mindre organisationerna komma till tals?

På det brev som vi fick i går står en devis: Alla är i grunden lika. Jag tycker att de organisationer som har den devisen skulle tänka igenom sitt ställningstagande när de nu opponerar sig mot att gå med i samarbetsnämnden.

Herr ANDERSSON i Lycksele (s) kort genmäle:

Herr talman! Den senaste lilla kommentaren från fru Frænkel tyder på okänslighet för organisationernas krav på integritet. Där försöker hon ge ytterligare ett pekfinger till organisationerna om vad de borde tänka och tycka.

De organisationer som det här gäller har varit involverade i en lång diskussion om bildandet av en samarbetsnämnd. Jag tror mig veta att det var utbildningsministern i den förra regeringen som tog initiativ i denna fråga. Man kunde inte finna en lösning i cnighet. De organisationer som det här är fråga om vet vad de talar om, och vi har enligt min mening att lyssna till dem. Då hjälper det inte att fru Frænkel står här och föreskriver dem vad de bör tycka och tänka – det är bara uttryck för bristande respekt för deras integritet och självbestämmande.

Vi hade i utskottet hearings med båda parter, och vi framkastade då förslaget att vi skulle dröja ytterligare ett år med att ta ställning till formerna för ett sådant här samarbete. Jag uppfattade då att båda parter fann sig kunna acceptera en sådan lösning, även om det var till nöds. Ingen av dem var nöjd, för båda parter hade förslag om hur de ville ha det, men ytterligare ett års dröjsmål uppfattade jag ändå som en minsta gemensamma nämnare som vi utan att träda någon organisation för när hade kunnat gå på.

Sedan kommer fru Frænkel tillbaka till frågan om vad som kan ha förevarit i de diskussioner som har ägt rum mellan organisationerna, att ingen har reserverat sig osv. Inför utskottet har man förklarat att "vi har aldrig gått med på detta". Här står alltså uppgift mot uppgift, i varje fall så långt vi kan bedöma efter de muntliga uppgifterna – några skriftliga har vi tyvärr inte. Men det är ointressant, tycker jag, att spekulera i och försöka leda i bevis vad som har sagts och inte sagts – det är nusituationen som vi har att ta ställning till. Då säger fru Frænkel att hon förstår inte vad jag är orolig för. Det är ytterligare ett tecken på bristande känslighet. Jag vill visa respekt för fria organisationers rätt. Det är bara det som det är fråga om.

Jag yrkar än en gång bifall till reservationen.

Fru FRÆENKEL (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Andersson i Lycksele sade någonting som jag tycker är värt att lägga på minnet, nämligen att arbetet med nämnden igångsattes under den förra regeringens tid. Så länge den förra regeringen satt var man tydligen enig. Det är man inte nu, men man har inte tidigare talat om att man var oenig – det gjorde man inte förrän man kom inför utskottet.

I förra veckan behandlade vi i utskottet en annan proposition, herr Andersson i Lycksele. Vi fick då också en skrivelse från en liten grupp som inte ansåg sig vara nöjd. Den hade inte heller i förväg gjort någon uppvaktning. Då var herr Andersson en av de första som sade, att vi kan inte i sista minuten ta hänsyn till alla små gruppers meningar.

Jag var finkänslig nog att inte hänvisa till dagens ärende, och jag hade inte heller tänkt göra det. Men jag tycker att jag i dag behöver påpeka att vi i andra fall är ense om att det är majoritetens åsikt som vi måste ta hänsyn till.

Herr utbildningsministern WIKSTRÖM:

Herr talman! Om riksdagsetiketten hade medgivit det skulle jag ha instämt i det anförande som herr Carlshamre höll för en timme sedan. Jag tycker inte bara att hans synpunkter, som alltid, framfördes elegant, utan också att det var ett djup i den analys som han gav av de frågor som riksdagen i dag har att ta ställning till.

Som vanligt när alkoholpolitiken debatteras är det inte frågor om övergripande mål och inriktningen i stort av de alkoholpolitiska insatserna som tilldrar sig det största intresset. Huvudfrågan tycks t. ex. inte vara vad nykterhetsorganisationerna skall göra för insatser med hjälp av det över en treårsperiod mer än fördubblade anslaget, utan hur det organ skall vara sammansatt som skall fördela detta större anslag. Det finns också i debatten i dag en återklang av den allmänna debatten i massmedia och på möten som gör att frågan om alkoholservering på teatrar och i konserthus – hur kvantitativt oansenlig den än är – får större utrymme än frågan, om målet för alkoholpolitiken skall anges vara att åstadkomma

en begränsning av den totala, alltför höga alkoholkonsumtionen. Jag tror att detta är en olycklig avvägning som knappast bidrar till att skapa det förtroende för samhällets alkoholpolitik som är en av förutsättningarna för att den skall bli framgångsrik.

Jag vill bara helt kort säga att jag beklagar den komplikation som uppstått genom att, såvitt jag kan förstå, främst Verdandi har reagerat mot förslaget om fördelning av anslaget till nykterhetsorganisationerna genom en samarbetsnämnd.

Det har från Verdandis sida gjorts gällande att inrättandet av en sådan samarbetsnämnd skulle innebära ett hot mot organisationernas frihet. Jag kan begränsa mig till att säga att det skulle ha varit något lättare att tro att Verdandi menade allvar, om organisationen hade tagit vara på de möjligheter till överläggningar i denna fråga som erbjudits från utbildningsdepartementets sida och som övriga organisationer utnyttjat.

Verdandis brev till kulturutskottet och senare till riksdagens ledamöter får en egendomlig belysning av att Verdandi under lång tid underlåtit att medverka i strävandena att finna former för anslagsfördelningen. Detta förfaringsätt vittnar inte om någon stor iver från Verdandis sida att i demokratiska former hävda vad de uppfattar som sina legitima intressen.

Dessutom vill jag verkligen dementera de farhågor som Verdandi givit uttryck för och som tydligen ligger bakom också den socialdemokratiska reservationen i kulturutskottet. Det finns ju mycket övertygande exempel på att olika organisationer som arbetar med alkoholproblemen utan diskriminering får del av det statliga stödet – trots att deras utgångspunkter och deras arbetssätt på viktiga punkter skiljer sig från den traditionella nykterhetsrörelsens.

Eftersom det rått en viss osäkerhet om hur det skulle komma att bli för de olika länkorganisationerna i den nya situationen vill jag säga följande. Bidrag till länkrörelsen utgår via anslaget till nykterhetsorganisationerna, och där skall de självfallet inte diskrimineras – lika litet som någon annan organisation. Dessutom finns det hos socialdepartementet ett ganska stort anslag, ur vilket olika länkorganisationer, bl. a. det stora antal fria länksällskap som finns, får bidrag. Det bidraget har dessutom höjts för nästa budgetår. Sammanfattningsvis vill jag säga att de olika länkorganisationerna självfallet inte skall bli sämre ställda än de tidigare varit i bidragshänseende.

Jag sade förut att det finns en risk för att uppmärksamheten i debatten mera ägnas detaljfrågor som är kontroversiella än frågor som kommer att bli avgörande för samhällets framtida alkoholpolitik.

Jag vill därför betona hur viktigt det är att riksdagen nu i enighet kommer att besluta att kraftigt utbyggda förebyggande insatser på alkoholpolitikens område skall anförtros åt de frivilliga folkrörelserna. Det garanterar en bredd i kontakterna med de stora folkgrupperna som en i statlig regi bedriven verksamhet aldrig skulle kunna uppnå. Min förhoppning är att det dessutom skall visa sig innebära ett personligt engagemang och ett ansvarstagande för alkoholproblemen som leder till goda

resultat. Det finns i alla händelser tillräckligt många och tydliga tecken, t. ex. från arbetslivet, som ger anledning att hysa en sådan förhoppning: när människor personligen tar ansvar för sina egna och arbetskamraternas problem på det här området, skapas de bästa förutsättningarna att uppnå resultat.

Jag vill till sist bara peka på ännu en, i debatten förbisedd men på längre sikt mycket viktig, sida av den alkoholpolitiska satsningen. Vi vet ännu alldeles för litet om orsaker och sammanhang. Därför är det av avgörande vikt att vi parallellt med satsningen på information och förebyggande verksamhet ger vetenskapsmännen på det här området förbättrade arbetsförhållanden. Jag tror att man vågar påstå att de senaste årens alkoholforskning kommit långt i fråga om att klarlägga den totala konsumtionens betydelse för missbruk och skador. När vi nu anger en sänkning av totalkonsumtionen som ett mål för alkoholpolitiken är det mycket angeläget att våra forskare får möjlighet att ytterligare arbeta bl. a. med denna frågeställning. Det program för en utbyggnad av alkoholforskningen som regeringen lagt fram förslag om kommer riksdagen senare i vår att få ta ställning till.

Herr Carlshamre uttalade den förhoppningen att detta forskningsprogram bara skulle vara en början, och det är riktigt. Det är regeringens avsikt att successivt bygga ut alkoholforskningen. Jag delar också herr Carlshamres uppfattning att behandlingsforskningen då måste prioriteras.

Till sist bara några ord om en fråga som några talare har berört. Är det möjligt att sänka den totala alkoholkonsumtionen? Någon talare sade att vi vet för litet om metoderna. Ja, vi vet i varje fall att både restriktionerna och prisvapnet kan ha den här effekten, men vi behöver veta mer. En sak kan vi dock vara alldeles övertygade om: till sist finns det bara en enda väg att uppnå en sänkning av den totala konsumtionen. Det är den vägen att alla de som i dag avstår från alkohol fortsätter att göra det och att alla de som i dag nyttjar alkohol minskar sin egen konsumtion. Svårare är det inte.

Herr ANDERSSON i Lycksele (s) kort genmäle:

Herr talman! Utbildningsministern beklagar de komplikationer som har uppstått beträffande bildandet av den nu mycket omtalade samarbetsnämnden. Jag tror att utbildningsministern hade kunnat undvika dessa komplikationer. Den förra regeringen försökte bilda denna samarbetsnämnd men lyckades inte därför att man inte uppnådde enighet. Man visade då respekt för organisationerna och dröjde med bildandet för att ge utrymme för fortsatta överläggningar och kanhända en lösning i andra former.

Jag lade märke till att utbildningsministern främst skjuter skulden på Verdandi. Verdandi skulle inte ha tagit tillfället i akt att påverka överläggningarna, genom att underlåta att medverka i dem. Ja, det finns bara en slutsats att dra av Verdandis agerande, nämligen att man inte har ansett sig böra gå med i en samarbetsorganisation av denna modell.

Därför har man inte heller velat delta i dessa överläggningar.

Det är emellertid att märka att det inte bara är Verdandi som har motsatt sig att ingå i denna samarbetsnämnd. Vi har till utskottet fått en skrivelse från de fyra organisationer som jag nämnde förut, och de kom alla fyra med personliga representanter till utskottet. De sade att de inte kunnat ställa sig bakom det förslag som förelagts riksdagen och att de tagit initiativ till en arbetsgrupp som skall kunna stå som mottagare av statsbidrag på samma sätt som den omtalade arbetsnämnden. Vi utgår ifrån, framhöll de i skrivelsen, att den i propositionen föreslagna arbetsnämnden kommer till stånd i en form anpassad till att våra organisationer inte deltar. Skrivelsen är undertecknad av alla fyra organisationerna, alltså Verdandi, Länkens kamratförbund, Alkoholproblematikerna och Länkarnas riksförbund.

De sade också mycket tydligt att det är inte pengarna det primärt gäller, utan det är principiella synpunkter man har på detta. Det hjälper inte att utbildningsministern försöker trösta med att de nog skall få de pengar som de rimligtvis har anledning att förvänta sig. Det är inte detta det gäller, utan det är principer.

Därför vill jag än en gång vädja till riksdagens ledamöter att rösta för reservationen. Vi kan inte ha någonting att vinna på att tvinga några organisationer in i ett samarbete som de så entydigt har motsatt sig.

Herr utbildningsministern WIKSTRÖM:

Herr talman! Det är faktiskt så, herr Andersson i Lycksele, att jag den 14 april, alltså för 12 dagar sedan, fick en framställning från Verdandi – en kopia av det brev som tillställts kulturutskottet – och det är först därefter som jag haft anledning att forska något i fakta. Jag kan bara beklaga att man såväl under min företrädares tid som under den tid jag lett utbildningsdepartementet har avstått från att framföra dessa synpunkter vid de överläggningar som har ägt rum.

Men självfallet skall för den skull inte Verdandi och de andra organisationerna diskrimineras vid anslagstilldelningen, och jag utgår ifrån att de vill vara med i det organ som nu tillskapas för att fördela statsbidragen.

Herr ANDERSSON i Lycksele (s) kort genmäle:

Herr talman! Låt mig då bara tillägga att jag vet att utbildningsministerns företrädare var medveten om att enighet inte förelåg i den här frågan.

Även om nuvarande utbildningsministern inte i tid fick reda på hur förhållandet i verkligheten var, så vet i alla fall riksdagens ledamöter hur det är och kan nu undvika att tvångsansluta ett antal organisationer.

Herr CARLSTEIN (s):

Herr talman! Bland alla de motioner som skatteutskottet har behandlat i sitt betänkande nr 40 finns det en enda, nr 1296 av herr Palme m. fl.,

som inte har någon alkoholpolitisk motivering. Det är den motionen jag tänkte ägna några ord åt.

Motionen tar upp avgiften på dryckesförpackningar, och den ingår som ett led i socialdemokraternas program för den ekonomiska politiken. Skatteutskottets borgerliga majoritet har avvisat motionsförslaget, som om det genomförs skulle tillföra statskassan i runda tal 50 milj. kr. – välbehövliga slantar i ett utomordentligt ansträngt statsfinansiellt läge. Men den borgerliga regeringen och riksdagsmajoriteten har hittills givit prov på ett utomordentligt lättsinne när det gäller att sköta landets ekonomi, så ställningstagandet är väl helt följdriktigt.

Den borgerliga politiken, som har kännetecknats av kraftiga utgiftshöjningar utan motsvarande inkomstförstärkningar, har lett till en rekordartad försvagning av statsbudgeten och en kraftig skuldsättning. Vi har från socialdemokratiskt håll varnat för effekterna av en sådan politik och motionsvis fört fram förslag som, om de följts, skulle ha givit oss ett bättre ekonomiskt läge än det vi nu har.

Nu har man valt att nonchalera de socialdemokratiska förslagen, och resultatet har blivit ett ekonomiskt prekärt läge som man nu söker rätta till med devalvering, höjd mervärdeskatt och andra ekonomiska åtstramningar, som på sikt leder till prishöjningar och sysselsättningsproblem och som främst kommer att gå ut över löntagarna.

Motionen 1296 avlämnades under den allmänna motionstiden. Den ingår som en del i socialdemokraternas program för den ekonomiska politiken, och den framstår i dag som synnerligen angelägen.

Jag ber, herr talman, med det anförda att få yrka bifall till reservationen 5 av herr Wörnberg m. fl. vid skatteutskottets betänkande nr 40.

Herr LUNDGREN (m):

Herr talman! Låt mig, innan jag går in på det egentliga ämnet för mitt anförande, säga till herr Carlstein att det är ju fortfarande några månader kvar till dess att den budget som den nya regeringen lagt fram och som riksdagen antagit träder i kraft och börjar fungera. Det är alltså knappast händelser som förorsakas av den budgeten som har föranlett åtstramningsåtgärder och annat. Men, herr Carlstein, det lär bli tillfälle att senare här i kammaren diskutera den ekonomiska politiken totalt sett – det som den gamla socialdemokratiska regeringen genom sin felaktiga ekonomiska politik ställt till med och som alltså är grunden för de problem som den nuvarande regeringen har att lösa. Det är av den anledningen som den borgerliga majoriteten i skatteutskottet avstyrkt motionen om höjning av beskattningen av dryckesförpackningar.

Jag vill herr talman, slå fast att när det gäller skatteutskottets behandling av alkoholpolitiken råder det bred enighet på de allra flesta punkterna. Inte minst viktigt är detta, som tidigare sagts av flera talare i debatten, i fråga om alkoholpolitikens målsättning, där en av de väsentliga punkterna självfallet är att inte bara begränsa konsumtionen utan också komma till rätta med det missbruk som förekommer – i synnerhet

bland ungdom, kanske man kan tillägga.

Den debatt som förs i kammaren i dag rör förutom finansiering av informationsåtgärder också ett par detaljfrågor som man kanske skulle kunna anse väckt större uppmärksamhet än de egentligen förtjänar. Men frågorna finns med i propositionen och de behandlas i betänkandet, och eftersom det på ett par punkter finns reservationer som jag själv är med om har jag anledning att ta upp motiven till reservationerna.

Till att börja med vill jag säga några ord om ölfrågan. I debatten förekommer, som jag ser det, en hel del överdrifter både från dem som är anhängare av mellanölet och från dem som ivrar för att förbjuda mellanölet i den allmänna handeln. Men om jag går till botten med det hela och försöker renodla argumenten upplever jag att för dem som vill ta bort mellanölet finns det ett stort reellt argument. Detta är redovisat i förra årets betänkande nr 64 från skatteutskottet, där man säger:

”Det helt avgörande argumentet mot mellanölet är ovedersägligen ungdomens ölmisbruk. Mellanölet har blivit inkörsporten för alkoholkonsumtion i allt lägre åldrar, och det spridda missbruket i dessa grupper är det främsta argumentet mot en bibehållen försäljning av mellanöl i detaljhandeln.”

Samma argument har, med olika variationer, förts fram av flera talare i debatten här i dag. Det är alltså deras huvudargument. Herr Carlshamre tog upp det i sitt anförande, och i början av debatten sade herr Wärnberg att det gäller att inte få in några nya missbrukare, att uppskjuta debuten. Man har talat om de problem som finns när det gäller i första hand ålderskategorin 12–13–14 år. Jag håller med om att det är möjligt att man kan något öka den genomsnittliga debutåldern vid konsumtion av alkoholdrycker – oavsett vilka det är – genom en sådan här åtgärd. Det är också möjligt att man inom denna kategori – de allra yngsta – i någon mån skulle kunna minska det missbruk som kan förekomma. Men det är troligt att de här åtgärderna inte leder till några större förbättringar. Jag tror exempelvis att de som vid 12–13 års ålder i dag missbrukar öl mycket väl skulle kunna komma att missbruka vin, sprit eller andra berusningsmedel vid högre ålder, när man i så fall lättare får tag på sådana drycker.

Jag tror alltså att det finns flera bakomliggande orsaker, som man i detta sammanhang, framför allt när det gäller ungdomens missbruk av alkohol, inte får bortse från.

Mot detta, dvs. det enda argumentet för ett avskaffande av mellanölet, kan man göra den invändningen – och det är den första invändning som jag har gjort – att det inte blir någon större effekt om man förbjuder mellanölet. Men den invändningen är självfallet inte den väsentligaste. Såvitt jag förstår måste det viktigaste vara att man genom att avskaffa mellanölet riskerar – vilket framhållits tidigare, inte minst av herr Carlshamre – att de åldersgrupper som kan få tag på vin och sprit ersätter ölet med dessa drycker. På det sättet kan man skapa större problem för dessa grupper. Väger vi samman båda dessa invändningar, finner

jag att vi borde komma fram till slutsatsen att mellanölet i detta fall inte medför så stora problem som dess avskaffande skulle kunna göra.

Undersökningar som gjorts på sociologiska institutionen vid Stockholms universitet har visat, att trots att antalet mellanölskonsumenter minskat i antal och konsumtionen av mellanöl bland ungdom gått ned, är benägenheten att berusa sig ungefär oförändrad. Det har konstaterats att de som konsumerar mellanöl i mycket stor utsträckning också konsumerar vin och sprit. Det används alltså flera olika alkoholdrycker – kanske vid olika tillfällen, men man använder olika alkoholdrycker och då även systembolagsdryckerna. Eftersom man i mycket stor utsträckning använder såväl ölet som andra spritdrycker för att berusa sig, kan ungdomar – och det är den slutsats som dras av de olika undersökningarna vid Stockholms universitet – komma att gå över till starkare drycker.

Huvudinvändningarna mot ett förbud mot mellanöl är alltså för det första att det inte har någon större effekt och för det andra att det kan leda till ett svårare missbruk, kanske framför allt bland ungdomar i åldern 15, 16 år och uppåt.

Herr talman! Med det sagda ber jag att få yrka bifall till reservationen 2, som är fogad vid skatteutskottets betänkande.

Alkoholreklamförbudet är ju en fråga av ganska stor principiell betydelse, men ser man på behandlingen av den i riksdagens utskott förvånar man sig något. I propositionen om alkoholpolitiken redovisas att det finns en utredning som sysslat med de här frågorna och som lagt fram ett betänkande som remissbehandlats. Regeringen avser att göra överväganden mot bakgrund av betänkandet och de redovisade remissvaren för att senare framlägga en proposition i frågan. Det är sakläget f. n.

När frågan behandlades av riksdagen förra året skrev skatteutskottet: "Med hänsyn härtill är utskottet inte berett att förorda några omedelbara åtgärder mot alkoholreklamen ---." Själva sakfrågan togs inte upp i någon nämnvärd grad.

Frågan har nu diskuterats i socialutskottet, som hade att avge yttrande till skatteutskottet, men utan att anföra argument för och emot alkoholreklam har utskottet kommit fram till slutsatsen att det förutsätts att regeringen kommer att lägga fram förslag om förbud mot alkoholreklam. Skatteutskottets majoritet har gått ännu längre och kräver att man hos regeringen beställer ett förslag till nästa riksmöte om förbud mot alkoholreklam. Inte heller i skatteutskottets skrivning föreligger det någon väsentligare motivering. I tre olika sammanhang – i skatteutskottet förra året samt i socialutskottet och skatteutskottet i år – har man alltså utan att redovisa sakskalet kommit fram till ställningstagandet att man bör införa alkoholreklamförbud och göra en beställning hos regeringen härom.

Jag tycker för min del – och det är också anledningen till att vi har avgivit reservationen 4 – att man bör avvakta regeringens ställningstagande och den proposition som skall komma. Man borde åtminstone

i utskottets betänkande i år, om man nu vill ha detta beställningsarbete, redovisa ett flertal sakska! för att införa reklamsförbud för alkohol.

Herr talman! Med detta vill jag också yrka bifall till reservationen 4 vid skatteutskottets betänkande nr 40.

Herr CARLSTEIN (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Lundgren har givetvis rätt i att den borgerliga budgeten träder i kraft först den 1 juli, men redan nu kan vi se effekterna av det som ni håller på med: devalvering, höjd mervärdesskatt och andra åtstramningar. Jag anser att vi med rätta kan tala om ett ekonomiskt lättsinne när man, som den borgerliga regeringen gjorde, river upp den överenskommelse som den förra regeringen hade träffat med löntagargrupporganisationerna och genomför ett förslag som ger större skatteförmåner åt de högre inkomsttagarna och olika grupper av egenföretagare samt dessutom uraktlåter att täcka kostnaderna härför och skapar ett underskott på ca 3 miljarder kr. Då är det fråga om ett ekonomiskt lättsinne.

Det hade alltså enligt vårt förmenande varit på sin plats att man hade försökt tillföra statskassan ytterligare inkomster. Det fanns en chans till detta. Förslaget var naturligtvis blygsamt, men det följer de rekommendationer som fanns i betänkandet Dryckesförpackningar och miljö, och bakom det förslaget stod ju företrädare för socialdemokraterna men också för centern och folkpartiet. Däremot var det inga moderater som stod bakom det – och det kan naturligtvis vara så att moderaterna svarar för de ekonomiska frågorna i kanslihuset. Det verkar ju så när man tar del av förslagen.

Herr CARLSHAMRE (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag känner ingen aversion mot dem som önskar att vi skall ha mellanölet kvar, men jag tycker att man kunde få en korrekt motivering för det. Det går att motivera det med att man dels inte tror att en ändring av styrkan på ölet har någon effekt, dels tror att ett något starkare öl smakar bättre. De som vill behålla mellanölet därför att man vill ha ett godare öl och inte tror att det gör någon skada, kan alltså hävda det.

Men anför aldrig alkoholpolitiska motiveringar, för de är i bästa fall fotade på okunnighet och i värsta fall på hyckleri. Det finns ingen sådan motivering. Även med filosofin att det är bra att övergå från starkare till svagare drycker är det aldrig bra att övergå från ett svagare till ett starkare öl. Det är naivt att tro att en stor mängd ungdomar och andra kommer att nöja sig med ett öl med 3,2 eller 3,6 % alkoholstyrka, men går styrkan ner till 2,8 % säger de: Nej, nu får det vara nog, vi går över till vin och sprit i stället. Det fungerar ju bara inte på det sättet. Det är en ren konstruktion, som inte är grundad på verkligheten utanför detta hus.

Mot den bakgrunden tycker jag att det är meningslöst att fortsätta att driva denna linje. Rösta gärna, ni som så vill, för det starkare ölet,

men gör det som sanningen är därför att ni vill ha ett godare öl och tror att det blir godare om det är starkare. Någon annan motivering finns inte.

Nr 117

Onsdagen den
27 april 1977

Alkoholpolitiken

Herr LUNDGREN (m) kort genmäle:

Herr talman! Först några ord till herr Carlstein. Vi skall kanske inte i detta sammanhang föra en längre ekonomisk-politisk debatt. Låt mig bara konstatera att det som vi nu ser effekterna av är en flerårig socialdemokratisk ekonomisk politik. Såsom anförts vid tidigare tillfällen här i kammaren av företrädare för regeringen, var syftet med budgeten att slå vakt om sysselsättningen i Sverige. Det har skett en förändring i det ekonomiska läget, vilket har föranlett nya förslag, som riksdagen så småningom kommer att behandla.

Sedan, herr Carlshamre: Man kan ju ha olika tro på om det ena eller andra argumentet håller. Jag är liksom herr Carlshamre ganska övertygad om att ett förbud mot mellanöl inte i sig självt leder till några väsentligare förbättringar. Det är det ena. Men det är skillnad i smak mellan olika öl beroende på vilken alkoholstyrka man brygger dem med, och ur de flestas synpunkt anses det bli ett godare öl med 3,6 – eller möjligen med 3,2, det låter jag vara osagt – än med 2,8 volymprocent. Och ungdomen väljer öl som sällskapsdryck eller i vissa fall som berusningsmedel därför att de uppskattar det, tycker att det är gott – man kan i och för sig tycka att det är negativt.

Om man tar bort ölet, som kanske används en fredagskväll om man skall ut och dansa eller göra någonting annat, är risken väldigt stor att folk skaffar sig något annat att dricka för att bli litet berusade – vilket är negativt i sig självt – och då väljer vin eller sprit. Jag är övertygad om att det förhåller sig just på det viset, att vi får en mycket stor risk, vilket också flera utanför det här huset har anført, för att det blir en övergång från öl med relativt liten alkoholhalt till vin och sprit med större alkoholhalt.

Herr CARLSHAMRE (m) kort genmäle:

Herr talman! Bland de mellanölssorter som i dag saluförs på den svenska marknaden finns öl med olika styrkegrad. Spännvidden är just 0,4 %. Det svagaste öl som i dag säljs under beteckningen mellanöl håller 3,2 %, och det starkaste håller 3,6 %. Det är möjligt att herr Lundgren är tillräckligt mycket av expert, men jag tror inte att det är särskilt många som är i stånd att tala om vilka sorter som har den ena eller den andra styrkan. Jag skulle kunna göra det, men jag vill inte göra reklam för vare sig den ena eller den andra sorten.

Det finns alltså mellanöl som håller 3,2 %, 0,4 % under den högsta tillåtna halten. Och ingen människa vet om det, därför att det inte går att märka på smaken – det är tvärtom ett mycket populärt öl. Vissa tror att den där fredagskvällens inriktning på öl eller någon annan dryck beror på nyansskillnader i smak och sådant, men jag har sagt att jag

inte tror på några revolutioner genom att ändra alkoholhalten i öl, som vi beslöt förra året. Jag tror alltså inte att man kommer att dricka mer öl – och jag tror inte heller att man kommer att dricka mindre öl. Utan det blir så att ölet finns kvar, men berusningseffekten, som herr Lundgren talade om, den blir något mindre. Det är vad som kommer att gälla i den gruppen. Det skall vi ha i minnet.

Och när det i en annan reservation och i andra anföranden talas om sysselsättningsskäl, så är det självklart riktigt som herr Wärnberg säger att det inte går åt mer folk för att tillverka svagare öl än starkare, men bakom önskan att av sysselsättningsskäl behålla mellanölet ligger självklart övertygelsen att detta öl är så mycket godare att det kommer att säljas och därmed drickas mer – och att det främjar sysselsättningen. Men detta går inte ihop med förslaget om att ange som målsättning för alkoholpolitiken att begränsa den totala konsumtionen. Endast om man dricker mer öl av den ena eller andra sorten har det någon betydelse ur sysselsättningssynpunkt.

Herr LUNDGREN (m) kort genmäle:

Herr talman! Det är faktiskt så, herr Carlshamre, att varken jag eller herr Söderström, som har reserverat oss till förmån för bibehållande av mellanölet, har anfört några sysselsättningspolitiska skäl för det. Vi har anfört de skäl som finns angivna i reservationen och som finns i motionen 625, som vi bygger reservationen på.

Det är alltså inte fråga om några sysselsättningsskäl. I den debatten håller jag självfallet helt med herr Carlshamre om att vill man bibehålla en hög sysselsättning får man också se till att konsumtionen åtminstone blir oförändrad.

Herr SVENSSON i Kungälv (s):

Herr talman! Jag trodde, när vi förra året fattade ett beslut om mellanölet, att frågan skulle vara avförd från dagordningen. Ett av de starkaste motiven tyckte jag egentligen var att man borde föra undan den så att man kunde diskutera andra viktigare saker. Nu har vi frågan tillbaka, och i någon mån är vi väl skuld till det själva. Det har kommit en proposition som inte innehåller särskilt mycket, och det har väckts en motion om ett nytt öl. Där står vi nu, och vi har fått den här debatten fokuserad på mellanölet när den borde fokuseras på helt andra frågor.

I det sammanhanget kan jag inte underlåta att ta upp det som herr Lundgren berörde, nämligen frågan om smaken på ölet. MHF samlade vid ett tillfälle ett antal personer – jag tror att det var åtta personer bl. a. från bryggerihåll och från journalisthåll – och lät dem smaka på och bedöma de olika ölsorterna, som serverades ur flaskor utan etikett. Undersökningen visade klart att inte ens de mest sakkunniga kunde skilja de olika sorterna åt. Frågan om smaken på ölet kan vi nog lämna därhän. Det är helt andra saker som spelar in i debatten.

Det har vid flera tillfällen, bl. a. i dag, i riksdagen sagts att man borde

satsa på en upplysningskampanj mot alkohol och narkotika i likhet med den kampanj man en gång satsade på när det gällde omläggningen från vänster- till högertrafik. Motiveringen var då att rädda liv. Det är ju, herr talman, vad det också är fråga om i dag. Thure Jadedstig, Erik Wärnberg och många andra har tidigare drastiskt beskrivit de faror som föreligger. Liksom vid trafikolyckor blir många handikappade också genom alkoholmissbruk, och det kan vara en tung börda att bära.

Socialdemokraterna är genom sina motioner i narkotika- och alkoholfrågorna beredda att satsa bortåt 50 milj. kr. per år mer än den nuvarande regeringskoalitionen föreslår för en sådan kampanj – det kanske rör sig om 40–45 milj. kr. sammanlagt, det beror litet på hur man räknar. Vi beklagar att utskottsmajoriteterna i social- och skatteutskotten avstyrkte detta lovvärda förslag.

Jag lyssnade med intresse till herr Andersson i Knäred när han var uppe i talarstolen. Han sade att här föreligger en ganska stor samstämmighet, och det har många sagt i den här debatten. Herr Andersson förordade ändå att man skulle avstyrka motionsförslaget, eftersom inte tillräckligt många projekt fanns framräknade. Han tyckte att vi skulle återkomma till denna fråga, och han ville framför allt avvakta de förslag som kan komma att framläggas genom den nämnd som man föreslagit skall inrättas inom socialstyrelsen. Argumentet att det inte finns tillräckligt med förslag tycker jag är krystat, och flera talare har sagt det samma. Motionen är i sig ganska detaljerad och utsäger bestämt på vilka projekt man vill satsa. Vi har ju dessutom i det här samhället organ som kan sätta till alla klutar för att göra någonting, och vi behöver nu egentligen bara en signal till dem att göra det. Denna fråga har vi nu utrett i 12 år, och då vore det väl konstigt om vi inte nu kan bestämma oss.

Min fråga till herr Andersson i Knäred är: Betyder herr Anderssons inlägg indirekt ett bifall till den socialdemokratiska motionen? Kan vi ganska snart vänta ett förslag, eller skall vi vänta på ytterligare en stor utredning som t. ex. nämnden inom socialstyrelsen skall göra innan vi kan komma fram till ett förslag?

På vissa punkter har utskottens majoritet och socialdemokraterna blivit överens. Det har vi alla hälsat med tillfredsställelse. Men vad är det som egentligen händer? Jo, man blir överens mest i frågor som rör restriktiviteten. På den förebyggande delen blir man oense. Det är en trend som gör sig gällande rätt ofta i de här sammanhangen. Polis och vaktbolag kommer in, medan de förebyggande åtgärderna får stå tillbaka därför att man inte har pengar. Jag vill, herr talman, varna för den utvecklingen. Det är ganska farligt för själva alkoholpolitiken, om vi blir så ensidiga i vårt sätt att hantera den.

Jag har vid många tillfällen från denna talarstol efterlyst en alkoholpolitik som har varit värd namnet, och adressen har då varit min egen regering. Den alkoholpolitiska utredningens förslag var tillsammans tagna ett stycke på vägen, men propositionen blev berget som födde en råtta

– och en ganska liten sådan, för resten.

Nu är inte socialministern inne i kammaren, men jag skulle vilja fråga honom: Tror socialministern verkligen att man med detta förslag kan komma till rätta med alkoholskadorna? Då har han sannernligen en tro som kan försätta berg.

I min hand har jag ett alkoholpolitiskt program, som jag finner mycket lovvärt i. Där står det att arbetet för ökad nykterhet liksom kampen mot alkoholskadorna och narkotikamissbruket är uppgifter av första rang, att alkoholkonsumtionen måste minskas, att spritfri representation måste eftersträvas, att nykterhets- och ungdomsorganisationernas arbete måste stödjas, att forskningen måste bli socialt inriktad, att vårdresurserna måste förstärkas, att medicinsk behandling måste ges åt berusade personer och att generöst stöd måste ges till de ideella organisationerna.

De här i kammaren som är folkpartister känner igen programmet. Det är från 1972 och har sedan kompletterats med 18 punkter av folkpartiets landsmöte 1975.

Nu har folkpartisterna fått en god bundsförvant i det socialdemokratiska partiet, men i dagens läge, herr talman, gäller ju andra bindningar. Vi har alltså inget att hämta från folkpartiet, inte ens från dess många nykterhetsvänner. De yrkar som andra avslag på vårt förslag om en ordentlig satsning mot alkoholmissbruket, och jag beklagar det.

Vi fick i dagarna ett brev från DKS N med en uppmaning att stödja de krafter som vill minska den totala alkoholkonsumtionen. Jag upprepar att det kommer inte den borgerliga majoritetens förslag i dag att göra. I det avseendet instämmer jag i herr Carlshamres beskrivning – både den han har gjort här i dag och den han gör i sin motion 1530. Den stämmer också ganska väl med det som står i den socialdemokratiska motionen 1519:

”De förslag som nu förelagts riksdagen innebär att det mesta förblir vid det gamla. Minst av allt är det fråga om något målmedvetet försök att finna nya vägar för att komma till rätta med alkoholskadorna. Den vilja att värna om de svaga och utsatta i samhället som alkoholfrågan i grunden gäller har inte kunnat mobiliseras inom den borgerliga koalitionen. Enighet har vunnits till priset av stillastående.

Därför bör riksdagsbehandlingen resultera i nya riktlinjer när det gäller mål för alkoholpolitiken och i fråga om sociala insatser. Det är nödvändigt att bryta nya vägar för kampen mot alkoholskadorna.”

Jag vill gärna stryka under att det gäller att ta i ordentligt och sätta i gång fort. Vi har hållit på alltför länge med utredandet.

Socialstyrelsen skall nu genom sin nämnd för alkoholfrågor följa frågans utveckling och fördela vissa anslag. Jag vill gärna säga i den här debatten att den första av dessa uppgifter är den mest betydelsefulla. Denna nämnd skall alltså ta initiativ till åtgärder med alkoholpolitisk anknytning. Den skall vidare – jag citerar socialministern i propositionen – verka ”för att alkoholpolitiska synpunkter noga beaktas i samhällsutvecklingen och att samordna olika alkoholpolitiska insatser med varandra och med in-

satser på angränsande områden". Detta skall alltså ställas mot det mål som skatteutskottet enats om och som har citerats här vid flera tillfällen, nämligen "att begränsa den totala, alltför höga alkoholkonsumtionen och till att komma till rätta med alkoholmissbruket".

Det betyder i klartext att socialstyrelsen har skyldighet att föreslå vägar för begränsning och förändring av konsumtionen från nuvarande höga nivå. Stiger konsumtionen, måste vi få förslag från socialstyrelsen, och det fort. Men jag utgår också ifrån att riksdagen i framtiden inte kan avhända sig rätten att såväl diskutera som föreslå åtgärder. Socialstyrelsen kan ju inte genom sin nämnd överta riksdagens ansvar. Det är i denna kammare och ingen annanstans som det yttersta ansvaret ändå ligger.

Jag skall, herr talman, ta upp ytterligare en punkt i den socialdemokratiska motionen, som har varit mycket litet diskuterad här, nämligen frågan om akutvården vid polisingripande mot berusade personer.

Vi har här i kammaren varit med om avskaffa fylleristrafiken. Jag tror att det var ett riktigt beslut, och jag var tillskyndare av det. Meningen var att det skulle kombineras med vård på särskilda eller till sjukhusen anknutna kliniker. Det senare kom bort i hanteringen, och så blev det en halv reform – och därmed, skulle jag vilja säga, en dålig reform. Riksdagens justitieutskott var vid behandlingen av frågan inte nöjd utan påfordrade åtgärder. På en del håll i landet har man också gjort en del. Nu föreslår vi i den socialdemokratiska motionen ett anslag på 10 milj. kr. i avvaktan på socialutredningens förslag. Pengarna bör fördelas till de orter i landet som har de största problemen.

Herr talman! Man kan inte vårda bort alkoholmissbruket. Men vi har skyldighet att bistå de människor som inte orkar med alkoholseden, som blir offer för den sedvänja som svenska folket och dess massmedia så ömt omhuldar.

Men om vården är viktig, så är de förebyggande insatserna ännu viktigare. Det är socialdemokratins svar på ett halvhjärtat försök från de borgerligas sida att komma till rätta med, som socialministern säger, "ett av våra största sociala problem" – ett problem som dessutom hotar att växa.

Vi inbjuder från socialdemokratiskt håll folkrörelserna att ta på sig ett arbete och ett ansvar för en bättre tingens ordning. Vi vill lösgöra krafter inom folkrörelserna för att hjälpa till med rehabilitering av alkoholskadade, vi vill satsa på hälsoupplýsning, på skolans undervisning, på information inom fackföreningsrörelsen när det gäller arbete och alkohol, vi vill satsa på en alkoholfri, icke kommersiell nöjesmiljö, på ungdomsorganisationer och folkrörelser, på debatt och fackliga initiativ. Vi beklagar, som jag tidigare har sagt, att riksdagsmajoriteten troligen kommer att säga nej i dag.

Till slut vill jag yrka bifall till reservationerna 1 och 5 i skatteutskottets betänkande – av Erik Wärnberg m. fl. – vilka i stort sett överensstämmer med den avvikande mening som vi socialdemokrater anfört i socialutskottet. Jag yrkar också bifall till den socialdemokratiska reservationen

i kulturutskottets betänkande nr 40.

Därtill vill jag tala för socialutskottets enhälliga yttrande över bl. a. motionen 1500 av herr Lindkvist m. fl. socialdemokrater om rätt för de kommuner som så önskar att ha kvar den periodvisa prövningen av servering av alkoholdrycker, dvs. den s. k. oktrojperioden på fyra år.

Jag kommer att ansluta mig till det yrkande som herr Lindkvist senare kommer att framställa.

Herr andre vice talmannen tillkännagav att anslag utfärdats om sammanträdet fortsättande kl. 19.30.

Herr ANDERSSON i Knäred (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag tycker att herr Svensson i Kungälv spetsade till det onödigt mycket och ansträngde sig till det yttersta för att få fram motsättningar. Vi är i själva verket, vilket har understrukits såväl av utskottsordföranden som av mig tidigare i debatten, eniga om framkomstvägarna i mycket stor utsträckning. Däremot råder oenighet beträffande de anslag som skall beviljas för det närmaste budgetåret. Sett på längre sikt är det alldeles uppenbart att vi måste satsa större resurser. Jag är ganska övertygad om att skillnaderna blir skäligen små när det gäller de konkreta resultaten i fråga om anslag för tre år räknat.

Men vi har ansett att det behövs bättre överväganden av hur resurserna skall användas, vilka behov som föreligger och hur man skall sätta in kampanjer m. m. och att detta givetvis måste göras av socialstyrelsen och dess alkoholpolitiska nämnd inom en mycket snar framtid. Alldeles uppenbart är att det är riksdagen som beslutar, men vi måste utgå ifrån att socialstyrelsen är det organ som skall arbeta fram de direkta förslagen om hur man skall använda pengarna. I det avseendet kan jag hänvisa till vad herr Svenssons bänkkamrat, herr Carlshamre, hade för synpunkter på behovet av resurser och användandet av dem. Men jag har till skillnad från herr Carlshamre den uppfattningen att man bör kunna få fram de här förslagen inom en mycket begränsad tid och att vi alltså redan när det gäller anslaget för budgetåret efter det som vi nu behandlar bör kunna komma fram till betydligt större satsningar därför att det är erforderligt. Jag tror att motsättningarna är mycket små.

När det gäller oktrojperioderna har vi i utskottet ansett – och vi är eniga därvidlag – att man inte gärna kan ha en speciallagstiftning avsedd för vissa kommuner. I utskottets skrivning understryker vi mycket starkt att vi förutsätter att länsstyrelserna är lyhörda för de förslag och påpekanden som kommunerna lämnar. I realiteten når man då samma resultat som om man hade haft oktrojprövning.

Herr SVENSSON i Kungälv (s) kort genmäle:

Herr talman! På ett sätt är jag ganska nöjd med det svar som herr Andersson i Knäred nu har lämnat. Det betyder med andra ord att han inte i dag men i morgon yrkar bifall till vår motion och till våra re-

servationer. Vi har att inhösta detta och får sedan se vad som händer.

Men, herr Andersson, vi skall nu tillsätta en nämnd inom socialstyrelsen. Den skall arbeta, den skall komma med förslag, men jag är rädd att det kommer att dröja. Jag tycker att situationen är så pass akut att man inte bör dröja. Vi menar från socialdemokraternas sida att det redan finns möjligheter; vi har socialstyrelsen, landstingen, kommunerna och de organisationer som finns och som vill hjälpa till. Om de finge reda på i dag att medel kommer att ställas till förfogande skulle det vara som att trycka på en knapp. Många skulle sätta in sina resurser för att planera, och det skulle vara vinsten med ett beslut i dag. Jag är rädd, herr talman, att det löfte som herr Andersson i Knäred lämnat här kommer att skjuta frågan inte ett år utan kanske två år framåt i tiden.

Jag har vidare inte så mycket att tillägga när det gäller oktrojperioden. Själv har jag sett det så i socialutskottet att det kan vara bra att en kommun tvingas till en sådan här prövning vart fjärde år. Jag har alltså yrkat bifall till det som vi i socialutskottet varit överens om men som skatteutskottet varit tveksamt till.

Herr ENLUND (fp):

Herr talman! Till att börja med en kort kommentar till herr Svenssons i Kungälv anförande i de delar det berörde folkpartiets alkoholpolitiska program. Herr Svensson i Kungälv citerade några av punkterna i det programmet, som han tycker är bra. Sedan antydde han att det här programmet inte skulle vara tillgodosett i den proposition som regeringen har lagt och det betänkande som vi nu har att behandla. Jag vill göra två kommentarer till de synpunkterna.

För det första är folkpartiets alkoholpolitiska program i huvudsak tillgodosett i den proposition som vi behandlar – och i ännu större utsträckning i det betänkande som skatteutskottet har lagt på riksdagens bord.

För det andra är det svårt att se att den socialdemokratiska motionen skulle innehålla några radikala grepp när det gäller att komma till rätta med vårt lands största sociala problem – utöver det som finns med i skatteutskottets betänkande och i det förslag som vi nu behandlar. I den socialdemokratiska motionen finns ett yrkande om kraftigt påslag när det gäller informationspengarna, och här har flera talare sagt att de gärna skulle se att det funnes utrymme för större satsning på informationen. Det har också sagts att det är märkligt att socialdemokraterna först nu visar den generositet gentemot nykterhetsarbetet och informationen i alkoholfrågor som de skulle ha kunnat visa under lång tid i regeringsställning.

Det är min mening, herr talman, att i första hand beröra informationsfrågorna. Det beslut som riksdagen i dag kommer att fatta har förberetts under ovanligt lång tid. Alkoholpolitiska utredningen arbetade i nära nog tio år. Efter sedvanlig remissbehandling annonserades och

väntades en proposition för drygt ett år sedan. Den kom inte. I stället tillsattes en beredningsgrupp med uppgift att "redovisa ett samlat underlag för regeringens ställningstagande i de alkoholpolitiska frågorna".

Denna segdragna förberedelse för dagens riksdagsbeslut kan inte förklaras enbart med att alkoholpolitiken innehåller en rad kontroversiella detaljfrågor. Den långa förberedelsetiden beror snarare på att alkoholfrågorna är politiskt känsliga och av många politiker uppfattas som svårhanterade. Man vet mycket väl att alkoholkonsumtionen bidrar till utslagning av människor och att den kraftigt ökar samhällets vårdkostnader. Men man vill inte ta konsekvenserna av denna kunskap därför att alkoholtraditionerna har så stort utrymme i svenska folkets umgänge.

Å ena sidan stora och ökande alkoholskador och å andra sidan alkoholtraditioner som omhuldas av flertalet medborgare. Det är i spänningen mellan dessa två fakta som debatten om huvudmålet för alkoholpolitiken hela tiden förs.

I motionen 1481 har jag tillsammans med mina medmotionärer från folkpartiet tagit upp frågan om informationens utformning och inriktning. Informationen bör självfallet utformas i överensstämmelse med det huvudmål för alkoholpolitiken som riksdagen beslutar om.

Socialdepartementets beredningsgrupp anser att informationen bör inriktas på en minskning av alkoholmissbruket och bidra till en ökad debatt och opinionsbildning kring framtida åtgärder mot missbruket. Gruppen vill koncentrera upplysningen kring missbruket. Samma synsätt återfinner man i den socialdemokratiska partimotionen, "nämligen att upplysningsarbetet skall sätta in alkohol- och narkotikaproblemen i en social verklighet och därigenom öka medvetenheten om arten av svårighetsgraden av problemen".

Här finns uppenbarligen en skiljelinje mellan å ena sidan dem som anser att informationen i huvudsak skall sättas in mot missbruket, och å andra sidan dem som menar att man inte kan komma till rätta med missbruket om man i informationsarbetet förbiser den totala alkoholkonsumtionens betydelse för skadornas omfattning.

Det är bra att skatteutskottet ansluter sig till den sistnämnda uppfattningen. Utskottet understryker "betydelsen av att informationen även inriktas på att förändra och begränsa det traditionella bruket av alkohol". Detta stämmer bra överens med den huvudmålsättning för alkoholpolitiken som utskottet förordar, nämligen att "alkoholfrågorna infogas i sitt sociala sammanhang och att ett klart mål uppställs för en flerårig insats syftande till att begränsa den totala, alltför höga alkoholkonsumtionen och till att komma till rätta med alkoholmissbruket".

Den målsättningen betyder att samhället överger sin passiva neutralitet beträffande alkoholtraditionen och klart säger ifrån att alkoholkonsumtionen är för hög och att den bör minska. Och då blir det inte bara fråga om att minska den konsumtion som har ett direkt samband med skadorna, dvs. missbrukarnas konsumtion. Det måste också bli fråga om att minska konsumtionen över huvud taget.

Vad finns det då för skäl för en sådan hållning från samhällets sida? För det första finns det ingen säker gräns mellan "återhållsamma alkoholvanor" och alkoholvanor som innebär att människor hamnar i riskzonen. För det andra finns det ett direkt samband mellan totalkonsumtion och skador. En expertgrupp inom Världshälsoorganisationen har slagit fast att ett sådant samband finns. Det går alltså inte att pressa ner alkoholskadorna så länge den totala alkoholkonsumtionen tillåts att stiga. Och den har, som vi vet, stigit oavbrutet under senare år.

Hur skall då informationen utformas för att den målsättningen skall kunna uppnås? Det är den fråga vi tagit upp i vår motion och som jag här ytterligare vill belysa.

Vill man sänka den totala alkoholkonsumtionen är det nödvändigt att försöka påverka de miljöer där alkoholtraditionerna spelar den största rollen i människornas umgänge. Det sociala tryck som alkoholvanorna utövar måste brytas. Och detta kan inte ske så länge alkoholkonsumtionen nära nog är ett villkor för gemenskapen, som det nu är i många fall.

Det är emellertid min övertygelse att de allra flesta människor – oavsett personlig hållning till alkoholbruket – skulle kunna bli överens på en bestämd punkt, nämligen att varje människa vid varje dryckestillfälle bör ha full frihet att välja en alkoholfri dryck som första och främsta alternativ och inte vid något tillfälle utsättas för påtryckning att välja en alkoholhaltig dryck.

Jag tror det är möjligt att få förståelse för en sådan ordning. Men den kan såvitt jag förstår inte komma till stånd utan samarbete och samförstånd mellan alkoholkonsumenter och nykterister. Det betyder att de bör umgås vid samma bord. Det är enligt min mening nödvändigt, om vi skall kunna bryta alkoholtraditionernas sociala tryck. Samhället har all anledning att främja alkoholfria miljöer för ungdomen, i arbetslivet, i trafiken osv. Men när det gäller vårt privata umgänge tror jag det är olyckligt med en separation av folk i olika grupper allt efter deras inställning till alkoholen.

Den unga människa som kommer från en helnykter miljö och vill förbli helnykter kan inte välja sitt umgänge i skolan, vid militärtjänstgöringen, på arbetsplatsen, under högskolestudierna, som nyinflyttad i höghuset eller i villaområdet med hänsyn till kamraternas eller grannarnas inställning till alkoholen. Det är enligt min mening inte heller önskvärt att man gör ett sådant urval, om man vill bryta upp alkoholtraditionernas sociala tryck.

Alkoholinformationen bör motverka föreställningen att fest och högtid nästan undantagslöst skall sammankopplas med alkoholförtäring. Det vore både naturligt och sannolikt även lönsamt om t. ex. sociala centralnämnderna i våra kommuner inför större helger gick ut med annonskampanjer för minskad alkoholkonsumtion. Det finns exempel på sådana insatser. Systembolaget har i samarbete med Föreningen Fruktdrycker redan gjort insatser av denna art, bl. a. genom information om alkoholfri glögg inför luciafirande och julhelger.

I alltför många sammanhang är det vanligt att värdfolk eller festarrangör tar initiativ till alkoholförtäring, medan den enskilde gästen för att komma över en alkoholfri dryck måste ta ett eget initiativ som ofta orsakar avbrott i serveringspersonalens rutiner eller extra besvär för värdfolket helt enkelt därför att det alkoholfria alternativet inte finns med i planeringen. Så länge denna ordning består, kvarstår också påtryckningen att i första hand välja en alkoholhaltig dryck. Det är enligt min mening en viktig uppgift för alkoholinformationen att avskaffa denna påtryckning och därmed öka den enskilda människans valfrihet.

De ständigt ökade vårdkostnaderna och våra svårigheter att nå balans mellan å ena sidan vårdresurser och å andra sidan vårdbehov är enligt min mening ett tillräckligt starkt motiv för att myndigheter, organisationer och företag inför alkoholfri representation. Vi vet att mellan 35 och 50 % av alla som söker vård vid sjukhusens akutmottagningar har alkoholproblem eller akuta alkoholförgiftningar. En tredjedel av dödsolyckorna och hälften av drunkningsolyckorna har samband med alkohol. Vi vet att frånvaron i arbetslivet är tre gånger högre bland alkoholkonsumenter än bland övriga. Mer behöver knappast sägas som motivering för att samhällsorgan och företag borde erkänna sitt ansvar för samhällets största sociala problem och överge sin neutrala för att inte säga ibland positiva inställning till alkohol.

Skatteutskottet "förutsätter att stat och kommun bör kunna visa stor återhållsamhet i fråga om användning av alkoholdrycker i representationsammanhang". Det tycker jag är en värdefull rekommendation som jag gärna vill understryka. Jag hoppas att den kommer att följas, framför allt därför att samhällets information för att minska alkoholkonsumtionen förlorar sin trovärdighet om samma samhällsorgan i sin egen representation stimulerar alkoholkonsumtion. Dessutom tror jag att den offentliga representationen i många fall är normbildande i det privata umgänget.

En viktig uppgift för alkoholinformationen är enligt min mening att sätta in alkoholen i den aktuella miljö- och giftdebatten. Modern ungdom engagerar sig gärna i kampen mot föroreningar av luft och vatten. Ungdomarna är utomordentligt uppmärksamma på risker i den yttre miljön. När de ser att många av deras kamrater slås ut på grund av drogmissbruk kan man vänta sig att de också märker den våldsamma konflikten mellan å ena sidan alkoholhanteringen och å andra sidan exempelvis livsmedelslagens bestämmelser att livsmedel – dit hör självfallet även alkoholdryckerna – inte får ha sådan sammansättning att de kan antagas vara skadliga att förtära.

Ungdomarna har ett väl utvecklat sinne för konsekvens. Jag är övertygad om att en förbättrad information om alkoholens roll som skadefaktor skall kunna förändra deras attityd till alkoholkonsumtionen och leda flertalet av dem fram till följande slutsats: Det är helt orimligt att en människa vid något enda tillfälle skall utsättas för påtryckningar att förtära alkohol.

Mina synpunkter på alkoholinformationen kan sammanfattas på föl-

jande sätt. Vi måste bryta alkoholtraditionernas sociala tryck och se till att alkoholfria drycker alltid finns med som första och främsta alternativ. Det skulle öka förståelsen och underlätta umgänget mellan människor med olika alkoholvanor. Det skulle öka den enskilda människans valfrihet och bidra till minskad total konsumtion av alkohol samt leda till färre alkoholskadade människor och minskade vårdkostnader för samhället.

För en liten stund sedan ställde utbildningsministern frågan: Har vi några möjligheter att nå den här målsättningen? Han gav ett mycket enkelt svar som jag vill instämma i: Om de som icke brukar alkohol fortsätter med den modellen och om de som använder alkohol försöker dra ned sin konsumtion, då kan vi nå målet – att minska alkoholkonsumtionen och därmed också skadorna.

Herr SVENSSON i Kungälv (s) kort genmäle:

Herr talman! Bara tre saker med anledning av vad herr Enlund sade i början av sitt anförande.

För det första har den alkoholpolitiska utredningen arbetat. Det arbetet tog alltför lång tid. Så länge den utredningen pågick var det ju praktiskt taget omöjligt att handla. Det förmodar jag att herr Enlund och jag har varit överens om.

För det andra vill jag i samband med detta hänvisa till att tidningen Accent den 10 september 1976, alltså strax före valet, innehöll en intervju med den dåvarande statsministern, herr Palme. Vad han säger där står i stort sett i överensstämmelse med den motion vi nu har väckt. Det betyder att den socialdemokratiska regeringen redan före valet i stort sett var på det klara med hur den ville handla.

För det tredje måste jag, herr talman, på något sätt ha missförstått folkpartiets skrivningar både i partiprogrammet och i 18-punktsprogrammet. Jag hör att herr Enlund är nöjd. Han säger att folkpartiets förslag i huvudsak blivit tillgodosedda genom propositionen och jag förmodar även genom de förslag som kommit till vid utskottsbehandlingen och som vi är överens om. Men det som har föreslagits är ju ändå inte särskilt långtgående – jag hänvisar än en gång till vad herr Carlshamre har sagt på den punkten. Vi vet alla att de åtgärder som vi beslutar i dag inte kommer att minska alkoholkonsumtionen. Det måste till andra åtgärder. Vi för in vissa restriktioner, men vi gör inte det positiva. Herr Enlund måste vara nöjd med litet, om han är nöjd med det som nu kommer att beslutas. Det bästa som kan sägas om det majoritetsbeslut som kommer att fattas i dag är att det är en plattform för framtida åtgärder. Men jag vill då upprepa vad jag sagt tidigare i dag: Det tar tyvärr alltför lång tid innan dessa åtgärder kan vidtas, och vi vet ännu inte om de över huvud taget kommer att vidtas; vi har ännu inte fått det slutliga beskedet på den punkten.

Onsdagen den
27 april 1977

Alkoholpolitiken

Herr ENLUND (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Svensson i Kungälv är uppenbarligen mycket pessimistisk när det gäller våra möjligheter att komma till rätta med alkoholproblemen. Men om han nu är kritisk mot de förslag som föreligger – jag tänker då på skatteutskottets betänkande som innehåller förbättringar jämfört med propositionen – bör han rimligtvis också tala om vilka förbättringar han önskar genomföra. När det gäller anslagsökningen har vi kanske i princip samma uppfattning.

Herr Svensson i Kungälv tycks mena att det är en stor skillnad mellan de förslag som riksdagen i dag har att ta ställning till och folkpartiets alkoholpolitiska program. Jag vill då nämna bara några punkter.

Vi säger i vårt alkoholpolitiska program att vi vill ha en sänkning av totalkonsumtionen. Såvitt jag förstår finns det ett klart förord för den linjen i skatteutskottets betänkande, som riksdagen i dag kommer att anta.

Vi förordar i vårt program ett bibehållande av 20-årsgränsen. Detta förordas även i propositionen, och det kommer i dag att beslutas av riksdagen.

Vi kräver i vårt program förbud mot alkoholreklam. Något förslag här om fanns inte i propositionen, men det finns i skatteutskottets betänkande, och riksdagen kommer med säkerhet att besluta i enlighet med skatteutskottets förslag.

Vidare kräver vi i vårt program spritfri representation. På den punkten finns det i skatteutskottets skrivning en klar rekommendation om återhållsamhet med alkoholhaltiga varor vid offentlig representation. Jag nöjer mig med dessa fyra punkter.

Sedan är det självklart, herr Svensson i Kungälv, att inte heller jag kan vara helt nöjd och att jag hyser farhågor för att vi med dessa åtgärder ändå inte kommer att nå så långt som vi skulle önska.

Herr SVENSSON i Kungälv (s) kort genmäle:

Herr talman! Det är klart att också jag är nöjd med de förbättringar som kan ske genom socialutskottets och sedermera skatteutskottets skrivingar. Jag tror att dessa kan hjälpa till att något hejda den olyckliga alkoholutvecklingen. Däremot tror jag knappast att de leder till en sänkning av konsumtionen. Jag uppskattar att skatteutskottet förra året och i år har satt upp ett som jag tycker realistiskt mål.

Jag är, herr talman, inte pessimistisk, trots att jag kanske borde vara det efter att ha sysslat med alkoholpolitik i så många år och sett utvecklingen gå åt fel håll. Jag tror det finns möjligheter att bromsa denna olyckliga utveckling, men då måste det sättas in väldigt starka motåtgärder. Det är stor skillnad mellan majoritetens och reservanternas förslag. Det är väl ändå inte fråga om småsummor när man vill plocka fram nästan 50 milj. kr. mer än regeringen om året för att bekämpa narkotikamissbruket och alkoholkonsumtionen. Med dessa pengar skulle vi kunna göra mycket. De behövs och de behövs omedelbart.

Herr ENLUND (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det finns en skillnad i formuleringen mellan vad som står i folkpartiets alkoholpolitiska program och det som står i skatteutskottets betänkande, och den skillnaden tar herr Svensson i Kungälv fram. I betänkandet sägs att vi bör syfta till att *begränsa* den totala alkoholkonsumtionen. I folkpartiets program står det att vi bör *minska* den totala alkoholkonsumtionen. Där säger vi också, att om vi inte lyckas med en sådan målsättning, så bör vi inom rimlig tid vidta åtgärder för att göra det.

Beräffande jämförelse i övrigt mellan det förslag som i dag ligger på riksdagens bord och folkpartiets alkoholpolitiska program nämnde jag fyra punkter. Såvitt jag förstår saknas samtliga dessa punkter i den socialdemokratiska motionen. Jag har kanske läst dåligt och tar i så fall gärna rättelse. Där sägs ingenting om en sänkning av totalkonsumtionen, och hur är det med bestämmelsen om att man skall ha fyllt 20 år för att få handla på systembolaget? Jag påminner mig nu att man har med ett förslag om förbud mot alkoholreklam. Det är värdefullt och något som vi tackar för. Hur är det sedan med återhållsamhet att bjuda på alkohol i samband med representation? Det kanske också finns med i den socialdemokratiska motionen. Jag kanske kan få ett besked om alla fyra punkter finns med.

Herr andre vice talmannen anmälde att herr Svensson i Kungälv anhallit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Herr PETERSSON i Helsingborg (s):

Herr talman! I skatteutskottets betänkande 1976/77:40 behandlas två motioner som jag tillsammans med några partivänner har väckt. Den första, nr 1034, väckte jag tillsammans med Bengt Silfverstrand under den allmänna motionstiden, och den gäller etablering av systembutiker.

Vi pekar i motionen på att många kommuner i dag är starkt kritiska mot den restriktivitet som systembolaget tillämpar vid etablering av butiker och att den nuvarande ordningen innebär att många människor är hänvisade till andra kommuner för inköp av alkoholhaltiga drycker. Ofta kan det röra sig om långa avstånd att åka.

Vi föreslår att nu gällande restriktioner för nyetablering uppmjukas så att varje kommun som i dag saknar utminuteringsställe men som ansöker om sådant skall kunna få en butik. En beredningsgrupp har arbetat med bl. a. etableringsfrågorna och lämnat förslag härom.

I proposition 108 ansluter sig departementschefen till beredningsgruppens förslag om en försiktig etablering av nya butiker. Beredningsgruppen säger sig vara medveten om att en del butiker blir mindre lönsamma men anser att rent företagsekonomiska skäl måste vika för berättigade serviceintressen.

Utskottet tillstyrker i princip förslaget och säger i sitt betänkande att

en väsentlig fråga är givetvis vilken ökningstakt som kommer att tillämpas. Utskottet konstaterar att propositionen inte lämnar något entydigt svar, och det instämmer jag i.

Utskottet biträder dock de riktlinjer som propositionen anger och som innebär en komplettering av butiksnätet där det är glesast samt försök med butiker som har begränsat öppethållande. En sådan etableringspolitik, säger utskottet, betyder att kommuner som har centralort med ett befolkningsunderlag som åtminstone motiverar en butik med begränsat öppethållande kan få en sådan systembutik inom rimlig tid. På några punkter används ganska svävande formuleringar. Vad menar utskottet t. ex. med "rimlig tid"?

Herr talman! Jag tycker att motionen har fått en positiv behandling, och jag tackar för det. Jag har inte heller något annat yrkande än utskottets i denna del.

Den andra motionen väcktes med anledning av proposition nr 108. Tillsammans med några partivänner har jag föreslagit att ett öl innehållande 3,2 % alkohol skulle få säljas i detaljhandeln. Denna motion har föranlett en reservation i utskottet av herrar Kristenson och Westberg i Hofors, och jag vill härmed yrka bifall till den reservationen.

Jag skall inte ta kammarens tid i anspråk med att motivera motionen. Valter Kristenson gjorde det i sitt inlägg, och jag vill bara understryka vad han sade om risken för att ungdomen ändrar sina alkoholvanor till det sämre.

Herr Wärnberg förklarade i sitt anförande att man inte kan säga nej till ungdomens alkoholkonsumtion, och herr Wärnberg som är en klok karl vet att man inte löser dessa problem genom förbud. Tyvärr är det väl så att ungdomar vill ha någonting att dricka när de kommer samman och har sina fester. Det har i de allra flesta fall varit mellanöl, det är vi medvetna om. Att en del ungdomar råkat illa ut på grund av mellanölet står helt klart, men för den alldeles övervägande delen har det gått bra. De har skött sin konsumtion utan anmärkning och utan skador.

Jag tror precis som herr Kristenson att om det inte finns tillgång till ett gott öl så är det risk för att starkare drycker kommer att få ersätta detta. Då ligger det nära till hands att lättvinet tar ölets plats, detta så mycket mer som prisökningen på lättvin efter den 1 maj kommer att framstå som mycket blygsam. Jag vill därför förorda den ökade beskattning på lättvin som föreslås i reservation nr 1 och yrkar härmed bifall till denna.

Sedan tror jag, herr talman, att många riksdagsledamöter fört sig själva och andra bakom ljuset när de givit mellanölsfrågan de proportioner som den har fått. Det värsta som hände var väl när man på sina partimöten under 1976 bestämde sig för att slopa mellanölet och därmed gjorde det till en valfråga. Detta innebar att sakfrågan aldrig fick den behandling den borde ha haft. Man gick ut med en våldsamt propagandastorm mot mellanölet som den vanliga medborgaren inte kunde genomskåda.

Det innebar att hela den alkoholpolitiska debatten kom att röra sig

om mellanölet. En del personer bibringades den uppfattningen att om bara mellanölet kommer bort så löser vi alla alkoholproblem för ungdomen. En del andra ruskade på huvudet och tyckte att vi riksdagsledamöter var en knepig samling, som av klåfingrighet eller oförstånd – eller låt mig säga brist på kontakt med de verkliga förhållandena – beslutade att ta bort mellanölet.

I dagens debatt har man talat om olika påtryckargrupper för den ena eller andra uppfattningen. Jag skall inte göra det. Jag vill emellertid bestämt påstå att när mellanölsfrågan diskuteras exempelvis ute på arbetsplatserna har man inte stort förtroende för den här beslutande församlingen. Men jag hoppas att vi, sedan vi fattat vårt beslut i dag, skall kunna angripa alkoholproblemen utifrån de riktlinjer som skisseras i propositionen och som utskottet har anslutit sig till. Och jag är övertygad om, herr talman, att det kommer att bära frukt i bra mycket större utsträckning än den hittills förda debatten.

Herr WÄRNBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Pettersson i Helsingborg hörde nog litet grand fel när han lyssnade på mitt anförande i förmiddags. Han hävdade att jag kunde inte säga nej till ungdomens alkoholdrickande. Jag sade emellertid så här: Det går inte att bara säga nej till ungdomens alkoholdrickande utan att ha något alternativ.

Det är detta som är det väsentliga. Det går inte att bara säga nej, utan vi måste ha något bättre att bjuda ungdomarna än en flykt bort från verkligheten. Vi måste alltså bjuda dem någonting som ger livet värde i stället för en verklighetsflykt. Ett bedövningsmedel är inte det rätta då det gäller att göra livet så rikt som möjligt.

Sedan är det den gamla vanliga historien, när det sägs att riksdagens anseende har fördärvat av att man gick ut och pratade om att mellanölet skulle bort. Ja, då var det i alla fall fråga om att ta ett tag – att ta bort någonting ur handeln som var en stor sak som hade misslyckats. Men den som har fördärvat riksdagens anseende är ju herr Pettersson, som inte kunnat hålla sina klåfingriga labbar i styr utan gett sig in på ett förslag med fyra tiondelar till för att införa ett nytt öl. Det är det som håller på att fördärva riksdagens anseende.

Nu har vi fattat ett beslut. Varför skulle man då aktualisera ett nytt öl igen? I stället för att inrikta sig på de stora sakerna har herr Pettersson givit massmedia ett utsökt tillfälle att bara behandla mellanölet eller ett nytt öl och strunta i de andra frågorna. Det är liksom inte vi som bär ansvaret för det, utan herr Petterssons ansvar är vida större.

Beträffande etableringen medger jag, herr Pettersson, att det är låt mig säga litet suddigt skrivet i propositionen och i utskottsbetänkandet om butiksetableringen. Det står att om vi biträder propositionen – vilket vi gör – när det gäller riktlinjerna i fråga om glesbygder osv., så bör det bli en utökning av den etablering som sker i dag. Etableringen bör alltså ske i snabbare takt. Om man med rimlig tid menar fem år eller

någon annan tid kan jag inte svara på för utskottet som helhet, men personligen skulle jag vilja ange gränsen fem år som en rimlig tid. Det är emellertid min personliga mening – jag har icke ett utskottsbetänkande som säger det.

Herr PETERSSON i Helsingborg (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag beklagar att jag hörde fel när jag lyssnade till det tidigare inlägget. Men kvar står ändå det faktum, herr Wärnberg, att ungdomarna har vissa vanor när de kommer samman. Det är klart att vi i riksdagen kan fortsätta att tala vackert om att vi skall erbjuda något alternativ. Vi kan föreslå choklad – eller mjölk eller vad vi vill – det är ju väldigt gott att dricka. Det är emellertid inte det ungdomarna vill ha. De vill ha någonting som stimulerar, de vill prova på det här.

Vi har väckt motionen om ett 3,2-procentigt öl därför att ungdomarna skall ha en chans att använda detta. Jag är nämligen, precis som mina medmotionärer, rädd för att vinet annars kommer att få en framskjuten plats i ungdomarnas dryckesvanor, och det skulle betyda att vi får ett mycket större problem än det vi nu har.

Och om vi ser ut över våra gränser kan vi ju konstatera att det finns öl av samma vörtstyrka som det vi har nu – mellanölet – men också starkare. Jag kan inte, mot bakgrund av de uppgifter jag har försökt inhämta, få belägg för att man har sämre vanor eller större alkoholskador i dessa länder än på de ställen där det här starka ölet inte finns.

Herr WÄRNBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag har också väldigt svårt för att göra någon jämförelse när det gäller vilket land i världen som har det bäst och vilket som har det sämst på detta område och var någonstans på den skalan Sverige ligger. Men jag tror att man ofta gör sig skyldig till ett fel när man säger att den svenska alkoholpolitiken skulle ha varit bristfällig hitintills och kanske även kommer att vara bristfällig, och att den skulle ha försämrat vårt läge i förhållande till de länder som har de liberala alkoholreglerna. Jag tror ingalunda att situationen är sämre i vårt land än i andra länder. Jag tror snarare att i förhållande till vinländerna är vår alkoholsituation betydligt bättre; sjukdomstillstånden är sämre och dödsfallsriskerna är betydligt större i dessa länder än i vårt land.

Sedan till frågan om ungdomens vanor. Ungdomen hade inte dessa vanor före 1965. Det var inte ungdomen som skrek om ett nytt mellanöl, utan det var helt andra kretsar som ville ha ett mellanöl. Man ville ha en måltidsdryck, sade man. Sedan har man försökt hindra ungdomens vanor med halvdana åtgärder som ett frivilligt 18-årsförbud, ett obligatoriskt 18-årsförbud som inte har följts eller har följts mycket bristfälligt osv. Det är de äldre som har gett ungdomen dessa vanor.

Om det inte finns något mellanöl att köpa tror jag, som herr Pettersson, att några kommer att fortsätta med starkare drycker. Men, som jag sade förut, om man fortsätter att ha livsmedelshandeln öppen för en stark

alkoholdryck som mellanöl kommer den gruppen att bli större och större som går över först till vin, sedan till sprit och sedan kanske till ännu värre saker. Det är för att stoppa detta som vi måste ha bort mellanölet ur handeln. Varför kan vi i rimlighetens namn inte försöka? Vi kan väl försöka, liksom vi gjorde av andra skäl under krigsåren, att gå ned till 2,8. Det gav ett utomordentligt gott resultat. Varför kan vi inte göra ett försök nu? Varför skall vi bråka om dessa fyra tiondelar?

Herr PETERSSON i Helsingborg (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag har botaniserat i utredningar och yttranden om alkoholpolitiken. Jag har inte någonstans fått något belägg för att det är som herr Wärnberg säger när det gäller mellanölet. Man kan i en utredning få fram att årtalet 1965 har betytt väldigt mycket för ungdomens dryckesvanor. Detta tas sedan bort i nästa mening genom en annan tolkning av förhållandet.

Men vi gissar ju hela tiden, vi vet inte vad vi hade fått i stället om vi inte fått mellanölet 1965. Man tar till intäkt för att mellanölet har ställt till en massa bekymmer därför att några människor som har misslyckats med mellanölet drar omkring på gator och torg med sina ölkassar. Jag har försökt analysera det också, och jag har kommit fram till en bedömning – visserligen mycket subjektiv – att man använder mellanölet för att späda på en tidigare alkoholkonsumtion. Man har alltså druckit starksprit och tar med en kasse mellanöl när man går ut – det kan man mera obehindrat dricka på allmän plats. Jag tror att det ligger mycket i detta. Det är de som är beroende av alkohol som gör så.

Därför vill man ta bort ett gott öl för alla de människor som sköter detta alldeles ypperligt och som tycker att det är gott med ett glas öl. Det är att vara klåfingrig.

Herr andre vice talmannen anmälde att herr Wärnberg anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Herr OLLÉN (m):

Herr talman! Dagens alkoholpolitiska debatt liksom utskottets betänkande och den alkoholpolitiska propositionen präglas i stor utsträckning av en tro på restriktioner som ett verksamt medel för att minska alkoholmissbruket. Det är en tro på förbud och restriktioner som ett sätt att minska problemet för de utsatta grupperna och att styra in alkoholkonsumtionen i en ny och bättre riktning. Det alkoholpolitiska beslut som i dag kommer att fattas med stor majoritet kommer att ligga väl i linje med den alkoholpolitik som tidigare har förts i detta land. Beslutet kommer inte att innebära några större nyheter.

Det är möjligt att restriktioner och förbud kan leda till resultat. Men man kan ifrågasätta om det inte är en förändrad attityd, en i grunden ändrad inställning, till alkoholen som erfordras. I min motion 1536 har jag dristat mig att framföra synpunkten att den mest angelägna långsiktiga

strävan inom det alkoholpolitiska området inte borde vara att sänka den totala alkoholkonsumtionen utan i stället att i så hög grad avdramatisera bruket av alkohol och i så stor utsträckning lära människor att handskas med alkohol på ett förnuftigt sätt att alkoholmissbruket kraftigt skulle kunna minskas. Målsättningen skulle alltså bestå i att ändra det nuvarande dryckesmönstret. Jag frågar mig om det inte vore möjligt att i Sverige, liksom i en del andra länder, införa ett dryckesmonster som gjorde att vi inte behöver vare sig företeelsen eller ordet "supa". Jag skall dock inte nu yrka bifall till min motion 1536. Skulle den alkoholpolitik som vi i dag beslutar om inte visa sig leda till önskat resultat finns det all anledning att här återuppta en diskussion om alkoholpolitikens långsiktiga inriktning.

En fråga som dock riksdagen i dag bör fatta beslut om är en anpassning av åldern för inköp på systembolag till myndighetsåldern.

I denna riksdag har beslut fattats om att myndighetsåldern skall vara 18 år. Vid 18 års ålder har alltså en människa full rättshandlingskapacitet. Vederbörande har rösträtt, kan gifta sig, har oinskränkt möjlighet att göra testamente, kan driva näring utan tillstånd av förmyndare, kan förfoga över sin ekonomi på det vis hon eller han själv önskar. En person som är myndig är alltså över huvud taget en fullt självständig person och skall så vara. Till yttermera visso anses den som är myndig vara kapabel att företräda svenska folket som kommunfullmäktigeledamot, landstingsledamot och ledamot av riksdagen. En enda sak kan den myndige dock inte göra förrän hon eller han fyllt 20 år. Vederbörande får inte köpa en flaska vin på systembolaget. Detta förhållande är enligt min uppfattning helt orimligt. Har riksdagen beslutat om en myndighetsålder får man också följa sitt eget beslut konsekvent på olika punkter. Det kan inte försvaras att på det vis som nu föreslås av utskottet göra ett avsteg från myndighetsåldern.

Vi har i vår lagstiftning olika åldersgränser. Det kan finnas fördelar med ett sådant system. En successiv upptrappning av skyldigheter och rättigheter som svarar mot den tilltagande mognaden hos unga människor är motiverad. Ett exempel på en ur en sådan synvinkel rimlig åldersgränsindelning är rätten att köra moped vid 15 års ålder, lätt motorcykel vid 16 och bil vid 18 års ålder. I ett system med differentierade åldersgränser bör dock en princip gälla oinskränkt. Den som uppnått myndighetsålder är och skall anses som vuxen. Om man inte anser att personer som uppnått myndighetsåldern genomsnittligt sett är mogna, lika mogna som den övriga vuxna befolkningen, bör man naturligtvis kräva en höjning av myndighetsåldern. Nu har vi emellertid en myndighetsålder och den är 18 år. Att i det läget urskilja inköp på systembolaget som något så utomordentligt ansvarskrävande att det går utanpå samtliga de befogenheter som är knutna till myndighetsåldern är naturligtvis inte möjligt att på något rimligt sätt försvara. Det är dessutom alldeles klart att en sådan särskiljning just av rätten att göra inköp på systembolaget dramatiserar den rätten i alldeles särskilt hög grad.

Herr talman! Jag nämnde tidigare, och det är ju väl känt, att den som är myndig kan bli ledamot av denna kammare. Det kan starkt ifrågasättas om respekten för Sveriges riksdag och respekten för visheten i de av oss fattade besluten ökar om vi genom ett beslut i dag markerar att vi anser att det kräver större omdöme, mer ansvar och en högre levnadsålder att få göra ett inköp på systembolaget än att bli ledamot av denna kammare.

Jag ber att med det sagda få yrka bifall till motionen 1976/77:238.

Herr LINDKVIST (s):

Herr talman! Jag skall tala för motioner som pläderar för ett bevarande av oktrojssystemet i de kommuner som anser sig behöva detta vapen för aktivare insatser i alkoholpolitiken. Jag kommer i mitt inlägg att särskilt beröra förhållandena i Stockholm. Därmed utesluter jag självklart inte att samma behov av ett oktrojssystem kan föreligga i andra kommuner där problemen är likartade.

Vi skall komma ihåg att oktrojprövningen ger kommunerna möjligheter att ha ett starkt inflytande över restaurangbranschen och tillståndsgivningen för servering av sprit, vin och starköl. Herr Karlsson i Huskvarna konstaterade tidigare i debatten att oktrojen i huvudsak är ett Stockholmsintresse. Det är naturligtvis riktigt. I Stockholm bedömer politikerna – alla kategorier – oktrojprövningen som både betydelsefull och nödvändig för att komma till rätta med de allt tydligare avarterna inom restaurangetableringen.

Stockholm som stad får en alltmer internationell prägel och olika aktiviteter och verksamheter påverkas av de strömningar som kommer utifrån. Vi kan varje dag läsa i tidningarna om ekonomisk brottslighet och olika illegala verksamheter. Människor utnyttjas hänsynslöst av kapitalhungriga profitörer helt i spekulativt syfte. Det är en utveckling som blivit alltmera märkbar under senare år och som växt ut till ett stort socialt problem i dagens läge. Från 1970 och framåt har de rent kriminella inslagen satts alltmer i system, och starka krafter tycks stå bakom.

Det finns en ekonomisk brottslighet med förgreningar inom bl. a. fastighetsbranschen och restaurangnäringen. Häleri, koppleri, ungdomsprostitution, narkotikamissbruk och narkotikahandel breder ut sig. Det är ett allvarligt socialt och samhälleligt problem som vi inte stillatigande kan åse. Enskilda människor slås brutalt ut ur den sociala gemenskapen. De socialt drabbade möter ett hårt öde, avlägset från all mänsklig kontakt och värme. De starka kapitalintressena – de svarta pengarna – aktar sig inte för att utnyttja och hårdexploatera i första hand ungdomar.

Erfarenheterna från Stockholm visar att restaurangbranschen har kommit att spela en central roll i detta sammanhang. Prostitution, ungdomsprostitution, förekomsten av s. k. bulvaner, tvättning av svarta pengar, narkotika och koppleri är i dag olika inslag som man har pekat på skulle förekomma på sina håll inom restaurangbranschen. Stora pengar sätts in i nya och påkostade restauranger. Detta trots att förutsättningarna för

krogarna att bli goda affärer uppenbart måste vara dåliga eller obefintliga enligt fackmännens egen utsago. Det är en fingervisning om att svarta pengar slussas in i restaurangverksamheten. Konkurserna i restaurangnäringen är många. Folk som på nära håll följer den här verksamheten frågar sig om det över huvud taget är meningen att företagen ens skall gå ihop. Det har blivit tuffare tag inom restaurangnäringen.

Men Stockholm har också blivit tuffare och mött de angivna avarterna med ökade resurser vid kontroll och övervakning av att reglerna för tillstånden efterlevs. En krog har nyligen föreslagits få sina utskänkingsrättigheter indragna på grund av narkotikaproblem. Vi känner till vad som hänt med Sheraton och Strand. Ungdoms- och flickprostitutionen har fått flera fritt och ogenerat. Samtidigt går medlemmarna i Hotell- och restauranganställdas förbunds Stockholmsdistrikt till hårda angrepp mot restauranger som systematiskt sätter sig över de regler och lagar som gäller oss andra i det svenska samhället: man vägrar förhandla, vägrar betala semesterersättning. En restauranginnehavare har under två år gjort fyra konkurser. I sin remiss i samband med oktroyprövningen har facket krävt "att tillståndsgivningen bör utformas på ett sådant sätt att trivsel och ordnade förhållanden främjas". Det är en målsättning som de flesta kan ställa sig bakom.

Herr talman! Detta är en bild av Stockholm som något återspeglar den strukturförändring som skett inom restaurangnäringen och som främst beror på nyetableringen sedan början av 1970-talet. När de osunda spekulativa intressena breder ut sig, drabbas också den seriösa restaurangnäringen, som ju helt naturligt står utanför aktiviteter av detta slag. Det ligger därför i allas intresse att skapa ett skydd mot de intressen som försämrar restaurangnäringens anseende.

Vid kraftmätningen mellan de restaurangintressen som jag nämnt och de kommunala myndigheterna i Stockholm har kommunen genom en ökad satsning och stärkt av oktroyen kunnat vidta en rad åtgärder för att komma till rätta med problemen. Oktroyen är det verktyg som man vet biter på restaurangnäringen och som ger kommunen ett övertag. Det vet också restauratörerna.

Det är från det utgångsläget som vi skall bedöma regeringens sorgliga förslag att oktroyen skall upphävas och att länsstyrelserna skall överta väsentliga uppgifter på det alkoholpolitiska området. Jag lyssnade mycket noga på socialministern då han berörde kommunernas ansvar. Han talade om förstärkningen av handläggartjänsterna vid länsstyrelserna, om att öka resurserna för kraftfulla ingripanden som hittills varit alltför otillräckliga och om att begränsa alkoholmissbruket. Han hyste en stark förhoppning om att denna satsning skulle vara av förebyggande karaktär. Allt detta kan man förstå. Men socialministern sade ingenting om att han nu övergår från kommunalisering till centralisering. Det är effekten av att man tar bort oktroyen.

Skatteutskottet har ställt upp på regeringens villkor. I ett läge då exempelvis Stockholms kommun bedömer det som absolut nödvändigt att

behålla oktrojssystemet skall det bort. Det kommunala vetot överflyttas på länsstyrelsen. I stället för att man skall ha möjligheter till snara kommunala åtgärder byråkratiseras det hela genom handläggare på länsstyrelsen. Är inte kommunen nöjd med länsstyrelsens åtgärder, kan beslutet överklagas hos socialstyrelsen. Det finns ingen hejd på vad kommunen kan göra – allt prydligt och ordentligt inplanterat i byråkratins och förhållningens långsamma irrgångar.

Mot detta står en enig kommunstyrelse i Stockholms kommun, mot detta står ett enhälligt socialutskott i riksdagen, mot detta står all den erfarenhet som handläggare av sociala problem i Stockholm har tillfört debatten, mot detta står den fackliga rörelsen inom restaurangbranschen, vars medlemmar far illa av de avarter inom branschen som jag har påpekat, mot detta står hela den seriösa delen av restaurangbranschen i Stockholm, och den är betydande.

Vår fråga till riksdagen är klar och entydig: Varför inte ge kommunerna frihet och ansvar att själva få avgöra om de vill ha oktrojssystemet kvar? Varför skall vi på centralt håll sätta oss över en fullständigt enig lokal opinion och i stället eftersträva uniformitet i en fråga där de lokala förutsättningarna är så helt olika kommuner emellan? Det är att snöra av de lokala initiativen som vi i andra sammanhang bedömer som så ytterst värdefulla i den representativa demokratin.

Det finns tre motioner i detta ärende med samma krav inför riksdagens behandling av skatteutskottets betänkande nr 40. Det är motionerna 1483, 1500 och 1513. De företräder kända synpunkter på det här området och redovisar förhållandena sådana som man upplever dem hos moderaterna, folkpartisterna och socialdemokraterna i Stockholm. Jag vill med hänvisning till dessa synpunkter inför kommande voteringar framställa följande yrkande: att riksdagen med anledning av motionerna 1976/77:1483 av fröken Littmarck, 1976/77:1500 av herr Lindkvist m. fl. och 1976/77:1513 av fru Andrén samt med avslag på yrkande 13 i motionen 1976/77:1528 av herr förste vice talmannen Bengtson m. fl. hos regeringen begär förslag till lagstiftning innebärande att kommunerna ges laglig rätt att fatta beslut om ett bibehållande av det s. k. oktrojssystemet i utskänkingsfrågor.

I detta anförande instämde herr Hellström (s).

Herr ANDERSSON i Knäred (c) kort genmäle:

Herr talman! Herr Lindkvist har här givit en skrämmande bild av förhållandena på restaurangerna i Stockholm. Men dessa förhållanden har ju uppstått medan oktrojssystemet har tillämpats. De kan då rimligtvis inte användas som argument för att vi måste behålla oktrojssystemet. Dessutom skall ju en oktrojprövning ske i år för den närmaste fyraårsperioden, och det är ju inte meningen att resultatet av den prövningen skall ogiltigförklaras. De nya bestämmelserna träder i kraft fr. o. m. årsskiftet, och detta år sker prövningen alltså enligt den gamla metoden.

När vi i skatteutskottet nu tillstyrker propositionen utgår vi ifrån att kommunerna med större uppmärksamhet än tidigare skall följa de aktuella förhållandena inom restaurangbranschen och göra ingripanden inte bara vart fjärde år utan så snart det visar sig att misshälligheter föreligger.

När det gäller tillstånds beviljande vill jag peka på att det nu är länsstyrelsen som beviljar tillstånden och att det kommer att förbli så också i fortsättningen. Det kommunala vetot avskaffas dock. Men vi utgår då från – och det har vi understrukt starkt i utskottets skrivning – att i de fall där kommunen kan visa att det verkligen finns anledning till anmärkning skall länsstyrelsen givetvis också beakta detta.

Jag kan inte tänka mig att slopandet av oktrojssystemet skulle förvärra förhållandena. Jag är snarare övertygad om att det med den nya ordningen, om kommunerna inriktar sig på sin väsentliga uppgift, kommer att fungera bättre än tidigare. Sämre än det nu är i Stockholm under oktrojperiodssystemet kan tydligen förhållandena inte bli.

Jag vill i det sammanhanget understryka att jag har stor aktning för de ingripanden som gjorts av de sociala myndigheterna i Stockholm under den senaste tiden. De skulle bara ha kommit långt förr.

Herr LINDKVIST (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag har i mitt inlägg förklarat hur angeläget det är från Stockholms synpunkt att kommunen får behålla oktrojssystemet. Nu säger herr Andersson i Knäred att det som jag har påtalat ju har inträffat under den tid som oktrojssystemet tillämpats, och det är helt riktigt. Det har inträffat mycket snabba förändringar inom restaurangnäringen i Stockholm, och därför har kommunen också mobiliserat ökade resurser för att lösa de sociala problem som följer i spåren av en klart försämrad restaurangbransch.

Mot herr Anderssons i Knäred erfarenheter av oktrojssystemet står i dag hela den samlade expertisen i Stockholm, över alla politiska partier, hela den gruppering som sysslar med den sociala verksamheten och hela den seriösa delen av restaurangbranschen för att ta några exempel. Jag tycker att man skall vara litet försiktig när man tar bort ett system i kommunen, som kommunens innevånare och politiska ledning själva anser nödvändigt för att kunna lösa viktiga uppgifter.

Sedan sade herr Andersson att nu är det ju också länsstyrelserna som ger tillstånd. Ja, i dagsläget ger de tillstånd på kommunens villkor. I fortsättningen kommer de att ge tillstånd på länsstyrelsens villkor. Det kan uppstå osämja mellan länsstyrelsen och kommunen. I de fallen kan kommunen gå vidare till socialstyrelsen och överklaga ett länsstyrelsebeslut. Vem tjänar på denna långhalning av ärendena om inte de oseriösa branschägare som nu kommit in i bilden i Stockholm på ett alldeles speciellt sätt? Nej, vad som sker med ett beslut – om riksdagen följer regeringen och utskottet – det är att den nu återkommande omprövningen av samtliga utskänkningstillstånd försvinner. Herr Andersson har missuppfattat och tror att det bara görs en omprövning

vert fjärde år. Det är då det görs en total prövning. Men man följer ju verksamheten månad för månad, höll jag på att säga, för att kunna gripa in med olika åtgärder, som man har gjort i Stockholm.

Möjligheterna för kommunerna till en samlad prövning av antalet restauranger och lokaliseringen av dessa försvinner. Länsstyrelserna och socialstyrelsen blir de instanser som har rätt att inskränka givna tillstånd. De statliga myndigheterna är inte bundna, som nu är fallet vid oktrojprövningen, av vad kommunerna anser i de konkreta fallen, och utskottets förslag innebär att kommunalpolitikerna förlorar rätten att bestämma över givna utskänkningstillstånd. Det är den direkta praktiska effekten av om riksdagen följer skatteutskottets förslag.

Herr ANDERSSON i Knäred (c) kort genmäle:

Herr talman! Det är ju på det sättet att det nu är viktigare än någonsin för kommunerna att kontinuerligt följa utvecklingen på det här området, göra ingripanden och aktualisera frågor om det verkligen inträffar någonting. Vi menar väl att under oktrojssystemets tid har det blivit för slentrianmässigt. Man har inriktat sig på prövningen vart fjärde år, och dessemellan har det skett alltför få ingripanden – det visar väl inte minst situationen här i Stockholm.

Jag tror att det nya systemet kommer att bli till det bättre. Men det är alldeles givet att det här finns en tro på ömse håll. Den ena sidan tror att det blir bättre. Den andra sidan tror att det blir sämre. Vi får väl se så småningom. Under de närmaste fyra åren gäller ju i alla fall den oktrojprövning som sker i höst. Men under den tiden är det utomordentligt viktigt att de ingripanden som kan aktualiseras verkligen görs av kommunala myndigheter, och jag är övertygad om att länsstyrelserna kommer att vara lyhörda för kommunernas uppfattningar och åsikter.

Herr LINDKVIST (s) kort genmäle:

Herr talman! Det är ju riktigt som herr Andersson i Knäred säger att tro står mot tro. Men här finns också ett annat inslag i debatten som borde tillmätas viss betydelse – den kommunala erfarenheten i Stockholm. All den erfarenhet som vunnits framför allt under senare år av försämringen inom restaurangbranschen tas det ingen hänsyn till när riksdagen skall behandla de här frågorna.

Det är viktigare än någonsin, säger herr Andersson, att kommunerna ägnar dessa frågor uppmärksamhet. Det är riktigt. Men när nu riksdagen uppenbarligen står i beredskap att ta ifrån exempelvis Stockholms kommun oktrojssystemet så försämras ju Stockholms möjligheter att följa upp den kontrollverksamhet som bedrivs i dag allt intensivare i denna kommun. De möjligheterna försämras ju. Herr Andersson får ursäkta, men jag hävdar med bestämdhet att all denna politiska erfarenhet i Stockholm väger mycket tyngre än de teoretiska resonemang och förhoppningar på länsstyrelserna som utvecklas såväl i regeringens proposition som i skat-

teutskottets betänkande. Och det är från den utgångspunkten jag menar att oktrojssystemet i sig självt också är preventivt. Det systemet skall bort, allt skall placeras i länsstyrelsen, och om man inte kommer överens skall man gå till socialstyrelsen för att klara upp problemen i Stockholm. Detta strider, herr talman, emot det resonemang om decentralisering och om att överföra till kommunerna de uppgifter som dessa är bäst lämpade för att lösa som bl. a. herr Andersson i Knäred strider för i så många sammanhang i den politiska debatten.

Herr JOHANSSON i Skärstad (c):

Herr talman! 1965 var mitt första år som riksdagsledamot, och då hade jag i det gamla riksdagshuset mitt första möte med dåvarande finansministern Sträng. När finansministern då lade fram propositionen om att införa mellanöl dristade jag mig som ny i riksdagen både att yrka avslag på propositionen och att föra debatten. Då ansågs jag antagligen som en säriling, men nu har vi den debatten, herr Sträng.

Mycket har sagts i denna debatt som man kan ansluta sig till, och jag vill särskilt understryka vad herr Carlshamre anförde. Jag hoppas att många kommer att läsa och begrunda hans inlägg. Han tog upp det som också jag hade tänkt beröra, nämligen frågan om skolan. Skolan är det område som är det viktigaste när det gäller att vidta åtgärder. Det är i skolan som ungdomar mycket tidigt börjar att använda alkoholhaltiga drycker, och för många leder detta fram till missbruk. Förhållandet i skolan och utanför skolan är i dag sådant att vi inte kan låta det fortsätta längre. Jag har samtalat med flera ungdomar, och de har sagt att de aldrig hade tänkt att börja dricka mellanöl, men de kände sig tvingade till det inte minst när de började på högstadiet.

Det finns tre grupper av människor i vårt land, och i någon av dem hör vi hemma allesammans.

För det första är det de många av oss som använder alkoholhaltiga drycker. Man kan i dag ställa en viktig fråga: Varför använder man alkoholhaltiga drycker? Ingen kan väl lämna ett tillfredsställande svar. Är det en sed som följer släkte efter släkte? Är det så att nutidsmänniskan är så olycklig att hon behöver dessa medel till flykt från verkligheten? "Min enda möjlighet till tröst när livets svårigheter kommer, det är flaskan", sade någon till mig. Är det så vi känner det? Det är beklagligt om vi har misslyckats så i vårt samhällsbyggande, att flaskan är människors enda tröst när de kommer i nöd och svårigheter. Känner vi inte mer medmänsklighet, har vi inte mer tid än så för dessa olyckliga människor?

Man menar att när vi inte har något tillfredsställande svar på de här frågorna, så är det svårt att göra någonting. Men jag skulle vilja säga till alla dem som har den uppfattningen och som påstår att man måste söka efter orsakerna till varför folk dricker, att om man anser att vi måste bortse från missbruket och i stället leta efter bakgrunden, så blir det samma sak som om en brandkår inte vill släcka en brand förrän

man känner till brandorsakerna. Mottaglighetsfaktorerna är viktiga, men missbruket uppkommer inte av dem utan av att man börjar använda ett beroendeframkallande medel.

För det andra finns det de som avstår från att använda alkoholdrycker, nämligen nykterister. Hur många är de? Jag har de senaste dagarna sett att man har räknat ut att de inte är så många. Då har man räknat med dem som tillhör nykterhetsorganisationerna, men man glömmer bort alla dem som finns inom kyrka och frikyrka och alla de föräldrar – inte minst mödrar – som bär bekymmer för sina ungdomar som använder alkoholhaltiga drycker. Det är många fler än vi tror som säger nej till dessa giftiga drycker.

Jag hör till nykteristerna, och om jag skulle motivera detta skulle jag vilja svara – jag vill passa på tillfället att i denna talarstol få säga det – att jag är så tacksam för att min mor när jag var pojke och just skulle börja tonåren en gång talade personligen med mig – hon tjatade inte på oss – och sade: "Hör du, Sven, lova mig att du inte använder flaskan! Du skall inte svara högt, utan du får svara inombords." Det gjorde jag, och det löfte som jag gav inombords har jag hållit genom åren. Jag är tacksam för mödrar som kan tala så till unga människor när de skall gå ut i livet.

Det som gör att jag är nykterist är att jag vill känna solidaritet med alla dem som inte kan klara alkoholen. Även om jag skulle göra det, vet jag att det är så många som inte kan det, och jag är beredd att säga nej till alkohol för att vara solidarisk med dessa olyckliga och – av anledningar som jag inte känner – svaga människor som misslyckas.

Vidare har jag nu i 35 år arbetat bland människor som har misslyckats. Nykteristerna är ju fiender till spriten, men de är mycket barmhärtiga mot dem som inte har klarat den. Jag är med ute och arbetar om kvällarna med att ta hand om sådana olyckliga människor – men varför är det så få som använder alkohol måttligt som vill vara med i det gänget? Det är en fråga som skall ställas från denna talarstol. Jag hoppas att de som har försvarat de här dryckerna så intensivt i dag verkligen ställer upp och känner sitt ansvar när det gäller att hjälpa dem som misslyckats i samhället.

Jag har några gånger här i huset ofrivilligt kommit att lyssna till något som jag också vill nämna. Riksdagsmännen är ju guider för större eller mindre grupper, och när jag har stått och sett på programmet för nästa dag har jag ibland märkt att någon pekar på tavlan med de olika grupper som finns här och säger: Och så finns det två nykterhetsgrupper. Varför det finns det förstår jag inte, men det är så. Och de där nykteristerna, säger man, är överrepresenterade här i riksdagen.

Jag måste fundera en stund över vad man menar med att nykteristerna är överrepresenterade i riksdagen. Jag tog för givet att det inte var något negativt att vara nykterist när man kommer in i riksdagen, jag trodde att det var ett plus, och jag tror att de många väljarna också ser det så. Inte behöver vi göra sådana värderingar bland vårt folk; om vi skulle

Onsdagen den
27 april 1977

Alkoholpolitiken

fortsätta det resonemanget skulle vi hamna i diket totalt.

Den tredje gruppen i vårt samhälle är de alkoholskadade. I dag är de bortåt 400 000. De som har gjort undersökningar – det är inte olycksprofeter, utan det är realistiska bedömare – har räknat med att vi om några år är framme vid en miljon alkoholskadade i vårt land. Jag frågar: Orkar samhället med detta, ekonomiskt och ur vårdsynpunkt? Inom lands-tingen frågar man sig i dag hur vi skall klara av denna del av vårt vårdansvar i samhället.

Men vilken grupp vi än tillhör är vi alla överens om att detta är vårt största sociala problem, ett problem som bara växer. Och vilka åtgärder skall vi vidta? Något måste göras – det behövs små och stora åtgärder. Att vi tar bort mellanölet är ett litet steg i det stora sammanhanget, men ändå ett positivt steg, inte minst med tanke på de unga.

Det är vården som misslyckats, och det är ett mycket viktigt område. Jag skulle vilja säga att mycket av det som pågår är dyrt och ineffektivt. Vi måste från samhällets sida mer inrikta oss på att ta hand om människorna personligt och hjälpa dem i deras svårigheter. Jag skulle kunna ge många exempel på hur man kan hjälpa människor – jag har ganska många sådana exempel genom mitt arbete under åren.

Tillsammans med herr Nilsson i Agnäs har jag väckt en motion. Utöver det som man försökt få fram i propositionen och det utskottsbetänkande som föreligger i dag har jag anfört något som jag också vill ta upp i den här debatten.

När det gäller att komma till rätta med alkoholmissbruket kan flera vägar anvisas, även om ingen på förhand kan betecknas som den bästa och effektivaste. Under alla förhållanden måste informationen om riskerna med alkoholbruk intensifieras, i synnerhet bland barn och ungdom, så att den får minst samma omfattning som t. ex. kampanjen för trafiksäkerheten. Det måste stå klart för varje barn i vårt land att alkoholen är ett gift och att bruk av den medför risk för beroende av giftet och risk för att andra gifter och droger kommer in i bilden. Det gäller att i denna information eftersträva att den positiva attityden och den kommersiellt betingade glorian kring alkoholförtäring avlägsnas i vårt land och ersätts av samma skarpa reaktion som nu vänder sig mot bruket av narkotika.

Det är nämligen helt ovedersägligt att det är den utbredda alkoholseden i sig själv, förknippandet av alkohol med fest och högtid, som ger spriten dess glans och gloria och som insveper dess skadliga verkan och de stora riskerna i ett dunkel. Det är svårt att se hur denna gloria kring alkoholen skall kunna avlägsnas utan att själva seden och förknippandet av alkohol med fest avskaffas. Den svenska villigheten att godta berusning som normal vid vissa tillfällen är i högsta grad onormal. Visserligen har denna positiva syn på alkoholen tusenårig hävd i vårt land, men icke desto mindre måste den bort om vi skall få ett sundare och socialt bättre samhälle. Den har inneburit och innebär alltför en nationell fara som medför både kulturell och demokratisk förnedring.

Det är klart att exemplets makt är oerhört stor. Därför måste inte minst de många inslagen av skålande och drickande i TV bort. I filmer och andra program förekommer bruket av alkohol i en sådan omfattning att det ger barn och unga den felaktiga uppfattningen att spriten hör till vårt dagliga liv och i synnerhet till festen, att man måste ha alkoholen med sig för att skapa trevnad och glädje.

En intressant fråga är om den som åstadkommer skada under alkoholpåverkan bör få svara för skadeersättningen själv genom lämpliga anordningar på försäkringssidan. I nuvarande lagstiftning, framför allt trafikskadelagen, inverkar alkoholpåverkan under vissa förhållanden såväl på rätten till ersättning för egen skada som på betalningsskyldigheten för skada som vållats annan. Det kan behöva undersökas om mera allmänna principer bör införas, innebärande att en person som är påverkad av alkohol eller annat berusningsmedel får finna sig i att bära kostnaderna för skador som han åstadkommer. Möjligheten att införa en mera generell försäkringsanordning täckande skador på det aktuella området bör utredas.

Många människor har kommit loss från sin alkoholism, och det borde vara mera intressant att undersöka på vilka vägar man kan komma loss. Docent Bejerot, som i tolv år har sysslat med sådana här problem, nämner tre möjligheter till räddning undan alkoholism. Han säger bl. a.: "Den andra möjliga vägen är en religiös upplevelse ---. Jag har sett 100-tals fall där frälsningen på ett ögonblick förvandlat alkoholister och narkomaner. Och ingen läkare i världen har sedan kunnat se några spår av det som varit."

Vi vill stödja Länkarna i deras arbete, vi vill stödja ungdomsorganisationerna och ge dem anslag, vi vill stödja nykterhetsorganisationerna men vill vi också ställa oss bakom de krafter som med uppoffrande av sin fritid går ut till dessa människor och erbjuder dem vägen till räddning genom en religiös upplevelse?

Man talar om att det är restriktioner som vi skapar. Ja, låt oss säga att vi lever i ett restriktivt samhälle, där det finns så mycket som begränsar oss. Varför skall vi inte också på det här området kunna skapa restriktioner som är till fromma för människorna?

Det är så som någon har sagt: Det är barmhärtigt att bygga ett sjukhus vid bergets fot och ta hand om dem som har fallit, men det är barmhärtigare att bygga ett stängsel vid bergets krön så att de inte faller ned.

Fru ANDRÉN (fp):

Herr talman! En hel del av de motioner som behandlas i det här betänkandet har ju varit remitterade till såväl social- som skatteutskottet. I regel har också utskotten kommit till samma slutsatser. Det är bara i någon fråga, tror jag, som de båda utskotten har olika uppfattningar, och det gäller i vart fall avskaffandet av oktrojssystemet. I propositionen har ju föreslagits att detta skall avskaffas.

Som vi redan hört är vi tre riksdagsmän på Stockholmsbanken som

i olika motioner tagit upp den här frågan, nämligen fröken Littmarck, herr Lindkvist och jag. Det råder enighet inom samtliga politiska partier i Stockholms kommun om att vi bör ha kvar oktrojssystemet. Det är i hög grad en social fråga, vilket socialutskottet tydligen också förstått. Trots vad herr Andersson i Knäred sagt i sitt replikskifte med herr Lindkvist vill jag uppehålla mig något vid oktrojssystemet.

Skall vi kunna komma till rätta med de stora sociala problem vi har i Stockholm och som delvis sammanhänger med restaurangbranschens inriktning och förändring är det av stort värde att ha möjligheten att en gång vart fjärde år ompröva alla tillstånd när det gäller servering av alkoholhaltiga drycker. Som vi redan känner till har vi en överetablering av restauranger i Stockholm. Det blir lätt en stark tendens till en fortlöpande ökning av antalet serveringstillstånd allteftersom nya restauranger öppnas. Knappast någon har kunnat undgå att höra talas om de missförhållanden, både nykterhetsproblem, prostitution o. d., som råder på vissa Stockholmsrestauranger och hotell och som också har uppmärksamats i pressen de senaste veckorna och som herr Lindkvist tidigare berört här.

På flera restauranger har socialförvaltningens utskänkingsgrupp således kunnat konstatera hur utskänkning skett även till berusade personer och till minderåriga. Matsortimentet har inte heller varit av den omfattning som krävs av de restauranger som skall få servera spritdrycker. De seriöst drivna restaurangerna, som uppfyller alla föreskrifter och bestämmelser, har fått allt svårare att klara sig i konkurrensen! Hotell- och restauranganställdas förbund föreslår t. o. m. att tillstånden dras in för ett hundratal restauranger därför att de nekar att träffa avtal. På grund av överetableringen och den hårda konkurrensen har man tydligen inte råd att betala avtalsenliga löner eller sociala försäkringar för sina anställda utan utnyttjar på ett icke godtagbart sätt ofta invandrare och gästarbetare som personal. Många restauranger byter också ofta ägare och konkurserna inom branschen är många.

Vissa stadsdelar, bl. a. Gamla stan, har alltför många restauranger och det hörs ofta klagomål från de hyresgäster som bor i närheten av restaurangerna. Men framför allt försummas lätt den alkoholpolitiska bedömningen när man fattar beslut om en eller ett par krogar i taget! Det skulle verkligen inte bli bättre om oktrojssystemet avskaffades. Konsekvenserna av en sådan politik, som tyvärr tidvis förts i Stockholm, som herr Andersson i Knäred antydde, drabbar hårt, men vid en ny oktrojperiod har man dock fått möjlighet att anpassa det totala antalet utskänkningstillstånd till vad som är socialpolitiskt acceptabelt. Och nu är det mer aktuellt än någonsin med en generell åtstramning av utskänkingspolitiken i Stockholm.

Stockholms kommun har utöver sitt remissyttrande över APU också skrivit till socialdepartementet beträffande beredningsgruppens förslag, och samtliga politiska partier står bakom bl. a. följande yttrande, som jag som en sammanfattning av det här avsnittet vill citera, eftersom

skatteutskottets talesman tydligen är mycket tveksam:

”Oktrojssystemet är en viktig del av en aktiv alkoholpolitik från kommunens sida. Gruppen föreslår att oktrojperioderna avskaffas. Stockholms kommun framhöll i remissvaret på alkoholpolitiska utredningen att ett slopande av oktrojssystemet medför klart försämrade möjligheter till aktiva alkoholpolitiska insatser för kommunen. Detta är särskilt allvarligt för Stockholm med sina speciella förhållanden med ett stort antal serveringstillstånd och med ständiga förändringar i fråga om serveringsrörelsens förutsättningar, struktur och inriktning. Mot denna bakgrund är det av stort värde med en samlad bedömning av alla utskänkningstillstånd. Endast oktrojssystemet medger detta och bör därför bibehållas. Om ett slopande av oktrojssystemet ändock slutligt skulle föreslås bör emellertid oktrojprövningen kvarstå i storstadsområdena. Den ekonomiska brottslighetens utveckling på senare tid med förgreningar inom bl. a. restaurangnäringen talar också för denna lösning.

Ett avskaffande av oktrojprövningen innebär att inflytandet i alkoholfrågor försvagas för kommunen och de folkvalda och att det sker en centralisering till tjänstemannaplanet hos länsstyrelserna. En sådan utveckling står i direkt motsatsförhållande till strävandena att vidga och fördjupa den kommunala självstyrelsen.”

Utskottet och Stockholms kommun har alltså olika uppfattningar när det gäller möjligheterna för kommunerna att utöva sitt inflytande på serveringsfrågan om oktrojssystemet avvecklas. Däremot är vi väl alla överens om att det verkligen gäller för socialstyrelsen att vara mycket uppmärksam på utvecklingen om oktrojssystemet nu skulle avskaffas och ta erforderliga initiativ för att säkerställa det kommunala inflytandet om det skulle visa sig nödvändigt.

Ett enigt socialutskott säger på s. 131 i betänkandet: ”Utskottet anser att man då det gäller oktrojfrågan bör fästa stort avseende vid vad landets största kommun har anfört. För en storstadskommun med ett stort antal serveringstillstånd och ständiga förändringar i fråga om serveringsrörelsens förutsättning, struktur och inriktning kan det uppenbarligen vara av värde med en samlad bedömning av alla utskänkningstillstånd. Utskottet anser därför i likhet med motionärerna att man bör ge de kommuner som vill ha kvar systemet med oktrojperioder möjlighet därtill.” Utskottet tillstyrker därefter de tre aktuella motionerna.

Det är därför beklagligt att skatteutskottet med hänsyn till de förhållanden som råder på det här området i Stockholm och delvis även i andra storstadsområden inte har kunnat instämma i socialutskottets uttalande.

I en annan motion som jag väckt tillsammans med herr Jonsson i Alingsås har vi tagit upp den skattefria provianteringen och försäljningen av alkoholhaltiga drycker i utrikes trafik till sjöss och med flyg. Det är en gammal fråga som har varit aktuell i många år. Men något förslag för att komma till rätta med den komplicerade frågan finns inte med i propositionen. APU tog däremot i sin utredning upp frågan till ingående

behandling.

Utredningen framhöll bl. a. att starka skäl föreligger för att avveckla systemet med skattefri proviantering i närtrafik mellan de nordiska länderna jämte övriga Östersjöstater. Skälen härför är dels av allmän rättvisekaraktär, dels skattepolitiska och dels naturligtvis alkoholpolitiska! Trafiken på Åland påtalades bl. a., och man menade att man inte kan godta att det i denna omfattande internordiska trafik skall få förekomma en restaurangrörelse som i vissa fall kan ha en låg standard i fråga om både nykterhet och ordning.

APU föreslog också att tillstånd skulle krävas för servering av spritdrycker, vin och starköl ombord på svenskt eller utländskt fartyg i trafik mellan å ena sidan Sverige och å andra sidan de nordiska grannländerna och övriga Östersjöstater. Man ansåg också att en utredning borde tillämnas.

APU:s förslag om en utredning avvisas visserligen nu men socialministern anser att man i fortsättningen bör sträva efter att nå en överenskommelse med bl. a. de nordiska länderna för att försöka lösa de här aktualiserade problemen. Jag förutsätter därför att regeringen kommer att ta initiativ till kontakter med våra grannländer för att nå en överenskommelse på det här området; nuvarande förhållanden är klart otillfredsställande.

Skattemässigt måste det också vara felaktigt att berörda stater undandras skatt på annars högbeskattade varor. Införseln av tull- och skattefria alkoholdrycker är nämligen inte obetydlig! Efter den nu föreslagna skattehöjningen kan man väl också befara att ännu fler kommer att införa skattefria sprit från t. ex. de prisbilliga Ålandsfärjorna.

Det här kan också ses som en jämlikhets- och rättvisefråga. Varför skall personer som bor så till att de lätt kan utnyttja en sådan här möjlighet få skaffa sig alkoholdrycker billigare än andra? Eller varför skall de som har råd att göra flygresor då och då till olika semester mål få denna förmån, som det uppfattas av många? Men man skall framför allt vara medveten om de onödiga risker som de här olika grupperna utsätts för som kan skaffa sig alkohol exceptionellt billigt. Att minska tillgången på den skattefria spriten är därför en fråga om nykterhetssynpunkt angelägen uppgift. Försäljningen ombord på t. ex. våra färjor bryter också mot principen att man skall begränsa det privata vinstintresset inom alkoholhanteringen.

Herr talman! Låt mig bara med ett par ord också snudda vid vården av de alkoholskadade. Propositionen berör den sidan inte särskilt mycket, men vi är säkerligen en hel del här i kammaren som kortare eller längre tid arbetat inom vårdsektorn och därför vet hur svårt det är att rehabilitera de redan alkoholskadade. Därför är, som även sagts tidigare i dag, det arbetet så viktigt! Bara i Stockholms län räknar vi f. n. med att det finns 50 000–60 000 alkoholister, och man befara att deras antal kommer att öka till det dubbla till 1990. Sätts inte effektiva åtgärder in på olika fronter, ställs vi inom sjukvården och andra områden inför mycket svåra

problem!

Det är därför angeläget att man vid sidan om den kommunala nykterhetsvården på olika sätt stöder de frivilligorganisationer som arbetar med kontaktskapande och rehabiliterande verksamhet bland alkoholskadade – och som ibland når resultat där allting annat tidigare misslyckats!

Jag vill i det här sammanhanget påminna om den fråga som en av våra kvällstidningar ställde på sin ledarsida i går: "Hur mycket är människor utan alkoholproblem villiga att offra i bekvämlighet och trivsel för de alkoholskadades skull? Alkoholpolitiken handlar i själva verket om solidaritet."

Tidningen fortsatte med att understryka vikten av alkoholfria miljöer. Jag delar helt den synen och det är därför med tillfredsställelse jag kan konstatera att utskottet har tillstyrkt herr Richardsons och min motion om att alkohol inte skall få serveras på teatrar o. d. Den frågan är visserligen en detalj i det hela, men skall nu målsättningen för alkoholpolitiken vara att begränsa den totala alltför höga alkoholkonsumtionen – och detta tycks de flesta vara överens om – skall man väl inte skapa nya onödiga serveringstillfällen! Sprit på teatrarna har inte heller direkt påyrkats av någon grupp, och den försöksverksamhet som förekom rönt inte heller något större intresse.

Herr talman! Med vad jag här har framfört vill jag yrka bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter utom vad avser oktrojssystemet, alltså mom. 10 i betänkandet, där jag ber att få instämma i herr Lindkvists nyss framställda yrkande med anledning av de här aktuella motionerna av fröken Littmarck, herr Lindkvist och mig själv.

Under detta anförande övertog herr talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr WENNERFORS (m):

Herr talman! Jag vill först bara understryka att jag tror att vi alla är överens om att det alkoholpolitiska problemet är ett av vårt samhälles största sociala problem, att vi är helt på det klara med att det finns människor som lider fruktansvärt – människor som är alkoholsjuka, människor som så gott som dagligen missbrukar alkohol. Det här är ett problem som inte på något sätt kan nonchaleras. Här måste vidtas alla de åtgärder som finns för att komma till rätta med problemet och för att hjälpa alla dessa människor.

Jag vill också i inledningen av mitt anförande markera att jag känner den allra största respekt för alla dem som gör insatser för att hjälpa dessa människor och som är intresserade av att komma till rätta med det alkoholpolitiska problemet. Jag tänker därvid inte minst på dem som är aktiva i nykterhetsorganisationer. Vi är eniga om målet, men vi har delade meningar om hur vi skall nå det målet. Det kan ibland växlas hårda ord, och även om jag själv har använt hårda ord och uttalat mig om nykterhetsorganisationer och representanter för dem på ett sätt som

har skapat irritation kvarstår ändå det faktum att jag känner respekt för de insatser som görs på det hållet.

Herr talman! Jag var en av dem som medverkade till att vi fick mellanölet. Ett av skälen till det var att jag trodde på idén att vi på detta sätt skulle kunna styra över konsumtionen från starka till svaga drycker. Det utväxlades som sagt en hel del hårda ord i samband med den debatten, och jag fick höra både det ena och det andra om vad jag var för slags figur. Jag fick också många brev som tydde på att när det gäller den alkoholpolitiska debatten och de alkoholpolitiska kunskaperna i vårt svenska samhälle hade jag i många avseenden tagit miste.

Men det var ändå så för 10–15 år sedan att av den totala konsumtionen hade starkspriten en andel av 60–65 % samtidigt som de svagare dryckerna öl och vin hade en andel av 35–40 %. Vi gjorde jämförelser med andra länder, bl. a. med vårt grannland Danmark, och sade oss att där var det precis tvärtom. Där var andelen starksprit 35 à 40 % och andelen svagare drycker 60 à 65 %. Vi på den ena kanten påstod då att alkoholproblemen inte var så stora i vårt grannland Danmark. Våra motståndare påstod motsatsen. Jag vidhåller fortfarande att problemen inte var av samma art i Danmark som här. Att problemen senare har blivit besvärligare i Danmark är jag på det klara med. Men det beror på andra faktorer.

Har vi då lyckats förändra konsumtionsinriktningen? Har vi någorlunda lyckats med att styra över konsumtionen från starkare till svagare drycker? Det måste ni väl medge att vi har. Vi har inte längre samma övervikt som tidigare för starksprit i förhållande till öl och vin. Det har vid något tillfälle varit nära att svänga över åt andra hållet, dvs. vi har kommit närmare de procentsiffror som gäller i vårt broderland Danmark.

Samtidigt är vi på det klara med att den totala konsumtionen har ökat. Vi har inte lyckats få ned antalet missbrukare, och vi har inte fått ned antalet alkoholsjuka.

Jag tror fortfarande på idén att det är bättre att styra över konsumtionen till svagare drycker än att ta bort en av dessa svagare drycker. Jag har då anledning att ställa precis samma fråga som herr Kristenson m. fl. har ställt här förut i dag – jag kan ställa den till herr Wärnberg, till herr Hörberg, till herr Jadestig, till herr Carlshamre, till herr Svensson i Kungälv, till herr Andersson i Knäred och många andra representanter för den motsatta sidan: Vad kommer man att dricka när mellanölet försvinner? Det är en fråga som ni bör besvara, men det kan ni inte. Ni är medvetna om att det är ett problem – herr Wärnberg har t. o. m. varit inne på det. Det är ett alldeles för stort problem för att viftas bort, och det är ett tungt ansvar som ni tar på er.

Ja, men herr Wennerfors ser väl hur det blir, säger då ni som är våra motståndare. På det svarar jag att vi inte kan ändra konsumtionsvanorna och konsumtionsinriktningen på 3, 5 eller 10 år och inte ens på 15 eller 20 år, utan vi behöver längre tid på oss. Att dricka sprit och att ta nubben – flaskan på golvet, flaskan i busken, flaskan på toaletten osv. – är tydligen

så förankrat hos oss svenskar att det är förfärligt svårt att på kort tid förändra dessa konsumtionsvanor. Vi måste ha tid på oss, och vi måste vidta olika åtgärder för att komma till rätta med detta problem.

I dag har vi alltså ett förslag om ökad information och ökad utbildning, något som jag – och många andra på båda sidor – har varit förespråkare för. Jag tror att vi alla är överens om att det skall kunna medverka till att attityderna och vanorna ändras.

Det är högst beklagligt, herr talman, att svensk alkoholpolitisk debatt har blivit en öldebatt. Det har sagts tidigare i dag – och jag vill bara understryka och markera det – att det är tråkigt att det har blivit en debatt om tiondels procentenheter. Jag har viss förståelse för herr Hagbergs i Borlänge meddelande att hans kolleger i vpk-gruppen inte tänker delta i omröstningen om olika alkoholhalter i ölet. Jag har mer och mer kommit fram till att det egentligen är ganska likgiltigt om vi har ett öl på 3,6 %, 3,2 % eller 2,8 %. Självfallet tycker jag fortfarande att ölet med en alkoholhalt på 3,6 % är en sådan där svag dryck till vilken vi skulle styra över konsumtionen. Jag vet nämligen att om den drycken försvinner, så finns det risk för att man övergår till starkare drycker.

Det alkoholpolitiska problemet är alldeles för komplicerat för att kunna lösas genom att mellanölet slopas. Det har vi inte sagt, säger herr förste vice talmannen Torsten Bengtson. Nej, herr Bengtson har inte sagt ut det i ord, men inriktningen i hans alkoholpolitiska arbete i riksdagen så långt jag minns och framför allt under senare år har gått ut på att vi, om bara mellanölet avskaffas, har löst det stora problemet. Nej, det måste sägas till svenska folket, att här är det inte främst en fråga om alkoholhalt i vare sig öl, vin eller sprit.

Jag sade i förra årets debatt att det egentligen är olyckligt att använda uttrycket alkoholpolitik. Det liksom begränsar perspektivet till alkoholstyrkan i olika drycker. Det begränsar perspektivet till prisfrågor, frågor om regler, oktroy m. m. Och vi ägnar oss inte åt att diskutera de positiva och konstruktiva åtgärderna, vilket vi skulle göra om vi i stället kom överens om att det inte bara är fråga om alkoholpolitik, utan även om socialpolitik, familjepolitik, utbildningspolitik, kulturpolitik och fritidspolitik.

När jag hör flera av ledamöterna tala om sin tro på förbud, restriktioner, regler och krångel så blir jag bekymrad. Varför skulle ni inte kunna tro mera på den enskilda människan? Nu har jag i varje fall observerat allt flera positiva tecken på en omsvängning i debatten, även om många av mina kolleger ännu inte har svängt om. För det första märker man det alltmer bland de människor man träffar på arbetsplatserna utanför detta hus. För det andra tycker jag att jag märker det bland journalisterna i massmedia, vilka tycker att debatten om ölet är en skendebatt och en fråga om skenåtgärder. Jag instämmer i det. För det tredje finns det andra uttryck som gör att man kan hoppas på att vi skall börja tänka litet annorlunda och kommer att överväga vilka konstruktiva åtgärder vi egentligen måste vidta.

Jag tänker exempelvis på den familjepolitiska debatten. Vi håller t. o. m. på att få en debatt som skulle kunna kallas för barnpolitik. Då kan man börja hoppas, för då om någonsin har vi börjat ägna oss åt vad det egentligen är fråga om. Då har vi börjat närma oss grundproblemet.

Jag tycker, herr talman, att boken Barn, uppfostran och politik är ett uttryck för det. Det är en debattbok om värderingar i barnuppfostran och barnomsorg, och i den finns artiklar av en mängd riksdagsmän och experter på sådana här frågor. För att ge er ett exempel skall jag citera ur det kapitel som Lena Hjelm-Wallén har skrivit, där hon refererar till vad Ernst Wigforss har sagt: "Människan är en verksamhetslysten varelse. Socialdemokratin utgår från att människan känner lust att fatta beslut, att ta på sig ansvar, att över huvud taget påverka de förhållanden under vilka hon lever." Så säger Lena Hjelm-Wallén vidare: "Detta är för mig en god utgångspunkt också i förhållandet till barn. Det handlar om att tro på barnets förmåga att utvecklas. --- Alla ska ha rätt till ett rikt och meningsfyllt liv."

Det här behöver man inte vara socialist för att instämma i. Jag tror att vare sig vi är centerpartister eller folkpartister eller moderater så kan vi instämma i detta. Men man kan ju ställa frågan till damer och herrar socialdemokrater på den nykteristiska sidan: Varför skulle inte ni kunna instämma i det som Ernst Wigforss en gång har formulerat på det här sättet? Herr Wärnberg t. ex. – som jag förmodar också är socialist, i varje fall är han socialdemokrat – varför skulle inte han kunna instämma i detta och börja tro mera på den enskilda människan?

Det är helt klart, herr talman, att de flesta människor i dag får en utomordentligt god start i det svenska samhället. De får omtanke, kärlek, stöd och vägledning i sina hem. De får hjälp när de så småningom börjar skolan. De får inte minst lära sig alternativa sysselsättningar. Här har förhållandena förbättrats oerhört i det svenska samhället under de senare decennierna.

Men ändå är det ju så att vi glömmer bort en liten grupp som inte får en sådan god start. Jag vet inte hur många de är – säg 5 000, 10 000 eller 15 000 av en årskull på 100 000 – men vi är helt på det klara med efter åtskilliga undersökningar att det finns de som inte får samma goda start som alla vi andra har fått och får. De får inte samma mått av kärlek, inte samma mått av omtanke, inte det stöd och den vägledning för hur man skall leva som vi har fått.

De har inte fått hjälp när de så småningom kommit till barndaghemmet. Deras föräldrar har inte kunnat komplettera på samma sätt som andras har kunnat. Dessa barn har inte fått stöd och hjälp när det gällt att klara uppgifter i skolan. Miljön i hemmet har varit splittrad. Föräldrarna har inte haft tid eller inte orkat, eller också har de inte själva, när de var unga, fått lära sig att ge den omvårdnad som de flesta får.

Jag tror att vi är överens om att alla barn föds nyfikna och vetgiriga, och de allra flesta får hjälp med att utveckla nyfikenheten. Jag säger

de flesta, för det är fortfarande inte alla. Det är kanske 5 000–10 000 som inte får den här stimulansen, som inte får vara med om att utveckla sin egen nyfikenhet och vetgirighet. De kommer till daghemmet, till förskolan, till lågstadiet osv. med detta handikapp. I vissa fall kan det rättas till, och det sker ofta, men i andra fall sker det inte.

Vad händer då med dem? För dem är tillvaron meningslös, hopplös. Och vad tar de till då? Jo, då tar de till ett flyktmedel. När tillvaron är hopplös, vad gör man då, om man inte har några alternativ? Man har ju inte fått lära sig där hemma eller i skolan att ägna sig åt att titta på fåglar, sparka fotboll, fotografera, spela kula eller vad det nu är som alla vi andra har fått lära oss, vi som har fått en god start. De här barnen kan inte det, och vad gör de? De tar till flyktmedel.

De försöker glömma, de försöker fly. Vad spelar det för roll då, om ölet – om det nu är ett flyktmedel – har en alkoholstyrka på 3,6 eller 3,2 %? Vad spelar det för roll om det är öl, om det är vin eller om det är sprit? Tänk att jag tror att det är där som vi gör en kullerbytta i resonemanget som är väldigt beklaglig och som just drabbar de här svaga barnen, de här svaga ungdomarna – barn och ungdomar med handikapp. Då tror vi att vi genom förbud eller krångel eller svåråtkomlighet löser problemen, när vi i stället skulle vidta helt andra åtgärder för att komma till rätta med problemen.

Jag skall be att få peka på ett annat kapitel i den bok som jag tidigare citerade, en bok som jag tycker verkligen bör läsas av oss politiker. Där skriver Kristina Humble:

”Målet för barnuppfostran framstår för mig klart som en strävan att ge barnen möjlighet att utvecklas till jagstarka människor.” Och här menar inte Kristina Humble, såvitt jag förstår, en egoistisk människa, utan med en jagstark människa menar hon en människa som har tillgång till sina psykiska och fysiska resurser. ”— hon har en någorlunda verklighetspräglad uppfattning om sig själv och omvärlden och har personlig integritet. I detta ligger, att man tål motgångar och påfrestningar utan att ge upp eller spela ut. Man har moraliska normer, som man mestadels följer, och man får dåligt samvete när man bryter mot dem. Man tar ansvar för sig själv och sin familj och sitt arbete, liksom också för den bit av samhället som man överblickar. Förmåga att känna rikt och nyanserat, sorg, vrede, tillgivenhet, längtan, avsky, ömhet, kännetecknar en jagstark människa. Likaså kan och vågar hon vara riktigt nära en partner och barn, därför att hon har tyngdpunkten inom sig själv.”

Kristina Humble skriver vidare att det är svårt att vara förälder. Föräldrarollen har förändrats, föräldrarna har satts ur spel just som vägledare, beslutsfattare, ansvarstagare. Och så pekar hon på några olika skäl: ”Omvandlingen skedde fort och den pågår fortfarande. Övergripande målsättningar för livet, både för individen och samhället, har också radikalt förändrats. Andliga och religiösa mål har övergivits till största delen. Den starka, känslomässigt laddade etiska målsättningen har nu en politisk inriktning.”

Hon talar om syskonskapets "överhöghet" som gör att själva föräldraskapet ifrågasätts.

Jag tror att det ligger mycket i det här att föräldrarna känner sig väldigt villrådiga i dag.

Kristina Humble fortsätter:

"*Varför far så många barn illa mitt i vår välfärd?* Ett av många tänkbara skäl är, att denna välfärd är i för stor utsträckning inriktad på konsumtion och för lite på relation. För många föräldrar orkar inte med sin vuxenroll i familjen. Barnens behov av värme och stöd under sin utveckling tillgodoses inte. Barn som får för lite, eller avvisas av de vuxna, är hänvisade till sina jämnåriga. De blir således beroende av kamrater, men oftast har de svårigheter i kontakten med sina jämnåriga. De flyter omkring i gruppen utan förankring, rädda och aggressiva, ofta offer för sina egna och andras impulser."

Jag tror att Kristina Humble, bland många andra av författarna till den här boken, har träffat rätt. Och jag skulle kunna citera ur många av de andra kapitlen för att peka på att trots att man kan vara bekymrad över den debatt som vi för i dag och det beslut som vi skall fatta så småningom, kan man känna tillförsikt. Jag tror det är ofantligt viktigt att vi går till grunden med problemet och inte för den här skendebatten om alkoholstyrkan i öl. Det gäller att förebygga i stället för att ta till åtgärderna först när man har råkat illa ut.

Det är just när barnen är små och ungdomarna upplever sina problem som vi måste sätta in åtgärderna, om vi någonsin skall kunna lösa det problem som vi kallar det alkoholpolitiska problemet men som jag även skulle vilja kalla ett socialpolitiskt, ett utbildningspolitiskt, ett familjepolitiskt och ett barnpolitiskt problem – för att inte tala om ett fritidspolitiskt problem.

Herr CARLSHAMRE (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall försöka svara på herr Wennerfors direkta fråga: Vad kommer man att dricka när mellanölet försvinner? Visserligen har jag svarat på den frågan förut i dag och även för ett år sedan, men gör det gärna en gång till.

Jag tror alltså att vuxna och äldre ungdomar – tonåringar och uppåt – kommer att i stor utsträckning dricka någonting annat. Jag tror också att den enda grupp som jag i detta sammanhang någonsin använt som motivation för mitt beslut, de yngsta barnen, kommer att dricka något mindre. Så enkelt är det. Eftersom det icke är sant att 10–12-åringar lika lätt får tag i sprit och vin som de i dag får tag i mellanöl, bör det rimligen bli en något mindre konsumtion.

Sannolikt kommer man också att i stor utsträckning fortsätta att dricka öl, och herr Wennerfors säger själv att det inte är så stor skillnad mellan det ena ölet och det andra. I så fall kommer man att inta en något mindre mängd ren alkohol, i varje fall gäller det de minsta barnen. Av rent fysisk-tekniska skäl, herr Wennerfors, kan dessa små barn inte hålla

i sig fler burkar öl än de redan gör. Så mängden ren alkohol kommer väl faktiskt att bli mindre än vad den är i dag. Så enkelt är det.

Herr Wennerfors säger faktiskt själv att vi har lyckats styra över konsumtionen från starköl till svagare drycker men säger i samma andetag att vi däremot inte lyckats minska missbruket och skadorna. Jag tror att detta är riktigt och att vi egentligen inte vinner så mycket. Det finns t. o. m. läkare, herr Wennerfors, som menar att en viss mängd alkohol intagen i form av stora kvantiteter öl är skadligare än en mindre kvantitet av en något starkare dryck, därför att själva den enorma vätskemängden i och för sig kan vara skadlig. Jag vet inte hur det förhåller sig därmed, men man är faktiskt inte helt överens.

Herr Wennerfors talade mycket vackert och mycket varmt – och det uppskattar jag – om de barn som får en dålig start och har det svårt. Det är riktigt och jag tror att alla i denna kammare är överens om att vi mycket mera än hittills måste försöka förbättra förhållandena för dem som nu får en dålig start. Men vad jag icke kan förstå är att starten blir bättre av att vi bokstavligen håller upp ölburken framför ansiktet på dessa barn, för det är ju det vi gör i dag.

Sedan är det faktiskt inte sant att det är bara dessa barn som är alkoholmissbrukare. Det citerades i dag vad jag förra året berättade om, de 7 % värnpliktsmönstrande som odugligförklarades på grund av missbruk. Det är faktiskt så, herr Wennerfors, att överrepresenterade i denna grupp med upp till 30 % är ungdomar från de bästa hemmen, från de bästa miljöerna i Sverige – icke från slummen.

Jag tror inte att man löser problemet bara genom sociala åtgärder. F. ö., herr Wennerfors, gör som jag brukar göra: Fråga dem det gäller! Jag har vid det här laget frågat väldigt många: Vad var det för problem som gjorde dig till alkoholmissbrukare? Och jag får nästan alltid en förvånad blick och samma svar: Nej, jag hade inga problem, men jag fick när jag började supa. Det är vanligare.

Herr förste vice talmannen BENGTON (c) kort genmäle:

Herr talman! Herr Wennerfors har fått ett utmärkt svar av herr Carls-hamre, och jag kan helt instämma i vad han sade.

Herr Wennerfors talade om den enskilda människan som man skall lita på, och det kan man säga om man lever ensam någonstans. Annars måste man tänka på den engelske filosofen Spencers ord i detta sammanhang: Frihet är varje människas rätt att göra vad hon själv vill under förutsättning att hon tar hänsyn till andra människors enahanda rätt. Vill herr Wennerfors påstå att en människa som sitter och dricker sprit på en krog eller i hemmet, och kanske får ett par promille i blodet, efteråt kan skickas ut för att köra bil? Skall vi då tro på den enskilda människan? Skall vi tänka att hon kan fortsätta att dricka och att familjen nog klarar sig ändå, lita bara på den enskilda människan? Alkoholkonsumtionen har ju dessa konsekvenser, och därför har vi sagt att problemet skall fogas in i sitt sociala sammanhang. Vi kan inte leva i en sådan

frihet, om vi vill leva tillsammans i ett samhälle.

När sedan herr Wennerfors menar att man skall styra över konsumtionen till alternativa drycker kan det vara intressant att se vad man egentligen styrt över till när man införde mellanölet. Se t. ex. på konsumtionen 1964 och 1965, så får ni se hur det har gått!

Mellanölet kom 1965. År 1964 hade vi en spritdryckskonsumtion av 8 liter per år och invånare på 15 år och däröver. Var motsvarande konsumtion lägre 1975? Nej, då var konsumtionen över 9 1/2 liter. Mellanölet har således inte alls inverkat minskande eller ens återhållande i det avscendet.

Var det då bättre ställt med vinet? Vinkonsumtionen var år 1964 något över 5 liter. Den var något över 10 liter 1975. Införandet av mellanölet har tydligen inte alls gjort någon nytta. Det blir inget alternativ till någongendera av de nämnda dryckerna. Inte ens till starkölet har det varit något alternativ. Motsvarande konsumtion av starköl var 1964 något över 3 liter, mot 4 liter år 1975. Det är alltså så fullständigt fel som det kan vara att mellanölet skulle vara något slags alternativdryck.

Herr Wennerfors har vidare fixerat sig vid mellanölet fastän han i stället beskyller mig för att ha gjort detta. Observera att konsumtionen av alkoholhaltiga drycker under 1960-talet totalt sett ökade med 1,85 liter per person. Av denna ökning orsakades 80 % av ölkonsumtionen. Det är talande siffror, som redovisas i Systembolagets årsberättelse för ett par år sedan. Så har det gått, herr Wennerfors.

Kan man då säga att mellanölet skall behållas? Nej – men på den punkten präglas anförandena från dem som nu företräder den alkoholliberala linjen av en viss uniformitet. Till att börja med menar man att läget är mycket allvarligt. Som nästa moment ägnar man sig åt uttalanden av typen: Nej, det kan vi inte gå med på, det kan vi inte heller göra och det är nu heller inte bra. På det sättet avfärdar man praktiskt taget alla åtgärder. Det sista momentet karakteriseras av att man inte har någonting att föreslå själv – mer än att lämna information mot en målgrupp vilken, som herr Carlshamre mycket riktigt har påpekat, vi inte kan komma åt därför att man inom den har attityden "det berör inte mig".

Herr WÄRNBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Wennerfors sade: Varför kan inte herr Wörnberg tro på den enskilda människan? Varför skall det till förbud överallt? Det är en fullständigt felaktig beskrivning av mitt anförande. Jag använde mycket lång tid för att tala om att vi inte bara kan säga nej till ungdomens alkoholbruk utan också måste bjuda den andra alternativ. Det viktigaste är att vi inte bara, som herr Wennerfors vill, erbjuder dem alternativet att fly bort från verkligheten. Vi vill bjuda ungdomen alternativ som är värdefullare än det flyktmedel som herr Wennerfors propagerar för.

Jag tror alltså på den enskilda människan – dock inte på alla. Det finns alltför många som anser att vi behöver ha en ökad alkoholkonsumtion för att tjäna pengar eller på annat sätt vinna på det. De män-

niskorna tror jag inte på.

Vidare återopades ett citat av herr Wigforss, och herr Wennerfors frågade: Varför kan inte herr Wörnberg tro på herr Wigforss? Jo, det är det jag gör. Om herr Wennerfors vill ha ett hundratal Wigforsscitat som säkerligen inte passar in i herr Wennerfors allmänna politik, är jag beredd att ta fram dem. Men jag skall nu bara anföra ett enda yttrande av herr Wigforss, som gällde nykterhetspolitiken och där den gamle finansministern sade: Samhället skulle må bäst av att spriten försvinner från detta samhälle. Det skulle en finansminister tycka bäst om.

Herr WENNERFORS (m) kort genmäle:

Herr talman! Om jag får börja med det sista, vill jag säga att jag ändå fick den uppfattningen att herr Wörnberg menade att vi inte bara kan säga nej utan också måste bjuda ungdomen andra alternativ. Jag fick det intrycket att herr Wörnberg i det sammanhanget hänvisade till information och utbildning, och det tycker jag är bra. Jag har även försökt plädера för andra åtgärder, med inriktning på barn som får en dålig start. Jag menar att vi måste sätta in våra insatser på den punkten.

Sedan tror herr Wörnberg också på herr Wigforss, och det kan jag mycket väl förstå, men det citat som jag anförde måtte väl ändå besvåra herr Wörnberg något, eftersom det just förespråkar en tro på den enskilda människan.

Herr Wörnberg svarar med ett citat av herr Wigforss, om att samhället skulle må bäst av att vara utan sprit. Men jag menar att vi skulle kunna klara ett samhälle, där dessa varor finns. Vi är på det klara med att något totalförbud inte kan införas. Därför måste vi göra människorna så rustade att de klarar sig i ett sådant samhälle. Men den stora missbrukargruppen rekryteras bland de 5 000, 10 000 eller 15 000 av en årskull som får en dålig start.

Sedan är min vän Torsten Bengtson litet demagogisk. Han frågar: Är den som dricker sprit på krog och sätter sig i bil och kör efteråt en människa man kan satsa på och som man vågar tro på? Jag tycker att det är litet väl demagogiskt, för så har jag faktiskt aldrig menat. Men man kan ju fråga sig: Vad har vi gjort för att lära de här enskilda människorna hur mycket var och en tål, eller rättare sagt lära dem att vi absolut inte får sätta oss i en bil om vi har druckit vare sig öl, vin eller sprit?

Herr Carlshamre kritiserar mig för att jag säger att vi lyckats styra över konsumtionen från starkare drycker till svagare men ändå inte löst problemet. Det är precis så, det har jag kommit fram till mer och mer. Även om jag tror att det har varit av värde att vi lyckats styra över konsumtionen till svagare drycker så kvarstår problemen, därför att vi inte har ägnat oss åt grundproblemet. Men jag får stöd av Nils Carlshamre och även andra – det är jag helt klar över – när jag säger att nu måste vi ägna oss åt de unga människor som får en dålig start.

Men vad hjälper det, säger sedan Nils Carlshamre, när vi formligen

håller ölburken framför nästan på dem? Men snälla herr Carlshamre, de barn och ungdomar som i dag har alternativa sysselsättningar, de klarar det – varför skulle vi inte kunna lära de andra det då?

Herr CARLSHAMRE (m) kort genmäle:

Herr talman! Nej, herr Wennerfors, det är just det de inte gör. Det är alltså helt enkelt inte sant att de som har alternativa sysselsättningar, god miljö osv. undgår att hamna i alkoholmissbruk. Det är möjligt att de gör det i något större utsträckning, men det vet vi inte mycket om. Däremot är det inte sant att de undgår missbruket. Vilken lärare som helst på mellan- och högstadiet kan ge herr Wennerfors massor av exempel på elever för vilka det är ölbruket, alkoholbruket, som är början till problemen.

Men det finns den andra möjligheten också. Det finns båda utvecklingslinjerna. Det kan börja med en mycket svårhanterlig social situation, familjesituationer och sådant, som utvecklar just flyktbegäret och allt detta. Det kan vara så, och det är så. Men det är också mycket vanligt att ungdomar av helt andra skäl, grupstryck, kompistryck, tillgänglighet, råkar börja dricka, och sedan kommer problemen.

Det är detta man måste göra klart sig. Det är fullständigt elementärt, herr Wennerfors. Om herr Wennerfors inte vill tro det, så får han lov att gå ut och ta reda på det.

Sedan är det ju faktiskt så att det är jag, och de som i denna fråga tycker som jag, som försöker göra ett både-och. Vi är inte oense om alla de åtgärder som skall till för att göra miljön bättre för att ge barn en bättre start. Det lilla som är uträttat har vi gjort i bästa samförstånd. Jag har inte gått emot något. Och jag vet ingen annan som gått emot något. Varje uppslag som kan komma fram för att ge barn en bättre start, för att skapa bättre sociala miljöer, är vi alla med på. Men till detta vill jag lägga en alkoholpolitik som i någon mån stöttar denna sociala politik. Det är alltså faktiskt jag som försöker angripa problemet från båda håll, medan herr Wennerfors på något sätt förefaller att nu vilja angripa frågan från ena hållet och tro att alkoholpolitiska medel är verkningslösa. Där ligger skillnaden.

Jag vill, herr talman, för att inga missförstånd skall råda – sådana har skymtat tidigare i debatten – säga att jag gör inte anspråk på att vara representativ för hela mitt parti, inte ens för hela min riksdagsgrupp i den här frågan. Jag har en viss representativitet, för jag har åtminstone uppdrag från förbundsstämman i mitt eget moderata länsförbund att föra just den politik som jag talat för i riksdagen, men f. ö. är jag inte representativ.

Detsamma gäller herr Wennerfors. Han är inte heller representativ. Det är inte sagt i ond mening, men jag hittar inget bättre uttryck för att beskriva herr Wennerfors uppfattning i de här frågorna än en ganska utpräglad alkoholliberalism – protestera om ordet är fel valt. Och det är inte heller representativt för moderata samlingspartiet. Den stora grup-

pen ligger väl någonstans mitt emellan.

Jag tror att det kan vara riktigt att säga det, att varken herr Wennerfors eller jag är helt representativa.

Herr förste vice talmannen BENGTSO (c) kort genmäle:

Herr talman! Herr Wennerfors använde ett uttryck som var ganska anmärkningsvärt. Han sade: "Vad har vi gjort för att lära människor hur mycket de tål?" Är det en sådan alkoholpolitik vi skall ha? Skall vi ge ut någon sorts handledning som säger "så mycket kan ni dricka – det går bra; vid det eller det tillfället kan ni dricka si eller så mycket"? Det var en högst anmärkningsvärd informationsverksamhet som herr Wennerfors i så fall avser!

När herr Wennerfors talar om ungdomen, så verkar allting så enkelt. Det är ju så tacksamt att tala om ungdomen, för det berör varken herr Wennerfors eller mig, utan det gäller andra, och dem kan man alltid mästra och säga hur illa det går för dem. Men tror verkligen herr Wennerfors att de äldre kan sitta vid sina grogglas och klanka på ungdomsfylleriet? Tror verkligen någon att ungdomen lyssnar på något sådant? Det är naturligtvis omöjligt att tänka sig att den skulle göra det när de vuxna går före med sådana exempel. Ungdomen ser ju upp till de äldre och gör som de gör, och därför blir exemplets makt så viktig.

Här förs dessutom något slags axiomatiskt resonemang. Man säger att en människa dricker en viss mängd alkohol – och det måste han dricka! – och tar man bort mellanölet så måste man fylla på med någonting annat, så att det blir exakt samma kvantitet. Men så fungerar inte människan. Jag är säker på att en del av dem som i dag dricker mellanöl så småningom går över till vin och sådana drycker, och en stor del kommer inte alls att bry sig om det, för de är tämligen opåverkade. Men varför talar man inte om de stora kommande grupperna? Hur blir det med tioåringarna, som kanske ännu inte har börjat med mellanöl, och med dem som är ännu yngre? Hur går det för dem, om de skall fortsätta att frestas med mellanölsburken framför näsan, som herr Carlshamre mycket illustrativt uttryckte det?

Det är sådana frågor som gör att man måste ta bort mellanölet. Det är en av de åtgärder som tillsammans med många andra kan verka för att vi får en bättre situation i vårt samhälle. Det är så det skall ses. Herr Wennerfors skall inte tro att vi bara kämpar mot mellanölet – en rad andra åtgärder måste vidtas!

Herr WENNERFORS (m) kort genmäle:

Herr talman! Självfallet är det litet svårare för mig att nu komma med ytterligare inlägg, eftersom herr Carlshamre har talat om hur det är med min representativitet. Jag förbehåller mig emellertid rätten att representera mig själv, och huruvida det är många eller få inom partiet som stöder mig, det får andra avgöra. Men herr Carlshamre vet ju bättre – han vet hur det förhåller sig.

Det är inte sant att andra sysselsättningar kan utgöra en ersättning eller ett alternativ till att sitta och dricka öl, säger Nils Carlshamre. Han nyanserar sitt uttalande genom att tillägga att det för somliga kan vara det, men för andra är det inte något alternativ. O.K., herr Carlshamre! Men skulle vi då inte kunna vara överens om att vi bör satsa på att så många som möjligt i en årskull barn och ungdomar lärde sig alternativa sysselsättningar, så att de struntade i den där ölburken som någon håller framför näsan på dem? Att lära dem det skulle vi väl ändå kunna vara överens om! Då skulle herr Carlshamre inte behöva uttala sig så kategoriskt som han gör.

Är det fråga om att lära människor hur mycket man tål? utropar nu Torsten Bengtson och blir alldeles förskräckt. Men vilket är bäst, Torsten Bengtson: Skall vi, när vi försöker vägleda våra barn, säga "jag förbjuder dig att dricka öl, vin eller sprit" och med allehanda hjälpmedel se till att hon eller han avhåller sig från detta? Eller skall vi, vilket jag tycker skulle vara bättre, tala om för ungdomarna vilka farligheter som är förknäpade med att dricka öl, vin och sprit? Självfallet skulle jag vara glad om mina barn blir absolutister – det skulle vara väldigt enkelt för dem – men om de inte blir det utan blir måttlighetsdrickare, nog vore det väl då en fördel för dem om de visste hur mycket de tål? Så vågar tydligen inte en helnykterist resonera. Men jag är en måttlighetsdrickare och dessutom alkoholliberal, och jag tror på den enskilda människan. Och jag tror att det är möjligt att lära våra medmänniskor var gränsen går! .Det är detta som jag tycker är viktigt.

Herr STRÄNG (s):

Herr talman! Jag vill göra ett kortare inlägg i den här långa debatten, och då närmast i anslutning till Hans Petterssons i Helsingborg motion 1502, där jag bland en del andra riksdagsmän också står som under-tecknare.

Vi har fört åtskilliga alkoholpolitiska debatter i riksdagen genom åren, och som för alkoholpolitiken ansvarigt statsråd i närmare 20 år har jag ju från statsrådsbänken nödgats föra de debatterna och även signera de förslag som har lagts på kammarens bord. Av någon anledning har alla de debatterna haft en benägenhet att bli öldebatter. Man kan beklaga det, men så är det. Starkspriten har i stort sett varit tabu i debatterna. Inte ens den mest övertygade nykterhetsman eller -kvinna stiger upp i riksdagen och yrkar på totalförbud i det här landet. Man måste se verkligheten som den är, och de nationer som har försökt sig på detta av och till har tämligen snart kommit underfund med att där lagstiftar de emot människors uppfattning – kalla det behov eller vad som helst – och snabbt varit tvingade att häva förbudet igen.

På något underligt sätt har debatterna i stället koncentrerat sig kring den mindre farliga drycken ölet. Av någon anledning är vi nog bland världens parlament rätt ensamma om att göra ölet till en så dramatisk och betydelsefull fråga. I själva verket är ju drycken en konsumtionsvara

bland många andra som accepteras som ett naturligt inslag i människornas konsumtionsvanor praktiskt taget världen över. Jag tror att det svenska folket med det alltmer utbredda resandet utanför våra gränser mer och mer inregistrerar detta såsom ett faktum, och våra restriktioner på området kommer att framstå alltmer som svårförklarliga.

För ett år sedan beslöt kammaren – det har åberopats många gånger i dagens debatt – med knapp majoritet att mellanölet skulle gå ur handeln fr. o. m. den 1 juli 1977. Det beslutet föranledde ett starkt inslag av oro hos de anställda inom branschen och hos branschens företag. Jag försäkrar att oron kvarstår bland de fem och ett halvt tusen anställda som är till finnandes inom branschen; den har kommit till uttryck i en framställning från de berörda fackliga organisationerna, ställd till den socialdemokratiska riksdagsgruppen och daterad den 18 april 1977.

Tidigare talare har uppehållit sig vid den här frågan, och jag vill bara understryka att när man i den allmänna debatten talar om bryggerinäringens intresse av att kunna producera ett öl som allmänheten accepterar bör man inte förbise att bryggerinäringen i allt väsentligt består av anställda i sedvanlig ordning, placerade på orter i landet där andra anställningsmöjligheter är ganska hårt begränsade. Man kanske kan trösta sig med att om mellanölet faller bort gör man någonting annat i stället. Dricker man rent brännvin i stället för mellanöl betyder det emellertid inte att man kan så att säga balansera sysselsättningssituationen på detta enkla sätt.

Man talar ofta om bryggerinäringen, och dess vinstintresse förs fram i förklenande syfte. Jag tycker att näringen bör betraktas som alla andra näringar i vårt land. Det rör sig om företagare och anställda, och det är dessutom en näringsgren där det allt dominerande företaget har släppt ifrån sig 60 % av inflytandet till staten.

Det var 1954 som riksdagen tog det principiellt viktiga beslutet att avskaffa motboken och låta starksprit, vin och starköl få säljas fritt. Det kan väl uttryckas enklast på det sättet att riksdagen ansåg svenska folket moget för att utan denna speciella reglering och detta utslag av – vågar jag nog säga – förmynderskap, umgås med alkoholhaltiga drycker. Svenska folket som sådant har i allmänhet inte missbrukat den friheten. Några allvarligt menade förslag om att gå tillbaka till ransoneringen har vi ju inte upplevt, ännu mindre några förslag om totalförbud.

För att med andra medel än förbudslinjen söka påverka konsumtionen i nykterhetspolitisk riktning har riksdagen varit enig om att använda prispolitiken. Följaktligen är de alkoholstarka dryckerna starkare beskattade än de alkoholsvaga. Med alkoholsvaga menar jag då vin och öl. Konsumtionsvanorna hos den stora publiken under 1950- och 1960-talen har också i förhållande till motbokstiden präglats av en övergång till dessa mera alkoholsvaga drycker, vilket ju ur nykterhetspolitisk synpunkt måste anses vara en fördel.

Då har man här i debatten sagt att den totala alkoholkonsumtionen ju ändå har ökat i förhållande till 1950-talets mitt. Det är väl i och för

sig inte överraskande. Det svenska folket har ju en helt annan standard, helt andra möjligheter penningmässigt, i dag än vad man hade för 20–25 år sedan, och självfallet tar det sig uttryck i en ökad konsumtion även på detta område. Men det intressanta är att vi under 1950- och 1960-talen ändå lyckades leva upp till den nykterhetspolitiska ambition som det innebar att försöka ersätta de mera farliga och alkoholstarka dryckerna med de mildare och mindre farliga alkoholdryckerna.

Under 1970-talet har emellertid en viss förändring skett i konsumtionsvanorna. Den ökning som av naturliga skäl, i ett samhälle som präglas av bättre inkomster över huvud taget – jag nämnde det nyss – hör hemma på alkoholvarornas område, har under perioden 1970–1976 härlett sig uteslutande till de starkare dryckerna. Av själva ökningen svarar spriten för 60 % och vinet för 40 %, medan däremot ölkonsumtionen har minskat. Trots denna statistikens klara sifferbelysning är det ölet som har kommit i centrum för den alkoholpolitiska debatten. Förklaringen är helt enkelt den att om man exkluderar den stora gruppen av konsumenter, som i en eller annan utsträckning konsumerar alkoholhaltiga drycker, och gör en specialstudie av ungdomen, så torde uppskattningsvis mellan 5 och 10 % av ungdomsårgångarna missbruka alkohol, och då i en beklaglig utsträckning göra det via ölkonsumtionen.

Dess bättre – och det bör väl ändå sägas i den här debatten – är den svenska ungdomen även i umgänget med alkoholen i allmänhet på det hela taget skötsam. Den där lilla procenten – 5–10 % – som av och till missbrukar alkoholen har emellertid en benägenhet att vara högröstad och ge sig till känna på ett alldeles särskilt sätt, som både syns och hörs. Irritationen från allmänheten är förståelig, och slutsatsen blir då ofta: Bort med mellanölet! Mellanölet blir busen i större omfattning än vad det i själva verket förtjänar, enligt min mening.

Jag har en känsla av att de missbrukande ungdomarna som individer får absolution för att de missköter sig om de säger att de har konsumerat mellanöl. Uppmärksamheten riktas mot ölet, inte mot ungdomen. Allmänhetens tolerans mot ungdomarna som individer skulle förmodligen inte vara så markerad om de sade, vilket ofta är fallet: "Jag har druckit brännvin" – eller rökt harsch, eller injicerat narkotika – "och det är därför jag bär mig illa åt."

Då mellanölet försvinner från butiksdiskarna och därest ingenting annat händer kommer det inte att avhålla en mindre del ungdomar från att berusa sig och bära sig illa åt. Någon praktisk svårighet att komma över vin och starksprit eller andra berusningsmedel föreligger inte. Vi kommer således vid en realistisk bedömning att ha kvar ett inslag av ungdomsfylleri som då tillfredsställs via andra och enligt min mening för ungdomen farligare alkoholslag än ölet. Den förbjudna frukten smakar ju på något sätt bäst för den ungdom som under en viss period har ett missriktat behov att hävda sig, ibland med hjälp av alkohol.

Jag är absolut övertygad om att problemet kommer att kvarstå, även då mellanölet försvinner – som det förmodligen gör den 1 juli.

Nu kanske någon kan säga att den logiska konsekvensen av denna min synpunkt borde vara att jag ställde mig som förslagsställare för att bibehålla mellanölet och i det här avseendet i stort sett acceptera en vara som svenska folket har visat sig sätta värde på i sin dagliga förbrukning. Jag kan emellertid inte se bort från fjolårets riksdagsbeslut och jag tycker att det skär sig mot parlamentarisk ordning och reda att ställa förslag om ändring av ett av kammaren fattat beslut, även om det fattats med knapp majoritet, innan beslutet ens har trätt i kraft. Det är rimligt att beslut får verka ett tag innan man yrkar på en ändring. Även om jag således i sak delar den uppfattningen att fjolårets beslut bygger mera på tro än vetande och inte är representativt för uppfattningen bland det svenska folket, anser jag att riksdagens s. k. oskrivna regler hindrar mig från att ställa yrkandet att mellanölet skall komma tillbaka.

Fjolårets beslut innebar emellertid att den enda ölsort som står till konsumentens förfogande – jag ser bort från starkölet som försäljningsmässigt är bundet till Systembolagets utskänkingsställen och till restauranger – är pilsnern på 2,8 %. Den typen av måltidsdrinka har fått en undanskymd plats bland svenska folkets konsumtionsvanor. Den representerar i dag den minsta produkten av lagrade maltdrycker, och konsumtionen av den typen av måltidsdryck reducerades under 1976 med närmare en fjärdedel av sin volym. Det är i det läget som en del riksdagsmän från mitt parti motionsledes för fram tanken på en återgång till den gamla förkrigspilsnern som höll 3,2 %. Reduktionen till 2,8 genomfördes, som har sagts tidigare här i dag, av folkförsörjningsskäl under kriget, och dessa motiv föreligger självfallet inte i dag.

Jag har inget minne från min ungdom – det var på den tiden då den gamla förkrigspilsnern var den gängse folkdrycken och dessutom salufördes mycket aktivt av den ambulerande handeln – att denna typ av måltidsdrinka var något slags gängse berusningsmedel, i varje fall inte bland ungdomen. Berusningsmedlet var starkspriten. Det är där jag ser risken, om alternativet – ett till kvaliteten rimligt öl – försvinner, att det hela slutar med en come back för starkspriten hos ungdomen i större utsträckning än vi hittills behövt räkna med. Jag menar att man går ur askan i elden. Man gör det för all del i den bästa tron och den bästa ambitionen att komma till rätta med ett missbruk, men det mesta talar för att man skapar ökade förutsättningar för ett missbruk som kommer att framstå som besvärligare. De bekymrade föräldrarna man har talat om vid flera tillfällen här i dag kommer inte att bli av med sina bekymmer. Jag är alldeles övertygad om att de bekymren kommer att kvarstå, därför att världen är som den är och ungdomen är som den är.

I den socialdemokratiska partimotionen har vi velat anvisa andra vägar. Det innebär en radikalare satsning för att ta itu med den minoritet ungdom, som missbrukar alkoholen, utan att etablera sig som förmyndare för den stora gruppen konsumenter som inte finner någon som helst dramatik eller något socialt problem i att konsumera öl som en måltidsdryck. I socialdemokraternas motion är det fråga om att under en

treårsperiod driva en kampanj mot missbruket, riktad dit den skall riktas och av en helt annan omfattning än tidigare. Vi har i motionen kallat det ett 100-miljonersprogram.

Vi vill ge alkohol- och narkotikafrågorna en framskjuten plats i skolans verksamhet, vi vill skapa möjligheter för en kraftfull information och debatt bland ungdomsorganisationer och folkrörelser. Jag tror man skall ha blicken öppen för att om ungdom får tala till ungdom på rätt sätt, så kan det ha större verkan än om äldre försöker tala till ungdom.

Vi vill via de fackliga organisationerna gå in med resurser för att få bort alkoholen från arbetslivet. Fackföreningarna har tvevelsutän en möjlighet att här göra en insats. De är också beredda att göra det.

Motionen innebär vidare stöd till kommunala handlingsprogram och förbättring av utsatta ungdomsmiljöer, för att nämna några av de nu väsentliga inslag som här anges.

Jag menar att detta är den enda vägen att angripa problemen med utsikt att nå ett godtagbart resultat. En upplysningskampanj som målmedvetet sätts in just när svårigheterna föreligger är enligt vad jag kan förstå den riktiga vägen. Jag är medveten om att det är en svår, omfattande och besvärlig verksamhet, som samhället måste ta på sig – ett försök att komma till rätta med orsakerna och en medveten insats för att med en serie av åtgärder undanröja orsakerna. Jag erinrar om den gamla satsen: Alla säger att Jeppe super men ingen vet varför han super. Det är det vi skall försöka klara av i den attack mot superiet som det skapas möjligheter till genom den socialdemokratiska partimotion som här föreligger.

Den alkoholpolitiska utredningen funderade, om jag minns rätt, i nio år på det här problemet, och den stannade när det gäller den här speciella ölfrågan för det treprocentiga folkölet. Riksdagen sade i fjol nej även till detta. Men bakom funderingarna låg naturligtvis en uppfattning om att den nuvarande pilsnern inte är ett tillfredsställande alternativ, därest mellanölet försvinner, och om att risken för övergång till starkare alkoholdrycker är stor.

Den alkoholpolitiska utredningen var med sina nio år av funderingar av en ytterligt representativ församling av riksdagsmän och andra inte något hastverk. När riksdagen i fjol sade nej till det s. k. folkölet, var det möjligen därför att man tyckte att två tiondelar av 1 % var litet för litet att rösta om. När mellanölet föll resignerade man följaktligen och sade sig att den lilla nyansen knappast var värd att lägga sitt votum för.

Vårt förslag om en återgång till förkrigspilsnernas 3,2 % har, som jag ser det, två fördelar. Det ger den stora gruppen av konsumenter en rimlig kvalitetsbetonad måltidsdryck. Det är ett praktiskt och från nykterhetspolitisk synpunkt försvarbart alternativ då man vänder sig till den minoritet bland ungdomen som brukar mellanöl. I avsaknad av alternativ går missbruket över på andra ting som jag betraktar som besvärligare att komma till rätta med.

Den andra fördelen ligger däri att både företagare och anställda anser att en slik typ av maltdryck bör ha en chans att accepteras av de svenska konsumenterna i allmänhet, vilket skulle innebära att vi undviker det arbetsmarknadsproblem som en stark konsumtionsförändring skulle innebära för näringen.

Herr talman! Orsakerna till spritmissbruket har varit föremål för många djupsinniga inlägg här i dag. Orsakerna har vi kvar i samhället. Var och en kan ha sin speciella uppfattning om vad det här är fråga om. Det kan vara den enskildes osäkerhet i tillvaron, känslan av att han ställs inför övermäktiga problem, pressen på individen i de olika situationer där han tycker att han behöver något av en krycka för att klara sig igenom. Det kan vara behovet att glömma personliga sorger och motgångar. Och alla de omständigheterna kommer vi att få leva med, vad vi än säger och vad vi än vill. Dessa problem löser vi självfallet inte förbudsvägen utan att med respekt för det stora och svåra i den uppgift som här föreligger försöka angripa problemen från den breda utgångspunkt som jag har försökt redovisa i den partimotion som jag har refererat. Jag tror det är problemets kärna, som vi inte undviker genom att förvägra medborgarna en maltdryck som de uppskattar.

Herr talman! Jag lovade ett kort inlägg, och jag vill med detta yrka bifall till reservationen 3 av herr Kristenson och herr Westberg i Hofors.

I detta anförande instämde herr Adamsson (s).

Herr förste vice talmannen BENGTON (c) kort genmäle:

Herr talman! Det är inte bara i Sverige som vi har en öldebatt – Finland har liksom vi mycket dåliga erfarenheter av införandet av ett mellanöl.

Det är väl värt att observera att det inte bara är alkoholstyrkan som är avgörande utan det är lättillgängligheten. Herr Sträng kommer till Gauffins dubbelblandning och andra starka spritsorter. Det har aldrig varit någon framgångsrik försäljning av dem, inte ens när vi hade motbok. Men lättheten att haffa ett paket mellanöl i ett snabbköp har visat sig ha en helt annan verkan.

Det har framförts en del påståenden som inte varit helt korrekta. Också herr Sträng har gjort det. Man säger att den enda ölsort som nu kommer att finnas är den som håller en alkoholhalt av 2,8 ‰. Men på systembolaget finns det inget som helst hinder att köpa 3,6-procentigt öl, om bryggerierna vill tillverka det. Men det får alltså säljas där och inte ute i handeln. Där kommer lättillgängligheten in i bilden igen. Man siktar alltså på att minska lättillgängligheten, inte på att låta bli att tillhandahålla en gott öl, som herr Sträng och andra har benämnt det. Men vad skall man säga om dessa smakprover som görs, när t. o. m. en vinprovare från Vin- och spritcentralen betecknade det alkoholfria ölet som starköl? Och av två journalister som deltog i smakprovningen lyckades den bäst som på åtta prov hade fem rätt, men i gengäld lyckades den andre journalisten med det ännu svårare konststycket att ha alla fel. Man säger

Onsdagen den
27 april 1977

Alkoholpolitiken

att vi skall ha ett kvalitetsöl på 3,2 %, men de som dricker ölet har alltså inte mycket reda på vad det är för något som de dricker.

Det 3,2-procentiga ölet är så oskyldigt enligt herr Sträng. Ja, när vi hade 3,2 %-ölet var det enligt polisens uppgifter det ölet som orsakade 10 % av fylleriförseelserna.

Både herr Sträng och andra talare här har sagt att det var en knapp majoritet i riksdagen för mellanölets borttagande. Ja, röstsiffrorna var 159 – 148. 23 avstod från att rösta. Men vilka var de 23? Det var de som i utskottet hade velat ha ett öl med en alkoholhalt på 3 %. De var alltså inte för att mellanölet skulle bibehållas. Därför får man lägga till den gruppen också, och då blir det en ännu större majoritet som ville ha bort mellanölet.

Herr Sträng sade att vi skulle få en övergång i fråga om spriten. Det var ju det som inte lyckades – människorna drack lika mycket spritdrycker när vi fick billigare vin, mellanöl och sådant. Vinkonsumtionen ökade från två liter till tio liter, och till det kom konsumtionen av starköl. Sådan blev utvecklingen.

Den stora ökningen av alkoholkonsumtionen hänför sig till sprit, sade herr Sträng. Ja, för all del. Men under 1960-talet, som är det senaste årtionde som vi har hel statistik från, orsakades 80 % av ökningen av alkoholkonsumtionen av ölet.

Herr WÄRNBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Låt mig börja mig att på en punkt instämma med herr Sträng, nämligen när han säger att ölet har fått för stor plats i vår alkoholdebatt. Jag har hela dagen försökt hålla tillbaka den frågan för att vi i stället skulle få prata om andra ting, men det har inte lyckats. Den tidigare finansministern är minsann inte den som har bidragit till att försöka hålla den fråga borta från debatten. Om vi ser det hela i ett historiskt perspektiv finner vi att den som för första gången i modern tid förde in öldebatten i den svenska riksdagen var herr Sträng. Det var noga räknat år 1957. Det var mitt första riksdagsår, och jag kommer så väl ihåg hur herr Sträng sade: Nu måste vi införa en god måltidsdryck, som får säljas i affärerna, så att folk inte behöver gå till systemet för att få den, för då köper de samtidigt andra varor som inte är så särskilt bra. Det är alltså från den dagen som vi har mellanölsdebatten. Den debatten har förts vidare under åren fram till i dag. Vi har inte velat göra ölfrågan till en huvudsak, men den har ständigt kommit upp till debatt. Jag tror emellertid att det är andra än dem som herr Sträng anklagar som fört in frågan i debatten – inte minst herr Sträng har gjort det.

Vad var det som skedde när vi fick mellanölet? Det skulle vara en dryck som slog ut de starkare dryckerna, som fanns på systemet. Herr Sträng har nyss konstaterat att pilsnern slogs ut. Det var alltså en svagare dryck som slogs ut av en starkare dryck. Det är mellanölets stora insatser i kampen för en övergång till svagare drycker: mellanölet slog ut den åtta tiondels procent svagare drycken.

Sedan gör herr Sträng i dag följande halsbrytande manövrar. Han säger att vi nu inte skall ge oss på ett försök att behålla ett öl på 3,6 %, eftersom riksdagen i fjol ändå bestämde att vi skulle ta bort det ölet. Om jag får fortsätta att dra ut konsekvenserna av herr Strängs resonemang, skall vi inte heller ha något öl på 3,2 %, eftersom riksdagen, i fjol bestämde att det inte skulle finnas något öl som var starkare än 2,8 %. Det är en halsbrytande manöver att säga att 3,6 % är galet men att 3,2 % inte är så galet. Att införa ett öl med en alkoholstyrka på 3,2 % är samma brott – om vi nu skall kalla det för "brott" – mot det beslut som riksdagen fattade i fjol.

Herr Sträng sade vidare att vi under åren före kriget inte hade några problem med det öl som innehöll 3,2 %. Jag har här en officiell utredning, som herr Sträng kan få titta på. Den visar att före kriget härstammade 10 % av det sammanlagda missbruket från det öl som innehöll 3,2 %. Ölets andel av missbruket sjönk omedelbart till 4 % efter ett par år sedan alkoholhalten hade sänkts till 2,8 %, en sänkning som genomfördes på grund av bristen på råvaror som alltså fick detta lyckliga resultat. Nu skall vi alltså höja procentsatsen igen, om herr Sträng får som han vill.

Herr STRÄNG (s) kort genmäle:

Herr talman! De båda senaste inläggen tvingar mig till en kort replik.

Jag förbluffas alltid över herr förste vice talmannen Bengtsons enorma sakkunskap i spritens speciallabyrinter. Jag måste erkänna att jag känner mig litet hämmad när han börjar tala om Gauffins dubbelblandning och gör sina värderingar i avseende på spritsortimentet. Jag vill inte ge mig in i den debatten. Den är dessutom alldeles onödig – man skall nog ha herr Bengtsons speciella intresse för att vara så sakkunnig på det området.

När det nu sägs att det blir möjligt att köpa mellanöl på systemet, så är det riktigt. Men herr Wärnberg har i sitt senaste inlägg citerat mina tidigare invändningar på den punkten. Tvingar man människorna till systemet för att köpa sitt öl, riskerar man att de blir benägna att köpa även andra varor. Vi är överens om att det är sämre att konsumtionsvanorna sväller när det gäller starkspriten än att de sväller i fråga om den mindre farliga delen av alkoholsortimentet. Det är då inte att rekommendera att människorna skall hänvisas till systembolagets butiker för att inköpa mellanöl.

Jag vill sedan säga till herr Wärnberg att han, som i allmänhet är en korrekt debattör, när han kommer in på dessa frågor får något av en helig missionär över sig och då tappar litet av balansen. Det är riktigt att jag signerade en proposition – och jag hade då regeringen bakom mig – där vi föreslog införande av mellanöl. Det fördes långa debatter om detta, där alla som var emot förslaget hade möjlighet att anföra sina skäl. Resultatet blev att den svenska riksdagen tog sitt beslut om mellanölets införande. Följaktligen är det den svenska riksdagen och inte

Gunnar Sträng personligen som är ansvarig för det mellanöl som vi då fick och alltjämt har. Man måste klara ut dessa begrepp, annars för man en alldeles omöjlig debatt.

Jag kan nog säga att om vi inte hade haft mellanölet men ändå skulle ha tillfredsställt, människornas behov och med deras finansiella möjligheter att expandera sina behov, så hade detta skett med hjälp av andra drycker. Vi hade fått en förhållandevis stark vinkonsumtion bland ungdomen liksom en förhållandevis större spritkonsumtion än i dag. Det är så det ligger till, och det är där vi har att välja.

Herr WÄRNBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Om jag har tappat balansen eller inte får väl kammaren avgöra. Så mycket kan jag säga att det beslut som riksdagen tog får den också ta på sitt ansvar. Men det var inte det jag diskuterade. Jag sade bara att den som anklagar oss för att prata för mycket om öl är den som en gång drog i gång öldebatten. Självfallet är inte den förre finansministern ansvarig för allt som riksdagen har beslutat om.

Riksdagens beslut om mellanölets införande har de som var emot det fått finna sig i. De har motionerat med tre fyra års mellanrum för att få en ändring till stånd. Men det beslut som riksdagen tog i höstas om att mellanölet skall upphöra får inte ens träda i kraft förrän man motionerar om att vi skall ha ett annat öl i stället. Det är att icke acceptera riksdagens beslut, någonting som jag skulle vilja kalla för klåfingrighet i den högre skolan.

Här har också talats om sysselsättningsaspekten. Jag sade tidigare att sysselsättningen inte blir högre för att man tillverkar drycker med 0,4 procents högre alkoholhalt. Herr Sträng menar att det inte är det frågan gäller, utan att människor, om mellanöl inte får säljas i butikerna, i stället går till systemet och köper dess varor. Ja, det kanske de människor gör som kommit upp i sådan ålder att de får göra det. Barn kan ju inte handla på systemet. Det kanske gör att barn och ungdom, i stället för att dricka mellanöl eller ett öl med en alkoholhalt på 3,2 %, köper någon annan bryggeriprodukt. De kanske t. o. m. övergår till att dricka saft. Det kan alltså bli någon liten minskning i sysselsättningen hos öltillverkarna. Men det priset får vi betala. En dryck som kan medföra livshotande skador på en hel ungdomsgeneration måste upphöra att få säljas i butikerna. Man får försöka ge de anställda som varit med om att tillverka drycken annan sysselsättning.

Hur skulle det se ut om vi inte vågade förbjuda hormoslyr därför att det skulle minska sysselsättningen bland tillverkarna? Man får inte dra sådana konsekvenser, utan man måste se på vilka skador mellanölet har orsakat bland ungdomen. Det är den frågan vi skall avgöra.

Herr Sträng försöker enligt min mening komma ifrån det här litet lättvindigt när han säger att det bara är några ungdomar som är ute och gapar och skriker samt för ett herrans oväsen. Det är inte så att socialvårdare, skolmyndigheter och andra har kommit fram till att vi

i dag har ett avgörande missbruk bland barn och ungdom just på grund av mellanölet. I dess spår har vandaliseringen drivits till en sådan nivå att vi inte längre kan tolerera den. Nu måste någonting göras, och varför i rimlighetens namn kan vi inte försöka? Så stelbenta skall vi väl inte behöva vara. Blir det så att människor, i och med att mellanölet försvinner från butikerna, i stället går till systemet och köper öl där, så får vi väl ta frågan under omprövning. Men låt oss i all rimlighets namn försöka.

Herr förste vice talmannen BENGTON (c) kort genmäle:

Herr talman! Herr Sträng talar om mina kunskaper i alkoholfrågor. Dem kan jag delvis tacka herr Strängs företrädare på finansministerposten för. Han utnämnde en gång mig till ledamot av Vin- & Spritcentralens styrelse, och den förre finansministern var vänlig att förnya det ledamotskapet år efter år. Därför har jag lärt mig ganska mycket, som jag kunnat använda i nykterhetsdebatten. Det är kanske detta som gör att jag har en del kunskaper på det området också.

Öldebatten har varken herr Wärnberg eller jag dragit upp. Jag ägnade ytterst ringa utrymme i mitt första anförande åt ölet. Vi ville diskutera andra saker, men andra talare har tagit upp ölfrågan och då har vi ju framfört våra synpunkter.

1957 föreslog herr Sträng som finansminister att vi skulle ha ett mellanöl, men det förslaget avlogs av riksdagen. Det var den första kontakten med detta s. k. mellanöl. Sedan gick det några år, och vi fick mellanölet med allt det elände som det medförde, och nu vill vi avskaffa det. Är det något fel i det? Det är väl helt logiskt att man tar bort det när det visat sig vara olägligt. Man kan ju inte anföra smaksynpunkter – herr Sträng berörde inte de prov som har gjorts och som jag talade om. Det går inte att klara ut skillnaden mellan olika ölsorter.

Mellanölet kan inte vara ersättning för någon annan dryck. Det är bevisat gång på gång att det ersätter inte någon annan dryck, utan de som dricker mellanöl dricker de andra sakerna lika fullt. Vad finns det egentligen för skäl kvar för att ha mellanöl eller ett 3,2-procentigt öl?

Herr Sträng anför det gamla argumentet att om man måste gå till Systembolaget för att få tag i öl så köper man också någonting annat. Men på Systembolaget är det, som herr Wärnberg påpekade, en helt annan kontroll av åldersgränser osv. än vad ett snabbköp kan utöva. Det är helt andra förhållanden i en systembutik än i en vanlig affär.

Att sysselsättningsskäl åberopas gör mig lika förvånad som herr Wärnberg. Jag tror herr Sträng har sagt någon gång att om vi inte får 3,6-procentigt öl så kan man dricka två flaskor 1,8-procentigt, vilket är alldeles horribelt, för det blir inte samma effekt. Men skulle vi nu bara få ett svagare öl så skulle väl resultatet bli att det dricks mer av det svagare ölet, och det talar för att sysselsättningen ökar vid bryggerierna. Det är logiken i det hela. Det blir mera sysselsättning om det går åt fler buteljer, för det är inte mera komplicerat att tillverka det ena ölet än det andra.

Jag kan inte finna något som helst skäl för att fästa sig vid detta nya hugskott i öldebatten, att man skall ta fram det gamla ölet på 3,2 %. Riksdagen bör stå fast vid det beslut som fattades förra året.

Herr STRÄNG (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Bengtson fortsätter med sina initierade redovisningar, och han har nu kommit in på smaksynpunkterna när det gäller de olika ölsorterna. Jag är inte övertygad om att herr Bengtson är så särdeles sakkunnig på området. Jag är tvärtom rätt säker på att han inte är sakkunnig, men det är ju alltid lättare att tala om saker och ting när man inte själv är sakkunnig.

Herr Bengtson tog också upp frågan om sysselsättningen. I mitt första anförande, som sannerligen inte bara var ett inlägg i öldebatten – jag tog där upp alkoholproblemet som jag ser det i stora drag – tillät jag mig att säga att det har gjorts en officiell framställning från det fackförbund som representerar flertalet av de 5 500 anställda inom branschen. De är djupt oroade för att den förändring av konsumtionsvanorna hos svenska folket, som man räknar med skall bli en följd av att mellanölet försvinner, kommer att föranleda risker för sysselsättningen – jag tillät mig också säga: tyvärr på sådana platser i landet där det är svårt att skaffa annan sysselsättning i stället. Det är faktiskt på det sättet.

Slutligen vill jag säga till herr Wörnberg att jag har med avsikt satt mig mycket långt ner på talarlistan för att inte kunna beskyllas för att göra dagens alkoholdebatt till en öldiskussion. Den diskussionen kom i alla fall, långt innan jag deltog i debatten, och det bör kanske understrykas.

Riksdagen voterade i fjol om ett par olika förslag; dels om mellanölet, dels om det s. k. folkölet. Det nya som riksdagen har att ta ställning till i dag är ett öl med alkoholhalten 3,2 %, dvs. det gamla förkrigsölet. Det var aldrig föremål för votering eller något direkt förslagsställande under fjolåret, även om det i utskottets betänkande fanns en skrivning om att man inte skulle ha öl som var starkare än 2,8 %. Jag anser emellertid att situationen är annorlunda i dag, och det är anledningen till att jag och några partivänner står för en motion om 3,2-procentigt öl.

Herr MAGNUSSON i Nennesholm (c):

Herr talman! Alkoholpolitikens målsättning och inriktning, som vi i dag diskuterar med anledning av propositionen 108 och skatteutskottets betänkande nr 40, är en viktig fråga. Skatteutskottet konstaterar inledningsvis att missbruket av alkohol bedöms vara ett av vårt lands största sociala problem. Man skulle ha kunnat tillägga att det är bruket av alkohol som föder missbruket.

Hur många människor som i verkligheten slås ut på grund av alkoholmissbruk vet vi inte, då det finns ett mycket stort dolt missbruk. Vad vi vet är att det är många och att deras antal ökar i takt med alkoholkonsumtionen. Under år 1976 uppgick denna till 63,6 miljoner liter,

vilket är den högsta alkoholkonsumtionen på ett år under hela 1900-talet. Därför är det viktigt att vi nu verkligen tillsammans försöker få ett stopp på ökningen av alkoholkonsumtionen och då inte minst bland ungdomen. Här måste vi alla vara med och ta ett ansvar för framtiden.

Även om samhällsutvecklingen på olika områden har sin del i skulden till den utslagning av människor som ett ökat missbruk av alkohol medför, så varken kan eller får vi bortse från det personliga ansvaret och föredörets betydelse. Här har talats om den felaktiga bostadsplaneringen, här har talats om felaktiga skolor, här har talats om en felaktig användning av fritiden som anledning till detta missbruk. Och visst är det riktigt till en del. Men vad det inte har talats om från denna talarstol i dag är det personliga ansvaret, det personliga föredömet. Det gäller ju för oss att hjälpas åt att skapa så många alkoholfria miljöer som möjligt i hemmen, i skolan, vid nöjes- och idrottstillställningar och i samhället i övrigt. Vi måste med andra ord lära oss att umgås med varandra utan sprit. Det är just här som jag menar att det personliga ansvaret och föredömet måste komma in. Om man vid alla festtillfällen i hemmet och i samhället i övrigt anser att man måste ha spriten med kommer vi att misslyckas med att skapa andra alkoholvanor hos ungdomen och då kommer också missbruket att öka ytterligare, med allt vad det innebär för den enskilda människan, för familjelivet och för gemenskapen i övrigt. Vi måste alltså bryta ett gammalt mönster i umgänget människor emellan, och där är det vi äldre som har det största personliga ansvaret för en önskvärd utveckling mot ett alkoholfriare umgänge.

Är det någon som tror att vi kan få ungdomarna att cedera alkoholen, om vi vid barndopet, vid bröllopet, vid märkesdagar i hemmet och vid andra festtillfällen ovillkorligen måste ha spriten med och skåla som om det skulle vara det enda uttrycket för fest? Nej, då misslyckas vi med att ändra människornas attityd till alkoholen.

Det är mot denna bakgrund som jag och några partikamrater inom centern i en motion, nr 1501, föreslår att samhället gör en flerårig insats i syfte att nedbringa alkoholkonsumtionen, så att vi därigenom skall kunna komma till rätta med alkoholmissbruket. Jag är glad över att skatteutskottet har kommit fram till samma målsättning och att denna även finns med i propositionen.

Jag vill också uttala min tillfredsställelse över att utskottet är överens med oss motionärer om att föreslå riksdagen att avslå förslaget om servering av alkohol i teater- och konsertlokaler. Har man som mål för alkoholpolitiken att tränga tillbaka konsumtionen, kan man inte samtidigt utöka antalet alkoholmiljöer.

När det gäller frågan om etablering av systembutiker anser vi som står bakom motion 1501 att det inte finns någon anledning att ändra på de nuvarande etableringsreglerna. Redan APU framhöll i sitt slutbetänkande att strävandet inom alkoholpolitiken att skapa återhållsamhet vid alkoholbruk inte är förenligt med en service, utformad så, att kunderna stimuleras att betrakta spriten som vilken dagligvara som helst.

I dag finns det systembutiker i alla primära och regionala centra och dessutom i de allra flesta kommuncentra. Dessutom finns det mellan 400 och 500 utlämningsställen. Härtill kommer den utlämning som nu sker på buss- och järnvägslinjer. Vi vet också att utlämning sker genom bl. a. lantbrevbärare. Vi menar att den service som nu finns fyller alla krav, varför det inte kan anses föreligga något som helst behov av en ytterligare utbyggnad av denna. Då utskottet är enhälligt på denna punkt har jag inte ansett det tjäna något syfte att yrka bifall till vår motion, men trots detta hoppas jag att det inte skall bli någon större ändring av antalet nya systembutiker.

Jag har, herr talman, i motion 1535 yrkat på att frågan om antalet handläggare vid länsstyrelserna borde ses över. Skall dessa handläggare vid länsstyrelserna på ett meningsfullt sätt kunna sköta de uppgifter som enligt propositionen och utskottet skall åligga dem, kommer antalet tjänster inte att vara tillräckligt, i varje fall inte i de större och befolkningsrika länen. När storstadslänen har fått sina tjänster, får de andra länen troligen bara en tjänst vardera. Då vederbörande innehavare har tjänstledigt, semester eller annan ledighet kan ingen klara dessa uppgifter på länsstyrelsen, utan de blir lagda på hög. Man kommer, som jag tidigare sade, i dessa län inte att på ett meningsfullt sätt kunna handskas med dessa uppgifter.

Skatteutskottet anser, även om man avstyrker motionen, att det finns skäl för ett utökad antal tjänster, och man säger på ett annat ställe i sitt betänkande att det inte är uteslutet att mitt yrkande kan komma att tillgodoses senare. Med anledning härav, herr talman, har jag inte heller på denna punkt något särskilt yrkande.

Så, herr talman, vill jag bara med några ord beröra det förslag om ett nytt öl som vi behandlar i dagens diskussion. Vad som kommer att sägas om riksdagen skulle stanna för att besluta införa detta nya öl, kan vi nog alla tänka oss. Utöver det förhållandet att detta öl är alkoholstarkare än den vanliga pilsnern, som har 2,8 % alkohol, vill jag framhålla att ett beslut om ett nytt öl kommer att föranleda den kapitalstarka bryggerinäringen att sätta i gång en ny stor reklamkampanj, precis som den gjorde när mellanölet infördes 1965. Jag är dessutom övertygad om att våra massmedia, t. ex. TV och radio, som vanligt i sådana sammanhang välvilligt kommer att ställa upp och hjälpa till med den reklamen. Det är en av orsakerna till att jag från denna talarstol vill uttala min förhoppning om att riksdagen skall avslå den motion det gäller och stå fast vid det beslut som vi fattade förra året.

I detta anförande instämde herr Carlsson i Vikmanshyttan (c).

Herr JONSSON i Alingsås (fp):

Herr talman! Förstora inte upp ölproblemet! Dramatisera inte mellanölet! De fältropen har nått oss här i eftermiddag, och de har uttalats av det strävsamma paret Sträng och Wennerfors. Herr Sträng var ju mel-

lanölets tillskyndare och herr Wennerfors dess främste försvarare. Båda erkänner att vår alkoholpolitik inte har lyckats genomföra de intentioner som riksdagen tidigare haft, men man pekar inte heller på vägar ur problemen. Snarare hopar sig frågetecknen.

Jag tror att herrar Sträng och Wennerfors tyvärr sitter fast i de tankegångar som alltför mycket präglade 1950- och 1960-talens alkoholteorier. Det var framför allt tre tankegångar som det gällde. Den första var övergångsfilosofin, vars företrädare sade: Ge svenska folket ett gott öl, och det kommer att dricka mindre starksprit och vin! Nu vet vi att det var fel. Spritkonsumtionen ligger kvar – och har ökat – på en mycket hög nivå. Vindrickandet har tilltagit kraftigt och nya grupper har genom mellanölet fångats in i ett alkoholberoende, som många inte orkar bryta med.

Den andra tankegången byggde på utvecklingsoptimismen. Man sade: Får folk bättre ekonomi, större bostäder, bättre arbetsmiljö och meningsfulla fritidssysselsättningar kommer alkoholdrickandet automatiskt att avta. Också det var fel. Vi har fått en förbättrad ekonomi och bättre sociala miljöer, men ändå har alkoholkonsumtionen ökat.

Den tredje tankegången var fotad på smakargumentet: ett gott öl måste ha en viss alkoholstyrka. Det var det "vetenskapliga" tillhygge man tog till. Också det var fel. Vi vet att det går att göra ett gott öl med lägre alkoholhalt.

Det har även sagts i denna debatt att vi skall sätta in alkoholbruket i sitt sociala sammanhang. Det är ett riktigt krav. Man har pekat på att social misär bidrar till drogmissbruk. Det är också rätt. Men det är bara den ena sidan av saken. Det måste också sägas att alkoholbruk i sig självt leder till social misär och försätter de svaga grupperna i en än sämre situation. Detta faktum har dock inte övertygat de av mig apostroferade talarna. De kämpar patetiskt för att ha ölet kvar, jag höll på att säga i vilken form som helst.

Herr talman! Det är långt mellan de alkoholpolitiska reformerna i Sverige. Dagens alkoholpolitik bygger i princip på ett mer än 20 år gammalt beslut. Därför är det viktigt att det riksdagsbeslut som vi skall ta i dag får ett sådant innehåll att vi med tillförsikt kan se den tiden an då 1977 års alkoholpolitiska beslut skall utvärderas.

Hur ser då dagens alkoholpolitiska situation ut?

Allt fler och allt yngre dricker alltmer alkohol.

Aldrig någonsin tidigare under detta århundrade har alkoholkonsumtionen per invånare i Sverige varit så hög som i dag. Det går att avläsa i sjukfrånvaro och produktionsbortfall. Direkta och indirekta alkoholskador belastar vår akutsjukvård med miljardbelopp och tar i anspråk stora medicinska och personella resurser.

Var tredje person som omkommer i trafikolyckor gör det på grund av alkoholpåverkan. Detta innebär att 300–400 människor varje år i Sverige möter trafikdöden på grund av rattonykterhet. En människa varje dag, året runt, dödas därför att helnykterhet i trafiken inte är självklar.

Mängder av våldsbrott skulle aldrig begås om alkoholen hade en mer undanskymd tillvaro än den har i dagens kulturmönster.

Konstruktiva åtgärder behövs för ett nyktrare och mänskligare samhälle. Det finns säkert inga enkla lösningar, och det räcker inte med enstaka insatser. Det behövs socialpolitiska reformer. Det behövs insatser som engagerar ungdomen i positiv och meningsfull verksamhet. Vi behöver en förstärkning av nykterhetsvårdens resurser. Men vi behöver också restriktioner för att hejda det alltför stora alkoholbruket.

Den alkoholpolitiska utredningen – APU – tog lång tid på sig. I nära tio år utredde den svenska folkets alkoholvanor. Det var en ingående analys, och den gav många viktiga svar. Där gjorde utredningen med dess ordförande herr Lindholm, som jag nu ser i kammaren, ett utomordentligt fint arbete. Men det hela hade också en negativ sida: under utredningstiden var politikerna mycket passiva. Lagstiftarna valde att vänta och se. Under tiden fick vi bl. a. ett mellanölsmissbruk som trängde mycket långt ned i ungdoms- och barnåldrarna.

När remisstiden för APU hade avslutats under 1975 blev riksdagen utlovad en alkoholpolitisk proposition under våren 1976. Tyvärr kom det inget förslag från den socialdemokratiska regeringen.

I regeringsdeklarationen från oktober 1976 utlovar den nyttillträdande regeringen ett samlat alkoholpolitiskt program. Det är det som riksdagen har att ta ställning till i dag. Som helhet vill jag säga att det är ett bra förslag. En viktig princip slås fast som en grund för samhällets alkoholpolitik: alkoholbruket måste begränsas. Bruk och missbruk hör samman. Det går inte att komma till rätta med missbruket om inte bruket minskar. Det är en riktig utgångspunkt, och den ligger till grund för de förslag som regeringen lägger.

Vidare fastslås värdet av en alkoholfri uppväxttid, en aktiv information när det gäller alkoholbrukets vådor och ökat stöd till nykterhetsorganisationerna. En alkoholpolitisk nämnd knyts till socialstyrelsen och får i uppgift att aktivt följa det alkoholpolitiska skeendet. Prisinstrumentet avses att användas mer aktivt i alkoholbekämpande syfte. De alkoholfria miljöerna bör stärkas och vidgas.

Men regeringsförslaget hade också brister. På flera punkter var resonemanget motsägelsefullt, och flera i och för sig goda målsättningar följdes inte upp tillräckligt av konkreta åtgärder. Skatteutskottet har, efter hörande av socialutskottet, gjort en förnämlig överarbetning, rättat till en del oformligheter, förtydligat målsättningen och klarare stakat ut den färdriktning som behövs för att få en aktiv alkoholpolitik.

I motionen 1532 har jag tillsammans med motionärer från ytterligare två partier tagit upp frågan om samhällets stöd till alkoholfria restauranger och påpekat det avsevärt försämrade konkurrensläge dessa har i förhållande till anläggningar som bedriver spritservering.

Sedan 1955 finns en låneform för alkoholfria restauranger. Propositionen föreslår en avveckling av dessa lån då socialministern anser att de inte givit önskat resultat. Han hänvisar till att endast ett begränsat

antal lån har kunnat beviljas. Påståendet att den nuvarande låneformen inte fungerar tillfredsställande är riktigt. Att endast ett fåtal lån har kunnat beviljas lär dock inte bero på att projekt har saknats, utan fastmer på att ett regelsystem som är förknippat med dessa lån har gjort dem svårtillgängliga. Propositionens resonemang om att alkoholfria miljöer bör stödjas och stärkas borde i stället ha lett fram till att denna låneform reformerats.

I motionen har vi särskilt pekat på de alkoholfria motellens situation. Inom trafiken är det ju synnerligen viktigt med helnyktert uppträdande. Enligt vår mening borde detta leda till att i princip alla anläggningar som i första hand betjänar bilisterna borde vara alkoholfria.

I början av 1950-talet tillämpade Kungl. Maj:t och kontrollstyrelsen en policy som innebar att motellen inte erhöll rättigheter för rusdrycksutskänkning. Denna princip har sedermera uppluckrats. Enligt vår mening är trafiknykterheten så väsentlig, att det finns anledning till särskild återhållsamhet när det gäller att bevilja rättigheter till sådana anläggningar som i huvudsak är avsedda att betjäna motortrafiken.

Ett annat problem för de alkoholfria anläggningarna är det ogynnsamma konkurrensförhållandet. Restaurangbranschen i Sverige omsatte förra året mellan 4 och 5 miljarder kronor. 65 % av denna omsättning avsåg mat. Resterande 35 % avsåg försäljning av sprit, vin och mellanöl. Bruttovinsten vid försäljning av alkoholhaltiga drycker torde ligga omkring 60 %, vilket medför en väsentlig nettovinst för rörelsen. De alkoholfria anläggningarna kommer därigenom i ett ogynnsamt konkurrensläge.

Parentetiskt kan också nämnas att konkurrensförhållandet ytterligare snedvrids genom att de anläggningar som har alkoholförsäljning också har rätt att ha s. k. enarmade banditer. Intäkterna från dessa lär uppgå till ett par hundra miljoner kronor om året. Tidningen Restauratören påvisar att det statliga SARA-bolaget för verksamhetsåret 1975 genom spel tagit in över 20 milj. kr., vilket innebar ca 4 % av den totala omsättningen vid företagets hotell och restauranger.

Detta exempel är inte sagt för att uttala några sympatier för de enarmade banditerna – tvärtom. Jag anser att de borde försvinna. Men exemplet ger ändå ett besked om hur stort övertag i konkurrenshänsende som hotell med rusdrycksutskänkning har i förhållande till alkoholfria motell. I motionen framhålls att alkoholen och intäkterna av de enarmade banditerna ger företag med spriträttigheter en extravinst av omkring 10 % av omsättningen. Detta ojämna konkurrensförhållande kan inte kompenseras genom någon rationalisering.

För egen del hoppas jag alltså att banditerna snart förbjuds. Det skulle även ge en förbättring av konkurrensläget. Men även om ett sådant beslut fattas, måste samhället känna ett ansvar för att neutralisera också alkoholen som konkurrensfaktor. Den lagstiftning vi hittills haft på detta område kan inte stå i samklang med en ansvarsfull alkoholpolitik.

Om de alkoholfria miljöerna skall kunna bevaras och vidareutvecklas

Onsdagen den
27 april 1977

---

*Anmälan av
interpellationer*

är snabba åtgärder från statsmakternas sida påkallade. Kortsiktigt kan man rätta till konkurrensförhållandet genom temporära bidrag. På längre sikt kan man tänka sig en lånefond som ger motsvarande effekter. Utskottet delar socialministerns uppfattning att den alkoholpolitiska nämnden bör pröva den här problematiken. Men utskottet går betydligt längre än regeringsförslaget. Man föreslår riksdagen att en sådan prövning sker med förtur, och dessutom framhåller utskottet att den fråga vi har aktualiserat beträffande motellens konkurrenssituation synes vara "förtjänt av särskild uppmärksamhet".

Herr talman! Genom skatteutskottets förslag i denna del får socialministern ett utmärkt stöd när han har att fullfölja riksdagsbeslutet. Utskottets reella bifall till vår motion är en viktig pusselbit i den bild man tecknat för en framtida bättre alkoholpolitik.

Jag ber att få yrka bifall till skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 40.

I detta anförande instämde herr Sellgren (fp).

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren att uppskjuta den fortsatta överläggningen om dessa betänkanden till kl. 19.30.

§ 5 Anmäldes och bordlades

Utbildningsutskottets betänkande

1976/77:20 med anledning av propositionen 1976/77:59 om utbildning och forskning inom högskolan m. m. jämte motioner

Jordbruksutskottets betänkande

1976/77:17 med anledning av propositionen 1976/77:67 om ändrad organisation för jordbrukets högskolor, m. m. jämte motioner

§ 6 Anmälan av interpellationer

Anmäldes och bordlades följande interpellationer som ingivits till kammarkansliet

den 26 april

1976/77:139 av herr *Björck* i Nässjö (m) till herr industriministern om sysselsättningsfrämjande åtgärder inom Nässjö kommun:

Nässjö kommun har under senare år – i likhet med övriga delar av Jönköpings län – fått betydande sysselsättningsproblem. Dessa problem har inte – till skillnad från på vissa andra orter – uppkommit uteslutande genom att ett enstaka företag eller en enskild bransch skapat den uppkomna situationen. Det handlar i stället om en fortgående utveckling.

Nässjö har vuxit fram som samhälle med järnvägen som bas. Från Nässjö utstrålar sex olika järnvägslinjer. SJ har sedan begynnelsen varit den dominerande arbetsgivaren på orten.

Rationaliseringar inom SJ – vilka i princip säkert varit nödvändiga – har emellertid lett till att just Nässjö råkat särskilt illa ut. Betydelsefulla händelser i detta sammanhang är att SJ:s trafik- och bansektion 1964 flyttade till Växjö. Fortgående rationaliseringar har nedbringat antalet anställda vid SJ från omkring 1 400 i början av 1960-talet till drygt 900 i dagsläget. Nedläggningen av de s. k. elektrobyggnaderna som beslutades av SJ i oktober 1974 kommer att leda till en ytterligare minskning av antalet anställda.

På den offentliga sektorn i övrigt skall nämnas förstatligandet av polisväsendet och den nya domkretsindelningen med Eksjö som central- resp. kansliort, vilket också haft ur sysselsättnings synpunkt negativa verkningar i Nässjö.

Svenska Tobaks AB hade tidigare en tillverkning i Nässjö som sysselsatte ca 160 personer. 1970 flyttades emellertid hela tillverkningsanläggningen till Malmö, och fabriken lades ned.

I samband därmed utlovade dåvarande finansministern Gunnar Sträng att Nässjö skulle erhålla en statlig ersättningsindustri. Hittills har emellertid inget hänt därvidlag.

På den privata sektorn kan bl. a. nämnas nedläggning av f. d. HSB:s, sedermera AB WST-Hus, tidigare tillverkning i kommunen av köksnickrier, nedläggning av textilföretag och en skofabrik.

För en tid sedan varslade också kommunens ledande privata företag – Eldon AB – om varsel av mellan 35 och 50 tjänstemän. Dessa har erbjudits anställning inom företagets verkstadstillverkning, vilket emellertid ej accepterats av de berörda.

Detta har lett till en befolkningsminskning i kommunen med ca 1 300 personer under 1970-talet. I detta bekymmersamma läge kommer då beskedet att Konfektions AB Rang – som sysselsätter ca 200 anställda, huvuddelen kvinnor – nu skall lägga ned sin verksamhet.

I detta sammanhang måste även påpekas att Nässjö är i ett besvärligt läge när det gäller landsvägskommunikationer. Den viktigaste förbindelseledningen med E 4 – väg 31 – är i dåligt skick, och en planerad ombyggnad har på grund av medelsbrist undan för undan skjutits på framtiden. Den kommer enligt nu gällande planer ej att vara färdigbyggd förrän tidigast om tio år.

Vad som är särskilt olyckligt när det gäller Nässjös problem är att man förgäves försökt finna en helhetsbedömning och en övergripande planering från statens sida. Olika delar av den statliga verksamheten har ryckts bort från Nässjö utan att detta kompenseras genom tillskott från annat statligt håll. Även inom en speciell sektor – t. ex. SJ – har en helhetssyn på verksamheten inom orten saknats.

I den statliga utlokalisering som ägt rum i två huvudomgångar har icke Nässjö fått någon del trots att detta varit i hög grad angeläget. Med

Onsdagen den
27 april 1977

---

*Anmälan av
interpellationer*

tanke på framtiden framstår det som nödvändigt att så snart som möjligt vidtaga arbetsmarknadspolitiska åtgärder för att skapa en stabil grund för Nässjö kommuns framtid. Eftersom en betydande del av de problem som nu vidlåder kommunen är förorsakade av indragning av samhällets sysselsättningstillfällen, är det rimligt att staten här tar sitt ansvar och vidtar de erforderliga åtgärderna för att vända utvecklingen rätt.

Bland sådana åtgärder kan särskilt nämnas två:

1. Den ersättningsindustri som utlovats i stället för Svenska Tobaks AB bör snarast komma till stånd.

2. Enligt gällande bestämmelser kan lokaliseringsstöd utgå även till orter utanför det allmänna stödområdet då särskilda skäl föreligger. Sådana skäl föreligger enligt min mening beträffande Nässjö kommun. Kommunen bör därför erhålla lokaliseringsstöd enligt vad som gäller för det allmänna stödområdet.

Detta är framkomliga vägar. Med tanke på kommunens situation brådskar det. Det är nödvändigt att vidtaga omedelbara åtgärder för att rädda sysselsättningen i kommunen. Detta gäller såväl avseende de aktuella friställningarna som åtgärder för att i stort och på sikt lösa de problem som i betydande utsträckning är avhängiga av statens tidigare negativa åtgärder.

Med anledning av det anförda vill jag till herr industriministern framställa följande två frågor:

1. Är statsrådet beredd att ta initiativ för att lokaliseringsstöd enligt de bestämmelser som gäller för det allmänna stödområdet skall utgå till Nässjö kommun?

2. Finns några planer på att ge Nässjö den statliga ersättningsindustri som utlovats från den gamla regeringens sida?

den 27 april

1976/77:140 av herr *Lövenborg* (–) till fru bostadsministern om åtgärder mot hyreshöjningar:

I Luleå pågår sedan en tid tillbaka en intensiv kamp mot de orimliga hyreskostnaderna. De höga hyrorna är självfallet ingenting unikt för Luleå. De är ett gissel och en plåga för löntagarna runt om i Sverige, men den hyreskamp som nu pågår i det området bör tjäna som en väckarklocka och ett tecken på att måttet snart är rågat.

Indignationen är förståelig. Hyreshöjningarna har gått snabbt och är av stort format. I vissa bostadsområden har hyran fördubblats på tio år, i andra har samma utveckling skett på fem år.

I de nya bostadsområden som växt upp i Luleå under de senaste åren kan man med skäl misstänka att byggkapitalet skott sig långt mer än vad som brukat betecknas som normalt. I samband med den byggrusch som igångsattes när man trodde att Stålverk 80 skulle byggas är det uppenbart att de kapitalägande, dvs. banker och byggkapital, tog ut allt

som var möjligt, vilket också avspeglar sig när det gäller byggkostnaderna. Noteras kan exempelvis att byggkostnaderna i Luleå i stort sett låg 15 % högre än i Skellefteå, vilket verkar märkligt.

Över huvud taget står det klart att byggkostnadernas kraftiga ökning på kort tid är värd ett speciellt studium. Enbart de kraftiga ökningarna under första kvartalet detta år ger anledning till misstanken att entreprenörer och tillverkare inom byggbranschen skor sig genom att räkna upp högre kostnader än vad som är motiverat mot bakgrund av den allmänna pris- och löneutvecklingen. Under det första kvartalet steg byggnadskostnaderna med 25 %, vilket självfallet slår igenom på hyran.

De krav som hyresgästerna ställer är stopp för nya hyreshöjningar och på sikt att samhället ingriper mot de ytterst ansvariga för utplundringen. I fokus kommer då byggmonopolen, spekulanterna och storbankerna, som har samverkat för att driva upp bostadskostnaderna till en oskälig nivå.

Kampen mot de höga hyrorna utgör en viktig del i försvaret av de arbetandes standard. Under början av efterkrigstiden fanns tendenser att söka utforma en bättre bostadspolitik, men de positiva målsättningarna har undan för undan raserats. Lågräntan övergavs, och nu uppgår enbart kapitalkostnader, räntor och amorteringar på bostadslån till två tredjedelar av hyran. Alltmer fjärrar man sig från den enda rimliga målsättningen när det gäller bostadspolitiken, nämligen att alla medborgare skall beredas goda bostäder till rimliga priser.

Efter de förändrade planerna när det gäller Stålverk 80 slutade också inflyttningen till Luleå. Trenden har vänt, vilket också har inneburit att det i kommunen finns ett stort antal tomma lägenheter. Enbart i ett område, Porsön, står i dagens läge en fjärdedel av alla lägenheter i höghusen tomma. Det är uppenbart att bostadsföretagen försöker kompensera sig för de kostnader detta medför och att hyresgästerna också i andra områden kommer i kläm. Den situationen innebär också en ekonomisk belastning för kommunen som inte kan vara rimlig. På många andra håll i landet är situationen enahanda – tomma lägenheter, vilket framför allt beror på orimligt höga bostadskostnader. De snabbt stigande byggkostnaderna kommer att förvärra situationen. Det är dags för åtgärder från regeringens sida.

Mot bakgrund härav ber jag att få framställa följande frågor:

1. Avser regeringen att vidta några åtgärder för att klarlägga om byggkostnaderna på senare tid tillåts stiga mer än vad som kan motiveras med hänsyn till pris- och lönekostnadsstegringar, och vilka åtgärder ämnar regeringen vidta om så visar sig vara fallet?
2. Vilka åtgärder i övrigt ämnar regeringen vidta för att stoppa hyreshöjningarna?

Onsdagen den
27 april 1977

Meddelades att följande frågor framställdes

*Meddelande om
frågor*

den 26 april

1976/77:402 av herr *Karlsson* i Motala (s) till fru statsrådet Mogård om arbetslivsorientering för lärare:

I SIA-propositionen (1975/76:39) föreslogs medel för arbetslivsorientering för lärare. Förslaget godkändes av riksdagen.

Ännu har inte tilldelade medel utnyttjats. Arbetslivsorienteringen för lärare har inte startats.

Av vilka skäl har den delen av lärarutbildningen som avser arbetslivsorientering inte kommit i gång under innevarande läsår så som avsetts?

1976/77:403 av herr *Olsson* i Edane (s) till herr industriministern om åtgärder mot flyttning av industri i vissa fall:

Rosengrens är sedan fem år etablerade i Nykroppa i Värmland. Här byggdes en ny fabrik avsedd för 225–250 anställda. I dag finns 150 anställda. Löftena om 225 arbetstillfällen, som fabriken byggdes för, har långt ifrån infriats.

I samband med etableringen i Nykroppa ställde staten upp med ca 11 milj. kr. i lokaliseringsbidrag. Därtill har företaget erhållit utbildningsstöd med betydande belopp.

Den statliga satsningen var av avgörande betydelse för att etableringen skulle ske i Nykroppa.

Nu har Rosengrens planer på att flytta en viss del av tillverkningen från Nykroppa, och härvidlag har företagets ledning fattat beslutet om förflyttning av tillverkning av skåp mot facketts önskan.

I de lokala förhandlingarna, som medbestämmandelagen påbjuder, presenterade fackklubbarna (Metall, SIF och SALF) ett gemensamt kompromissförslag, men företagsledningen intog en negativ attityd.

Jag anser det nödvändigt att, om de nuvarande reglerna för lokaliseringsstöd m. m. inte är tillfyllest för överenskomna motprestationer från företagets sida, komplettera dessa.

Under åberopande av det anförda vill jag ställa följande fråga till herr industriministern:

Vilka initiativ avser statsrådet ta för att förhindra att företag, som kommit till en ort som ersättningsindustri och där samhället satsat stora pengar, skall kunna fatta beslut på egen hand om att flytta delar av produktionen?

den 27 april

Nr 117

Onsdagen den
27 april 1977

---

*Meddelande om
frågor*

1976/77:404 av herr *Åberg* (fp) till herr justitieministern om ekonomisk gottgörelse åt svenska fiskare med anledning av oljekatastrofen i Nordsjön:

Den svåra oljekatastrofen på Nordsjön kan eventuellt komma att skada svenskt fiske såväl inom de områden av Nordsjön där Sverige genom förhandlingar erhållit avtal om rätt till fiske som inom Skageraks och Kattegatts vattenområden.

Med anledning härav vill jag till herr justitieministern ställa följande frågor:

1. Vem är enligt internationell juridisk uppfattning att betrakta som närmast ansvarig för händelser som kan inträffa under arbetet med oljeborrning – händelser som kan få ödesdigra konsekvenser för utomstående?

2. Vilka möjligheter har Sveriges regering att för de svenska fiskarnas räkning begära skadestånd om så skulle bli aktuellt?

1976/77:405 av herr *Åberg* (fp) till herr kommunministern om beredskapen mot oljekatastrofer:

Den nyligen inträffade och fortfarande pågående oljekatastrofen på Nordsjön har starkt accentuerat behovet av information beträffande den beredskap som finns speciellt i de nordiska länderna för att möta liknande olyckor.

Med anledning härav vill jag till herr kommunministern ställa följande frågor:

1. Vilken beredskap finns f. n. uppbyggd av de oljeexploaterande länderna – inkl. Danmark och Norge – för att möta oljekatastrofer inom Nordsjöområdet?

2. Vilka resurser förfogar den svenska beredskapen över och hur ingår dessa i det nordiska samarbetet på området?

3. Anser statsrådet att den nuvarande nordiska katastrofberedskapen mot oljeskador är tillräcklig?

1976/77:406 av herr *Ahlmark* i Uppsala (m) till herr budgetministern om hundskattens utformning:

Skatteutskottet har i betänkande SkU 1975:9 funnit skäl förorda att gällande regler för hundskatt omprövas. Utskottet anför bl. a. att varje kommun inom fastställda gränser bör få bestämma hundavgiftens storlek och, om skäl föreligger, även differentiera avgiften med hänsyn till t. ex. tätortsgrad.

Riksdagen beslöt i enlighet med hemställan att av regeringen begära förslag om införande av hundavgift i överensstämmelse med vad ut-

Onsdagen den
27 april 1977

*Meddelande om
frågor*

skottet anför.

Avser statsrådet att ta initiativ för att förverkliga den 1975 begärda förändringen av hundskattens utformning?

1976/77:407 av fru *Håkansson* (fp) till fru statsrådet Troedsson om ett mera förståeligt medicinskt språk:

I dagliga tidningar och även i veckotidningar finns ofta en läkarspalt. Behovet av en sådan spalt visar på en brist på information från läkare till patienter och anhöriga. Många missförstånd skulle säkert undvikas om man använde ett språk som människor kan förstå.

Att behöva vända sig till en läkarspalt i en tidning för att få reda på vad man har för sjukdom och att som nu sker behöva översättning av en dödsattest för att veta vad en anhörig avlidit av är otillfredsställande.

Med anledning av det anförda vill jag ställa följande fråga till fru statsrådet Troedsson:

Paratane es, consiliaria, sermonis medicinalis movere commutationem, ut sit omnibus perspicuus?

(Är statsrådet beredd att initiera och föreslå en förändring av det medicinska språket för att göra det förståeligt för alla människor?)

1976/77:408 av herr *Sellgren* (fp) till herr kommunikationsministern om åtgärder för att främja kollektivtrafiken:

Det finns ett allmänt intresse i samhället att satsa mera på kollektivtrafik. Genom ett ökat utnyttjande av kollektiva transportmedel underlättas samhällsplaneringen, samtidigt som man uppnår positiva effekter i fråga om miljö och minskad energiförbrukning. För att nå dessa mål förutsätts åtgärder i syfte att minska personbilstrafiken.

Dessa frågor har debatterats ganska flitigt den senaste tiden, och därvid har framförts kritik mot politikernas ointresse framför allt vad gäller medlen att begränsa personbilsåkandet till förmån för kollektivt åkande. Kritikerna har även påtalat att intresset för kollektivtrafikforskning hos politikerna är svalt.

Med anledning härav vill jag ställa följande frågor:

1. Vilka åtgärder avser statsrådet vidta för att stimulera användningen av kollektiva transportmedel, och vilken roll väntas kollektivtrafikforskningen få i fortsättningen?

2. Anser statsrådet att kollektivtrafiken kan främjas utan restriktioner för bilismen?

1976/77:409 av herr *Wästberg* i Stockholm (fp) till herr budgetministern om de anställdas inflytande vid utflyttning av statlig verksamhet:

Ett förslag har aviserats om utflyttning av statlig verksamhet från Stockholms centrum till ytterområdena. Syftet är att skapa spridning av

arbetsplatser inom Stockholmsområdet.

På vad sätt ämnar statsrådet tillse att de anställda får inflytande över beslut om utflyttning av statlig verksamhet till Stockholms ytterområden?

§ 8 Kammaren åtskildes kl. 18.00.

In fidem

TOM T:SON THYBLAD

/Solveig Gemert

Nr 117

Onsdagen den
27 april 1977

---

*Meddelande om
frågor*